

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Harald Malmberg.

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 7 mars 1929.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden
WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG,
BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anför:

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1929 av frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1929/1930 yttrade jag, att det vore min avsikt att framdeles föreslå avlåtande till årets riksdag av proposition angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, samt att i samband därmed även vissa andra organisationsfrågor syntes bära upptagas till behandling. Jag anhåller nu att få underställa berörda spörsmål Kungl. Maj:ts prövning ävensom fram-

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 144 häft. (Nr 175.) 195 29 1

lägga förslag rörande medelsbehovet å vissa anslag under fjärde huvudtiteln, vilka, i avvaktan på proposition i nyssnämnda ämne, allenast beräknats å riksstatsförslaget för nästkommande budgetår.

I. Försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.

A. Nuvarande organisation.

Organisationen av försvarsväsendets *högsta ledning* har till väsentlig del fått sin prägel av hithörande regeringsärendens uppdelning i kanslimål (förvaltnings- och befordringsärenden m. fl.) och kommandomål. Dessa båda slag av ärenden handläggas inom olika delar av försvarsdepartementet: de förra inom departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, de senare inom lantförsvarets och sjöförsvarets kommandoexpeditioner. Överensstämmelsen och enhetligheten emellan kanslimål och kommandomål betryggas dock dels därigenom, att chefen för försvarsdepartementet föredrager samtliga ärenden inför Konungen, dels ock därigenom, att vid ärendenas beredning erforderligt samarbete äger rum mellan kansliet och vederbörlig kommandoexpedition.

Försvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli är för närvarande organiserad på, förutom statssekreterarens avdelning, fyra byråer, var och en under ett kansliråd såsom byråchef.

Å de olika byråerna handläggas ärendena enligt följande fördelning, nämligen:

å *1:a byrån* ärenden rörande undervisning, värnplikt, befordringar och andra personalärenden,

å *2:a byrån* ärenden rörande avlöning, pensionering, rekrytering m. m.,

å *3:e byrån* ärenden rörande intendentur, sjukvård och expenser m. m., samt

å *4:e byrån* ärenden angående mark, byggnader, fartyg och övningar m. m.

Lantförsvarets kommandoexpedition är organiserad på åtta särskilda detaljer, nämligen registratorsdetaljen, rulldetaljen, mobiliseringsdetaljen, vapenövningsdetaljen, personaldetaljen, värnpliktsdetaljen, bokdetaljen samt detaljen för »Tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret» (T.-L.-detaljen). Mobiliserings- och vapenövningsdetaljerna förestås vardera av en kompaniofficer ur generalstaben samt övriga detaljer av pensionerade officerare från armén. Såsom adjutant hos chefen för kommandoexpeditionen tjänstgör en generalstabsofficer.

Å *sjöförsvarets kommandoexpedition* handläggas såväl marinens som flygvapnets kommandomål. Denna kommandoexpedition är organiserad likaledes å åtta detaljer, nämligen registratorsdetaljen, flottans detalj, kustartilleridetaljen, flygdetaljen, värnpliktsdetaljen, statistiska detaljen, isbrytardetaljen samt marinens och flygvapnets bokcentral. Av de olika detaljerna förestås flottans detalj av en kapten vid flottan, kustartilleri- och värnpliktsdetaljerna av en kapten vid kustartilleriet, flygdetaljen av en kapten, som tjänstgjort vid flygvapnet, registratorsdetaljen av en kapten vid flottan, statistiska och

isbrytardetaljerna av en kapten eller löjtnant vid flottan samt marinens och flygvapnets bokcentral av en pensionerad officer från marinen.

Den erforderliga förberedande handläggningen av sådana ärenden, som skola avgöras av Kungl. Maj:t, ankommer på olika myndigheter, nämligen dels de centrala förvaltningsmyndigheterna, armé- och marinförvaltningarna samt flygstyrelsen, dels ock de militära cheferna.

Vad särskilt den rent militära ledningen beträffar, framstår såsom anmärkningsvärt, att försvarsväsendets båda större huvudgrenar, armén och marinen, sakna omedelbart under Konungen stående, enande och sammanhållande chefer med direkt ansvar för respektive vapens tjänstbarhet och krigsduglighet. Till följd härav lyda direkt under Konungen icke mindre än ett fyrtiotal myndigheter, tillhörande försvarsväsendets olika grenar.

Närmast under Konungen lyda följande till *lantförsvaret* hörande myndigheter, vilka kunna anses vara den högsta ledningen närmast biträdande organ, nämligen arméförvaltningen, chefen för generalstaben, truppslagsinspektörerna och inspektören för militärläroverken ävensom arméfördelningsschefer och med dem jämnställda chefer.

Arméförvaltningen utövar under Kungl. Maj:t i tekniskt och ekonomiskt avseende högsta uppsikten över och ledningen av försvarsverket till lands.

I sådant avseende åligger det arméförvaltningen att i överensstämmelse med gällande författningar, fastställda stater och Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter

förvalta de för lantförsvaret anvisade statsanslag,

använda de åt lantförsvaret anslagna, under statskontorets förvaltning ställda kassor och fonder,

övervaka förvaltningen jämväl av sådana för lantförsvarets behov anvisade medel, över vilka arméförvaltningen ej omedelbart förfogar,

draga försorg därom, att en ändamålsenlig hushållning med lantförsvarets medel och materiel äger rum,

utöva effektiv kontroll i fråga om handhavandet av de särskilda förvaltningsärendena hos underlydande myndigheter,

redovisa för alla ämbetsverket anförtrodda medel,

ombesörja, att arméns materiel underhålls i tidsenligt och brukbart skick, och att lantförsvarets befästningar, byggnader och övriga egendom väl vårdas och underhållas, samt

föranstalta därom, att truppernas utrustning, beväpning och förplägnad ske på tidsenligt sätt, ävensom att arméns förråd äro i fullständigt och gott skick.

Arméförvaltningen utgöres av:

a) *artilleridepartementet*, under generalfälttygmästaren, för ärenden angående arméns vapen, ammunition, artilleri- och målskjutningsmateriel, skjuttekniska anordningar å artilleriets skjutfält, driften av artilleriets fabriker och tyganstalter med för desamma erforderliga maskinella och andra anordningar m. m.;

b) *fortifikationsdepartementet*, under chefen för fortifikationen, för ärenden angående arméns kasernetablissemang och övriga byggnader, övningsplatser med övningsfält, skjutbanor och andra markområden, lantbefästningar, ingenjörmateriel, inkvartering i de under departementets vård ställda byggnader m. m., allt i den mån särskilda bestämmelser ej föranleda undantag;

c) *intendentsdepartementet*, under generalintendenten, för ärenden angående arméns förplägnad, intendenturmateriel, remonteringsväsende m. m.;

d) *sjukvårdsstyrelsen*, under generalfältläkaren, för ärenden angående arméns sjukvårds- och veterinärväsende; samt

e) *civila departementet*, under generalkrigskommissarien, för ärenden angående arméns avlöning samt kassa-, räkenskaps- och medelsredovisningsväsende m. m.

Någon gemensam chef för arméförvaltningen finnes icke. Ämbetsverkets civila och civilmilitära personal är uppförd å staten för arméförvaltningen; övrig personal å särskilda stater (generalitetets, artilleristabens, fortifikationens, intendenturkårens m. fl.).

Den ämbetsbefattning, som tillkommer arméförvaltningen, utövas huvudsakligen å ämbetsverkets särskilda departement (sjukvårdsstyrelsen). Varje sådant är indelat i byråer under var sin byråchef. Inom departementen avgöras ärendena av departementschefen på föredragning av vederbörande byråchef. Inom civila departementet kan även annan å departementet placerad tjänsteman föredraga vissa ärenden.

Ärenden, som röra arméförvaltningen i allmänhet, lantförsvarets medelsbehov för nästföljande statsregleringsår, andra gemensamma angelägenheter samt vissa personalfrågor behandlas i arméförvaltningens plenum, som utgöres av departementscheferna. I plenum deltagar också chefen för sjukvårdsstyrelsen, då pleniärendena beröra härens sjukvårds- och veterinärväsende. De civila byråcheferna, krigsråden, hava även säte och stämma i arméförvaltningens plenum vid behandling av frågor om den civila personalens med lägre grad än krigsråd tillsättning, placering, uppflyttning till högre löneklass, tjänstledighet, förordnande eller avsked samt om tillämpningen av ämbetsverkets disciplinära befogenhet.

Ordförande i arméförvaltningens plenum är den till tjänsteåldern äldste departementschefen. Uppkommer vid frågas avgörande i plenum olika meningar, skall till efterrättelse lända vad allmän lag och särskilda författningar för domare stadga.

Rör förvaltningsärende två eller flera departement, avgöres det i sammanträde dem emellan.

Generalstaben har till uppgift:

att bidra till vidmakthållande och utveckling av den krigsvetenskapliga bildningen inom armén,

att utbilda sina officerare för deras särskilda sysselsättning under krig,

att inhämta, granska och sammanställa underrättelser rörande militärväsendet i utlandet, särskilt grannländerna, samt därigenom, såvitt möjligt.

anskaffa tillförlitligt och fullständigt material rörande de militära förhållandena därstädes,

att uppgöra planer för arméns mobilisering, uppmarsch och koncentrerings på olika krigsskådeplatser och alla därmed sammanhängande arbeten,

att skriva fäderneslandets krigshistoria och vårda dess krigshistoriska arkiv,

att utföra undersökning och beskrivning i militärtopografiskt hänseende av fäderneslandet samt hava den befattning med rikets allmänna kartverk, varom i särskilda författningar stadgas,

att avlämna nödig personal till lantförsvarets kommandoexpedition och åt vissa av arméns högre befälhavare, samt

att utbilda lärare i en del av de rent militära ämnena vid arméns högre undervisningsanstalter.

Generalstaben, under en generalsperson såsom chef, utgör i organisatoriskt hänseende en självständig kår, bestående huvudsakligen av officerare. Generalstabens fast anställda personal jämte aspiranter och från truppförbanden inkommenderade officerare tjänstgöra i fredstid dels vid huvudstationen i Stockholm, dels i vissa befattningar utom densamma.

Verksamheten vid huvudstationen är fördelad på en chefsexpedition och sju avdelningar, nämligen centralavdelningen, organisationsavdelningen, utrikesavdelningen, kommunikationsavdelningen, tekniska avdelningen, krigshistoriska avdelningen och topografiska avdelningen. Varje avdelning står under uppsikt och ledning av en regementsofficer såsom avdelningschef. Topografiska avdelningen är, vad de allmänna kartverken vidkommer, genom avdelningschefen såsom kartverkschef underställd jordbruksdepartementet.

Arméns truppslagsinspektörer utgöras av inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och artilleriet, chefen för fortifikationen, inspektören för trängen och chefen för intendenturkåren.

Inspektörerna hava i fred till huvudsaklig uppgift att ägna oavlätlig uppmärksamhet åt tillståndet inom vederbörligt truppslag, vaka över att dess särskilda behov behörigen tillgodoses samt för detta ändamål hos Konungen göra framställning om vad de anse kunna främja truppslagets utveckling. Vidare skola de inspektera de särskilda truppförbandens utbildning samt tillse, att erforderlig enhet i utbildningen förefinnes truppförbanden emellan.

Inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och artilleriet hava även överinseende över respektive infanteriskjutskolan, ridskolan och artilleriskjutskolan. Inspektören för kavalleriet är tillika chef för remonteringsväsendet, inspektören för artilleriet, chefen för fortifikationen och chefen för intendenturkåren äro tillika chefer för arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartement. Chefen för fortifikationen är dessutom inspektör över rikets lant- och kustfästningar.

Till sitt biträde hava inspektörerna särskilda staber.

Vad *sjöförsvaret* angår, lyda närmast under Konungen följande myndigheter, vilka gemensamt benämnas marinens överstyrelse, nämligen marinförvaltningen, chefen för marinstabben, högste befälhavaren över kustflottan, inspektören för undervattensbåtvarvet, marinöverdirektören, marinöverintendenten, marinöverläkaren och chefen för kustartilleriet. Härjämte finnas inom marinen vissa andra befälhavare och anstalter, vilka i militärt hänseende lyda direkt under Konungen.

Marinförvaltningen utövar under Kungl. Maj:t i tekniskt och ekonomiskt avseende överstyrelsen över rikets sjöförvar.

Enligt den för marinförvaltningen gällande instruktionen aligger det ämbetsverket:

att utöva det allmänna inseedet över dels den marinen tillhörande personalens avlönande, provianterande, förseende med beklädnad och sängservis, inkvartering samt hälso- och sjukvård, dels de för övandet av denna personal erforderliga anordningar i tekniskt eller ekonomiskt hänseende,

att övervaka, det marinens materiel med fullständiga inventarier och nödiga utredningar vidmakthålles samt att dess byggnader och övriga egendom behörigen tillses, vårdas och underhållas,

att, sedan Kungl. Maj:t godkänt huvudritning till nybyggnad av större fartyg eller till fortifikatorisk anläggning eller till uppförande av större hus eller annan byggnad, fastställa inrednings- samt, där så må erfordras och i den mån ej arbetenas utförande uppdragits åt annan myndighet, detaljritningar för fartyget, fortifikationsanläggningen eller byggnaden ävensom fastställa behövliga ritningar och modeller till förrådsartiklar, med undantag av skjutvapen, projektiler, minor, lavettage och den beklädnad, vartill modell fastställles av Kungl. Maj:t,

att besörja de nybyggnader, anskaffningar, förhyrningar och transporter, vilka av Kungl. Maj:t åt marinförvaltningen uppdragas, och i allmänhet anskaffningen av de för marinen erforderliga stridsmedel, ävensom eljest förnödenheter i större omfattning och andra föremål, när sådant av marinförvaltningen prövas lämpligt, samt att övervaka marinens upphandlingsväsende,

att till utförande anbefalla erforderliga förbättringar i marinens materiel och förrådsartiklar samt hus och andra byggnader, såvida för ändamålet anvisade medel därigenom icke överskridas,

att övervaka, det marinens förråd äro försedda i överensstämmelse med givna föreskrifter, ävensom medgiva försäljning av marinen tillhöriga förrådsartiklar, vilka, ehuru icke kassabla, anses vara för sjöförsvaret obehövliga eller oanvändbara,

att avgöra besvär i anledning av de utav vederbörande myndigheter i civila mål utfärdade beslut, över vilka klagan må hos marinförvaltningen föras.

att förvalta alla från statsverket till sjöförsvaret anvisade medel,

att tillhandahålla marinens vederbörande myndigheter jämte sjökarte-

verket för dem erforderliga penningbelopp samt bestrida förefallande utgifter för övriga behov, som höra under fjärde huvudtiteln, avdelning III, sjöförsvaret,

att härvid övervaka, att utgifterna äro rätteligen grundade, och att, i vad på marinförvaltningen ankommer, beviljade anslag användas för de därmed avsedda ändamål och fastställda stater rätt efterlevas,

att redovisa för alla av marinförvaltningen omhänderhavda penningmedel,

att pröva från vederbörande myndigheter inkommande förslag till avskrivning av kronans fordringar,

att handlägga egna ekonomiska angelägenheter och åtal för fel och försummelse i tjänsten av marinförvaltningens civila personal, samt

att redovisa för till ämbetsverkets omedelbara befattning hörande persedlar.

Marinförvaltningen, under en särskild chef, indelas i nio avdelningar, nämligen artilleri-, torped-, min- och nautiska avdelningarna, var och en under en regementsofficer ur marinen, fortifikationsavdelningen under en regementsofficer ur fortifikationen, ingenjöravdelningen under marinöverdirektören, intendentavdelningen under marinöverintendenten, sanitetsavdelningen under marinöverläkaren och civilavdelningen under marinöverkommisarien. Inom civilavdelningen finnas ett kansli med tillhörande registrators- och advokatfiskalskontor samt en kameralbyrå, till vilken höra boksluts-, revisions- och kassakontor. Chef för kameralbyrån är amiralitetsrådet.

I marinförvaltningen tjänstgöra även inspektören för undervattensbåt vapnet och stabschefen hos chefen för kustartilleriet, vilka deltaga i beredningen av ärenden, som beröra respektive undervattensbåt vapnet samt kustfästningarna och kustartilleriet.

Ärendena inom marinförvaltningen avgöras i plenum (av marinförvaltningens chef eller efter omröstning mellan de i beslutet deltagande) eller av marinförvaltningens chef i närvaro endast av föredraganden eller slutligen av vederbörande avdelningschef.

Plenum utgöres av ämbetsverkets chef, chefen för civilavdelningen samt, allt efter ärendets beskaffenhet, en eller flera av ämbetsverkets övriga ledamöter. Vid handläggningen i plenum av ärende, som tillhör amiralitetsrådet men icke i något avseende jämväl chefen för civilavdelningen, deltagar amiralitetsrådet men icke bemälda avdelningschef. Chefen för marinförvaltningen samt ämbetsverkets samtliga ledamöter jämte amiralitetsrådet skola i plenum deltaga i ärenden, som angå statsregleringen, marinförvaltningens organisation samt tillsättning m. m. av ämbetsverkets civila personal.

Marinförvaltningens chef äger ensam beslutanderätt i de ärenden, i vilkas handläggning han deltagar, med undantag av vissa i instruktionen angivna ärenden, vilka avgöras efter omröstning mellan de i beslutet deltagande.

De ärenden, som avgöras av vederbörande avdelningschefer, äro av militärteknisk eller rent teknisk natur. Beslut av avdelningschef får dock icke äga någon principiell innebörd av vikt, medföra annan utgift än som kan be-

stridas med för ändamålet tillgängliga och av marinförvaltningen till vederbörlig avdelnings förfogande ställda medel, eller föranleda skrivelse, utlåtande eller yttrande till Kungl. Maj:t eller chef för statsdepartement. Avdelningschef må ej heller fatta beslut, som medför utgift, så framt icke amiralitetsrådet vid samråd biträder detsamma.

Marinstaben har till uppgift:

att uppgöra planer för marinens mobilisering samt behandla frågor, som röra marinens sättande i stånd att fylla sin uppgift,

att med uppmärksamhet följa den flottan tillhörande personalens utbildning, övningar och tjänstbarhet samt uppgöra förslag till förbättringar i dessa hänseenden,

att noggrant följa sjökrigsväsendets utveckling såväl inom som utom riket samt verkställa sjökrigshistoriska forskningar,

att efter erhållet uppdrag utarbета för tjänsten erforderliga författningar, reglementen, instruktioner och föreskrifter,

att verkställa utredningar och avgiva utlåtanden i sjömilitära frågor, som till staben hänskjutas, samt

att samla alla härför erforderliga uppgifter rörande såväl marinens personal och materiel som ock sjökommunikationerna samt sådana anstalter inom landet, vilka äro avsedda för allmänna sjöfartens befrämjande.

Chefen för marinstaben har dessutom till åliggande att övervaka ställningen å anslaget till flottans krigsberedskap och övningar samt verkställa kostnadsberäkningar med avseende på nämnda övningar.

Verksamheten inom marinstaben är fördelad på en chefsexpedition samt fem avdelningar, nämligen mobiliseringsavdelningen, operationsavdelningen, kommunikationsavdelningen, organisationsavdelningen och utrikesavdelningen.

Marinstaben utgör icke såsom generalstaben i organisatoriskt hänseende en särskild kår, utan erforderligt antal officerare från flottan och kustartilleriet kommanderas till tjänstgöring vid marinstaben.

Högste befälhavaren över kustflottan — vilken ansvarar för att i kustflottan ingående stridskrafter innehava den högsta grad av krigsduglighet, som genom planmässiga övningar samt omtanke och klok hushållning kan vinnas — har i stort sett till åliggande att utarbета de strategiska och taktiska detaljplanerna för kustflottans användning i krigstid, att gemensamt med chefen för marinstaben avgiva förslag till flottans personals övningar ombord samt att inspektera eller låta inspektera dels under hans befäl varande, dels även omedelbart under Konungen lydande fartyg m. m.

Högste befälhavaren över kustflottan äger att hos Konungen, chefen för försvarsdepartementet, marinförvaltningen eller chefen för marinstaben göra framställning om vidtagande av de åtgärder i fråga om personal och materiel samt övningar m. m., vilka han finner erforderliga, för att flottans sjöstridskrafter och särskilt kustflottan skola kunna fylla sina uppgifter.

Högste befälhavaren över kustflottan biträdes av en särskild stab.

Inspektören för undervattensbåtvapnet skall med uppmärksamhet följa och söka främja undervattensbåtvapnets utveckling och användbarhet, såväl vad beträffar materiel som personal, samt äger att i sådant syfte hos Konungen, chefen för försvarsdepartementet, marinförvaltningen, chefen för marininstaben eller högste befälhavaren över kustflottan föreslå erforderliga åtgärder.

Marinöverdirektören, marinöverintendenten och marinöverläkaren äro, förutom avdelningschefer i marinförvaltningen, chefer för respektive marin-ingenjör-, marinintendentur- och marinläkarkårerna. I sistnämnda egenskap fullgöra de en personalchefs allmänna åligganden.

Chefen för kustartilleriet är personalchef och inspektör för kustartilleriet.

Såsom personalchef åligger det chefen för kustartilleriet att fördela officerare och underofficerare mellan olika truppförband, att befordra underofficerare, avgiva befordringsförslag beträffande vissa officerare, antaga och avskeda kustartillerikadetter och reservkadetter m. m.

I egenskap av inspektör är chefen för kustartilleriet ansvarig för de vapnet tillhörande truppförbandens krigsduglighet och tjänstbarhet i övrigt.

Chefen för kustartilleriet biträdes av en särskild stab.

Bland sjöförsvarets *övriga direkt under Konungen lydande befälhavare och anstalter* märkas stationsbefälhavaren och befälhavande amiralen i Karlskrona, stationsbefälhavaren i Stockholm, kommandanterna i kustfästningarna (Vaxholms, Karlskrona, Älvsborgs och Hemsö fästningar) samt cheferna för sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan. I regel lyda även eskaderchef och avdelningschef omedelbart under Konungen.

Närmast under Konungen utövas ledningen av *flygvapnet* i militärt avseende av chefen för flygvapnet samt i ekonomiskt och tekniskt avseende av flygstyrelsen.

Chefen för flygvapnet är chef för flygvapnets officers- och underofficerspersonal samt civilmilitära personal av motsvarande tjänsteklasser. Han har befälsrätt över flygvapnets förband, formationer och anstalter med undantag av dem, som äro underställda myndighet eller befälhavare vid armén eller marinen, samt är Konungen ansvarig för flygvapnets krigsduglighet och tjänstbarhet i övrigt.

Chefen för flygvapnet biträdes i sin tjänsteutövning närmast av en stabschef.

Chefen för flygvapnet är tillika chef för flygvapnets centrala förvaltningsorgan, flygstyrelsen, i vilken även stabschefen ingår.

Flygstyrelsen utövar under Kungl. Maj:t i tekniskt och ekonomiskt avseende överstyrelsen över rikets flygvapen. Styrelsen skall tillse, att flygvapnet vidmakthålles i så fullständigt och tidsenligt skick, som med anvisade medel kan genom omtanke och klok hushållning vinnas.

Flygstyrelsen åligger att förvalta flygvapnet anvisade statsanslag, att draga försorg om en ändamålsenlig hushållning med flygvapnets medel och materiel, att redovisa för alla flygstyrelsen anförtrödda medel, att ombesörja, att flygvapnets materiel underhålles i tidsenligt skick samt att sörja för att den flygvapnet tillhörande personalens förläggning, förplägnad, hälso- och sjukvård, utrustning och beväpning ske på tidsenligt sätt.

Flygstyrelsen skall därjämte, sedan Kungl. Maj:t godkänt huvudritning till nybyggnad, flygplantyp, byggnad m. m., fastställa inrednings- och detaljritningar ävensom fastställa modeller till förrådsartiklar med undantag av de vapen och den beklädnad, vartill modell fastställles av Kungl. Maj:t.

Flygstyrelsen skall slutligen uppgöra erforderliga planer för flygindustriens krigsorganisation och förslag i fråga om de önskemål, som ur militär synpunkt böra uppställas i avseende å lufttrafikföretagens i landet personal, materiel och flygstationer. Flygstyrelsen handlägger därjämte ärenden rörande flygvapnets personal, organisation och luftstridskrafternas mobilisering.

Inom flygstyrelsen finnas tre förvaltningsbyråer, nämligen militärbyrån under en regementsofficer vid flygvapnet, tekniska byrån under flygöveringenjören samt intendenturbyrån under en regementsofficer i intendenturbefattning vid flygvapnet.

Ärendena beredas å vederbörliga byråer, varvid erforderligt samråd skall äga rum dels med stabschefen, dels de olika byråerna emellan. Stabschefen handlägger ärenden rörande flygvapnets organisation och luftstridskrafternas mobilisering samt deltagar i flygstyrelsens beredning av ärenden, som angå personalens förläggning, utrustning och beväpning samt anslag till flygvapnets övningar, konstruktion, nybyggnad och underhåll av flygmaterielen m. m. Han bör om möjligt närvara vid föredragning av dylika ärenden.

I ärenden rörande flygindustriens krigsorganisation och därmed sammanhängande frågor skall samråd äga rum med armé- och marinförvaltningarna.

I frågor rörande flygstationer samt konstruktion av flygplan jämte beväpning och utrustning, vilka äro avsedda för sådana flygformationer, som skola tilldelas eller operera tillsammans med armén eller marinen, skall samråd äga rum med vederbörande armé- och marinmyndigheter.

Konstruktion, tillverkning och i erforderlig omfattning underhåll av bomber, torpeder, minor, kulsprutor, ammunition, radio, fartyg, båtar, byggnader m. m. dylikt må rekvireras hos armé- respektive marinförvaltningen mot ställande av härför erforderliga medel till vederbörande ämbetsverks förfogande.

I avseende å ärenden rörande hälso- och sjukvård samt veterinärvård m. m. skall samråd äga rum med arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse eller marinförvaltningen.

Chefen för flygstyrelsen äger ensam beslutanderätt i alla de ärenden, i vilkas avgörande han deltagar. Byråchef må meddela beslut i av chefen för flygvapnet bestämda ärenden av mindre betydelse.

B. Utredningar och förslag rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning.

I 1925 års försvarsproposition framhöll föredragande departementschefen angelägenheten av att förvaltningsorganisationen inom försvarsväsendet förenklades, så långt detta vore möjligt, utan att dess effektivitet därav bleve lidande. Säsom ett första led i arbetet för realiserandet av berörda önskemål är att anse tillkallandet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1925 av dels särskilda sakkunniga för verkställande av utredning angående förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns högre och lägre truppförband, dels och särskilda sakkunniga för verkställande av utredning rörande förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv. Det härigenom igångsatta utredningsarbetet, som sålunda var uteslutande inriktat på den *lokala* förvaltningsorganisationen inom armén och marinen, avslutades i huvudsak under loppet av år 1926. Frågan härom har emellertid, vad armén angår, i avvaktan på den centrala förvaltningens ordnande, ännu icke upptagits till slutlig prövning.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 oktober 1926 erhöll chefen för försvarsdepartementet bemyndigande att tillkalla högst fem utredningsmän för att inom departementet verkställa utredning rörande omorganisation av den *centrala* förvaltningen inom försvarsväsendet m. m. På grund härav tillkallades såsom utredningsmän landshövdingen C. A. G. Malmroth, ledamöterna av riksdagens andra kammare, lantbrukaren E. A. Gustafsson, redaktören P. A. Hansson och kommandören B. F. Holmgren samt ledamoten av riksdagens första kammare, generalkrigskommissarien J. L. Widell. Landshövding Malmroth utsågs att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete.

1926 års
beredning
rörande den
centrala
försvarsför-
valtningen.

Ur det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed föredragande departementschefen motiverade sin hemställan om utredningsmännens tillkallande, må här följande utdrag anföras:

»Utredningsarbetet, som sålunda hittills varit inriktat på den *lokala* förvaltningsorganisationen inom armén och marinen, synes nu böra fullföljas i vad avser arméns och marinens *centrala* förvaltningsmyndigheter. Härvid torde böra undersökas, vilka omläggningar och förenklingar som böra genomföras med avseende å dessa myndigheters organisation och arbetssätt i syfte att å ena sidan såvitt möjligt nedbringa kostnaderna för förvaltningsorganisationen och å andra sidan befrämja effektivitet och ändamålsenlighet i utförandet av dem åliggande arbetsuppgifter.

Vad marinen angår, synes emellertid undersökningen icke blott böra avse den centrala förvaltningsmyndigheten, marinförvaltningen, utan torde densamma böra utvidgas till att omfatta frågan om organisationen av marinens överstyrelse i dess helhet. Den nuvarande anordningen med ett flertal direkt under Kungl. Maj:t lydande överstyrelseorgan, vilkas verksamhetsområden djupt ingripa i varandra, har nämligen visat sig vara förenad med olägenheter i olika hänseenden. Sålunda råder oklarhet beträffande arbets- och ansvarsfördelningen mellan de särskilda myndigheterna, och framför allt

har en viss brist på enhetlighet uti marinens överledning i ekonomiskt, tekniskt och militärt avseende gjort sig gällande.

Slutligen torde även frågan om ett mera definitivt ordnande av förvaltningen vid flygvapnet böra upptagas till prövning. Jag erinrar i detta sammanhang om att riksdagen i skrivelse den 29 maj 1926 (nr 4) framhållit, hurusom det, enligt vad riksdagen erfarit, vid utarbetandet av för flygvapnets administration erforderliga författningar visat sig medföra betydande olägenheter och efter hand med all säkerhet väsentligt ökade kostnader att ordna det självständiga flygvapnets förvaltning i full överensstämmelse med den av 1925 års riksdag godkända organisationen, vilken innebure, att den ekonomiska förvaltningen skulle göras fullt fristående från arméns och marinens centrala förvaltningsorgan. Riksdagen hade med hänsyn till nämnda svårigheter ansett det böra underkastas förnyat övervägande, om icke en ändring borde vidtagas i fråga om flygvapnets förvaltning och räkenskapsväsende.»

De sålunda tillkallade utredningsmännen — »1926 års beredning rörande den centrala försvarsförvaltningen», i det följande benämnd *beredningen* — avgåvo den 14 november 1927 »Betänkande och förslag rörande den centrala försvarsförvaltningen» (Statens offentliga utredningar 1927: 29). Beredningen har därvid upptagit till behandling icke allenast frågan om organisationen av den centrala försvarsförvaltningen i egentlig mening — armé- och marinförvaltningarna samt flygstyrelsen — utan jämväl den rent militära ledningens — kommandomyndigheternas — organisation vid var och en av de tre försvarsgrenarna. Det beredningen givna uppdraget, som, vad marinen beträffar, avsåg frågan om organisationen av marinens överstyrelse i dess helhet, men beträffande de båda övriga försvarsgrenarna inskränkte sig till förvaltningsorganisationens ändamålsenliga ordnande, utvidgades av beredningen själv till att jämväl i fråga om armén och flygvapnet omfatta samtliga överstyrelseorgan. En ändamålsenlig och rationell lösning av frågan om den centrala försvarsförvaltningens ordnande kunde nämligen, enligt beredningens mening, icke komma till stand, utan att förvaltningens ställning och förhållande till de militära kommandomyndigheterna samtidigt klarlades och på lämpligt sätt reglerades.

Beredningens förslag är i fråga om sina huvudprinciper och allmänna grunddrag enhälligt. Ehuru beredningen funnit det särskilt ur krigsberedskapssynpunkt vara fördelaktigt att redan i fredstid skapa en högste befälhavare, som närmast under Konungen skulle föra befälet över *hela* krigsmakten, har beredningen dock nödgats uppgiva tanken härpå med hänsyn till de stora svårigheter och olägenheter av olika slag, som en dylik organisation otvivelaktigt skulle föra med sig. I stället har beredningen sökt åstadkomma erforderlig koncentration *inom* de särskilda försvarsgrenarna genom att föreslå tillsättandet för var och en av dessa av en direkt under Konungen lydande chef med ständig befälsrätt över till respektive försvarsgren hörande personal, truppförband, inspektioner, sjöstyrkor, formationer och anstalter m. m. samt med erforderlig befogenhet även i fråga om förvaltningen. Arméchefens organ för arméns ledning och förvaltning skulle i stort sett utgöras av generalstaben och arméförvaltningen, båda myndigheterna i det väsentliga

bibehållna i sitt nuvarande skick, men sammanförda till en *arméstyrelse*. Chefen för marinen skulle stå i spetsen för *marinstyrelsen*, i vilken skulle ingå marinstaben, marinförvaltningen och chefen för kustartilleriet med stab, dock under helt andra organisationsformer än de nuvarande. Den redan nu befintliga överstyrelsen för flygvapnet i tekniskt och ekonomiskt avseende, *flygstyrelsen*, skulle i stort sett bibehållas i orubbat skick.

Beredningen har vidare föreslagit, att, till lättande av chefens för försvarsdepartementet arbetsbörda, vissa grupper av ärenden, vilka nu behandlas såsom kommandomål, skulle decentraliseras till avgörande av de särskilda försvarsgrenarnas chefer. Dessa ärenden hava av beredningen benämnts »kommandoärenden» till skillnad från de ärenden av lighthörande slag — kommandomålen — som fortfarande skulle avgöras av Kungl. Maj:t.

För att i möjligaste mån sammanknyta de tre försvarsgrenarna har beredningens majoritet föreslagit inrättandet av ett med konsultativ befogenhet utrustat *försvarsråd*, sammansatt av statsministern såsom ordförande, utrikesministern, cheferna för försvars- och finansdepartementen, de tre försvarsgrenarnas chefer samt ordföranden i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. För åstadkommande av samarbete och samverkan mellan likartade verksamhetsområden inom de skilda försvarsgrenarna har beredningen därjämte föreslagit tillsättande av särskilda *förvaltningsutskott*, på vilkas uppgifter och befogenhet beredningen dock icke närmare ingått.

Inom *arméstyrelsen* skulle enligt beredningens förslag generalstaben — under en souschef — vara arméchefens organ för den rent militära ledningen, under det att arméförvaltningen — utan särskild chef — skulle utgöra hans organ för den tekniska och ekonomiska ledningen. I sistnämnda avseende skulle arméchefens befogenhet begränsas till viktigare frågor rörande krigsorganisationen, försvarsberedskapen och armébudgeten samt vissa andra frågor av särskild vikt och betydelse, vid vilkas avgörande arméchefen skulle inträda såsom chef för arméförvaltningen.

I fråga om generalstaben består det utan tvivel viktigaste reformförslaget däruti, att till stabens förenade chefsexpedition och personalavdelning skulle överflyttas handläggningen av de till chefens för armén avgörande decentraliserade kommandoärendena. Den nuvarande tekniska avdelningen inom generalstaben föreslås till indragning; i stället skulle en utbildningsavdelning tillkomma.

Den föreslagna organisationen av arméförvaltningen avviker i så måtto från den nuvarande, att vid ämbetsverkets uppdelning på olika departement hänsyn tagits till önskemålet att kunna i görligaste mån ansluta anskaffningen och underhållet av arméns materiel till industriens organisationsformer. En del omflyttningar av ärenden mellan de nuvarande departementen liksom ock dessas indelning på byråer m. m. hava blivit en följd av den sålunda uppställda principen. Befattningen såsom chef för vapendepartementet (i huvudsak motsvarande det nuvarande artilleridepartementet) skulle enligt beredningens förslag skiljas från befattningen såsom inspektör för artilleriet.

De närmare detaljerna av generalstabens och arméförvaltningens inre

organisation enligt beredningens förslag framgå av vad därom i det följande under rubrikerna »Härens stab» och »Arméförvaltningen» anföres.

Vid uppgörandet av sitt förslag rörande organisationen av *marinstyrelsen* har beredningen på anförda skäl ansett sig böra hårdare än som skett beträffande arméstyrelsen i ett verk sammanknyta de för den militära ledningen avsedda organen med det centrala förvaltningsorganet. Marinstyrelsen föreslås sålunda organiserad på ett stort antal avdelningar, sammanknyta till tre s. k. sektioner. Utav dessa motsvarar den första sektionen endast en del av den nuvarande marinstaben, den andra den nuvarande marinförvaltningen utom fortifikationsavdelningen samt marinstabens mobiliserings-, organisations- och kommunikationsavdelningar m. m. och den tredje kustartilleriets ledning jämte marinförvaltningens fortifikationsavdelning. Vid sidan av de tre sektionerna skulle — förutom amiralitetsrådet — finnas en särskild kommandoavdelning för marinens »kommandoärenden».

De närmare detaljerna av marinstyrelsens organisation enligt beredningens förslag framgå av vad därom i det följande under »Marinstaben» och »Marinförvaltningen» anföres.

Såsom redan nämnts, innebär beredningens förslag, vad *flygstyrelsen* beträffar, relativt ringa förändringar. Flygvapnet har av beredningens majoritet ansetts böra erhålla egen kommandoexpedition inom försvarsdepartementet. För närvarande handläggas, som förut nämnts, denna försvarsgrens kommandomål å sjöförsvarets kommandoexpedition. Vidare har föreslagits, att en centralbyrå under stabschefen såsom byråchef skulle inrättas inom flygstyrelsen.

Myndigheternas
yttranden
över beredningens
förslag.

Över beredningens förslag hava yttranden infordrats från ett flertal myndigheter, nämligen från chefen för generalstaben, arméförvaltningen, samtliga arméfördelningschefer och inspektörer, chefen för marinstaben, marinförvaltningen, stationsbefälhavarna vid flottans stationer, chefen för kustartilleriet, flygstyrelsen m. fl. Av innehållet i de sålunda avgivna yttrandena må här i korthet anföras följande.

Chefen för
generalstaben.

Chefen för generalstaben har i sitt den 18 januari 1928 avgivna yttrande anført, att den av beredningen föreslagna organisationen efter vissa smärre förändringar syntes kunna inpassas i en lämplig krigs- och fredsorganisation. Arméns centrala ledning finge dock icke erhålla formen av en styrelse. Chefen för armén borde vara chef för generalstaben, dock utan att samtidigt vara personalchef vid sagda stab. Vidare framhålles, att chefen för armén borde vara föredragande inför Konungen i kommandomål, en anordning, som emellertid skulle erfordra ändring av gällande grundlag. Beträffande beredningens förslag i vad det avser generalstabens inre organisation har chefen för generalstaben förordat vissa ändringar, innebärande bland annat, att personalavdelningen skulle utbrytas ur generalstaben och ställas direkt under chefen för armén, varjämte den av beredningen föreslagna sousechefen borde utbytas mot två sousecher — generaladjutanter — var och en chef för tre av generalstabens avdelningar; förste generaladjutanten skulle tillika vara chef för generalstabens personal.

I avseende å chefens för armén ställning till arméförvaltningen ansluter sig chefen för generalstaben till beredningens förslag liksom ock till de av beredningen följda grundprinciperna i fråga om de olika departementens i arméförvaltningen inre organisation. Övertygande skäl hava icke synts honom vara anförda för beredningens förslag att skilja befattningen såsom chef för vapendepartementet från inspektörskapet för artilleriet.

Såsom en sammanfattning har chefen för generalstaben anført, att han i stort kunde ansluta sig till huvuddragen i den av beredningen framlagda organisationen, men att vid en erforderlig överarbetning av förslaget vissa av honom framförda synpunkter och krav borde vinna nödligt beaktande.

Arméförvaltningen har uti den 17 januari 1928 avgivet yttrande anført, att avsevärda fördelar skulle kunna vinnas därigenom, att inom var och en av de tre försvarsgrenarna en ansvarig chef omhänderhade kommandomyndigheten och även erhöle ett visst inflytande på förvaltningen. Någon likartad organisation av de tre försvarsgrenarnas ledning syntes emellertid icke vara möjlig. Det av beredningen föreslagna förenandet av chefskapen över armén och över arméförvaltningen ansåge sig ämbetsverket på anförda skäl böra avstyrka. Enligt arméförvaltningens mening borde emellertid arméchefen utöva inflytande på förvaltningen dels genom rätt att infordra erforderliga uppgifter från de olika departementen samt meddela anvisningar till dessa, dels genom befogenhet att fatta beslut i vissa särskilda frågor (såsom beträffande krigsutrustnings- och krigsförplägnadsplaner, modeller o. s. v.), dels ock genom skyldighet att efter granskning av de budgetförslag, som av arméförvaltningen ingåves till Kungl. Maj:t, däröver avgiva utlåtande med rätt att föreslå ändringar i förslagen.

Arméförvaltningen.

Till de av beredningen anförda allmänna synpunkterna i fråga om uppdelningen av materielförvaltningen på arméförvaltningens olika departement giver ämbetsverket i stort sett sin anslutning. Beträffande de olika departementens inre organisation ifrågasätts dock av arméförvaltningen eller av dess särskilda departement vissa jämkningar i beredningens förslag. Behovet av en överarbetning av beredningens förslag uuderstrykes.

Chefen för marininstaben har i yttrande den 19 januari 1928 anført, att han i princip anslöte sig till förslaget om inrättande av ett chefskap för marinen, vilket skulle innebära vissa förutsättningar för en sammanhållande ledning av sjöförsvaret. Han ansåge emellertid, att marininstabens fortvaro såsom sammanhållande organ för de ärenden, som i stort sett för närvarande handlades i marininstaben, bildade en hörnsten i den marina styrelsens organisation, och funne sig därför böra kraftigt avstyrka beredningens förslag att sönderbryta detta organ. Den föreslagna anordningen, att chefen för marinen och underlydande chefer skulle inom en styrelse utöva sin befogenhet å styrelsens vägnar, vore främmande för våra begrepp om militär ledning och skulle åstadkomma en blandning av militära order, administrativa anvisningar och ekonomiska instruktioner. Detta gällde särskilt beslut i s. k. kommandoärenden. Chefen för marininstaben gör gällande, att marinens sty-

Chefen för marininstaben.

relse — under chefen för marinen, tillika chef för marinstaben — borde utövas av marinstaben under en sousechef, marinförvaltningen under egen chef samt en kustartilleriinspektion. Under chefen för marinen borde i militärt avseende lyda sjöstyrkor, stationsbefälhavare, kommandanter, civilmilitära kårchefer, sjökrigshögskola och sjökrigsskola m. fl. I fråga om chefens för marinen ställning till marinförvaltningen vore en viss begränsning av den förstnämndes förvaltningsbefogenhet erforderlig och lämplig.

Marinförvaltningen.

Marinförvaltningen har i sitt den 19 januari 1928 avgivna yttrande anført i huvudsak följande.

En koncentration av ledningen under en chef för marinen kunde betraktas såsom önskvärd, dock att denne chefs befogenhet i förvaltningshänseende borde begränsas till vissa för sjöförsvaret betydelsefulla, i organisationsplanen bestämda frågor. Ämbetsverket ville däremot icke lämna sin medverkan till ett sönderbrytande av de i enlighet med erfarenheten framvuxna organisationsformer, som nu funnes i marinförvaltningen och marinstaben. Dessa myndigheter borde alltså bestå — utan någon väsentlig förändring i deras nuvarande arbetsuppgifter — varvid dock samarbete olika avdelningar emellan för beredning av ärenden borde föreskrivas. Vad kustartilleriets förvaltningsärenden beträffade, funne marinförvaltningen sig böra förorda, att ett ökat inflytande gäves åt den högste målsmannen för detta vapen. Detta kunde emellertid lämpligen tillförsäkras honom i annan ordning än den beredningen föreslagit.

Enligt marinförvaltningens uppfattning borde ledningen av marinen utövas av chefen för marinen, marinförvaltningen och marinstaben, vilka vid behandling av vissa närmare angivna ärenden (medelsbehov, stater, fartygsanskaffningar, övningar m. m.) bildade marinstyrelsen. Berörde nyssnämnda ärenden kustartilleriet (kustfästningarna), borde jämväl chefen för kustartilleriet ingå såsom ledamot i marinstyrelsen. Chefen för marinen ensam skulle äga beslutanderätt i alla frågor, som handlades i marinstyrelsen, dock med reservationsrätt för ledamöter och föredragande.

Chefen för marinen borde hava ständig befälsrätt över sjöstyrkor, truppförband, formationer och anstalter.

Chefen för kustartilleriet.

Chefen för kustartilleriet ansluter sig i stort sett till beredningens förslag. Han anser likväl, att större befogenhet i vissa avseenden borde tillerkännas chefen för kustartilleriet än vad beredningen föreslagit.

Flygstyrelsen.

Flygstyrelsen vitsordar i sitt den 18 januari 1928 avgivna utlåtande behovet av en särskild kommandoexpedition för flygvapnet, men avstyrker inrättandet av en centralbyrå under stabschefen såsom byråchef.

Övriga myndigheter.

Övriga myndigheters yttranden över beredningens förslag gå i allmänhet ut på ett principiellt gillande av tanken att redan i fred skapa chefer för var och en av de tre försvarsgrenarna. Beredningens förslag anses i allmänhet taget vara ett betydelsefullt steg i rätt riktning för åstadkommande av önskvärd enhetlighet i ledningen. Förslaget har emellertid i åtskilliga,

icke oväsentliga avseenden ansetts sakna önskvärd klarhet i utformningen, varför en överarbetning av detsamma tämligen allmänt befunnits erforderlig.

Den 2 mars 1928 upptog dåvarande chefen för försvarsdepartementet — som i likhet med flertalet militära myndigheter icke ansåg beredningens förslag i dess förefintliga skick kunna läggas till grund för en framställning till riksdagen — inför Kungl. Maj:t i statsrådet frågan om fortsatt beredning av förevarande spörsmål. Efter att hava i korthet erinrat om vad i ärendet tidigare förekommit, yttrade därvid departementschefen, bland annat, följande.

Rörande innehållet i utredningsmännens förslag får jag hänvisa till betänkandet. Här må endast omnämnas, att enligt berörda förslag försvarsväsendets ledning och förvaltning i fred skulle utövas av — förutom försvarsdepartementet med kansli och kommandoexpeditioner — följande centrala organ, nämligen: arméstyrelsen under en generalsperson, chefen för armén; marinstyrelsen under en flaggman, chefen för marinen; samt flygstyrelsen under en generalsperson eller flaggman, chefen för flygvapnet. Till avgörande av cheferna för resp. försvarsgrenar skulle överlämnas ett betydande antal ärenden, vilka nu avgöras såsom kommandomål.

I de avgivna yttrandena hava erinringar i olika avseenden framställts mot utredningsmännens förslag.

Chefen för generalstaben har sålunda i sitt yttrande anfört, bland annat, att en chef för armén borde inrättas endast under förutsättning att han erhöle befogenheter, som svarade mot honom åliggande ansvar. Därest, på sätt utredningsmännen föreslagit, chefens för armén befogenhet i fråga om de rent militära ärendena inskränktes till allenast de mindre viktiga kommandomålen, kunde ifrågasättas, om man erhöle en central myndighet, som kunde utöva en verklig ledning av armén ur militär synpunkt. Konsekvensen av skapandet av en chef för armén borde vara, att arméchefen bleve Konungens rådgivare i kommandomål, vilket i viss mån skulle innebära en återgång till de förhållanden, som rådde under tiden före 1840, då kommandomålen föredrogos av generaladjutanterna. Det kravet borde sålunda uppställas, att chefen för armén skulle vara föredragande i samtliga kommandomål.

Det av generalstabschefen sålunda väckta spörsmålet har under tiden efter år 1840 vid olika tillfällen varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning i samband med ifrågasatt sammanslagning av lantförsvares- och sjöförsvarsdepartementen till ett gemensamt departement. En av de invändningar, som framfördes mot en dylik sammanslagning, gick ut på att densamma skulle nödvändiggöra en återgång till den före 1840 års departementalreform tillämpade anordningen med särskilda, konstitutionellt ansvariga föredragande för arméns och marinens kommandomål (generaladjutanterna). Härom anförde föredragande departementschefen vid framläggande av proposition (nr 359) till 1919 års riksdag med förslag till lag om statsdepartementen, bland annat, att han i likhet med departementalkommitterade, vilka i sitt år 1912 avgivna betänkande ägnat synnerlig uppmärksamhet åt kommandomålen, handläggning i ett sammanslutet försvarsdepartement, ansåge, att något hinder icke kunde anses föreligga för den gemensamma försvarsministern, vare sig han vore militär eller civil, att inför Konungen föredraga kommandomålen och därvid bära det konstitutionella ansvaret för dessa ärendens riktiga handläggning. En anordning med sär-

1928 års
sakkunniga.

skilda militära tjänstemän för lant- och sjöförsvaret såsom konstitutionellt ansvariga föredragande av kommandomålen kunde departementschefen så mycket mindre förorda, som denna anordning enligt hans mening påtagligen skulle vara ägnad att motverka ett av de huvudsakliga syftemålen med försvarsdepartementens förening, nämligen åvägabringande av enhetlighet i försvarets militära ledning, samt anordningen under den tid (1809—1840), då densamma varit i tillämpning, ansetts medföra splittring och slitningar vid de militära angelägenheternas handhavande.

Jag ansluter mig obetingat till vad föredragande departementschefen år 1919 sålunda uttalat i fråga om kommandomålen handläggning och kan följaktligen ej finna vad generalstabschefen anført härutinnan godtagbart. Emellertid synes, såsom i vissa avgivna yttranden framhållits, jämväl den av utredningsmännen föreslagna uppdelningen av kommandomålen mellan Kungl. Maj:t med chefen för försvarsdepartementet såsom föredragande och cheferna för respektive försvarsgrenar giva anledning till betänkligheter. Mot en sådan uppdelning lärer kunna göras i viss mån enahanda erinringar som mot anordningen med särskilda konstitutionellt ansvariga föredragande av kommandomålen. Det torde nämligen kunna på goda grunder befaras, att den föreslagna uppdelningen av kommandomålen, vilka i många fall äga nära samband med varandra och med konseljmålen, skulle komma att medföra slitningar och konflikter mellan chefen för försvarsdepartementet och de olika försvarsgrenarnas chefer samt mellan de sistnämnda inbördes. Jämväl den av utredningsmännen föreslagna anordningen i fråga om kommandomålen handläggning synes sålunda vara ägnad att motverka åsyftad enhetlighet i försvarsväsendets ledning.

Vid utarbetandet av utredningsmännens förslag har en ledande princip varit att sammanföra rent militära ärenden och förvaltningsärenden till behandling och avgörande av en och samma myndighet. Härefter hava flera av de hörda myndigheterna framfört betänkligheter, och i de av marinförvaltningen och chefen för marininstaben avgivna yttrandena har berörda princip blivit föremål för ingående kritik, varvid framhållits, bland annat, att utvecklingen i allmänhet av den militära organisationen, tvärt emot vad utredningsmännen föreslagit, gått i riktning av de militära befälhavarnas befriande från förvaltningsuppgifter. Icke minst med hänsyn till nödvändigheten att begränsa vederbörande myndigheters arbetsuppgifter inom rimlig omfattning synes mig de i förevarande avseende framställda erinringarna värda beaktande.

På grund av vad jag sålunda anført och med hänsyn till de erinringar i skilda hänseenden, som i de avgivna yttrandena framstälts mot utredningsmännens förslag, har jag kommit till den övertygelsen, att de former, som däri föreslagits för förverkligande av utredningens syfte — åstadkommande av enhetlig ledning av försvarsgrenarna samt intimare samverkan mellan de skilda överstyrelseorganen för tillgodoseende av försvarets effektivitet — icke äro i allo lyckligt funna. Jag finner därför förslaget icke kunna i oförändrat skick läggas till grund för beslut i ämnet, utan anser med hänsyn till den föreliggande organisationsfrågans stora betydelse och räckvidd nödvändigt, att densamma underkastas en förnyad omprövning och ingående granskning ur olika synpunkter.

Det synes icke uteslutet, att en tillfredsställande lösning av de spørsmål, som utredningsmännen enligt sitt uppdrag haft att upptaga till behandling, skulle kunna vinnas genom en mindre vittgående reform av försvarsväsendets ledning än den av utredningsmännen föreslagna. Åtskilliga av de i ärendet avgivna yttrandena synas mig lämna stöd för denna uppfattning. Det torde vara välbetänt, att man vid en omorganisation av nu ifrågava-

rande art går fram med en viss varsamhet och avvaktar de erfarenheter, som kunna vara att hämta från en ej allt för vittgående reform, så att man icke i strävan att råda bot på de olägenheter, som äro förbundna med den nuvarande organisationen, giver tillspillo de med densamma förenade fördelarna. Vid frågans fortsatta behandling torde därför böra undersökas, huruvida icke åsyftade omläggningar och förenklingar med avseende å arméns och marinens centrala förvaltningsmyndigheter samt avhjälpande av de olägenheter, som, vad marinen angår, visat sig vara förenade med att ett flertal överstyrelseorgan lyda direkt under Kungl. Maj:t, skulle kunna åstadkommas utan en så genomgripande ombildning av den nuvarande, historiskt framvuxna organisationen, som utredningsmännen föreslagit.

Den fortsatta beredning av den föreliggande organisationsfrågan, som alltså synes erforderlig, torde lämpligen böra verkställas inom försvarsdepartementet med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga. Dessa synas böra vara högst fem till antalet.»

Jämlikt erhållet bemyndigande tillkallade departementschefen den 9 mars 1928 de nya sakkunniga. Dessa utgjordes av generalen L. H. Tingsten, konteramiralen C. L. de Champs, översten och militärbefälhavaren på Gotland O. G. Thörnell samt kommandören C. F. Tamm. General Tingsten utsågs att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

De sålunda tillkallade sakkunniga — i det följande benämnda *1928 års sakkunniga* — hava den 6 oktober 1928 avgivit »Betänkande och förslag rörande försvarets centrala ledning och förvaltning». (Statens offentliga utredningar 1928: 23).

1928 års sakkunnigas förslag, som är enhälligt, upptager icke till behandling frågan om skapandet av en högste befälhavare, som närmast under Konungen skulle föra befälet över *hela* krigsmakten, icke heller de av beredningen föreslagna åtgärderna för att sinsemellan sammanknyta de tre försvarsgrenarna, nämligen inrättandet av ett försvarsråd och av särskilda förvaltningsutskott.

De sakkunniga hava, med beaktande av de för deras arbete utfärdade direktiven, sökt att giva den avsedda reformen av försvarsväsendets ledning en mindre vittgående omfattning än det av beredningen avgivna förslaget innebär. I avseende särskilt å sättet för kommandomålens handläggning och föredragning uttala de sakkunniga starka betänkligheter mot chefens för generalstaben förslag, att försvarsgrenscheferna skulle vara föredragande inför Konungen i dylika ärenden. Beträffande flygvapnet förorda de sakkunniga i likhet med beredningen i stort sett bibehållande av den nuvarande organisationen.

Inom de båda större försvarsgrenarna, armén och marinen, föreslå de sakkunniga tillsättandet av en kommenderande general, respektive kommenderande amiral. Vid sidan av dessa och således jämväl direkt underställda Konungen skulle alltjämt bestå, inom lantförsvaret chefen för generalstaben och arméförvaltningen, detta ämbetsverk under en särskild chef, samt inom sjöförsvaret chefen för marinstaben och marinförvaltningen. Enhetligheten i ledningen har ansetts tillräckligt betryggad genom tillämpande av principen

om samråd och samverkan mellan de för vardera försvarsgrenen föreslagna tre sidoordnade myndigheterna. Denna princip har vid förslaget närmare utformning kommit till klarare uttryck beträffande marinen än i fråga om armén.

I avseende å *arméns ledning* innebär de sakkunnigas förslag, att kommanderande generalen skulle i fred närmast under Konungen utöva högsta befälet över till lantförsvaret hörande myndigheter, staber, truppförband, skolor och anstalter m. m. med undantag av lantförsvarets kommandoexpedition, generalstaben, myndigheter vid inskrivnings- och värnpliktsväsendet samt arméförvaltningen. Kommenderande generalen skulle hava ständig befälsrätt över arméns militära och civilmilitära personal med undantag av generalstabens officerare. Han skulle ägna oavlätlig uppmärksamhet åt tillståndet inom honom underställda delar av lantförsvaret och ansvara för deras tjänstbarhet ävensom för ordning och krigstukt, övervaka utbildningen, tillse att behörig överensstämmelse förefunnnes mellan för olika truppslag gällande reglementen och instruktioner samt att samövningar ägde rum mellan olika truppslag, handlägga ärenden rörande officersbefordringar m. m. Kommenderande generalen skulle tillika vara inspektör för militärläroverken. Han skulle av chefen för generalstaben erhålla del av de synpunkter, som enligt dennes uppfattning borde beaktas vid arméns utbildning, övningar, försök o. d., samt av resultatet av generalstabens taktiska studiearbete. I nu antytt hänseende gjorda framställningar borde kommanderande generalen, i den mån det vore honom möjligt, efterkomma.

I fråga om generalstabens inre organisation hava 1928 års sakkunniga i stort sett icke föreslagit någon annan ändring, än att den nuvarande tekniska avdelningen borde utbytas mot en strategisk-taktisk studieavdelning.

Beträffande arméförvaltningens ställning föreslå de sakkunniga, att i spetsen för ämbetsverket skulle ställas en chef med uppgift, bland annat, att sammanhålla dess departement, utöva den allmänna uppsikten över göromålens gång, vara ordförande i plenum och vid sammanträde mellan två eller flera departement, leda arbetet vid den förberedande handläggningen av lantförsvarsbudgeten samt vara ansvarig för den militäradministrativa försvarsförberedelsen. Chefen för generalstaben skulle äga rätt att i vissa frågor — huvudsakligen berörande försvarsberedskapen — lämna arméförvaltningen erforderliga anvisningar. I fråga om budgetbehandlingen skulle såväl kommanderande generalen som chefen för generalstaben beredas visst inflytande. Med avseende å arméförvaltningens inre organisation ansluta sig de sakkunniga i allt väsentligt till arméförvaltningens och dess särskilda departements yttranden över beredningens förslag. Chefskapet för vapendepartementet borde enligt de sakkunnigas mening åtminstone tillsvidare kunna vara förenat med befattningen såsom inspektör för artilleriet.

De närmare detaljerna av generalstabens och arméförvaltningens inre organisation enligt de sakkunnigas förslag framgå av vad därom i det följande under rubrikerna »Härens stab» och »Arméförvaltningen» anföres.

Vidkommande här efter frågan om *marinens ledning*, skulle enligt de sakkunnigas förslag kommenderande amiralen i fred närmast under Konungen utöva högsta befälet över marinens sjöstyrkor, fartyg, stationer och depåer, kustfästningar, skolor och anstalter m. m. med undantag av sjöförsvarets kommandoexpedition, marinstabens och marinförvaltningen. Kommenderande amiralen skulle vara chef för flottans officerskår samt hava ständigt befälsrätt över marinens militära och civilmilitära personal.

I fråga om marinstabens inre organisation föreslå de sakkunniga — i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för marinstabens och marinförvaltningen i detta avseende förordat i sina över beredningens förslag afgivna yttranden — att marinstabens skulle bestå av fem olika avdelningar, nämligen operationsavdelningen, kommunikationsavdelningen, organisationsavdelningen, utrikesavdelningen och sjökrigshistoriska avdelningen.

Beträffande marinförvaltningens inre organisation hava de sakkunniga, under hänsynstagande till i vissa yttranden över beredningens förslag mot detsamma gjorda erinringar, förordat, att ämbetsverket, alltjämt under egen chef, skulle bestå av åtta olika avdelningar, nämligen artilleri-, torped- och min-, nautiska, fortifikations-, ingenjör-, intendent-, sanitets- och civilavdelningarna. Därtill skulle komma amiralitetsrådet.

Såsom förut antytts, är samrådsprincipen mellan marinens tre högsta myndigheter enligt de sakkunnigas förslag på ett mera framträdande sätt hävdad än vad fallet är vid armén. Kommenderande amiralen, chefen för marinstabens och chefen för marinförvaltningen skulle enligt förslaget tillsammans bilda »amiralitetet», vari jämväl chefen för kustartilleriet skulle ingå vid behandling av ärenden rörande kustartilleriet och kustfästningarna, över vilka nämnde chef borde erhålla inspektionsrätt. I vissa fall skulle även chefen för fortifikationen deltaga i amiralitetets förhandlingar. Inom amiralitetet borde följande ärenden bliva föremål för ständigt återkommande samråd, nämligen planläggning av flottans övningar, viktigare reglementen och instruktioner, frågor rörande marinens medelsbehov m. fl. viktigare ärenden samt i övrigt sådana frågor, som av någon eller några av i amiralitetet ingående chefer ansåges böra behandlas i samråd. Kommenderande amiralen borde i regel vara ordförande vid sammanträde inom amiralitetet. Då ärende därstädes upptoges för samråd, skulle det föredragas av den däri deltagande chef, till vilkens ämbetsbefattning detsamma i främsta rummet hörde; dock kunde denne låta föredragningen ske genom den person, som under honom berett ärendet. Sedan samrådet ägt rum, skulle ifrågavarande chef äga att själv i ärendet fatta beslut ävensom att expediera detsamma. Allt efter ordförandens bestämmande skulle till sammanträde inom amiralitetet för meddelande av upplysningar m. m. kunna kallas högste befälhavaren över kustflottan eller annan högre myndighet vid marinen.

Över 1928 års sakkunnigas förslag hava yttranden infordrats från chefen för generalstabens, arméförvaltningens chefen för marinstabens, marinförvaltningens, chefen för kustartilleriet och flygstyrelsen.

*Chefen för
general-
staben.*

Chefen för generalstaben har i sitt den 30 november 1928 avgivna yttrande förklarat sig icke kunna biträda det framlagda förslaget, enär de sakkunniga icke anfört några bärande skäl för ett frångående i princip av beredningens förslag, till vilket han förut i stort anslutit sig. De sakkunniga hade, enligt chefens för generalstaben mening, vid bestämmandet av fredsorganisationen icke tagit erforderlig hänsyn till krigsorganisationen och i övrigt endast i ringa mån beaktat de synpunkter, som chefen för generalstaben framfört i sitt över beredningens förslag avgivna yttrande.

Under erinran, att de sakkunniga icke upptagit till behandling de av beredningens majoritet förordade åtgärderna i syfte att på lämpligt sätt sammanknyta de tre försvarsgrenarna, har chefen för generalstaben framhållit vikten av att samarbete och sammanhållning mellan de olika försvarsgrenarna komme till stånd och att enhetligheten i det operativa förberedelsearbetet bleve betryggad. Vidare har chefen för generalstaben uttalat, att de sakkunniga icke förebragt några bärande skäl mot att överbefälhavaren för armén gjordes till föredragande inför Konungen i kommandomål, varför kravet på denna frågas upptagande till grundlagsenlig behandling av honom alltjämt vidhölls. Då emellertid en grundlagsändring icke kunde påräknas tidigare än vid 1933 års riksdag och proposition i ärendet således icke behövde avgivas förrän senast till 1932 års riksdag, ansåge chefen för generalstaben spørsmålet om kommandomålens föredragning kunna uppskjutas till en senare tidpunkt, under det att frågan om krigsmaktens högsta ledning i övrigt snarast borde bringas till lösning.

Chefen för generalstaben vidhåller alltjämt sin i yttrandet över beredningens förslag uttryckta mening, att befattningen såsom överbefälhavare för armén och såsom chef för generalstaben borde förenas i en och samma person, samt hänvisar i fråga om organisationen av generalstaben såsom en överbefälhavarens för armén stab till sitt över beredningens förslag avgivna yttrande.

Jämväl i fråga om överbefälhavarens för armén ställning till arméförvaltningen samt detta ämbetsverks inre organisation har chefen för generalstaben i stort sett hänvisat till det förut avgivna yttrandet. Under förutsättning att under Kungl. Maj:t i en och samma persons hand förenades den högsta myndigheten i såväl militärt som förvaltningshänseende, vore någon mellanhand mellan överbefälhavaren för armén och arméförvaltningens olika departementschefer i form av en särskild chef för arméförvaltningen enligt chefens för generalstaben uppfattning icke absolut erforderlig. Den enhetliga ledningen av ämbetsverket syntes honom kunna åstadkommas på så sätt, att Kungl. Maj:t för bestämd tid uppdroge åt viss departementschef att tillika vara chef för arméförvaltningen.

*Arméförvalt-
ningen.*

Uti den 20 november 1928 avgivet utlåtande har arméförvaltningen, med hänvisning till sitt yttrande över beredningens förslag, tillstyrkt inrättandet av en ny befattning för en kommenderande general. I dennes ämbetsuppgifter borde enligt arméförvaltningens uppfattning — förutom utövandet närmast under Konungen av befälet i fredstid över lantförsvarets truppför-

band, kårer m. m. — ingå avgivandet av yttranden i befordringsfrågor, avgörandet av eller uppgörandet av förslag i frågor om arméns personals placering, kommendering till tjänstgöring samt utbildning, skyldighet att följa förvaltningen vid armén, med rätt att i avseende därå till Kungl. Maj:t, arméförvaltningen eller dess vederbörliga departement avgiva de framställningar, vartill han kunde finna anledning, fastställandet av vissa slag av modeller m. m. Kommenderande generalen borde vidare utöva högsta ledningen vid uppgörandet av planerna för lantförsvarets sättande på krigsfot samt för arméförvaltningens administrativa försvarsförberedelser, med rätt för honom att i dessa båda hänseenden giva chefen för generalstaben, därest särskild sådan chef komme att bibehållas, respektive arméförvaltningen erforderliga direktiv, samt slutligen äga befogenhet att avgiva yttrande över de arméförvaltningens framställningar, som årligen avgåves för att tjäna till ledning vid uppgörandet av statsverkspropositionen för nästföljande budgetår.

I enlighet med vad arméförvaltningen i ärendet tidigare anfört, borde kommenderande generalen erhålla endast vissa bland de av beredningen för chefen för armén ifrågasatta direkta befogenheter med avseende å den på ämbetsverket ankommande ekonomiska förvaltningen vid armén. Ansvaret för denna sistnämnda i dess helhet borde, liksom för närvarande, åvila arméförvaltningen såsom ett omedelbart under Konungen stående centralt ämbetsverk. I avseende å de administrativa försvarsförberedelserna borde det emellertid åligga ämbetsverket att följa vissa detsamma av kommenderande generalen meddelade direktiv. Givet vore också, att, även om särskilda instruktionsbestämmelser därutinnan icke kunde behöva utfärdas, mellan kommenderande generalen och arméförvaltningen borde i fråga om framställningarna rörande lantförsvarets medelsbehov äga rum ett samarbete, som skulle förläggas även till tiden, innan dessa framställningar av arméförvaltningen insändes till Kungl. Maj:t.

De sakkunnigas förslag om inrättandet av en ny beställning för en över departementscheferna ställd gemensam chef för ämbetsverket ansågo sig arméförvaltningen icke kunna tillstyrka. Tillsättandet av en gemensam chef för arméförvaltningen syntes nämligen, vid bibehållandet av den nuvarande organisationen med ämbetsverkets uppdelning på fem departement, vart och ett motsvarande de vitt skilda grupper av arbetsuppgifter, som ankomme på ämbetsverket, icke kunna bliva till avsett gagn. Det syntes arméförvaltningen, som om med undvikande av de rubbningar i arméns förvaltningsorganisation i det hela, vilka ofrånkomligt skulle följa med tillsättandet av en gemensam chef för ämbetsverket, huvudsyftet med en dylik åtgärd eller vinnandet av garanti för erforderligt samarbete mellan de olika avdelningarna (departementen) samt en enhetlig handläggning av likartade ärenden å desamma skulle kunna vinnas, om åt ordföranden i arméförvaltningens plenum kunde överlämnas vissa särskilda arbetsuppgifter i berörda syfte.

Chefen för marinstaben har i sitt den 30 november 1928 avgivna utlåtande framhållit, att de sakkunniga i fråga om det rent militära inflytandet på förvaltningsområdet gått till väga på olika sätt för armén och för marinen. De

*Chefen för
marinstaben*

tillerkände chefen för generalstaben betydligt utvidgat inflytande beträffande den militäradministrativa försvarsförberedelsen och förberedande handläggningen av lantförsvarsbudgeten; även gentemot kommenderande generalen gäves chefen för generalstaben vissa befogenheter. För marinens vidkommande lämnades icke samma förhandsställning åt chefen för marinstaben. Direktivrätten ersattes med den organisationsformen, att vissa viktiga ärenden skulle i samråd behandlas inom ett amiralitet, bestående av chefen för marinstaben, chefen för marinförvaltningen och kommenderande amiralen samt i vissa fall chefen för kustartilleriet. Både den ena och den andra av dessa organisationsformer kunde vara värda beaktande. I vissa fall vore emellertid de sakkunnigas förslag om samrådet i amiralitetet ej fullt klart. Krigsorganisationen syntes ej vara i erforderlig grad systematiserad. Kommenderande amiralens ställning i fred i förhållande till å ena sidan försvarsdepartementet och å andra sidan marinförvaltningen och marinstaben borde mera bestämt angivas samt anknytningen göras fastare mellan honom och de båda sistnämnda ämbetsverken.

Kommenderande amiralen borde, enligt chefens för marinstaben åsikt, i krig vara marinstabschef i högkvarteret; detta nödvändiggjorde i sin tur, att han vore chef för marinstaben i fred. Då han icke i detalj kunde hinna att leda marinstabens arbeten, borde denna stab omedelbart sammanhållas och ledas av en kommenderande amiralen direkt underställd souschef för marinstaben. Skulle dessa benämningars motsvarighet icke lämpligen kunna användas för arméns räkning, borde i stället begreppen kommenderande amiral och en honom underställd chef för marinstaben införas. Gentemot marinförvaltningen syntes kommenderande amiralen böra utrustas med vissa befogenheter, och åt honom borde givas bindande direktivrätt i en del viktiga, närmare angivna ärenden. Såsom chef för marinen och såsom inspektör för sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan borde kommenderande amiralen förfoga över en kommandoavdelning.

Emot vad de sakkunniga föreslagit beträffande marinstaben har stabschefen icke haft något att erinra. Souschefen borde leda beredningen av flertalet stabsärenden och själv handlägga och avgöra åtskilliga löpande ärenden. I detta sammanhang har marinstabschefen framhållit, att sedan personalberäkningarna uppgjorts år 1925, en väsentligen ökad verksamhet måst påläggas marinstaben, vilken därför måste beredas ökade arbetskrafter och detta i större omfattning än de sakkunniga föreslagit.

De sakkunnigas förslag beträffande marinförvaltningen har av marinstabschefen i stort sett lämnats utan erinran.

I fråga om kustartilleriets ställning i marinens överstyrelse har marinstabschefen tagit bestämt avstånd från den tendens, som enligt hans mening genomginge chefens för kustartilleriet i ärendet avgivna, i det följande närmare omförmälda yttrande och som, fullföljd, skulle leda till sjöförsvarets klyvning i två organisationer med två inspektörer, två staber, två förvaltningar o. s. v., vilket allt skulle äventyra marinens ändamålsenliga och enhetliga användning till rikets försvar. Chefen för kustartilleriet borde inom

marinens ledning intaga ställning såsom inspektör för kustfästningarna. Härigenom kunde han taga initiativ i alla kustfästningarna berörande frågor, och som chef för kustartilleriet hade han den med befälsställningen följande rätten och plikten till inspektion av kustartilleriets personal jämte kustartilleriet tilldelad materiel.

Chefen för marininstaben har slutligen anfört, att han efter granskning av de sakkunnigas betänkande kommit till en organisationsform för marinens ledning, som helt nära anslöte sig till den organisation, han i utlåtandet över beredningens betänkande föreslagit, nämligen en överstyrelse bestående av:

en kommenderande amiral, under vilken omedelbart skulle lyda marininstaben, kustfästningsinspektionen och kommandoavdelningen, samt

marinförvaltningen, stående under Kungl. Maj:t och i vissa avseenden jämväl under kommenderande amiralen.

Under kommenderande amiralen skulle i militärt avseende lyda sjöstyrkebefälhavare, kommandanter, stationsbefälhavare, inspektören för undervattensbåtvapnet, cheferna för de civilmilitära kårerna samt cheferna för sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan.

Marinförvaltningen erinrar i utlåtande av den 24 november 1928, att ämbetsverket i sitt yttrande över beredningens betänkande föreslagit, att chefen för marinen — med fullständigt bibehållande av det militära befäl, som beredningen ifrågasatt — skulle för att kunna ägna sig åt ledningen i stort befrias från de så att säga dagliga förvaltningsgöromålen. Endast vid behandlingen av tekniska och ekonomiska frågor av större betydelse skulle avgörande träffas av chefen för marinen i en marinstyrelse, bestående av chefen för marinen, marinförvaltningen och marininstaben samt i vissa fall chefen för kustartilleriet. Vad åter anginge de sakkunnigas förslag, vore det chefskap för marinen, som dessa velat tillägga en kommenderande amiral, mera begränsat än vad såväl beredningen som marinförvaltningen i sitt föregående yttrande föreslagit. I det av de sakkunniga föreslagna amiralitetet skulle visserligen, förutom kommenderande amiralen, ingå chefen för marinförvaltningen och chefen för marininstaben samt i vissa fall chefen för kustartilleriet, men inom detsamma skulle endast samråd äga rum; beslutanderätten tillkomme den chef, till vilkens ämbetsbefattning ärendet hörde. En dylik organisation vore enligt ämbetsverkets åsikt icke ägnad att tillgodose enhetligheten i ledningen, och det kunde dessutom anmärkas, att ärenden, vilka skulle behandlas i amiralitetet vid sammanträde för samråd, därmed bleve underkastade dubbel föredragning. På dessa skäl vidhölle marinförvaltningen de huvudgrunder för organisationen av marinens överstyrelse, vilka ämbetsverket framlagt i sitt över beredningens förslag avgivna utlåtande.

Vad särskilt anginge organisationen av marinförvaltningens civilavdelning samt marinförvaltningens båda civila ledamöters ställning och uppgifter, ansåge dock ämbetsverket, att de sakkunnigas förslag, enligt vilket amiralitetsrådet befriades från chefskapet för kameralbyrån och avsåges att huvudsakligen

utöva en kontrollerande verksamhet, vore att föredraga framför tidigare organisationsförslag.

Flera av marinförvaltningens ledamöter hava anmält avvikande mening, bland annat i själva huvudfrågan, där tvenne ledamöter, i enlighet med tidigare intagen ståndpunkt, huvudsakligen anslutit sig till beredningens förslag.

*Chefen
för kust-
artilleriet.*

Chefen för kustartilleriet har i sitt den 9 november 1928 avgivna utlåtande framhållit, att han fortfarande ansåge den av beredningen föreslagna organisationen av försvarsväsendets ledning och förvaltning, i vad anginge marinen, i stort sett lämplig. De sakkunniga syntes hava mer eftersträvat att bibehålla den nuvarande organisationen än att skapa en enhetlig ledning. Den enande kraft, som enligt beredningens förslag funnits i chefen för marinen, saknades i de sakkunnigas förslag, vilket kustartillerichefen ansåge innebära en halvmesyrr och såsom sådant vara ägnat att giva anledningar till tvivel, sär tolkningar och konflikter. Det inflytande på kustartilleriärenden, som chefen för kustartilleriet skulle erhålla, bleve av en synnerligen osäker natur. Kustartillerichefen funne sig därför böra på det bestämdaste avstyrka ett godkännande, vad marinen beträffade, av de sakkunnigas förslag rörande försvarets centrala ledning och förvaltning.

Vid uppbyggande av en organisation för marinen borde, enligt kustartillerichefens åsikt, strängt fasthållas vid, att denna bestode av tvenne skilda vapen, flottan och kustartilleriet, samt att dessa vapens karaktär vore väsentligt olika. För vardera borde finnas en inspektör. Chefskapet över kustartilleriets personal borde givetvis utövas av kustartilleriinspektören. Med hänsyn till behovet av enhetlig ledning för marinen i dess helhet borde en med härför erforderlig maktbefogenhet utrustad chef för marinen tillsättas. I överstyrelsen syntes bland annat böra ingå en kustartilleriavdelning i ungefärlig överensstämmelse med den beredningen i sitt förslag upptagit. Chefen för marinen borde utöva befäl över samtliga i överstyrelsen ingående organ samt i styrelsen besluta i de mål, som skulle handläggas i hans närvaro.

*Flyg-
styrelsen.*

Flygstyrelsen har uti den 17 november 1928 avgivet utlåtande vidhållit de synpunkter beträffande behovet av en särskild kommandoexpedition för flygvapnet, vilka av styrelsen framförts i dess yttrande över beredningens förslag.

Departementschefen.

Sedan de förslag och yttranden inkommit, för vilka jag här i korthet redogjort, har den föreliggande frågan varit föremål för ytterligare bearbetning inom försvarsdepartementet.

Jag övergår nu till att ange min egen ståndpunkt i ämnet. I samband därmed avser jag att till behandling upptaga jämväl vissa andra med frågan om försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning sammanhängande spörsmål av organisatorisk art.

C. Allmänna riktlinjer för omorganisationen.

Den nuvarande organisationen av försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning är i flera avseenden icke tillfredsställande. De förefintliga olägenheterna äro i främsta rummet att tillskriva den brist på koncentration och enhetlighet, som kännetecknar den rent militära ledningen — med ett mycket stort antal direkt under Konungen lydande myndigheter — men de göra sig märkbara även beträffande förvaltningen.

Så länge hären och marinen var för sig representerades av departementschefer, som voro fullt förtrogna med sina respektive försvarsgrenar, framträdde berörda brister icke så tydligt, eftersom de många trådarna inom varje försvarsgren sammanlöpte uti den ett faktiskt chefskap utövande militära departementschefens hand. I viss mån redan genom tillkomsten av civila chefer för lant- och sjöförsvarsdepartementen, men alldeles särskilt med genomförandet från och med den 1 juli 1920 av den nya departementsindelningen hava förhållandena gestaltat sig annorlunda. Visserligen har sistnämnda förändring medfört större enhetlighet i så måtto, att de olika försvarsgrenarna erhållit en gemensam representant i regeringen, men samtidigt har bristen på koncentration inom var och en av försvarets båda huvudgrenar gjort sig mera märkbar. Vid sammanförandet av försvarsgrenarna under ett gemensamt departement har vidare den frågan förblivit olöst, huru de särskilda försvarsgrenarna böra på lämpligt sätt sammanknytas i de avseenden, där ett samarbete dem emellan är påkallat vid ärendenas förberedande behandling, ävensom vid deras avgörande i de fall, då de icke äro beroende av Kungl. Maj:ts prövning. Härtill kommer, att under krig, då hela försvarsväsendet och därmed också organisationen av dess ledning och förvaltning sättes på avgörande prov, framträder på ett helt annat sätt än under fred behovet av en samlad ledning med även andra uppgifter än dem, som kunna ankomma på departementschefen.

Enligt regeringsformen äger Konungen högsta befälet över krigsmakten till lands och sjöss. Utgår man, såsom beredningen synes hava gjort, från att av nyss nämnda skäl i krig borde finnas en under Konungen i dennes berörda egenskap ställd befälhavare för hela krigsmakten med vidsträckt befogenhet även med avseende å förvaltningen, kunde, med hänsyn till att fredsorganisationen i möjligaste mån bör ansluta sig till krigsorganisationen, ifrågasättas, om icke en dylik befälhavare borde finnas även i fred. Emellertid är ju behovet under krig av en under Konungen stående högste befälhavare för hela krigsmakten beroende av, huruvida Konungen finner för gott att själv övertaga den direkta krigsledningen eller icke. Därjämte kan det, såsom ock beredningen framhållit, befaras, att en organisation av försvarsledningen i fredstid med en särskild högste befälhavare för hela krigsmakten under Konungens överbefäl skulle medföra stora svårigheter och olägenheter av skilda slag. Den enhetlighet mellan försvarsgrenarna, som — utöver vad som vunnits genom de förutvarande båda försvarsdepartementens sammanslagning till ett departement — är erforderlig, synes därför böra förverkligas på andra vägar, vartill jag i det följande återkommer.

Närmast torde det sålunda nu gälla att söka ernå önskvärd koncentration inom varje särskild försvarsgren för sig genom att i erforderlig grad sammanknyta dess olika myndigheter under gemensam ledning.

I fråga om handläggning av *kommandomålen* måste den nuvarande ordningen, enligt vilken dessa ärendens förberedande behandling ankommer på ett flertal militära myndigheter med ofta rätt skiljaktig uppfattning, innebära avsevärda olägenheter. När exempelvis olika sidoordnade myndigheter i rent fackliga organisations- eller utbildningsfrågor företräda skilda meningar, framstår med särskild styrka behovet av en över samtliga dessa myndigheter ställd, enande och sammanhållande militär chef, i stånd att sakligt och auktoritativt bedöma de olika förslag, som framkommit, och att ur desamma upptaga vad som för försvarsgrenen i dess helhet kan anses bäst och ändamålsenligast.

De olägenheter, om vilka det här är fråga, göra sig icke på samma sätt gällande vid marinen som vid armén. Vad särskilt angår större organisationsfrågor, har marinstaben, vilken myndighet i reglementet för marinen hänföres till »marinens överstyrelse», i praktiken mer och mer kommit att utöva en central ledning i dylika frågor, oaktat de militära myndigheterna icke äro underställda chefen för marinstaben. Därjämte är att märka, att samrådsformen, ehuru väl i vissa avseenden icke reglementsenligt fastslagen, kommit till mera vidsträckt användning vid marinen än vid armén. Behovet av en samlad ledning har sålunda vid marinen redan framtvingat vissa anordningar, vilka emellertid lämpligen nu torde bära givas fastare former. I samband härmed torde också det från olika håll vitsordade behovet av en ansvarig målsman för sjöofficerskårens i dess helhet utbildning och tjänstbarhet bära på lämpligt sätt tillgodoses.

Ett förhållande, i avseende å vilket ändring ansetts påkallad, är vidare, att ett betydande antal kommandoärenden av relativt ringa vikt nu avgöras i högsta instans. Genom att beslutanderätten i dessa mindre betydande ärenden överflyttades från Kungl. Maj:t till vederbörlig försvarsgrens centrala ledning, skulle en viss lättnad ernås i chefens för försvarsdepartementet arbetsbörda. En dylik decentralisation är förutsatt i gällande lag om kommandomål. Att denna möjlighet till minskning av göromålen i departementet icke nämnvärt utnyttjats, torde kunna tillskrivas det förhållandet, att, vad beträffar armén, respektive marinen, hittills saknats en central militär myndighet, lämplig att övertaga här ifrågavarande funktion.

Vad i det föregående anförts rörande behovet av ökad sammanhållning vid den förberedande handläggningen av kommandomålen gäller i lika hög grad de egentliga *krigsförberedelseärendena*. Inom de båda större försvarsgrenarna är för närvarande såväl den organisatoriska som den strategiska planläggningen på detta område ålagd generalstaben, respektive marinstaben, medan däremot förberedelserna i förvaltningshänseende omhänderhavas av arméförvaltningen, respektive marinförvaltningen.

Vad armén angår, intaga de organ, som sålunda representera de olika sidorna av krigsförberedelsearbetet, en så fristående ställning till varandra,

att tillräckliga garantier icke finnas för åvägabringandet av erforderlig enhetlighet och planmässighet i avseende å det inbördes förhållandet mellan de olika slag av förberedelser, varom här är fråga.

Vid marinen framträda visserligen icke heller de nu berörda olägenheterna så skarpt som vid armén, bland annat på grund av bestämmelserna i marinförvaltningens instruktion, att samråd med chefen för mariustaben och chefen för kustartilleriet skall äga rum i en del viktigare frågor, samt på grund av den praxis, som härutinnan utbildat sig; men de göra sig likväl även här i viss mån gällande. Enbart samråd torde nämligen icke erbjuda tillräcklig säkerhet för ett fullt enhetligt och ändamålsenligt tillgodoseende av framställda krav, vartill kommer, att bestämmelser saknas, som tillförsäkra marinförvaltningen behörigt inflytande på de militära förberedelserna.

Även i fråga om de egentliga *förvaltningsärendenas* handläggning i näst högsta instans gör sig behovet av ökad enhetlighet gällande, liksom ock en viss modernisering av arbetsförhållandena synes vara av behovet påkallad, för att de centrala förvaltningsorganen skola på ett effektivare sätt, än vad nu är fallet, kunna tillvarataga vederbörlig försvarsgrens militärtekniska och allmänt ekonomiska intressen. Det synes mig vara av särskild vikt, att man vid organisationens utformande ser till, att vår tids starkt hävdade krav på rationalisering inom alla områden mera vinna beaktande inom försvarsväsendet än vad hittills skett.

Beträffande sättet för undanröjande av ovanberörda brister i försvarets ledning hava vitt skilda åsikter gjorts gällande. Medan beredningen och 1928 års sakkunniga kunna sägas representera ytterlighetsståndpunkterna, gå de militära myndigheterna i sina ändringsförslag i allmänhet en medelväg.

Innan jag ingår på de olika förslagen, vill jag framhålla, att jag, i likhet med min närmaste företrädare i ämbetet, anser, att man bör söka komma till rätta med det föreliggande problemet utan att, åtminstone till en början, vidtaga alltför vittgående förändringar i det bestående. Vidare bör man enligt min mening sträva efter att i avseende å de särskilda försvarsgrenarnas ledning och förvaltning åstadkomma i stort sett likartade anordningar, dock givetvis under behörigt hänsynstagande till vid varje försvarsgren råddande speciella förhållanden.

Av den redogörelse, som förut lämnats för det av 1928 års sakkunniga framlagda förslaget, framgår, att enligt detta förslag visserligen antalet direkt under Konungen lydande myndigheter skulle i avsevärd grad nedbringas i förhållande till det nuvarande. Men den princip, på vilken hävdandet av enhetlighetskravet enligt de sakkunnigas förslag skulle vara fotat, nämligen samråd och samverkan mellan de tre cheferna — kommenderande generalen, chefen för generalstaben och chefen för arméförvaltningen, respektive kommenderande amiralen, chefen för marinstaben och chefen för marinförvaltningen ävensom i vissa fall chefen för kustartilleriet — synes mig icke vara i tillräcklig grad betryggande för detta kravs förverkligande i praktiken. Den tilltänkta kommenderande generalens, respektive kommenderande amiralens

befogenheter i fred synas mig vidare vara alltför kringskurna. Därtill kommer, att den föreslagna fredsorganisationen icke i erforderlig omfattning tagit sikte på och anpassats efter krigsorganisationen.

Beredningen har föreslagit, att i fråga om armén de båda nuvarande huvudorganen, generalstaben och arméförvaltningen, samt beträffande marinen de båda huvudorganen, marinstaben och marinförvaltningen, jämte chefen för kustartilleriet skulle sammanföras under en gemensam chef för armén, respektive chef för marinen, varigenom — såsom redan nu är fallet vid flygvapnet — hos denne chef skulle förenas den centrala ledningen av försvarsgrenen i såväl kommando- som förvaltningshänseende.

I princip delar jag beredningens uppfattning om nödvändigheten av att redan i näst högsta instans åstadkomma en effektiv sammanhållning i ledningen av de särskilda försvarsgrenarna. I spetsen för varje försvarsgren bör därför även enligt min uppfattning stå en chef med ständig befälsrätt över till densamma hörande personal, truppförband, staber, inspektioner, fästningar, sjöstyrkor m. m. samt med uppgift tillika att utöva den direkta ledningen av krigsförberedelsearbetet. Denne chef bör därjämte, såsom jag i det följande skall närmare utveckla, vara tillförsäkrad erforderligt inflytande å vederbörligt förvaltningsorgans verksamhet.

Med avseende å benämningen på ifrågavarande chefer vill jag framhålla, dels att varje benämning, vari ordet »armé» ingår, såsom t. ex. arméchef, chef för armén, överbefälhavare för armén o. s. v., i förevarande fall är av praktiska skäl olämplig, enär begreppet »armé» även har en annan, här ej åsyftad innebörd, dels ock att de av 1928 års sakkunniga föreslagna titlarna »kommenderande general» och »kommenderande amiral» synas mig mindre tilltalande såsom helt nya för våra förhållanden. Jag har därför funnit mig böra förorda benämningarna *chefen för hären* — för vilken benämning finnes stöd bland annat i gällande värnpliktslag och inskrivningsförordning — samt *chefen för marinen*.

Liksom jag enligt vad redan nämnts ansluter mig till grundtanken i beredningens förslag, anser jag mig också i fråga om sättet för denna grundtankes närmare utformning kunna på många punkter helt instämma i vad beredningen därutinnan föreslagit. I vissa hänseenden har jag emellertid, med stöd av vad myndigheterna i ämnet anfört och jämväl på grundval av det fortsatta utredningsarbetets resultat, funnit mig böra förorda avvikelser från beredningens förslag.

Det av beredningen ifrågasatta sammanförandet av chefen för hären, generalstaben och arméförvaltningen, respektive chefen för marinen, marinstaben, marinförvaltningen och chefen för kustartilleriet till en arméstyrelse, respektive en marinstyrelse, finner jag icke fullt lyckligt. Om man bortser från det förhållandet, att marinförvaltningen och marinstaben m. fl. myndigheter uti reglementet för marinen äro hänfödda till marinens »överstyrelse», vilket uttryck i detta fall endast är att betrakta som en kollektiv benämning, torde styrelse i rent militär mening vara ett helt främmande begrepp. För införandet av begreppet armé-, respektive marinstyrelse i den mening, varom

här är fråga, kan heller icke exemplet med den inom flygvapnet inrättade flygstyrelsen anföras sasom stöd, eftersom flygstyrelsen endast utgör en teknisk-ekonomisk förvaltning, motsvarande armé- och marinförvaltningarna. Flygvapnets militära ledning utövas nämligen av chefen för flygvapnet med den honom underställda stabchefen. I varje fall strider det mot hävdvunnen uppfattning, att beslut i rena kommandoärenden skulle fattas av försvarsgrenschefen i en styrelse eller å dennas vägnar. Beslutsbefogenheten i dessa ärenden är ju rent personlig och följer beträffande nu ifrågavarande chefer av deras ställning sasom militära chefer för respektive försvarsgrenar med ständig befälsrätt över personal, förband och anstalter.

Att beredningen infört styrelsebegreppet sasom sammanfattning av den militära ledningen och förvaltningen, torde väl närmast hava berott därpå, att vissa av de befogenheter, som tillagts de båda cheferna, nämligen i fråga om förvaltningen, äro av den natur, att de böra utövas inom en styrelse och under iakttagande av vissa för handläggning av förvaltningsärenden i allmänhet fastslagna former. Givetvis är det emellertid icke nödvändigt att endast av denna anledning införa begreppen arméstyrelse och marinstyrelse, eftersom ifrågavarande befogenheter skulle kunna utövas på det sättet, att försvarsgrenschefen fattade besluten i egenskap av chef för vederbörande förvaltning. Att införa begreppet styrelse på det sätt, beredningen föreslagit beträffande armén, är icke heller önskvärt, enär man därigenom skulle nödgas röra sig med dubbla styrelsebegrepp i förvaltningshänseende, nämligen arméstyrelsen och arméförvaltningen.

Fråga är emellertid, huruvida det överhuvud taget är lämpligt och önskvärt att tillägga cheferna för hären och marinen så vidsträckta befogenheter med avseende å förvaltningen, som beredningen föreslagit. Chefen för marinen skulle enligt beredningens förslag principiellt utöva beslutanderätten, förutom i rent militära ärenden, jämväl i förvaltningsärenden, låt vara att han skulle hava möjlighet att i betydande grad delegera avgöranderätten till honom underställda chefer. Även chefen för hären avses enligt nämnda förslag att beträffande förvaltningen erhålla högst omfattande befogenheter med åtföljande ansvar. Till hans avgörande skulle sålunda hänskjutas icke blott frågor rörande armébudgeten och krigsförberedelserna utan även andra grupper utav ärenden av större allmän räckvidd, och därjämte skulle han äga att ingripa på snart sagt vilket förvaltningsområde som helst genom att förbehålla sig beslutanderätten i enstaka ärenden, vilkas avgörande regelmässigt ankomme på vederbörande departementschef i arméförvaltningen.

Vid bedömandet av förevarande spörsmål har man att taga hänsyn till ett flertal faktorer. En av de viktigare är ansvarsfrågan. Befogenheter och ansvar äro visserligen enligt beredningens förslag förenade på ett sätt, som icke torde lämna rum för någon tvekan, var ansvaret bör utkrävas. Fördelen härav är dock övervägande teoretisk, då ifrågavarande chefer med största sannolikhet icke skulle i praktiken förmå uppbära den synnerligen tunga arbetsbörda, som instruktionsenligt komme att påvila dem. Därjämte är att märka, att försvarsgrenschefen, för att han verkligen skulle kunna full-

göra de honom i egenskap, av förvaltningschef åliggande uppgifterna och icke bliva förvaltningschef endast till namnet, måste besitta ingående sakkunskap inom den militära förvaltningens viktigare grenar. Man torde emellertid knappast kunna räkna med möjligheten att hos en och samma person finna förenade de vitt skilda kvalifikationer, som skulle göra honom ägnad att bekläda befattningen såsom försvarsgrenens såväl högste militäre chef som högste förvaltningschef.

Härtill kommer ytterligare en omständighet, som enligt min mening är förtjänt av beaktande, nämligen att det är angeläget att icke i högre grad, än som är oundgängligen nödvändigt, betaga de egentliga centrala förvaltningsorganen deras självständighet, enär ett kringskärande av deras befogenheter lätt kan leda till att intresset, initiativet och självverksamheten minskas samt känslan av eget ansvar försvagas.

I betraktande av nu angivna förhållanden har det synt mig böra tagas i övervägande, om det låter sig göra att i någon annan fullt betryggande form tillförsäkra den militära ledningen det inflytande å förvaltningsorganens verksamhet, som är nödvändigt, för att denna ledning skall kunna i första hand ansvara för vederbörlig försvarsgrens krigsduglighet. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att det sätt, varpå enligt 1928 års sakkunnigas förslag chefen för generalstaben skulle äga att utöva ett dylikt inflytande, nämligen genom att meddela erforderliga *direktiv*, torde vara en framkomlig väg, när det gäller att reglera förhållandet mellan cheferna för var och en av de båda större försvarsgrenarna och vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Även arméförvaltningen samt chefen för marininstaben hava för sin del förordat en dylik lösning av frågan.

I viss mån tillämpas, vad marinen angår, direktivformen redan nu, ehuru rätten att meddela direktiv och skyldigheten att efterkomma dessa icke fastslagits. Chefen för marininstaben, som för närvarande kan sägas representera marinens centrala militära ledning, är nämligen, liksom också chefen för kustartilleriet, tillförsäkrad inflytande å handläggningen av de teknisk-ekonomiska frågorna genom bestämmelsen i 16 § av marinförvaltningens instruktion, att *samråd* med nämnda chefer skall äga rum i vissa angivna frågor. På grund av den praxis, som utbildat sig, har chefens för marininstaben inflytande i ifrågavarande hänseende blivit ganska betydande. Även chefen för generalstaben, som praktiskt taget kommit att betraktas såsom representerande arméns centrala ledning i militärt avseende, utövar ett visst inflytande å de materiella försvarsförberedelserna, i det att han äger att meddela arméförvaltningen anvisningar i vissa frågor. I själva verket gäller det här således huvudsakligen endast att utveckla och legalisera en i viss utsträckning redan tillämpad praxis.

Till förekommande av konflikter, och då det givetvis är av vikt, att den ifrågavarande befogenheten icke leder till ingripanden i själva förvaltningen och hushållningen eller överhuvud taget till ingripanden på sådana områden av förvaltningsorganens verksamhet, som ej äro av större direkt betydelse

för arméns, respektive marinens krigsduglighet och försvarsberedskap, bör direktivrätten avgränsas genom klara och tydliga instruktionsbestämmelser.

Man måste förutsätta, att meddelandet av direktiv i regel skall föregås av en ingående beredning av den fråga det gäller. Denna beredning kan taga olika former, beroende på ärendets beskaffenhet och var det upprinner. I åtskilliga fall torde direktiven kunna givas i den enkla formen, att försvarsgrenschefen gillar eller fastställer ett inom det centrala förvaltningsorganet utarbetat förslag.

För givna direktiv står chefen för hären eller marinen tjänsteansvaret. Men meddelandet av direktiv får givetvis icke anses befria förvaltningsorganen från ansvaret för materielens behöriga omvårdnad och utveckling m. m. samt för förvaltningen och hushållningen i övrigt. På grund därav måste dessa organ hava rätt och skyldighet att anmäla, om direktiven icke kunna följas på grund av bristande medelstillgång eller av annan orsak. Uppstår meningsskiljaktighet mellan chefen för försvarsgrenen och vederbörande förvaltning med anledning av direktiv, som i viss fråga meddelats av den förstnämnde, bör frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning.

För övervakande av att givna direktiv följas finnas åtskilliga möjligheter. Försvarsgrenschefen kan sålunda infordra upplysningar, protokoll, ritningar m. m. och torde vid inspektioner av truppförband och anstalter, stationer och varv samt sjöstyrkor och fästningar m. m. kunna utröna, i vad mån givna direktiv verkligen följts.

Vad angår sådana framställningar, som av förvaltningsmyndigheterna ingivas till Kungl. Maj:t, böra dessa, när det gäller mera betydelsefulla frågor av hithörande slag, passera försvarsgrenschefen, som därvid har tillfälle att avgiva utlåtande i ärendet eller vidtaga annan av omständigheterna betingad åtgärd.

Jag övergår nu till att i avseende å de särskilda försvarsgrenarna var för sig något närmare behandla de olika huvudpunkterna i föreliggande organisationsförslag.

Vad *armén* beträffar, kan jag helt ansluta mig till det av beredningen framlagda förslaget, att generalstaben (dess huvudstation) skall utgöra chefens för hären verkställande organ i militärt hänseende. Endast genom en dylik anordning kan nämligen chefen för hären beredas tillgång till den personal, som erfordras för en saklig och allsidig beredning av den mångfald militära ärenden av skilda slag, som falla inom ramen för hans ämbetsutövning. Härigenom undvikas även de stora och uppenbara olägenheter, som skulle vara förbundna därmed, att chefen för hären erhöle en särskild stab vid sidan av generalstaben.

I fråga om chefens för hären ställning till staben och personalen i den samma delar jag den mening, åt vilken tvenne av beredningens ledamöter i särskilt yttrande givit uttryck, nämligen att ifrågavarande chef icke bör vara chef för denna stab och för den personalkår — generalstabskåren — av vilken staben till övervägande del skulle bestå. Hans arbetsbörda skulle otvivelaktigt bliva alltför betungande, därest detta samtidiga chefskap

över staben och generalstabskåren skulle bliva av annan än nominell art. I stället bör, såsom jag i annat sammanhang kommer att närmare beröra, härens stab, vilken träder i stället för den nuvarande generalstabens huvudstation, med hänsyn till arbetets art uppdelas i två sektioner, vardera under en inför chefen för hären föredragande generalkvartermästare. Den till tjänsteställningen främste generalkvartermästaren bör samtidigt vara chef för generalstabskåren och inför chefen för hären ansvarig för dess rekrytering och utbildning.

Vad arméförvaltningen beträffar, torde redan av vad förut anförts hava framgått, att ämbetsverket förutsättes komma att bibehålla sin självständiga ställning, allenast med den inskränkning, som följer av att chefen för hären skulle beredas tillfälle att i frågor, som äro av avgörande betydelse för hans egen ämbetsbefattning, genom meddelande av direktiv utöva inflytande över arméförvaltningens verksamhet. Kravet på större enhetlighet och sammanhållning inom arméförvaltningen torde, på sätt jag i det följande kommer att närmare utveckla, böra tillgodoses, genom att vissa befogenheter och åligganden tilldelas en av ämbetsverkets departementschefer, vilken av Kungl. Maj:t förordnas att med bibehållande av chefskapet för sitt departement fungera såsom ordförande i arméförvaltningens plenum.

I fråga om *marinen* innebär beredningens förslag en ännu starkare koncentration av ledningen än den, som föreslagits för arméns vidkommande. Chefen för marinen skulle i allt representera en central samfälld organisation under Kungl. Maj:t, marinstyrelsen, uti vilken såväl marinförvaltningen och marinstaben som ock kustartilleriets ledning skulle uppgå i form av sektioner, var och en under sin chef. Därjämte skulle med marinstyrelsen även införlivas de civilmilitära personalcheferna. Genom ett sådant sammanförande skulle ernås den fördelen, att de militära och de teknisk-ekonomiska ärendena skulle redan på ett förberedande stadium till gemensamt gagn sammanknytas. Denna fördel synes mig emellertid icke uppväga tillspillogivandet av de värden, som nuvarande organisationsformer otvivelaktigt äga. På grund av det sätt, varpå de särskilda överstyrelseorganen tänkts representerade i de olika sektionerna, innebär nämligen förslaget, såsom chefen för marinstaben och marinförvaltningen framhållit, ett sönderbrytande av nämnda organisationsformer. Trots det nära samband, som givetvis förefinnes mellan å ena sidan den militära verksamheten och å andra sidan den teknisk-ekonomiska, samt den nära kontakt, som särskilt i avseende å krigsförberedelsearbetet men även på vissa andra områden otvivelaktigt måste upprätthållas mellan de organ, som representera de olika slagen av verksamhet, lärer emellertid, såsom även nyssnämnda myndigheter kraftigt understrukt, artskillnaden vara så bestämd, att en viss arbetsfördelning är ofrånkomlig. Med hänsyn härtill och på grund av vad jag förut anført, finner jag mig böra förorda, att marinstaben och marinförvaltningen bibehållas såsom särskilda organ, därvid marinstaben bör vara underställd chefen för marinen såsom hans organ för utförande av de militära uppgifterna.

Såsom förut omförmäls, har marinförvaltningen framlagt förslag till en

marinstyrelse i modifierad form. Denna styrelse skulle träda i funktion, när särskilt viktiga ärenden skulle avgöras, och bestå av chefen för marinen, chefen för marinförvaltningen, chefen för marinstaben samt i vissa fall chefen för kustartilleriet. En dylik organisation erbjuder visserligen en del fördelar i förhållande till andra framlagda förslag, men är även behäftad med vissa olägenheter. Förutom att svårighet skulle uppstå för chefen för marinen att även med en dylik organisation fullgöra de åligganden, som följa med det dubbla chefskapet, skulle man, liksom fallet bleve i fråga om armén enligt beredningens förslag, nödgas att i förvaltningshänseende röra sig med dubbla styrelsebegrepp, marinstyrelsen och marinförvaltningen, något som icke skulle vara ägnat att förenkla det hela. Härtill kommer olägenheten med en ny instans över marinförvaltningen med därav följande dubbel föredragning av ärendena.

Därest, i enlighet med den ståndpunkt jag sålunda intager i själva huvudfrågan, marinstaben och marinförvaltningen bibehållas såsom särskilda organ, kan givetvis beredningens förslag att till en organisatorisk enhet — kustartillerisektionen inom marinstyrelsen med chefen för kustartilleriet såsom sektionschef — sammanföra kustfästningarna och kustartilleriet berörande militära och teknisk-ekonomiska ärenden icke realiserats. Såsom jag i det följande kommer att påvisa, förefinnes emellertid möjlighet att på annat sätt och på det beståendes grund i enligt min mening erforderlig omfattning förverkliga det syfte, som beredningen avsett, nämligen att tillförsäkra kustartilleriets främste målsman större inflytande å handläggningen inom marinens centrala ledning och förvaltning av nu nämnda ärenden, än som för närvarande är fallet.

Vad slutligen den tredje försvarsgrenen, *flygvapnet*, beträffar, har jag icke funnit anledning att, innan ytterligare erfarenhet vunnits angående lämpligheten av den här tillämpade organisationen, ifrågasätta någon större organisationsförändring.

I enlighet med vad nu anförts, skulle inom de särskilda försvarsgrenarna den centrala ledningen och förvaltningen ntövas av följande myndigheter, nämligen

vid *armén*: chefen för hären och arméförvaltningen;

vid *marinen*: chefen för marinen och marinförvaltningen; samt

vid *flygvapnet*: chefen för flygvapnet och den under hans chefskap ställda flygstyrelsen.

I sitt yttrande över beredningens förslag har chefen för generalstaben, såsom förut nämnts, beträffande *kommandomålen* föredragning framhållit, att skapandet av en chef för vardera av de båda större försvarsgrenarna borde såsom konsekvens medföra, att försvarsgrenschefen bleve Konungens rådgivare i kommandomål. Detta skulle i viss mån innebära en återgång till de förhållanden, som varit rådande under tiden före 1840, då kommandomålen föredragits av generaladjutanterna. Endast genom att handläggningen

av samtliga kommandomål tillkomme försvarsgrenschefen, kunde denne, enligt chefens för generalstaben mening, erhålla mot hans ansvar svarande befogenhet i fråga om rent militära ärenden.

För min del håller jag före, att syftet med den av mig föreslagna omorganisationen kan vinnas utan någon principiell förändring av den nuvarande ordningen för kommandomålens fördragning. Den av chefen för generalstaben föreslagna anordningen — vilken icke kan genomföras utan grundlagsändring, och vilken innebär, att försvarsgrenscheferna skulle bli i viss mån likställda med statsråden och underkastade den för de sistnämnda gällande ansvarighetslagen — finner jag mig icke kunna förorda, och jag tillåter mig att i detta sammanhang hänvisa till vad min företrädare i ämbetet därutinnan anfört i sitt förut omförmälda yttrande till statsrådsprotokollet den 2 mars 1928. Med avseende å kommandomålen ifrågasätter jag därför icke någon annan ändring, än att, med tillämpning av 4 § i gällande lag om kommandomål, vissa grupper av ärenden utav enklare beskaffenhet synas mig böra decentraliseras till avgörande av de särskilda försvarsgrenarnas chefer.

Utgående från det i och för sig berättigade kravet, att organisationen av högsta ledningen i krig bör vara normerande för sagda ledningsorganisation i fred och att med hänsyn härtill största möjliga *överensstämmelse mellan freds- och krigsorganisationen* bör i detta avseende eftersträvas, anser chefen för generalstaben — i likhet med beredningens majoritet — att chefen för hären, som i krig bör bekläda befattningen såsom generalstabschef i högkvarteret, bör i fred vara chef för generalstaben. Motsvarande synpunkter hava framhållits av chefen för marinstaben. Jag delar den uppfattningen, att chefen för hären, respektive chefen för marinen, som i fred övervakar vederbörlig försvarsgrens krigsduglighet samt bär det ansvar för planläggningen av krigsförberedelserna, som hittills påvilat chefen för generalstaben, respektive chefen för marinstaben, vid krigstillfälle bör ingå såsom generalstabschef, respektive marinstabschef i högkvarteret.

I det föregående har jag givit uttryck för den även av beredningen uttalade uppfattningen, att frågan om tillskapandet redan i fredstid av en högste befälhavare, som under Konungens överbefäl skulle föra befälet över *hela* krigsmakten, bör lämnas å sido, samt att man på andra vägar bör söka åstadkomma det samarbete och den sammanhållning mellan de olika försvarsgrenarna, som ur många synpunkter är eftersträvansvärd.

Såsom förut nämnts, har beredningens majoritet föreslagit inrättandet av ett med konsultativ befogenhet utrustat *försvarsråd*, sammansatt av statsministern, såsom ordförande, ministern för utrikes ärendena, cheferna för försvars- och finansdepartementen, de tre försvarsgrenarnas chefer samt ordföranden i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Försvarsrådet skulle enligt beredningens förslag höras i vissa viktigare frågor, innan dessa underställdes Kungl. Maj:t för avgörande.

Gentemot den av beredningen föreslagna sammansättningen av försvarsrådet har jag den invändningen att göra, att man torde kunna starkt ifrågasätta, om det vore lämpligt och överhuvud taget förenligt med statsrådsledamöternas ställning i konstitutionellt avseende, att vissa av dem skulle — på sätt beredningen synes hava åsyftat — innan ärendena upptoges till slutligt avgörande av Kungl. Maj:t, i egenskap av medlemmar i ett annat rådgivande organ än statsrådet intaga och deklarerera sin ståndpunkt i de frågor, det här gäller. Emellertid synes mig tanken på organiserandet av ett försvarsråd icke av denna anledning böra helt övergivas. Därest det föreliggande omorganisationsförslaget vinner statsmakternas godkännande, torde framdeles böra tagas i övervägande, huruvida icke försvarsgrenscheferna och ordföranden i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap borde sammanknytas till ett organ med uppgift, bland annat, att stå till chefens för försvarsdepartementet förfogande för att i frågor, som röra mera genomgripande förändringar i försvarsordningen ävensom i de grundläggande planerna för verksamheten under krig, avgiva det sista och slutgiltiga fackmannayttrandet, innan dylika frågor underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I syfte att åstadkomma samarbete och samverkan mellan likartade verksamhetsområden inom de olika försvarsgrenarna har beredningen föreslagit inrättandet av särskilda *förvaltningsutskott*. En dylik åtgärd synes mig kunna bliva av icke ringa ekonomisk betydelse såsom ett led i strävandet efter att åstadkomma besparingar. Personalen i dessa utskott, i vilka böra ingå officerare och andra tjänstemän från de olika förvaltningsgrenarna, bör framför allt hava att behandla frågor om gemensam anskaffning av inom de olika försvarsgrenarna erforderlig likartad materiel samt i övrigt verka för åstadkommande av ökat samarbete emellan de olika försvarsgrenarnas myndigheter. Förvaltningsutskott böra sålunda tillsättas för gemensam behandling av vissa frågor rörande, bland annat, vapen och ammunition m. m., intendenturväsendet, sjukvårdsväsendet, kassa- och räkenskapsväsendet o. s. v. Det synes icke vare behöfligt att i detta sammanhang närmare angiva, huru förvaltningsutskotten skola organiseras, utan torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles utfärda för deras verksamhet erforderliga närmare bestämmelser.

Vid utformandet av det organisationsförslag, för vars detaljer jag i det följande kommer att redogöra, har jag ansett mig böra sträva efter att undvika ökning av de nuvarande kostnaderna för försvarsväsendets ledning och förvaltning. Ehuru jag i likhet med beredningen funnit vissa personalinskränkningar kunna ske, hava emellertid de besparingar, som därigenom skulle uppkomma, icke varit tillräckliga för att utjämna den kostnadsökning, som är förbunden med tillkomsten av en del nya befattningar. I likhet med beredningens majoritet har jag därför funnit mig böra föreslå disponerande på annat sätt, än som förutsatts i 1925 års försvarsbeslut, utav vissa av de genom nämnda beslut nytillkomna beställningarna. Nu utgående kost-

nader för försvarsväsendets ledning och förvaltning hava därigenom kunnat något nedbringas.

Med hänsyn till såväl den stora vikt och betydelse, som måste tillmätas chefernas för de både större försvarsgrenarna ämbeten, som ock till önskvärdheten av att, om så undantagsvis skulle befinnas erforderligt, utan större omgång kunna verkställa ett ombyte av dessa ämbetens innehavare, har beredningen ansett, att de borde erhålla samma ställning och avlöningsförmåner, som enligt 5 § i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk äro tillerkända däri omnämnda generaldirektörer. Det kunde på intet sätt göras gällande, att vare sig ansvar eller arbetsuppgifter skulle för ifrågavarande båda försvarsgrenschefer bliva mindre än för nyssnämnda generaldirektörer. För dem borde således i staten för generalitetet, respektive flottans officerskår uppföras ett arvodesbelopp av 19,000 kronor.

Jag ansluter mig till vad beredningen i förevarande avseende anfört och förordar alltså, att cheferna för hären och marinen förordnas på viss tid mot ett årligt arvode av 19,000 kronor. Förslag till härav betingad ändring i gällande officersavlöningsreglemente torde böra föreläggas riksdagen.

D. Försvarsdepartementet.

1. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

I det föregående har redogörelse lämnats för den nuvarande organisationen av kansliavdelningen.

Jämlikt beslut av 1923, 1924, 1926 och 1927 års riksdagar hava betydande personalindragningar inom kansliavdelningen ägt rum ävensom andra ändringar i departementets stat vidtagits. Huruvida den nu avsedda omorganisationen av försvarets centrala ledning och förvaltning kan komma att, vad kansliavdelningen beträffar, medföra någon sådan minskning i arbetets omfattning, att ytterligare personalindragning där skall kunna vidtagas, undan drager sig för närvarande allt bedömande.

Beredningen har föreslagit, att den ene av de för kommandoexpeditionerna avsedda två expeditionsvakterna skulle överflyttas till kansliet, under det att den andre skulle indragas, samt att kansliets expeditionsvakter skulle avses för tjänstgöring jämväl å kommandoexpeditionerna. Då jag på skäl, som i det följande anföras, icke anser mig kunna räkna med så stor minskning i kommandoexpeditionernas arbetsuppgifter och personal, som av beredningen förutsatts, synas mig dessa expeditioner böra bibehålla de för dem nu avsedda expeditionsvakterna.

På grund av vad sålunda anförts ifrågasätter jag icke någon ändring i avseende å kansliets personal.

2. Kommandoexpeditionerna.

I lagen om kommandomål den 28 januari 1921 (nr 15) stadgas i 4 §, att Konungen må i den för behandling av kommandomål stadgade ordning åt

särskild militär tjänsteman eller myndighet uppdraga att avgöra ärenden, vilka enligt lagen må behandlas såsom kommandomål och som äro av enklare beskaffenhet.

Beredningen har, såsom förut antytts, föreslagit, att med tillämpning av denna lagbestämmelse en uppdelning av de nuvarande kommandomålen skulle ske i två kategorier, nämligen *kommandomål*, vilka fortfarande skulle avgöras av Kungl. Maj:t, och *kommandoärenden*, vilkas avgörande skulle överlämnas till chefen för vederbörlig försvarsgren. Såsom en följd av den minskning i kommandoexpeditionernas arbetsbörda, som härigenom skulle uppkomma, har beredningen jämväl föreslagit en betydande reducering av dessa expeditioners personal.

Även jag anser det ändamålsenligt och lämpligt, att, med tillämpning av 4 § i lagen om kommandomål, i viss omfattning till försvarsgrenscheferna överlåtes avgörandet av kommandoärenden utav enklare beskaffenhet. Då det framdeles gäller att i detalj taga ståndpunkt till frågan, vilka grupper av ärenden som sålunda böra decentraliseras, torde det av beredningen härutinnan avgivna förslaget kunna tjäna till ledning; en del modifikationer i detsamma synas dock vara nödvändiga.

Såväl till följd av en sådan decentralisation som även och framför allt därigenom, att, med den av mig föreslagna organisationen, de till Kungl. Maj:ts avgörande hänskjutna kommandomålen hädanefter i allmänhet komma att föreligga i form av positiva förslag, efter allsidig beredning avgivna av vederbörande försvarsgrenschef, bör den för tjänstgöring i kommandoexpeditionerna avsedda personalen kunna i viss utsträckning minskas. Emellertid torde alltjämt betydande arbetsuppgifter i avseende å kommandomålens handläggning komma att påvåla kommandoexpeditionerna. Härjämte kvarstår givetvis fortfarande kravet på att cheferna för kommandoexpeditionerna skola kunna fungera såsom departementschefens militära rådgivare även i sådana frågor, som handläggas å kansliavdelningen. En alltför kraftig minskning av departementets militära personal skulle kunna äventyra eller rent av omöjliggöra det samarbete, som, enligt vad erfarenheten givit vid handen, i ett icke ringa antal ärenden måste äga rum mellan å ena sidan kansliavdelningen och å andra sidan vederbörande kommandoexpedition. Med hänsyn till nu angivna omständigheter torde det vara nödvändigt att beträffande personalreduceringen i kommandoexpeditionerna framgå med en viss varsamhet.

Lantförsvarets kommandoexpedition.

Den å lantförsvarets kommandoexpedition nu tjänstgörande personalen utgöres av, förutom chefen och souchefen, den sistnämnde regementsofficer vid generalstaben, 3 kaptener vid generalstaben, 2 från armén kommanderade officerare, 9 pensionerade officerare, 2 pensionerade underofficerare samt 1 expeditionsvakt.

Personalens placering till tjänstgöring framgår av nedanstående tablå.

	Officerare			Under-officerare
	Kaptener vid generalstaben	Kommanderade från armén	Pensionerade	Pensionerade
Adjutant hos chefen för expeditionen	1	—	—	—
Vapenövningsdetaljen	1	—	—	—
Mobiliseringsdetaljen	1	—	—	—
Personaldetaljen	—	—	1	—
Värnpliktsdetaljen	—	—	1	—
Registratorsdetaljen	—	—	1	—
Rulldetaljen	—	—	1	1
T. L.-detaljen	—	—	1	—
Bokdetaljen	—	2	4	1
Summa	3	2	9	2

Utgående från, att huvuddelen av det arbete, som nu kommer till utförande inom kommandoexpeditionen, hädanefter skulle ankomma på härens stab, har beredningen föreslagit en så långt gående minskning av kommandoexpeditionens personal, att densamma — förutom av chefen — endast skulle bestå av 1 kaptän vid generalstaben, 1 från armén kommanderad officer, 1 pensionerad officer samt 1 pensionerad underofficer.

Den minskning i arbetets omfattning, som även enligt mitt förmenande kommer att inträda, i och med att åtskilliga grupper av ärenden med tillämpning av 4 § i lagen om kommandomål överlätas till chefens för hären avgörande, torde visserligen motivera *någon* reducering av den nuvarande personalen. Genom lämplig sammanslagning av vissa av de nuvarande åtta detaljerna torde en dylik minskning även kunna åstadkommas, utan att därför chefens för kommandoexpeditionen alltjämt kvarstående uppgift att vara departementschefens sakkunnige rådgivare eftersättes eller det expeditionen i övrigt påvilande arbetet äventyras. Innan tillräcklig erfarenhet vunnits angående den förutsatta minskningen i detta arbete, torde emellertid en så betydande personalindragning som den av beredningen föreslagna icke böra vidtagas. Med hänsyn till betydelsen av att för handläggning av vissa ärenden tillgång må finnas till särskilt kvalificerad personal, torde sous-chefsbefattningen böra bibehållas samt 2 generalstabskaptener avses för ständig tjänstgöring i kommandoexpeditionen.

Genom den av mig nyss antydda sammanslagningen av vissa detaljer torde antalet avdelningar kunna nedbringas från nuvarande åtta till fyra. Såsom ledning vid beräkandet av personalbehovet å kommandoexpeditionen efter den nya organisationens genomförande kan tjäna nedanstående tablå. Jag förutsätter dock härvid, att viss överflyttning av ärenden och personal de olika avdelningarna emellan framdeles kan visa sig erforderlig.

	Officerare			Under-officerare
	Kaptener vid generalstaben	Kommanderade från armén	Pensionerade	Pensionerade
Adjutant hos chefen för expeditionen (till förfogande för utredningar m. m.)	1	—	—	—
Avd. I. (utbildning, övningar, mobilisering)	1	1	—	—
Avd. II. (personal, rullor)	—	—	1	1
Avd. III. (T.-L., böcker, blanketter)	—	1	4	2
Avd. IV. (registratur, värnplikt)	—	—	1	—
Summa	2	2	6	3

Såsom framgår av en jämförelse mellan ovanstående tablå och den tidigare framlagda tablåen över personalens nuvarande placering till tjänstgöring, har antalet å kommandoexpeditionen tjänstgörande officerare beräknats bliva minskat med 1 generalstabskapten och 3 pensionerade officerare, under det att 1 pensionerad underofficer tillkommer. Sistberörda utbyte av en arvodesbefattning för en pensionerad officer emot motsvarande befattning för en pensionerad underofficer står i överensstämmelse med vad min företrädare i ämbetet uttalat i proposition, nr 196, till 1928 års riksdag vid framläggande av förslag om uppförande å departementets stat av ytterligare två arvodesbefattningar för pensionerad personal.

De sålunda övertaliga arvodesbefattningarna för 2 pensionerade officerare torde, såsom i det följande närmare beröres, böra överflyttas till generalstabskårens stat.

Sjöförsvarets kommandoexpedition.

Även vid sjöförsvarets kommandoexpedition bör givetvis en minskning i den nuvarande arbetsbördan bliva följden av den tilltänkta organisationen, och finner jag mig dels med hänsyn härtill, dels för att kunna tillgodose andra personalbehov böra räkna med att den enligt nuvarande organisation för tjänstgöring i kommandoexpeditionen avsedda personalen från *floattan* — nämligen 3 kaptener eller löjtnanter, stam, och 1 pensionerad officer med arvode samt 2 underofficerare, stam, och 1 pensionerad underofficer med arvode — såsom av beredningen föreslagits, minskas till 1 kapten eller löjtnant, stam, samt 1 underofficer, stam. Den sålunda frigjorda personalen förutsättes komma att tagas i anspråk för tillgodoseendet av personalbehovet inom den avdelning av marinstaben, som får till uppgift att bereda de å chefens för marinen ämbetsbefattning ankommande kommandoärenden. Intill dess lokalförhållandena medgiva överflyttning av kommandoexpeditionens bokcentral till marinstaben, bör emellertid dess personal, 1 officer och 1 underofficer, båda pensionerade, bibehållas i kommandoexpeditionen och arvodena för denna personal därför upptagas på försvarsdepartementets stat.

I kommandoexpeditionen tjänstgöra för närvarande 1 kapten och 1 underofficer från *kustartilleriet*. Beredningen har icke beräknat någon officer från

kustartilleriet för dylik tjänstgöring. Av de ärenden, som av sagde officer beredas, kunna emellertid endast mycket oväsentliga sådana överföras till chefens för marinen avgörande. Den på kommandoexpeditionen ankommande beredningen av övriga ifrågavarande ärenden kan rimligtvis icke övertagas av den ende kvarvarande sjöofficeren. På grund härav och med hänsyn till att kustartilleriet bör vara representerat i försvarsdepartementet, anser jag det nödvändigt att fortfarande räkna med 1 kapten eller löjtnant vid kustartilleriet såsom tjänstgörande i kommandoexpeditionen. Denne officer kan sålunda icke, såsom beredningen föreslagit, överflyttas till annan tjänstgöring. Nyssberörda underofficer från kustartilleriet anser jag likaledes alltjämt erforderlig för tjänstgöring inom sagda expedition.

För närvarande handläggas *flygvapnets kommandomål* i sjöförsvarets kommandoexpedition. Beredningens majoritet har föreslagit inrättandet av en särskild kommandoexpedition för flygvapnet och till stöd därför framhållit, att beaktansvärda fördelar för detta vapens enhetlighet och självständighet och för dess samarbete med de båda andra försvarsgrenarna härigenom skulle vinnas. En sådan anordning vore dessutom enligt beredningens åsikt en logisk följd av 1925 års försvarsbeslut. För ifrågavarande expedition beräknades en regementsofficer. Med hänsyn till önskvärheten att undvika personalökningar förutsatte dock beredningen, att ifrågavarande behov skulle tillgodoses på det sätt, att en kaptensbeställning på flygvapnets stat utbyttes mot en regementsofficersbeställning. Två av beredningens ledamöter hava emellertid, i betraktande av den ringa omfattningen av det arbete, som komme att påvila en flygvapnets egen kommandoexpedition, icke funnit tillräckliga skäl föreligga för upprättandet av en dylik expedition och därför icke heller ansett någon ändring av flygvapnets stat böra vidtagas.

1928 års sakkunniga hava framhållit, att upprättandet av en flygvapnets egen kommandoexpedition ur principiell synpunkt vore en riktig anordning. De sakkunniga hava emellertid erinrat om att cheferna för generalstaben och marinstaben uttalat, att lösningen av vissa andra flygvapnet berörande frågor först borde avvaktas, innan en dylik expedition inrättades. Härjämte hava de sakkunniga framhållit såsom sin åsikt, att en självständig expedition svårigen kunde funktionera med en svagare sammansättning än av en chef, en adjutant och en registrator. De övervägande skälen syntes de sakkunniga tala för att, därest ett självständigt flygvapen i enlighet med 1925 års försvarsorganisation skulle bibehållas, detsamma senast i och med genomförandet av denna organisation erhöles sin egen kommandoexpedition.

De flygärenden, som för närvarande handläggas inom sjöförsvarets kommandoexpedition, äro, enligt vad erfarenheten givit vid handen, av den omfattningen, att — bortsett från det arbete, som chefen för kommandoexpeditionen såsom ansvarig föredragande givetvis behöver ägna ifrågavarande ärenden — en officer kräves för beredning av desamma. Det torde för närvarande vara ganska svårt att avgöra, huruvida och i vad mån de av flygärendena betingade göromålen kunna komma att ökas. Å ena sidan förorsakar flygvapnets nu pågående uppsättning en hel del arbete, vilket så

småningom kommer att automatiskt upplöra; å andra sidan torde flygvapnets utökning med tiden komma att medföra i viss mån motsvarande ökning av ärendenas antal och omfattning. Såväl nu nämnda ovisshet, vad angår det framtida behovet av arbetskrafter, som ock önskvärldheten av att avvakta resultatet av pågående utredning angående chefens för flygvapnet ställning i krigsorganisationen anser jag tala för att icke nu göra annan förändring i fråga om beredningen av flygvapnets kommandoärenden, än att för ändamålet en regementsofficer i stället för en kapten från flygvapnet bör ingå i sjöförsvarets kommandoexpedition. Därigenom blir det möjligt att bereda tillgång på en officer med större erfarenhet från flygvapnets olika verksamhetsområden, vartill kommer, att en äldre officer kan anses hava större förmåga att göra sin åsikt gällande än en yngre. Därest sedermera ett upprättande av särskild kommandoexpedition för flygvapnet befines önskvärdt, torde detta kunna ske utan personalökning. Jag har därför, i likhet med vad beredningens majoritet föreslagit, räknat med att en kaptensbeställning å flygvapnets stat utbytes mot en regementsofficersbeställning.

Genom ett lämpligt ordnande av sättet för ärendenas föredragning synas flygvapnets anspråk på att direkt inför departementschefen få göra sina synpunkter och önskemål gällande kunna behörigen tillgodoses.

E. Lantförsvaret.

1. Chefen för hären.

Chefens för hären allmänna uppgift bör bliva att övervaka tjänstens handhavande inom hären i dess helhet ävensom att, under ägnande av ständig uppmärksamhet åt det allmänna tillståndet inom hären, i den mån på honom ankommer vara Konungen ansvarig för härens tjänstbarhet, krigsduglighet och krigsberedskap samt för ordning och krigstukt inom densamma.

Med hänsyn till sin ställning som befälhavare, närmast under Konungen, över krigsmakten till lands bör chefen för hären i fred hava ständig befälsrätt över samtliga hären tillhörande staber, truppförband, formationer och anstalter. Hans chefskap bör dock icke gälla lantförsvarets kommandoexpedition samt arméförvaltningen med densamma underställda fabriker och tyganstalter. Följande myndigheter böra sålunda i militärt hänseende vara direkt underställda chefen för hären, nämligen arméfördelningscheferna (likställda chefer), truppslagsinspektörerna och inspektören för militärläroverken.

Chefen för hären bör äga att inspektera och i övrigt på lämpligt sätt utöva överinseendet över honom underställda myndigheter. Särskilt skall han övervaka, att arméfördelningschefer (likställda chefer) och truppslagsinspektörer m. fl. på ändamålsenligt sätt leda utbildningen, och bör han för detta ändamål äga rätt att meddela de särskilda föreskrifter, som kunna vara erforderliga utöver de av Kungl. Maj:t utfärdade. Härjämte bör det äligga chefen för hären att till Konungen avgiva befordringsförslag i avseende å högre beställningar.

Chefen för hären förfogar omedelbart över härens stab såsom organ för de militära ärendenas beredning.

Såsom inför Konungen ansvarig för härens krigsduglighet och krigsberedskap, kommer chefen för hären att övertaga de åligganden, som i berörda avseenden för närvarande påvila chefen för generalstaben och som finnas närmare angivna i för denne gällande instruktion. Det kommer sålunda att åligga chefen för hären att — biträdd av härens stab — med oavlåtlig uppmärksamhet följa militärväsendets utveckling och framsteg såväl inom som utom landet samt att, när han finner vikten av gjorda rön eller vunna erfarenheter det kräva, hos Konungen göra framställning om försöks anställande eller förändringars vidtagande inom försvarskrafterna, främst i sådana frågor, som beröra hären i dess helhet eller två eller flera truppslag. Möjligheten att vid mobilisering uppställa strids- och operationsdugliga trupper är i avsevärd grad beroende av den utbildning, dessa trupper erhållit i fred. Genom att högsta överinseendet över truppförbandens utbildning och övningar i fred tillkommer chefen för hären, erhålles betryggande säkerhet för, att sagde chef, som vid krigstillfälle avses att i regel bekläda den viktiga befattningen såsom generalstabschef i högkvarteret, i grund känner det instrument, varöver han i denna sin sistnämnda egenskap kommer att förfoga vid krig.

Chefen för hären bör slutligen vara tillförsäkrad betryggande inflytande över arméförvaltningens verksamhet i frågor, som äro av avgörande betydelse för hans egen ämbetsutövning. Sålunda bör han äga att till ledning för de arbeten i avseende å krigsförberedelserna och krigsberedskapen, som det jämlikt gällande författningar och Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter åligger arméförvaltningen att utföra, meddela ämbetsverket bindande direktiv ävensom att i sådana inom hans egen ämbetsbefattning fallande ärenden, som jämväl beröra den teknisk-ekonomiska förvaltningen, påkalla biträde av eller samråd med arméförvaltningen. I ärenden rörande krigsmateriel-, krigsförplägnads-, krigssjukvårds- m. fl. dylika planer, vilka skola underställas Kungl. Maj:ts prövning, bör chefen för hären avgiva yttrande. Vid det förberedande budgetarbetet bör han medverka genom att granska och yttra sig över arméförvaltningens förslag rörande lantförsvarets medelsbehov.

Chefen för hären bör i den nuvarande chefens för generalstaben ställe bliva ordinarie ledamot i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.

Av avgörande betydelse för den av mig framlagda organisationens rätta fungerande är valet av lämplig person för den betydelsefulla befattningen såsom chef för hären. Jag delar i detta avseende helt beredningens uppfattning, att vid utseendet av chef för hären hänsyn måste tagas uteslutande till skicklighet och lämplighet för befattningen men icke till tjänstegrad eller tjänsteålder. Liksom fallet är med vissa verkschefer- m. fl. högre befattningar inom den civila statsförvaltningen, torde befattningen såsom chef för hären böra tillsättas genom förordnande på viss tid, förslagsvis högst fem år i sänder.

Chefen för hären bör uppföras med särskilt arvode å generalitetets stat. I fråga om storleken av detta arvode har jag förut uttalat mig.

Förslag till bestämmelser rörande ordnandet av chefens för hären pensionsförhållanden torde framdeles böra föreläggas riksdagen.

2. Härens stab.

Såsom förut nämnts, avses härens stab att träda i stället för den nuvarande generalstabens huvudstation.

Enligt *nu gällande organisation* utgör generalstaben, under en generalsperson såsom chef, i organisatoriskt hänseende en särskild kår, som består av följande fast anställda personal.

Militär personal.

Överadjutanter och stabsadjutanter.

1 överste,	11 majorer,
4 överstelöjtnanter,	34 kaptener.

Militärattachéer.

1 överstelöjtnant,	3 majorer.
--------------------	------------

Pensionerad personal.

1 redogörare,	3 aktuarier,
1 bibliotekarie,	2 expeditionsunderofficerare.

Civil personal.

1 professor,	1 förste expeditionsvakt,
1 krigsarkivarie,	3 expeditionsvakter.

Förutom den fast anställda personalen tjänstgöra vid generalstaben dels högst 24 från arméns truppförband beordrade aspiranter, dels ock annan från truppförbanden inkommenderad personal. Denna sistnämnda tages i anspråk för tjänstgöring dels såsom militärassistenter vid kommunikationsverken, dels såsom biträden vid topografiska avdelningen eller såsom tillfällig förstärkning av arbetskrafterna å de övriga avdelningarna eller vid expeditionsarbetet inom staben.

Huvudstationens nuvarande sju avdelningar hava i stort sett följande åligganden.

Centralavdelningen har till uppgift att studera frågor, som sammanhåra med rikets försvar, att utarbета härför erforderliga planer beträffande lantstridskrafternas användning vid krig och att bearbeta andra med försvarsförberedelserna sammanhängande ärenden. Avdelningen handlägger även ärenden rörande krigsanvändningen av telegraf, telefon- och postväsendet.

Organisationsavdelningen handlägger huvudsakligen dels ärenden rörande mobilisering ävensom rörande organisation och utbildning i fred och krig, dels värnpliktsärenden i allmänhet. Avdelningen bearbetar därjämte den svenska militärstatistiken.

Utrikesavdelningen inhämtar, granskar och sammanställer underrättelser rörande militärväsendet i utlandet. Avdelningen biträdes av de på generalstabens stat uppförda militärattachéerna.

Kommunikationsavdelningen har att följa utvecklingen av landets och grannstaternas kommunikationsväsende samt att utarbета transportplaner

för arméns uppmarsch och koncentrerings. Avdelningen planlägger härens större fälttjänstövningar och för dessa erforderliga transporter.

Tekniska avdelningen handlägger vissa tekniska ärenden av beskaffenhet att ej falla inom annan avdelnings verksamhetsområde.

Krigshistoriska avdelningen har att skriva fäderneslandets krigshistoria och vårda krigsarkivet.

Topografiska avdelningen ombesörjer landets militära kartläggning.

De å nuvarande stat uppförda generalstabsofficerarnas placering till tjänstgöring i befattningar utom huvudstationen samt vid densamma olika avdelningar framgår av nedanstående tablå.

	Regements- officerare	Kaptener
a) Utom huvudstationen.		
Kommandoexpeditionen	1	3
Infanteri-, kavalleri- och militärläroverksinspektionerna ..	2	1
Arméfördelningsstaberna	4	4
Östra brigadens stab	—	1
Militärbefällets för övre Norrland stab	1	—
Kommendantskapet i Boden	—	1
Arméförvaltningen	—	1
Järnvägsstyrelsen	—	1
	Summa 8	12
b) Huvudstationen.		
Chefsexpeditionen	—	1
Centralavdelningen	1	4
Organisationsavdelningen	1	5
Kommunikationsavdelningen	1	4
Utrikesavdelningen	1	2
Tekniska avdelningen	1	1
Krigshistoriska avdelningen	1	3
Topografiska avdelningen	2	2
	Summa 8	22

Beredningens förslag innebär, att generalstabens huvudstation, under en souschef med lön i lönegraden O. 7, skulle vara chefens för härens organ för den rent militära ledningen.

Vid uppgörande av förslaget till organisation av generalstabens huvudstation borde man, enligt beredningens mening, eftersträva att med minsta möjliga rubbning av den nuvarande sammansättningen av generalstaben erhålla en organisation, som erbjöde största möjliga överensstämmelse med krigsorganisationen och därför underlättade en övergång till denna.

Med avseende å de utanför huvudstationen tjänstgörande generalstabsofficerarnas placering har beredningen föreslagit överflyttande till huvudstationen av den nuvarande souschefen i kommandoexpeditionen samt 2 av de därstädes tjänstgörande 3 generalstabskaptenerna.

Vad beträffar generalstabens huvudstation, innebär beredningens förslag vidtagandet av en del organisationsförändringar, utav vilka de viktigaste torde vara följande.

För handläggning av den mangfald personalfrågor (befordringar, kommenteringar o. s. v.), vilka det enligt beredningens mening ankomme på chefen för lären att bereda och i vissa fall avgöra, borde den nuvarande chefs-expeditionen utvidgas med en personalavdelning under en regements-officer såsom chef. Till denna förenade chefsexpedition och personalavdelning borde i övrigt huvuddelen av den nu å kommandoexpeditionens personal, rull-, T. L.- och bokdetaljer tjänstgörande pensionerade personalen övertlyttas.

För att bereda generalstaben tillgång på förvaltningsutbildad personal i och för handläggning av vissa ärenden skulle med den nuvarande central-avdelningen införlivas en särskild förvaltningsdetalj, bestående av en regementsofficer och en kapten, rekryterade ur andra personalkategorier än dem, som eljest ingå i generalstaben. Dessa båda befattningshavare borde i likhet med militärattachéerna uppföras särskilt för sig å generalstabens stat.

Organisationsavdelningen borde allt fortfarande handlägga ärenden rörande arméns freds- och krigsorganisation. Till denna avdelning skulle den nuvarande värnpliktsdetaljen i kommandoexpeditionen överflyttas.

I avseende å kommunikations-, krigshistoriska och topografiska avdelningarna har beredningen icke ifrågasatt någon ändring.

Vad utrikesavdelningen beträffar, borde till densamma i huvudsak koncentreras all verksamhet inom armén, vilken avsåge inhämtande och sammanförande av underrättelser rörande militärväsendet i främmande länder. Därigenom kunde den för ändamålet erforderliga personalen i möjligaste mån begränsas och arbetet göras mera fruktbringande. Enligt nuvarande organisation avsåges för utrikesavdelningen, förutom kommanderade officerare, en regementsofficer och två kaptenar. Av dessa officerare syntes den ena kaptenen under nedan nämnd förutsättning kunna undvaras. För handläggande av frågor, vilka berörde tekniska förhållanden, och vilka nu vore föremål för bearbetning i artilleri- och fortifikationsstaberna, borde utrikesavdelningen förses med i vapen- och ingenjörtekniskt avseende fullt sakkunnig personal. För ändamålet syntes en lämplig och kompetent kompaniofficer ur vartdera artilleriet och fortifikationen böra placeras å utrikesavdelningen. Därigenom skulle sagda avdelning erhålla 4 officerare, vilka vore fullt kvalificerade för ledande och ordnande av ifrågavarande arbete, vilket givetvis måste verkställas under oavlätlig samverkan med de olika truppslagsinspektionerna, så att dessas behov bleve på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosedda. Liksom nu vore fallet, erfordrades givetvis även ett antal kommanderade officerare, vilka besatte erforderliga språkkunskaper. Ur dessa officerares led torde vissa specialbefattningar vid mobilisering kunna tillgodoses.

Enär enligt beredningens uppfattning det bland annat borde tillkomma chefen för lären att övervaka det rent praktiska handhavandet av tjänsten i fred, utbildningen av fast anställda och av värnpliktiga, ledandet av övningar,

disciplinens upprätthållande och tillsynen över allmän ordning, vore det önskvärt, att en fristående utbildningsavdelning upprättades inom generalstaben. Till denna avdelning borde koncentreras handläggningen av alla frågor, som berörde utbildningen vid truppförbanden och av generalstabens egen personal, anordnandet av inspektioner, bearbetandet av inspektionsrapporter, utarbetandet av reglementen m. m. Inom avdelningen borde vidare bearbetas de taktiska m. fl. rön, som vunnits under övningar inom landet, ävensom från andra länder inhämtade erfarenheter rörande utbildning, övningar m. m. Såsom chef för avdelningen borde avses en regements-officer.

Den nuvarande tekniska avdelningen kunde enligt beredningens mening indragas, med hänsyn till att möjlighet förefunnos att till andra avdelningar överflytta de ärenden, som nu handlades därstädes.

Beredningens förslag beträffande generalstabsofficerarnas — inklusive de å förvaltningsdetaljen tjänstgörandes — placering i befattningar utom huvudstationen samt vid densamma olika avdelningar framgår av nedanstående tablå.

	Regements- officerare	Kaptener
a) Utom huvudstationen.		
Kommandoexpeditionen.....	—	1
Infanteri-, kavalleri- och militärläroverksinspektionerna	2	1
Arméfördelningsstaberna	4	4
Östra brigadens stab	—	1
Militärbefällets för övre Norrland stab	1	—
Kommandantskapet i Boden	—	1
Arméförvaltningen	—	1
Järnvägsstyrelsen	—	1
Summa	7	10
b) Huvudstationen.		
Chefsexpeditionen med personalavdelningen	1	1
Centralavdelningen	2	5
Organisationsavdelningen	1	4
Kommunikationsavdelningen	1	3
Utbildningsavdelningen	1	2
Utrikesavdelningen	1	1
Krigshistoriska avdelningen	1	1
Topografiska avdelningen	1	3
Summa	9	20

I förhållande till nuvarande organisation innebär beredningens förslag en minskning av generalstabens stat med 4 kaptener.

I sitt den 19 januari 1928 över beredningens förslag avgivna yttrande har *chefen för generalstaben* upptagit frågan om generalstabens organisation till

ingående granskning. Vad beredningen anført beträffande generalstabens personal borde enligt chefens för generalstaben mening betraktas endast såsom en beräkningsgrund, enär det nr olika synpunkter vore lämpligast, att den blivande chefen för hären bereddes tillfälle att själv utarbета förslag till sin stabs organisation. Innan ett sådant förslag uppgjorts, borde ingen indragning av officersbeställningar vid generalstaben äga rum.

Vad först beträffade det av beredningen föreslagna tillsättandet av en souschef vid generalstaben för ledning och sammanhållning av arbetet inom huvudstationen, funne även chefen för generalstaben behovet av en instans mellan chefen för hären och de särskilda avdelningscheferna vid huvudstationen patagligt. Beredningens förslag, att vissa avdelningschefer skulle föredraga direkt för chefen för hären, syntes emellertid icke lämpligt, enär flertalet avdelningars arbete intimt sammanhängde. Ett undantag härvidlag utgjorde dock topografiska avdelningen, vilken därför borde ställas direkt under chefen för hären.

De övriga avdelningarna borde indelas i tvenne grupper efter sin större eller mindre samhörighet. Till den ena gruppen borde hänföras de avdelningar, vilkas verksamhet i huvudsak ginge ut på uppgörandet av planer för den direkta krigsförberedelsen, nämligen central-, kommunikations- och organisationsavdelningarna. De återstående avdelningarnas verksamhet omfattade studiet av kriget och krigsväsendet samt omsättandet av studiernas resultat i krigshistoriska arbeten, reglementen och utbildningsföreskrifter. Dessutom handlades inom denna del av generalstaben samtliga fredsutbildningsärenden. Var och en av dessa grupper av avdelningar borde underställas en befälhavare, lämpligen benämnd 1. generaladjutant och souschef, respektive 2. generaladjutant. För att icke försvåra personvalet syntes chefen för hären böra hava frihet att placera generaladjutanterna som chefer för den ena eller den andra gruppen av avdelningar, även om regeln borde vara, att 1. generaladjutanten förde befälet över den förstnämnda gruppen av avdelningar. 1. generaladjutanten borde jämväl utöva chefskapet över generalstabens personal. 1. generaladjutanten syntes böra vara generalmajor, 2. generaladjutanten överste eller överstelöjtnant.

Med avseende å beredningens förslag i fråga om generalstabens inre organisation i övrigt har chefen för generalstaben i sitt ovanberörda yttrande anført i huvudsak följande.

Chefens för hären expedition och den därmed förenade personalavdelningen borde vara direkt underställda chefen för hären och icke ingå i generalstaben. Vissa detaljer från den nuvarande kommandoexpeditionen borde i enlighet med beredningens förslag överflyttas till expeditionen och personalavdelningen.

Centralavdelningen borde ökas med en generalstabsofficer, avsedd för en flygdetalj. Flygvapnets ökade betydelse och den omständigheten, att frågor berörande flygvapnet i många fall direkt berörde krigsförbedelserna vid armén och lantstridskrafternas operationer, gjorde det nödvändigt, att en särskild detalj under en flygutbildad generalstabsofficer skapades vid

centralavdelningen. Hithörande frågor hade hittills handlagts av tekniska avdelningen i samråd med centralavdelningen.

Den förvaltningsdetalj, som av beredningen föreslagits skola ingå i centralavdelningen, vore däremot icke erforderlig. Samarbetet med arméförvaltningen hade hittills utförts medelst generalstabsofficerare. Det syntes icke sannolikt, att samarbetet komme att försämrans genom att arméförvaltningen, enligt beredningens förslag, ställdes under chefen för hären, då denna åtgärd tvärtom just avsåge att åstadkomma ett bättre samarbete.

Kommunikationsavdelningen borde ökas med en generalstabsofficer, avsedd för en landsvägsdetalj för handläggande av ärenden rörande biltransporter och landsvägar. På grund av biltransporternas ökade betydelse vore denna ökning redan nu önskvärd och bleve nödvändig, om tekniska avdelningen borttoges.

Beträffande krigshistoriska avdelningen och organisationsavdelningen vore ingen erinran att göra mot personalberäkningarna i beredningens förslag.

Vid utrikesavdelningen fordrades två generalstabskaptener, en för ledandet av de olika utländska detaljernas verksamhet samt en för ledandet av det insamlade materialets bearbetning m. m. Det torde emellertid böra framhållas, att den mera ingående bearbetningen av materialet, då det gällde rent tekniska frågor, icke kunde äga rum vid utrikesavdelningen, även om en artilleri- och en fortifikationsofficer ställdes till förfogande. Den myndighet, som hade behov av särskild utredning, måste i de flesta fall själv verkställa dylik bearbetning.

Beträffande topografiska avdelningen hade beredningen förklarat sig icke förutsätta någon ändring, men hade dock minskat antalet regementsofficerare med *en* utan att anföra någon motivering. I instruktionen för rikets allmänna kartverk vore fastställt, att tre generalstabsofficerare från generalstabens topografiska avdelning skulle tjänstgöra vid kartverket samt att en av dessa officerare om möjligt borde vara regementsofficer. Ytterligare en generalstabsofficer tjänstgjorde vid topografiska avdelningen såsom chef för militärgeografiska detaljen och erfordrades fortfarande för denna befattning. Förslaget att indraga en av generalstabsofficerarna vore därför icke lämpligt.

Den av beredningen föreslagna utbildningsavdelningen — vilken dock snarare borde benämnas taktisk avdelning — vore erforderlig. Vid avdelningen borde utföras ett omfattande taktiskt studiearbete, utmynnande bland annat i reglementen och grundläggande utbildningsföreskrifter. Fält- och fälttjänstövningars planläggning (i samråd med central- och kommunikationsavdelningarna) samt den taktiska utbildningen av generalstabens personal borde jämväl tillkomma avdelningen. Slutligen borde de ärenden rörande arméns utbildning, som chefen för hären hade att handlägga, beredas på avdelningen. Dessa omfattande arbetsuppgifter torde komma att kräva minst fyra generalstabsofficerare förutom ett antal kommenderade officerare.

För att undvika en ökning av antalet officerare vid generalstaben i sam-

band med organiserandet av en förvaltningsdetalj hade beredningen föreslagit indragning av tekniska avdelningen, emedan den ansett det möjligt att till andra avdelningar överflytta de ärenden, som nu handlades på denna avdelning.

Vid tekniska avdelningen handlades för närvarande, bland annat, ärenden rörande flygvapnet och civil luftfart, gastjänst, signaltjänst och motorfordon. Det vore av stor betydelse för chefen för generalstaben, att frågor av teknisk natur kunde handläggas inom staben av sakkunnig personal. Detsamma bleve förhållandet för chefen för lären, vilken dock komme att hava större möjligheter än chefen för generalstaben att inom truppslagsinspektionerna eller arméförvaltningen få erforderliga utredningar verkställda. Ärenden av teknisk natur vore av mångskiftande art och sammanhängde ofta med utbildningsfrågor, transportfrågor och ärenden av operativ art, varför det möjligen kunde ifrågasättas, att dessa ärenden i enlighet med beredningens förslag i stället för att sammanföras på en avdelning handlades på flera olika avdelningar. En förutsättning härför vore emellertid, att tillräcklig och sakkunnig personal funnes på dessa avdelningar. Beredningen syntes anse, att de frågor, vilka nu handlades på tekniska avdelningen, skulle kunna fördelas på de övriga avdelningarna utan ökning av dessa avdelningars personal. Så vore emellertid icke fallet. Skulle tekniska avdelningen indragas, vilket torde vara möjligt, komme detta att medföra behov av ytterligare en generalstabsofficer på var och en av central- och kommunikationsavdelningarna. Ärenden, vilka överfördes till taktiska avdelningen och utrikesavdelningen, syntes däremot icke behöva medföra behov av personalökning på dessa avdelningar.

Enligt den personalberäkning för generalstaben, som bilagts chefens för generalstaben ovan omförmälda yttrande, skulle generalstabsofficerarna placeras till tjänstgöring sålunda:

	Regements- officerare	Kaptener
a) Utom huvudstationen.		
Kommandoexpeditionen	—	1
Infanteri-, kavalleri- och militärläroverksinspektionerna	2	1
Arméfördelningsstaberna	4	4
Östra brigadens stab	—	1
Militärbefällets för övre Norrland stab	1	—
Kommendantskapet i Boden	—	1
Arméförvaltningen	—	1
Järnvägsstyrelsen	—	1
	Summa	7
b) Huvudstationen.		
Generaladjutant ¹⁾	1	—
Chefsexpeditionen med personalavdelningen	1	1
Centralavdelningen	1	5

¹⁾ Dessutom 1 å generalitetets stat.

	Regements- officerare	Kaptener
Organisationsavdelningen.....	1	4
Kommunikationsavdelningen	1	4
Taktiska avdelningen	1	4
Utrikesavdelningen	1	2
Krigshistoriska avdelningen	1	1
Topografiska avdelningen.....	2	3
	Summa	10
		24

I förhållande till nuvarande organisation innebär det av chefen för generalstabens framlagda förslaget en ökning med 1 regementsofficer.

Enligt 1928 års sakkunnigas förslag skulle generalstabens ställning förbliva i stort sett orubbad. Med avseende å frågan om generalstabens organisation i allmänhet hava de sakkunniga ansett sig böra taga hänsyn endast till vad som förekommit i beredningens förslag eller i däröver avgivna yttranden, således icke till den ombildning av generalstabens, som ur andra synpunkter skulle kunna tänkas behöflig och lämplig, bland annat med hänsyn till den nya härordningen.

Beträffande organisationen av generalstabens huvudstation på särskilda avdelningar förefunnes, enligt de sakkunnigas mening, inga mera avsevärda betänkligheter mot indragandet av den tekniska avdelningen och fördelandet, i den mån så erfordrades, av där handlagda ärenden på andra avdelningar. Inom huvudstationen borde inrättas en ny avdelning för det strategisk-taktiska studiearbetet. Å denna avdelning skulle förslag till reglementen och utbildningsföreskrifter, gemensamma för armén eller för flera truppslag, utarbetas eller granskas, liksom ock initiativ till däri erforderliga ändringar tagas. Frukten av avdelningens studier borde komma till godo icke blott generalstabens officerare och aspiranter m. fl. utan ock genom utgivna skrifter armén i dess helhet. Avdelningen skulle alltså i sin mån verka för den i gällande instruktion för generalstabens angivna uppgiften att bidra till vidmakthållande och utveckling av den krigsvetenskapliga bildningen inom armén. Å denna strategisk-taktiska avdelning borde de officerare, vilka vid krigshögskolan vore lärare i taktik och krigshistoria samt där uppbure sina fulla avlöningsförmåner, tjänstgöra under den tid, de icke vore upptagna av sin undervisningsskyldighet vid skolan eller därför beredde sig. En dylik anordning måste anses såsom synnerligen ändamålsenlig. Såväl avdelningen som ifrågavarande officerare arbetade mot samma mål: den strategiska och taktiska utvecklingens och utbildningens tillgodogörande. Samarbetet komme att leda till bättnad för såväl generalstabens som krigshögskolan. Den nu föreslagna anordningen syntes så mycket mera befogad, som ifrågavarande officerare uppbure vid krigshögskolan, förutom full lön, även ett särskilt arvode.

Den ökning av det nuvarande antalet generalstabsofficersbefattningar, som vore förbunden med bland annat tillkomsten av en särskild kommenderande

generalens stab», borde enligt de sakkunnigas mening kunna undvikas, genom att arbetskrafterna i generalstaben erhöles det ovan omnämnda tillskottet från krigshögskolan. Erforderlig ökning av antalet regementsofficerare syntes lämpligen böra ske, genom att två kaptenbeställningar uppflyttades, en till överste- och en till majorsbeställning.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle sammanlagda antalet generalstabs-officerare bibehållas vid det nuvarande, dock enligt följande ändrade fördelning: 2 överstar, 4 överstelöjtnanter, 12 majorer och 32 kapten.

I sitt den 30 november 1928 över 1928 års sakkunnigas förslag avgivna yttrande har *chefen för generalstaben*, vad beträffar frågan om generalstabens organisation såsom stab för chefen för hären, hänvisat till sitt ovan berörda yttrande den 19 januari 1928 över beredningens förslag. Den av de sakkunniga föreslagna benämningen »strategisk-taktisk studieavdelning» för den inom generalstaben nytillkomna avdelningen vore enligt chefens för generalstaben mening missvisande, enär denna avdelning icke borde bliva endast en studieavdelning, utan inom densamma jämväl borde beredas de ärenden rörande arméns utbildning, vilka chefen för hären hade att handlägga.

Såsom jag förut i annat sammanhang anfört, ansluter jag mig helt till den av såväl beredningen som chefen för generalstaben uttalade uppfattningen, att den nuvarande generalstabens huvudstation bör bliva chefens för hären organ för de militära ärendenas beredning. Detta organ bör jämväl övertaga huvudstationens nuvarande uppgift att bidra till vidmakthållande och utveckling av den krigsvetenskapliga bildningen inom armén.

Begreppet generalstaben har hittills praktiskt taget haft en tvåfaldig innebörd såsom betecknande dels den officerskår, vars medlemmar genom särskild utbildning gjort sig kompetenta för tjänstgöring inom högre kvarter och staber o. s. v. (vid kommandoexpeditionen, generalstabens huvudstation, arméfördelningsstab, truppslagsinspektioner m. fl.), dels generalstabens huvudstation, vilken utgör chefens för generalstaben organ vid utövandet av honom påvilande ämbetsåligganden. I och med att dessa åligganden till det väsentliga överflyttas på chefen för hären och generalstabens huvudstation övergår till att bliva dennes organ för de militära ärendenas beredning, synas goda skäl föreligga för att detta organ, såsom av mig förordats, benämnas »härens stab». Generalstaben såsom kollektiv benämning för en militär personalkår med särskild utbildning torde i sammanhang härmed böra ersättas av benämningen »generalstabskåren».

I stort sett enligt hittills tillämpade grunder torde allt framgent vissa generalstabsofficerare böra avses för tjänstgöring i befattningar utom härens stab. Jag har redan förut uttalat min uppfattning angående behovet av generalstabsofficerare för tjänstgöring vid kommandoexpeditionen och härvid ansett mig kunna föreslå en minskning i antalet där tjänstgörande generalstabskapten från 3 till 2. Däremot synes mig icke någon reducering möj-

lig beträffande det antal generalstabsofficerare, som avses för tjänstgöring i arméfördelningsstabber och inspektioner, i arméförvaltningen samt i byråchefsbeftattning vid järnvägsstyrelsen. För tjänstgöring vid östra brigadens stab, vid militärbefällets för övre Norrland stab och vid militärbefällets på Gotland stab erfordras vidare, liksom nu är fallet, vissa generalstabsofficerare. Härom kommer jag att närmare yttra mig i det följande. Återstående generalstabsofficerare böra tagas i anspråk för tjänstgöring vid härens stab.

Vad beträffar organisationen av härens stab, har jag icke ansett mig kunna följa beredningens förslag att i en enda persons — souschefens — hand förena ledningen och sammanhållningen av arbetet inom staben i hela dess omfattning. På av chefen för generalstaben anförda skäl och med hänsyn särskilt till förhållandena i krig anser jag det i stället vara lämpligt att organisera härens stab på två sektioner, I och II, vardera underställd en särskild chef. Dessa chefer synas mig böra benämnas generalkvartermästare. Inom härens stab bör sektion I, underställd förste generalkvartermästaren, närmast handhava sådana ärenden, som hänföra sig till härens krigsförberedelser och krigsberedskap, under det att sektion II, underställd andre generalkvartermästaren, huvudsakligen bör taga beftattning med ärenden, som röra fredstjänsten.

Med hänsyn härtill böra utav de nu inom generalstabens huvudstation befintliga avdelningarna i sektion I ingå central-, organisations- och kommunikationsavdelningarna, vilkas arbetsområden intimt sammanhånga med varandra och syfta mot ett gemensamt mål, krigsförberedelsen.

Till sektion II synes i första hand böra hänföras den nya avdelning, vilken såväl beredningen som 1928 års sakkunniga och chefen för generalstaben ansett erforderlig och för vars tillkomst även jag finner starka skäl förebragta. Denna avdelning, som nyssnämnda förslagsställare velat benämna »utbildningsavdelning», respektive »strategisk-taktisk studieavdelning» och »taktisk avdelning», anser jag med hänsyn till dess huvudsakliga arbetsområde lämpligen böra benämnas »truppavdelning». I fråga om omfattningen av sagda avdelnings arbetsområde kan jag i stort ansluta mig till vad chefen för generalstaben därom anført. Den personalavdelning, vilken såväl beredningen som chefen för generalstaben ansett böra ingå i härens stab, finner även jag av behovet påkallad, ej minst med hänsyn till de skyldigheter i fråga om avgivande av befordringsförslag m. m., som komma att påvila chefen för hären. Av många skäl anser jag dock mindre lämpligt att, såsom chefen för generalstaben föreslagit, låta denna personalavdelning lyda direkt under chefen för hären, utan finner mera ändamålsenligt, att densamma åtminstone tillsvidare ingår i sektion II, med vars verksamhetsområde i stort denna avdelnings närmast sammanfaller. Med en dylik anordning vinnes den bestämda fördelen, att de viktiga befordrings- m. fl. ärenden, som här skola handläggas, komma att föredragas av en äldre officer, som kunnat förvärva erforderlig personalkänedom och förtrogenhet med såväl trupp- som stabstjänsten.

Stommen i sektion II kommer sålunda att utgöras av trupp- och personalavdelningarna. Frågan om till vilken sektion de nuvarande utrikes-, krigshistoriska och topografiska avdelningarna böra anslutas, torde böra avgöras av Kungl. Maj:t efter närmare prövning av arbetets omfattning å de båda sektionerna. Uteslutet torde emellertid ej vara, att det kan befinnas ändamålsenligt att ställa någon av nu nämnda avdelningar, exempelvis den topografiska, direkt under chefen för hären.

Den av beredningen förordade indragningen av den nuvarande tekniska avdelningen, varemot varken 1928 års sakkunniga eller chefen för generalstaben uttalat några mera avsevärda betänkligheter, anser jag mig på därför anförda skäl böra tillstyrka.

Förste generalkvartermästaren — chef för sektion I — är samtidigt avsedd såsom chef för generalstabskåren, över vilken han bör äga arméfördelningschefs befogenhet samt utöva regementschefs makt och myndighet. Han är inför chefen för hären ansvarig för generalstabskårens utbildning och rekrytering. Vid krigstillfälle torde han i regel komma att inom högkvarteret bekläda befattningen såsom generalstabschefens närmaste man. Därest chefen för hären vid krigstillfälle erhåller annan uppgift än såsom generalstabschef i högkvarteret, bör förste generalkvartermästaren bestrida sistnämnda befattning. Med hänsyn till den viktiga ämbetsbefattning, förste generalkvartermästaren kommer att bekläda, bör han i regel vara generalsperson samt, i enlighet med vad i det följande närmare omförmäles, uppföras å generalitetets stat med lön i lönegraden O. 7.

Andre generalkvartermästaren — chef för sektion II — bör uppföras såsom överste med lön i lönegraden O. 6 å generalstabskårens stat.

Vad slutligen beträffar generalstabskårens personal, har jag funnit en minskning av antalet kaptener vara möjlig och för övrigt jämväl av behovet påkallad, ej minst med hänsyn till vikten av att kunna bibehålla ett rationellt tillämpat passagesystem. Däremot har av nedan angivna skäl en mindre ökning av regementsofficerarnas antal befunnits nödvändig. Sammanlagda antalet generalstabsofficerare har emellertid kunnat något reduceras.

Vid bedömandet av frågan om behovet av regementsofficerare måste hänsyn tagas bland annat till tillkomsten av en del nya befattningar inom härens stab. Sålunda synes det uppenbart, att exempelvis de båda nyttkomna avdelningscheferna för truppvadningen och personalavdelningen på grund av sin ansvarsfulla ställning i likhet med övriga avdelningschefer böra vara regementsofficerare.

I anslutning till vad jag ovan anfört skulle generalstabsofficerarnas placering till tjänstgöring i befattningar utom härens stab samt vid densamma te sig på sätt framgår av nedanstående tablå. Den föreslagna placeringen å olika avdelningar inom härens stab, får härvid givetvis betraktas endast såsom en beräkningsgrund.

	Regements- officerare	Kaptener
a) Utom härens stab.		
Kommandoexpeditionen	1	2
Infanteri-, kavalleri- och militärläroverksinspektionerna	2	1
Arméfördelningsstaberna	4	4
Östra brigadens stab	1	—
Militärbefälets för övre Norrland stab	1	1
» på Gotland stab	—	1
Arméförvaltningen	—	1
Järnvägsstyrelsen	—	1
	Summa	9
		11
b) Härens stab.		
Chefsexpeditionen	—	1
Centralavdelningen	1	4
Organisationsavdelningen	1	3
Kommunikationsavdelningen	1	3
Truppavdelningen	1	2
Personalavdelningen	1	1
Utrikesavdelningen	1	1
Krigshistoriska avdelningen	1	1
Topografiska avdelningen	2	2
	Summa	9 ¹⁾
		18
	Tillhopa	29

I förhållande till generalstabens nuvarande stat innebär mitt förslag till stat för generalstabskåren — den nytillkomna beställningen för en andre generalkvartermästare inberäknad — en minskning av 2 befattningshavare (från 50 till 48). Antalet regementsofficerare har jag på förut anförda skäl funnit böra ökas från nuvarande 16 till 18, vartill kommer andre generalkvartermästaren, under det att antalet kaptener kunnat minskas från 34 till 29. Utav regementsofficerarna synas 2 böra upptagas såsom överstar — den nytillkomna beställningen är avsedd för andre generalkvartermästaren — 6 såsom överstelöjtnanter och 11 såsom majorer. Antalet majorer har sålunda bibehållits vid det nuvarande, under det att antalet överstelöjtnanter ökats med 2, vilket jag anser nödvändigt med hänsyn till kravet, att de viktigaste avdelningschefsbefattningarna inom härens stab icke alltför ofta skola byta innehavare.

Beträffande å generalstabens stat nu uppförda militärrattachéer och civil personal ifrågasattes icke någon ändring. Den pensionerade personalen bör, i anslutning till vad jag förut därom anför, ökas med från kommandoexpeditionen överflyttade 2 pensionerade officerare, vilka lämpligen torde böra placeras till tjänstgöring å trupp- och personalavdelningarna.

¹⁾ Härtill komma de båda generalkvartermästarna, utav vilka förste generalkvartermästaren bör uppföras å generalitetets och andre generalkvartermästaren å generalstabskårens stat.

I likhet med vad nu är fallet vid generalstabens huvudstation, komma vid härens stab att tjänstgöra dels aspiranter, dels från truppförbanden till erforderligt antal inkommanderad personal.

Enligt det av mig framlagda förslaget skulle generalstabskåren, under en generalsperson — förste generalkvartermästaren — såsom chef, komma att bestå av följande fast anställda personal.

Militär personal.

Överadjutanter och stabsadjutanter.

2 överstar,	11 majorer,
6 överstelöjtnanter,	29 kaptener.

Militärattachéer.

1 överstelöjtnant,	3 majorer.
--------------------	------------

Pensionerad personal.

1 redogörare,	2 expeditionsofficerare,
1 bibliotekarie,	2 expeditionunder-
3 aktuarier,	officerare.

Civil personal.

1 professor,	1 förste expeditionsvakt,
1 krigsarkivarie,	3 expeditionsvakter.

3. Arméförvaltningen.

Den arméförvaltningen tillkommande uppgiften att under Kungl. Maj:t i tekniskt och ekonomiskt avseende utöva högsta uppsikten över och ledningen av försvarsverket till lands bör ämbetsverket, såsom redan i det föregående antytts, alltjämt bibehålla; dock bör chefen för hären beredas inflytande på vissa av arméförvaltningens verksamhetsområden genom befogenhet att i avseende å krigsberedskapsarbetet meddela ämbetsverket direktiv, varjämte han bör medverka vid budgetarbetet genom att yttra sig över arméförvaltningens årliga framställningar rörande lantförsvarets medelsbehov.

Anskaffning och underhåll av arméns materiel samt uppförande och underhåll av befästningar m. m. torde få anses såsom ämbetsverkets förnämsta uppgift ur såväl ekonomisk som krigsberedskapssynpunkt; särskilt i krig blir materielanskaffningen och ersättningstjänsten av dominerande betydelse. Med hänsyn härtill bör man vid den avsedda omorganisationen av ämbetsverket enligt min mening tillse, att den centrala förvaltningen gives en sådan organisation, att densamma, utan att andra viktiga arbetsuppgifter efter sättas, väl kan fylla denna sin förnämsta uppgift.

I fråga om *ledningen* av arbetet inom arméförvaltningen hava olika meningar gjort sig gällande.

Enligt beredningens förslag skulle arméförvaltningen såsom en del av arméstyrelsen underställas chefen för lären, vilken inom arméstyrelsen skulle utöva beslutanderätten i de viktigare förvaltningsfrågorna, under det att de olika departementen i övrigt skulle såsom hittills fungera i stort sett självständigt.

1928 års sakkunniga hava, såsom förut nämnts, föreslagit inrättandet av ett särskilt chefskap för arméförvaltningen.

Chefen för generalstaben — som utgått ifrån, att den eftersträfvade koncentrationen i ledning och förvaltning skulle åstadkommas, genom att i en och samma hand, nämligen i chefens för lären, förenades den högsta myndigheten i såväl militärt som förvaltningshänseende — har under sådan förutsättning icke ansett någon mellanhand mellan chefen för lären och arméförvaltningens departementschefer vara absolut nödvändig. Därest det ur andra synpunkter vore erforderligt, att arméförvaltningen erhöles en enhetlig ledning, ansågo chefen för generalstaben detta kunna åstadkommas på så sätt, att Kungl. Maj:t uppdroge åt viss departementschef att tillika vara chef för arméförvaltningen.

I sitt över 1928 års sakkunnigas betänkande avgivna yttrande har arméförvaltningen förklarat sig icke kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag om inrättande av en ny beställning för en över departementscheferna ställd gemensam chef för ämbetsverket. Den föreslagna organisationen skulle nämligen kunna medföra ett flertal olägenheter, såsom oklarhet i fråga om den gemensamma ämbetsverkschefens, respektive de olika departementschefernas ansvar, förlamande av de sistnämndas verksamhet och initiativ inom vederbörliga arbetsområden samt onödig omgång vid ärendenas handläggning till men för fullföljandet av ämbetsverkets uppgifter. Huvudsyftet med en dylik åtgärd, eller vinnandet av garanti för erforderligt samarbete mellan de olika avdelningarna samt en enhetlig handläggning av likartade ärenden å desamma, skulle enligt ämbetsverkets mening kunna vinnas, om åt ordföranden i arméförvaltningens plenum överlämnades vissa särskilda arbetsuppgifter i berörda syfte. Härvid borde en sådan ändring vidtagas i ämbetsverkets instruktion, att ordförandeskapet i arméförvaltningens plenum skulle — i stället för att, såsom nu vore fallet, tillkomma den till tjänsteåldern äldste departementschefen — åligga den av dessa chefer, som Kungl. Maj:t för visst antal år eller tillsvidare förordnade att utöva nämnda ordförandeskap.

Beträffande frågan om ordnandet på ett eller annat sätt av ett chefskap för arméförvaltningen tillåter jag mig erinra, att densamma var föremål för övervägande redan i samband med 1907 års omorganisation av ämbetsverket. De särskilda sakkunniga, vilka den 22 mars 1907 avgåvo det förslag, som i proposition till 1907 års riksdag (nr 141) lades till grund för den nuvarande organisationen av arméförvaltningen, ansågo sålunda, att man borde söka utfinna en organisation, vilken, med bibehållande av de särskilda departementens självständighet i fackangelägenheter, stärkte sambandet dem emellan och möjliggjorde en mera enhetlig ledning av med varandra sammanhängande ärenden. Härvid ifrågasatte de sakkunniga, huruvida icke

vissa fördelar skulle vara att vinna genom inrättandet av ett gemensamt chefskap för ämbetsverket. Då de sakkunniga emellertid icke hade förbi-sett, att atskilliga anmärkningar kunde framställas mot ett dylikt förslag, och att det framför allt bleve synnerligen svårt att rätt avväga befogenhet, makt och ansvar mellan å ena sidan ifrågavarande chef och å andra sidan dels statsrådet och chefen för luftförvarsdepartementet, dels arméförvaltningens departementschefer, hemställde de sakkunniga, att berörda fråga framdeles och efter allsidig utredning upptoges till behandling. Frågan undersöktes därefter av de den 6 februari 1920 tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning angående organisationen av den centrala försvarsförvaltningen. På anförda skäl ansågo dessa sakkunniga någon gemensam chef för ämbetsverket icke erforderlig.

Vid lösandet av denna fråga torde man göra klokt i att framgå med viss försiktighet. Da det synes mig, att arméförvaltningen i sitt yttrande över 1928 års sakkunnigas betänkande framlagt ett förslag, som å ena sidan är ägnat att genom stärkande av sambandet mellan de olika departementen befrämja enhetligheten inom arméförvaltningen samt å andra sidan tillgodoser önskemålet att såvitt möjligt bibehålla de särskilda departementschefernas nuvarande befogenhets- och ansvarsställning orubbad, har jag funnit mig böra i stort sett giva min anslutning till detta förslag.

I huvudsaklig överensstämmelse med arméförvaltningens förslag torde den såsom ordförande i arméförvaltningens plenum förordnade departementschefen — utöver den honom i sådan egenskap tillkommande uppgiften — böra erhålla i uppdrag *att* med avseende å de administrativa och materiella krigsförberedelserna leda samarbetet mellan de olika departementen och därvid övervaka, att uppgörandet av dithörande planer sker efter enhetliga grunder och med iakttagande av de utav chefen för hären lämnade direktiv; *att* leda arbetet för planläggandet av arméförvaltningens egen krigsorganisation vid mobilisering; *att*, innan ämbetsverket avlåter framställning rörande luftförvarets medelsbehov för kommande budgetår, föranstalta om att enhetliga grunder tillämpas beträffande anslagens beräkning samt i övrigt tillse, att vid utarbetandet av nämnda framställning, i vad den avser med varandra sammanhängande förvaltningsområden, erforderlig planmässighet iakttages; *att* för den på chefen för hären ankommande granskning av arméförvaltningens berörda framställning i första hand tillhandagå denne med av honom begärda uppgifter och upplysningar; *samt att* ansvara för ordningen och säkerhetstjänsten inom arméförvaltningens ämbetshus.

Vad särskilt budgetarbetet beträffar, synes mig detta lämpligen kunna ordnas så, att då vederbörande lokalmyndigheters anslagsäskanden inkommit till arméförvaltningen, ett preliminärt budgetförslag uppgöres, därvid, såsom redan nämnts, ordföranden har att övervaka, att enhetlighet och planmässighet iakttages. Sedan chefen för hären tagit del av detta preliminära förslag, hållas gemensamma överläggningar i ämnet mellan honom och arméförvaltningens departementschefer. Chefen för hären anger därvid sina synpunkter i fråga om budgetförslaget, de ändringar i och tillägg till

detsamma, han för sin del anser önskvärda m. m. Arméförvaltningen utarbetar härefter självständigt sitt definitiva förslag till anslagsäskanden, vilket insändes till chefen för lären, som befordrar ärendet vidare till Kungl. Maj:t med bifogande av det särskilda yttrande, han kan finna erforderligt.

Med avseende å frågan, i vad mån särskild personal kan behöva anställas till biträde åt ordföranden för fullgörande av de speciella arbetsuppgifter, som skulle åligga honom, har arméförvaltningen förutsatt, att ärendena liksom nu komme att beredas och handläggas av personalen å det eller de departement, som därav närmast berördes. Vid sådant förhållande ansåge sig arméförvaltningen i avbidan på framdeles vunnen erfarenhet för närvarande icke böra föreslå, att på stat uppfördes någon vare sig civil eller militär personal, avsedd att anställas såsom biträde åt ordföranden. Därest dylikt biträde i allt fall skulle behöva ställas till förfogande, syntes möjlighet föreligga för Kungl. Maj:t att för ändamålet kommendera lämplig officer.

Jämlikt 1925 års härordningsbeslut tjänstgör en officer ur generalstaben i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse. Då denne officers arbetskraft — sedan vissa allmänna planer och föreskrifter berörande sjukvårdstjänsten i krig blivit utarbetade och fastställda — bör kunna tagas i anspråk även för andra med arméförvaltningens ämbetsutövning sammanhörande uppgifter, synes han framdeles böra ställas till ordförandens förfogande, något som emellertid icke bör utgöra hinder för utnyttjandet av hans arbetskraft jämväl inom sjukvårdsstyrelsen eller inom andra avdelningar i arméförvaltningen, där hans speciella sakkunskap kan vara erforderlig. Därest förstärkning av arbetskrafterna i övrigt skulle erfordras inom det departement, vars chef förordnas till ordförande, torde antingen den av arméförvaltningen antydda utvägen få anlitas eller ock en av de amanuenser, som beräknats för tillfälliga behov, kunna för längre eller kortare tidsperioder ställas till förfogande.

På grund av det maktpåliggande och tidskrävande arbete, som skulle påläggas ordföranden i arméförvaltningens plenum utöver de åligganden, som tillkomma honom i egenskap av departementschef, har arméförvaltningen föreslagit, att han måtte komma i åtnjutande av ett arvode om 1.000 kronor. Till detta arméförvaltningens förslag anser jag mig böra förorda bifall och får sålunda föreslå, att ett dylikt ordförandearvode — vilket för att bli jämnt delbart med tolv bör jämkas till 1,020 kronor — uppföres i staten för arméförvaltningen.

Beredningens förslag till arméförvaltningens omorganisation har i stort sett uppbyggts med hänsyn till nödvändigheten, ur såväl krigsberedskaps- som rent ekonomisk synpunkt, att åstadkomma en förenkling och systematisering av materielanskaffningen vid armén. I samband därmed har eftersträfvats, att departementen i arméförvaltningen icke skulle företräda några speciella truppslagsintressen. I överensstämmelse härmed har beredningen föreslagit, att krigsmateriel hänförlig till industri- och yrkesgrupperna metallindustri, pappers- och grafisk industri samt kemisk-teknisk industri, i

huvudsak skulle handhavas av ett departement, *vapendepartementet*, samt materiel, hänförlig till textil- och beklädnadsindustri ävensom livsmedelsindustri, och livsmedel av ett departement, *intendenturdepartementet*. Till intendenturdepartementet skulle även remonteringsväsendet överflyttas från kavalleriinspektionen. Arméns byggnadsväsende skulle omhänderhavas av *fortifikationsdepartementet* samt läkemedel och förbandsmateriel m. m. av *sjukvårdsdepartementet*. För *civila departementet* hava avsetts i huvudsak oförändrade uppgifter. I stort sett skulle den för truppernas stridsverksamhet erforderliga materielen komma att handhavas av vapendepartementet och arméns övriga materiel (med undantag av byggnader och sjukvårdsmateriel) av intendenturdepartementet.

De i ärendet hörda myndigheterna ävensom 1928 års sakkunniga hava i princip givit sin anslutning till de av beredningen anförda allmänna synpunkterna i fråga om uppdelningen av materielförvaltningen. I vissa detaljer hava däremot, såsom i det följande kommer att närmare omförmälas, en del jämkningar ansetts erforderliga.

Även jag finner de av beredningen framlagda allmänna synpunkterna i stort sett bärande och väl ägnade att läggas till grund för en omorganisation av den centrala förvaltningsmyndigheten.

I detta sammanhang torde frågan om *chefskapet* för det föreslagna *vapendepartementet* få upptagas till behandling. Beredningen har för sin del ansett, att befattningen såsom chef för nämnda departement icke borde förernas med befattningen såsom inspektör för artilleriet. Enligt beredningens mening vore det nämligen av största betydelse, att vid utseendet av chef för detta viktiga departement hänsyn toges endast till vederbörandes vapentekniska och administrativa skicklighet men icke till de speciella kvalifikationer, som måste ställas på en inspektör för artillerivapnet. Med den starka utveckling av infanteriets stridsmedel, som blivit en följd av världskriget, vore det knappast heller lämpligt och riktigt, att artilleriinspektören i beväpnings- och förvaltningshänseende alltjämt skulle företräda även infanteriets och i stridsavseende därmed jämställda truppslags vapentekniska intressen. Det syntes vara en fördel, att departementschefen praktiskt taget stode fri från varje speciellt truppslagsintresse och endast företrädde det för hela armén gemensamma förvaltningsområdet, berörande vapen, fordon och övrig dylik krigsmateriel. De olika truppslagens speciella intressen borde enligt beredningens uppfattning företrädas dels av vederbörande inspektörer, vilkas staber borde vara på lämpligt sätt härför organiserade, dels ock av inom det gemensamma vapendepartementet tjänstgörande specialutbildade officerare även från andra truppslag än artilleriet. Inom en dylik organisation skulle de taktiska fordringarna å materielen uppställas genom inspektionernas försorg på grund av de in- och utländska trupperfarenheterna, konstruktionsarbetena utföras inom förvaltningsmyndigheten i samråd med inspektionerna, försöksverksamheten genom de senares försorg samt, sedan modeller blivit prövade och fastställda, tillverkning, kontroll och besiktning ske genom förvaltningsmyndigheten.

1928 års sakkunniga hava — under förutsättning att ett särskilt chefskap för arméförvaltningen inrättades — ansett, att frågan om skiljandet av befattningen såsom inspektör för artilleriet från befattningen såsom chef för vapendepartementet borde ställas på framtiden, tills erfarenhet i fråga om den av de sakkunniga föreslagna organisationen vunnits.

Chefen för generalstaben har i sitt yttrande över beredningens förslag förklarat, att han icke funnit de skäl övertygande, som anförts för de båda befattningarnas åtskiljande. Arméförvaltningens artilleridepartement och inspektören för artilleriet ävensom dåvarande chefen för andra arméfördelningen hava avstyrkt berörda förslag. Inspektören för infanteriet har däremot tillstyrkt förslaget. Av övriga hörda myndigheter hava så gott som samtliga antingen lämnat förslaget utan erinran eller ock tillstyrkt detsamma.

I likhet med beredningen och flertalet myndigheter har jag för min del funnit övertygande skäl tala för ett åtskiljande av de nu ifrågakvarande befattningarna. Jag finner mig alltså böra förorda beredningens förslag om att i stat uppföras särskilda befattningar såsom inspektör för artilleriet och såsom chef för vapendepartementet. För en av nämnda befattningshavare kan den lön, som nu är avsedd för generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet, disponeras, under det att för den andra bör beräknas en ny lön på sätt i det följande angives.

Innan jag övergår till de särskilda departementens inre organisation, synes det lämpligt att i ett sammanhang till behandling upptaga frågan om *den å de militärtekniska departementen placerade civila personalen*, dess ställning och tjänsteåligganden i allmänhet. Jag tillåter mig därvid erinra, huru som det i 1925 års försvarsproposition förutsattes, att vid arméförvaltningens omorganisation besparingar skulle göras till ett belopp, motsvarande kostnaderna för arméförvaltningens å extra stat uppförda personal (för innevarande budgetår 32,900 kronor).

För närvarande är särskilt vid fortifikations- och intendentsdepartementen en jämförelsevis talrik civil personal placerad. Ett krigsråd tjänstgör såsom chef för artilleri- och fortifikationsdepartementens civilbyråer och ett krigsråd såsom chef för intendentsdepartementets civilbyrå. Övrig personal är placerad dels för egentlig byråtjänst å nämnda byråer, dels såsom sekreterare och kamrerare, bokhållare samt såsom gemensam kanslipersonal för respektive departements samtliga byråer. I förhållande till övriga departement är artilleridepartementet försett med ett mycket begränsat antal civil kanslipersonal, beroende därpå, att uppsättandet av utgående expeditioner i de ärenden, som handläggas inom detta departements militärbyrå, är anförtrött åt de inom byråns båda expeditionsavdelningar placerade officerarna. Inom fortifikations- och intendentsdepartementen ombesörjas motsvarande åligganden till viss del av den civila kanslipersonalen.

Enligt beredningens förslag skulle genom omläggning av sättet för vissa ärendens handläggning och expediering en icke obetydlig indragning av lägre civil kanslipersonal kunna äga rum. Vidare skulle särskilda civilby-

råer endast vara erforderliga vid de båda stora »materieldepartementen», vapendepartementet och intendenturdepartementet.

Den civila manliga personalen å de militär-tekniska departementen har av beredningen beräknats på sätt framgår av nedanstående tabla:

Vapendepartementet	Intendenturdepartementet	Fortifikationsdepartementet	Sjukvårdsdepartementet
1 krigsråd	1 krigsråd	1 sekreterare och kamrerare	1 notarie
1 sekreterare och kamrerare	1 sekreterare och kamrerare	1 amanuens	
1 amanuens	1 amanuens		

Krigsrådet å vapendepartementet skulle vid behov även stå till förfogande å fortifikationsdepartementet. Motsvarande befattningshavare å intendenturdepartementet borde i förekommande fall stå till flygstyrelsens förfogande såsom rådgivare i frågor av administrativ och juridisk natur. Sjukvårdsdepartementets behov av dylikt biträde skulle tillgodoses från civila departementet.

Slutligen har beredningen föreslagit, att de nuvarande registratorerna inom arméförvaltningen skulle i mån av avgång ersättas av pensionerade officerare med arvoden samt att departementens dispositionsbokföring, på sätt redan nu sker å artilleridepartementet, ävenledes borde ombesörjas av pensionerad militär personal.

Arméförvaltningens artilleri- och intendentsdepartement samt sjukvårdsstyrelse hava icke haft något att erinra emot personalberäkningarna för respektive avdelningar. Fortifikationsdepartementet däremot har ansett, att hela den nuvarande civila personalen därstädes — 1 sekreterare och kamrerare, 1 notarie, 1 bokhållare och 2 amanuenser — allt framgent vore erforderlig ävensom att ett särskilt krigsråd borde tillkomma för departementet, vars civilbyrå syntes böra bibehållas. Såsom motiv härför har departementet i huvudsak framhållit den stora omfattningen av domänärendena (köp, byte eller försäljning av fast egendom, taxering av fastigheter m. m.) jämte vissa andra ärenden samt exemplifierat detta med förhållandena under år 1926.

1928 års sakkunniga, som icke ansett något särskilt krigsråd erforderligt för fortifikationsdepartementet, hava i övrigt upptagit nämnda departements krav på ökning av den utav beredningen föreslagna personalen.

Den övervägande kamerala och juridiska karaktären hos åtskilliga grupper av till fortifikationsdepartementet hörande ärenden synes mig utgöra tillräckligt skäl för bibehållandet av den nuvarande civilbyrån å detta departement, dock såsom hittills under gemensamt chefskap av krigsrådet å vapen(artilleri)departementet. Med hänsyn till att domänärendena liksom de egentliga byggnadsärendena efter det fullständiga genomförandet av 1925 års härordning kunna beräknas komma att i avsevärd grad minskas, ävensom därtill, att jag kommer att föreslå en mera begränsad organisation av fortifika-

tionsdepartementet än den nuvarande, finner jag mig emellertid böra förorda, att den för berörda departement avsedda civila personalen beräknas enligt beredningens förslag.

Även för övriga militär-tekniska departement torde den civila personalen böra beräknas på sätt beredningen föreslagit.

I enlighet med vad 1928 års sakkunniga föreslagit och arméförvaltningen tillstyrkt, bör krigsrådet å intendenturdepartementet även stå till sjukvårdsdepartementets förfogande såsom rådgivare beträffande upphandlingar samt i andra frågor av administrativ och allmänt juridisk natur. Beredningens förslag, att sagda krigsråd i förekommande fall borde stå till flygstyrelsens förfogande i nu nämnda avseenden, anser jag mig icke böra förorda, utan synes mig berörda fråga, såsom i det följande närmare omförmäles, böra lösas på annat sätt.

Jag övergår nu till frågan om de olika departementens organisation i övrigt. Inledningsvis tillåter jag mig därvid erinra, att i personalberäkningarna till 1925 års härordning viss militär personal upptagits för tjänstgöring å arméförvaltningens olika departement. Givet är, att beräkningarna i detta hänseende, såsom ock av beredningen framhållits, icke kunnat vara fullt exakta, då frågan om arméförvaltningens organisation icke behandlats i samband med framläggandet av förslaget till ny härordning. Införandet vid armén av ny teknisk materiel och utrustning av betydande omfattning kräver med nödvändighet någon ökning av den militärtekniska personal, som hos den centrala förvaltningsmyndigheten skall handhava dessa för arméns krigsberedskap och ekonomi så betydelsefulla frågor.

Vapendepartementet.

Enligt nuvarande organisation är artilleridepartementet, under chefskap av generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, indelat i en militärbyrå och en civilbyrå, jämte en extra byrå för ärenden angående industriens krigsorganisation.

Chef för *militärbyrån* är fälttygmästaren. Byrån, å vilken tjänstgöra artilleristabsofficerare efter behov ävensom departementsskrivare, indelas i två expeditonsavdelningar — den ena handläggande ärenden rörande infanteriets vapen och ammunition, den andra handläggande ärenden rörande artilleriets vapen, ammunition, fordon m. m. — en konstruktionsavdelning och en kontrollavdelning samt en teknisk revision.

Å militärbyrån handläggas ärenden angående arméns vapen, ammunition, gasskydd och målskjutningsmateriel; artilleriets och kulspruteförbandens fordon med tillbehör och utredning; skjuttekniska anordningar å artilleriets skjutfält; driften av artilleriets fabriker och tyganstalter; granskning av materielredogörelser samt teknisk granskning av medelsredogörelser m. m.

Chef för *civilbyrån* är ett krigsråd, tillika chef för fortifikationsdeparte-

mentets civilbyrå. Å byrån handläggas ärenden angående upprättande av leverans- och andra kontrakt, arbetarfrågor, utbetalningsåtgärder, tolkning och tillämpning av kontraktsbestämmelser m. m.

Chef för den *extra byrån* är en major vid artilleristaben. Å byrån, vid vilken en artilleristabsofficer tjänstgör, handläggas, såsom redan nämnts, ärenden rörande industriens krigsorganisation.

Jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skola vissa frågor, tillhörande den industriella krigsberedskapen, handläggas gemensamt av arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartement samt sjukvårdsstyrelse, marinförvaltningen och flygstyrelsen.

Under artilleridepartementet lyda

dels artilleriets fabriker (Carl Gustafs stads gevärsfaktori, ammunitionsfabriken och Åkers styckebruk),

dels artilleriets tyganstalter (tygstationerna i Stockholm, Karlsborg och Boden samt tygverkstäderna vid Göta, Vendes och Norrlands artilleriregementen, Smålands arméartilleriregemente och Gotlands artillerikår),

dels ock artillerimuseum.

Enligt den av beredningen föreslagna organisationen av vapendepartementet skulle detsamma bestå av följande byråer, nämligen:

centralbyrån, under en regementsofficer, uppförd å artilleristabens stat, för ärenden rörande industriens krigsorganisation och departementets övriga mobiliseringsärenden ävensom allmänna organisationsärenden;

handvapenbyrån, under en regementsofficer, uppförd å staten för arméfördelningsstaber, militärbefäl och inspektioner, för ärenden rörande handvapen, kulsprutor, lypstolser och granatkastare m. m. med tillhörande ammunition, stridsvagnar och pansarbililar, motorcyklar och velocipeder samt infanteriets och kavalleriets fordon, skidmateriel, målskjutningsmateriel för handvapen m. m. samt driften av gevärsfaktoret;

artilleribyran, under fälttygmästaren, för ärenden rörande artilleripjäser med därtill hörande ammunition samt sprängmedel, artilleriets motor- och anspanssfordon, gasskydd och saneringsmedel, optiska instrument, artilleriets målskjutningsmateriel m. m. samt driften av vapendepartementets fabriker och tyganstalter utom gevärsfaktoret;

ingenjörbyrån, under en regementsofficer ur fortifikationen, för ärenden rörande signal-, pionjär- och ingenjörteknisk materiel samt ingenjörtruppernas fordon; samt

civilbyrån, under ett krigsråd, för ärenden rörande upprättandet av leverans- och andra kontrakt, departementet vidkommande utbetalningsåtgärder, tolkning och tillämpning av kontraktsbestämmelser ävensom av administrativa och ekonomiska författningar m. m.

Härtill skulle komma *konstruktions-* och *kontrollavdelningarna* samt ett *tekniskt revisionskontor*.

I sitt över beredningens förslag avgivna utlåtande har arméförvaltningen förordat, att ingenjörbyrån med därtill hörande materieförvaltning hänfördes

till fortifikationsdepartementet. Samma ståndpunkt hava 1928 års sakkunniga intagit.

Med hänsyn till den elektrotekniska industriens och verktygsindustriens särställning skulle det visserligen låta sig göra att utan större rubbning av de av beredningen framlagda och av myndigheterna gillade principerna förlägga ifrågavarande byrå till fortifikationsdepartementet. Men då det synes mest följdriktigt och konsekvent att, såsom beredningen föreslagit, inorganisera densamma i vapendepartementet, bör denna lösning även enligt min mening väljas.

I fråga om vapendepartementets organisation i övrigt har arméförvaltningens artilleridepartement i yttrande över beredningens förslag framhållit, att det för den tekniska tjänstens rationella bedrivande skulle vara lämpligast, om konstruktions- och kontrollavdelningarna samt fabrikerna och tyganstalterna underställdes en fälttygmästare, vilken icke samtidigt vore byråchef. Denne skulle odelat kunna ägna sig åt det tekniska utvecklingsarbetet, ledandet av driften vid fabriker och tyganstalter samt verkställandet av viktigare tekniska utredningar. Då emellertid en dylik organisation skulle medföra behovet av ytterligare en byråchefsbefattning, syntes det artilleridepartementet, att med denna organisation tillsvidare borde anstå. För att fälttygmästaren, kvarstående såsom chef för artilleribyran, likväl i högre grad, än hittills varit fallet, skulle kunna ägna sig åt den tekniska tjänsten, borde den kompaniofficer ur artilleristaben, som av beredningen beräknats erforderlig för artilleribyran, besitta sådan kompetens, att han i den utsträckning, som departementschefen bestämde, kunde förordnas såsom extra föredragande å nämnda byrå.

1928 års sakkunniga hava i denna punkt anslutit sig till den av artilleridepartementet uttalade meningen samt föreslagit, att fälttygmästaren skulle frigöras från befattningen såsom chef för artilleribyran och en å artilleristabens stat nyuppförd majorsbeställning avses för ifrågavarande byråchefsbefattning.

Även i denna fråga ansluter jag mig till beredningens förslag.

Emot vissa av myndigheterna eller av de sakkunniga förordade smärre jämkningar beträffande materieförvaltningen, såsom skidmaterielens kvarstående under intendenturdepartementet, har jag intet att erinra. Därest erfarenheten framdeles skulle giva vid handen, att även andra dylika jämkningar kunna finnas erforderliga, torde desamma givetvis böra vidtagas.

Inspektören för trängen har i sitt yttrande över beredningens förslag framhållit, dels att trängens motorisering krävde tillgång inom såväl tränginspektionen som arméförvaltningen av en på detta område specialutbildad trängofficer, dels att därutöver en trängofficer med speciell sakkunskap i fråga om sjukvårdsfordon och övrig sjukvårdsmateriel borde avses för tjänstgöring hos nyssnämnda myndigheter. Inspektören har därför föreslagit upptagande av två nya kaptensbeställningar å trängens stat.

Såsom framgår av vad i det följande anföres, har jag — på grund av den ökade betydelse trängen numera erhållit, särskilt på till- och undanförsel-

tjänstens område — ansett mig i så måtto böra tillmötesgå inspektörens för trängens hemställan, att jag funnit mig böra tillstyrka, att en kaptensbeställning nyuppföres å trängens stat.

Beredningens majoritet har föreslagit uppförandet å artilleristabens stat av en ny kaptensbeställning, avsedd för en motorspecialist vid konstruktionsavdelningen. Ifrågavarande beställning synes icke med nödvändighet vara erforderlig, utan torde behovet av en dylik specialist kunna tillgodoses genom överflyttning av en artilleristabsofficer från nuvarande militärbyrå till konstruktionsavdelningen.

I övrigt ansluter jag mig till beredningens förslag och förordar sålunda, att behovet av militär personal å vapendepartementet beräknas på sätt framgår av nedanstående tabell.

	Regements-officerare		Kompani-officerare		Departements-skrivare	Under-officerare, kommanderade	Pensionerad personal	
	Å särskilda stater	Kommanderade	Å särskilda stater	Kommanderade			Officerare	Under-officerare
<i>Nuvarande organisation.</i>	2	—	7	8	2	1	1	7
<i>Föreslagen organisation.</i>								
Centralbyrån	¹⁾ 1	—	¹⁾ 1	—	—	—	1	—
Handvapenbyrån	²⁾ 1	—	²⁾ 1	⁶⁾ ⁷⁾ 1	—	—	—	1
Artilleribyrån	³⁾ 1	—	¹⁾ 1	⁶⁾ 2	—	—	—	2
Ingenjörbyrån	—	⁴⁾ 1	—	⁴⁾ 1	—	—	—	⁴⁾ 1
Konstruktions- och kontrollavdelningarna	—	—	⁵⁾ 6	⁵⁾ ⁸⁾ 9	1	1	—	3
Tekniska revisionskontoret	—	—	—	—	1	—	1	1
Summa	3	1	9	13	2	1	⁹⁾ 2	8

¹⁾ Å artilleristabens stat.

²⁾ Ny beställning å infanteriinspektionens stat.

³⁾ Fälttygmästaren å staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter.

⁴⁾ Å fortifikationens stat.

⁵⁾ Därav en ny beställning å infanteriinspektionens stat.

⁶⁾ Aspirant(er).

⁷⁾ Under vinterhalvåret inkommanderas dessutom i mån av behov vissa officerare från infanteriskjutskolan.

⁸⁾ Därav 1 fortifikationsofficer, 1 trängofficer (ny beställning) samt 2 aspiranter.

⁹⁾ Härtill kommer 1 registrator.

Såsom förut angivits, bör departementets nuvarande civilbyrå bibehållas. Förutom den i det föregående angivna personalen å denna byrå — 1 krigsråd, 1 sekreterare och kamrerare samt 1 amanuens — bör för departementet, i enlighet med beredningens förslag, beräknas 1 pensionerad officer såsom registrator samt 2 kontorsbiträden och 2 e. o. kvinnliga biträden.

En sammanfattning av personalbehovet för vapendepartementet utvisar, att — förutom departementschefen, generalfälttygmästaren — följande personal skulle erfordras, nämligen:

militär personal å särskilda stater:

3 regementsofficerare, därav 1 (fälttygmästaren) å staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter, 1 å staten för artilleristaben och 1 å staten för infanteriinspektionen,

9 kompaniofficerare, därav 7 å staten för artilleristaben och 2 å staten för infanteriinspektionen,

2 departementsskrivare å staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter,

3 pensionerade officerare (arvoden), därav 2 å staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter samt 1 (registrator) uppförd å staten för arméförvaltningen,

8 pensionerade underofficerare (arvoden), därav 7 å staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter samt 1 å staten för fortifikationen;

kommenderad militär personal:

beräknas till sammanlagt 14 officerare och 1 underofficer ur skilda trupp slag, vartill under vinterhalvåret komma vissa lärare vid infanteriskjutskolan; samt

civil personal:

1 krigsråd,

2 kontorsbiträden samt

1 sekreterare och kamrerare,

2 e. o. kvinnliga biträden.

1 amanuens,

I jämförelse med nuvarande organisation innebär den föreslagna organisationen — om den kommenderade personalen frånräknas — en *personalökning* av 1 regementsofficer, 2 kompaniofficerare, 2 pensionerade officerare och 2 kvinnliga biträden samt en *personalminskning* av 1 kansliskrivare.

Liksom nu är fallet beträffande den å artilleridepartementet tjänstgörande personalen, böra, såsom ock beredningen föreslagit, stabsarvoden å 600 kronor utgå till de båda ovan omförmälda, å staten för infanteriinspektionen uppförda kompaniofficerarna.

Beredningen har ansett det nödvändigt, att den för chefen för handvapenbyrån avsedda regementsofficersbeställningen i staten uppföres med lön såsom major eller överstelöjtnant, för att samma person skall under en längre följd av år kunna bibehållas vid befattningen i fråga. Av samma anledning har föreslagits, att den för centralbyrån avsedda regementsofficersbeställningen vid artilleristaben ävenledes uppföres med samma löneförmåner. Då beredningens förslag i förevarande avseenden synas mig välgrundade, ansluter jag mig till desamma. För artilleribyran är önskemålet om kontinuitet i fråga om chefsbefattningen redan tillgodosett genom den för fälttygmästaren bestämda avlöningen.

Beredningen har emellertid framhållit, att det icke vore nog med att på ovan angivet sätt bibehålla kontinuitet och stadga å byråchefsbeftattningarna. Även på andra ledande platser, särskilt inom konstruktions- och kontrollavdelningarna samt vid vapendepartementets fabriker och tyganstalter, vore detta oundgängligen erforderligt. Det ville förefalla beredningen, som om vissa fördelar skulle kunna vinnas därigenom, att de för vapendepartemen-

tet samt infanteri- och artilleriinspektionerna avsedda tekniska befattningarna ävensom vissa ledande befattningar vid departementets fabriker och tyganstalter m. fl. sammanfördes till en *vapenteknisk kår*, underställd generalfälttygmästaren. För inträde i denna kår borde fordras genomgången högre kurs vid artilleri- och ingenjörhögskolan eller däremot svarande utbildning samt viss ytterligare specialutbildning och genomgången provtjänstgöring. Till den vapentekniska kåren borde sedermera även en reserv av värnpliktig ingenjörutbildad personal anslutas.

Artilleridepartementet har för sin del ansett, att organiserandet av en sådan kår skulle kunna innebära vissa fördelar.

1928 års sakkunniga hava funnit detta beredningens uppslag värt beaktande. De sakkunniga anse det sannolikt, att befintligheten av en vapenteknisk kår skulle locka officerare ur andra truppslag än artilleriet att i större antal än hittills underkasta sig den för inträde i densamma erforderliga tekniska utbildningen, något som skulle kunna underlätta rekryteringen särskilt av infanteristiskt skolad personal vid handvapenbyrån, gevärsfaktoriet, infanteriinspektionen o. s. v. Möjligen skulle ock den fördelen vinnas, att den mest svårersättliga specialutbildade personalen under längre tid skulle kunna kvarstå i sina befattningar utan att härigenom gå miste om sina befordringsutsikter.

Organiserandet av en vapenteknisk kår skulle otvivelaktigt kunna innebära många fördelar. I likhet med beredningen anser jag emellertid ytterligare utredning erforderlig, innan frågan om en dylik organisation upptages till prövning.

Fortifikationsdepartementet.

Enligt nuvarande organisation är fortifikationsdepartementet, under chefen för fortifikationen, indelat i sex byråer, nämligen truppbyrån, materielbyrån (extra byrå), befästningsbyrån, kasernbyrån, maskin- och värmebyrån (extra byrå) samt civilbyrån.

Chef för var och en av de fyra förstnämnda byråerna är en regements-officer ur fortifikationen; personalen i övrigt utgöres av officerare m. fl. ur fortifikationen. Å *truppbyrån* handläggas ärenden rörande ingenjörtruppernas övningar m. m., å *materielbyrån* ärenden rörande ingenjörtruppernas materiel, å *befästningsbyrån* ärenden rörande landfästningarnas nybyggnad och underhåll samt å *kasernbyrån* ärenden rörande lantförsvarets kasernbyggnader, övningsfält och skjutbanor m. m.

Chef för *maskin- och värmebyrån* är en ingenjör med arvode, upptaget i »Förteckning över vissa i stat icke uppförda löner och arvoden m. fl. ersättningar». Å denna byrå handläggas ärenden rörande värme-, vatten-, avlopps- och elektriska anläggningar m. m.

Chef för *civilbyrån* är ett krigsråd, tillika chef för artilleridepartementets civilbyrå. Å byrån handläggas motsvarande ärenden som å artilleridepartementets civilbyrå, ävensom ärenden angående förvärv och försäljning av fast egendom m. m. Å civilbyrån är arméförvaltningens domäntjänsteman placerad. Denne åligger att handlägga ärenden angående övningsfält, skjutfält och andra jordområden m. m.

Enligt den av beredningen föreslagna organisationen av fortifikationsdepartementet skulle detsamma bestå av nedanstående byråer, nämligen:

fortifikations- och byggnadsbyrån, under en regementsofficer ur fortifikationen, för ärenden rörande lantförsvarets fastigheter, rikets landfästningar jämte speciell befästningsmateriel av ingenjörteknisk art, nya byggnader för lantförsvaret samt underhåll av lantförsvarets byggnader och övriga anstalter jämte kasernvårdsmateriel m. m.; samt

maskin- och värmebyrån, under en ingenjör, för ärenden rörande angpanne- och uppvärmningsanläggningar, ledningar med tillbehör för belysning, gas, vatten och avlopp ävensom (gemensamt med intendenturdepartementets underhållsbyrå) ärenden angående kok-, bad- och tvättanläggningars maskinella utrustning.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement, med vilket 1928 års sakkunniga instämt, har förordat bibehållandet av fortifikationsdepartementets nuvarande organisation på sex byråer.

Chefen för generalstaben har i sitt över beredningens förslag avgivna yttrande anfört, att en sådan modifikation av beredningens förslag borde företagas, att maskin- och värmebyrån inorganiserades i den nuvarande kasernbyrån samt att befästningsbyrån bibehölls såsom självständig byrå.

I fråga om fortifikationsdepartementets inre organisation torde till en början böra erinras därom, att departementet enligt 1907 års organisation av arméförvaltningen indelades i allenast en militärbyrå och en civilbyrå. Enligt 1919 års instruktion för arméförvaltningen uppdelades militärbyrån i tre byråer: trupp-, befästnings- och kasernbyråerna. Å truppbyrån handlades ärenden rörande ingenjörtruppernas materiel och övningar. Sedermera har truppbyrån i sin tur klivits i tvenne byråer, truppbyrån och materielbyrån, varjämte ytterligare en byrå, maskin- och värmebyrån, tillkommit. Sistnämnda båda förändringar hava dock icke instruktionsmässigt fastställts, utan såväl materielbyrån som maskin- och värmebyrån äro att betrakta såsom extra byråer.

Granskar man något närmare truppbyråns verksamhet, så finner man, att denna byrå icke är någon förvaltningsbyrå i egentlig mening utan en ren stabsavdelning. Såsom sådan bör den, enligt min mening, icke hava sin plats i arméförvaltningen utan hör rätteligen hemma i fortifikationens huvudstation. Förlägges, såsom ovan föreslagits, ingenjörbyrån till vapendepartementet, skulle alltså av det nuvarande fortifikationsdepartementet återstå befästnings-, kasern- samt maskin- och värmebyrån ävensom civilbyrån, den sistnämnda under gemensamt chefskap med artilleridepartementets civilbyrå.

För närvarande är chefen för befästningsbyrån tillika avdelningschef i marinförvaltningen. Då jag förutsätter, att han alltjämt skall bibehålla denna ställning inom marinförvaltningen, torde befästningsbyrån, såsom myndigheterna påyrkat, böra bibehållas, helst som någon personal- eller kostnadsökning icke är förbunden härmed.

Vad beträffar chefens för generalstaben förslag att inorganisera den nuvarande extra byrå, maskin- och värmebyrån, i den nuvarande kasernbyrån, synas vissa skäl tala för detsamma. Härigenom skulle nämligen, liksom

tidigare varit fallet. samtliga byggnadsärenden — utom i vad rör befästningar — bliva sammanförda till en enda byrå. Vid frågans bedömande torde emellertid även böra beaktas, att chefen för maskin- och värmebyrån alltjämt kommer att hava ett omfattande samarbete med intendenturdepartementets underhållsbyrå i frågor rörande bränsleekonomen, kok- och tvättinrättningar m. m. Denna omständighet synes mig tala för att chefen för maskin- och värmebyrån bibehåller sin nuvarande självständiga ställning inom departementet.

Jag finner mig alltså böra föreslå, att fortifikationsdepartementet, under chefen för fortifikationen, organiseras på två militära byråer, nämligen en befästningsbyrå och en kasernbyrå, en maskin- och värmebyrå samt en civilbyrå.

Den tekniska revisionen torde, såsom beredningen föreslagit, böra förläggas till vederbörliga byråer.

Behovet av militär personal beräknar jag i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag på sätt framgår av nedanstående tabell:

	Å fortifikationsstat						Kom- men- derad officer
	Rege- ments- office- rare	Kompani- office- rare	Fortifika- tions- kassör	Departe- ments- skrivare	Pensio- nerade office- rare	Pensio- nerade under- office- rare	
<i>Nuvarande organisation.</i>							
Befästningsbyrån	1	—	—	1	1	—	—
Kasernbyrån	1	2	—	—	—	2	⁴⁾ 1
Övriga byråer (avdelningar)	2	¹⁾ 7	1	—	1	2	—
Summa	4	9	1	1	2	4	1
<i>Föreslagen organisation.</i>							
Befästningsbyrån	1	—	—	1	1	—	—
Kasernbyrån	1	²⁾ 2	—	—	—	2	⁴⁾ 1
Summa	2	2	—	1	³⁾ 1	2	1

¹⁾ Härtill komma högst 5 såsom aspiranter vid fortifikationsstabens kommanderade officerare.

²⁾ Ett visst antal aspiranter beräknas även framdeles tjänstgöra, förutom vid fortifikationens huvudstation, vid fortifikationsdepartementet och vapendepartementet.

³⁾ Härtill kommer 1 registrator.

⁴⁾ Skjutbaneofficer.

Personalen i övrigt torde böra beräknas i enlighet med beredningens förslag.

Dispositionsbokföringen inom departementet synes antingen kunna ombesörjas, på sätt beredningen föreslagit, av den vid fortifikationens huvudstation placerade fortifikationskassören eller ock av någon av de å departementet placerade pensionerade officerarna eller underofficerarna. Under de närmaste åren kan, om så befinnes lämpligare, för ändamålet tagas i anspråk någon av den övertaliga civila personalen.

En sammanfattning av personalbehovet för fortifikationsdepartementet utvisar, att — förutom departementschefen, chefen för fortifikationen — följande personal är erforderlig, nämligen:

militär personal:

2 regementsofficerare,
 2 kompaniofficerare,
 1 departementsskrivare,
 2 pensionerade officerare (arvoden), därav 1 såsom registrator, samt
 2 pensionerade underofficerare (arvoden),
 samtliga uppförda å staten för fortifikationen utom 1 pensionerad officer (registrator), vilken uppföres å staten för arméförvaltningen;

civil personal:

1 chef för maskin- och värmebyrån (ingenjör),
 1 arkitekt,
 1 domäntjänsteman,
 1 sekreterare och kamrerare,
 1 amanuens,
 1 expeditionsvakt,
 1 kontorsbiträde och
 1 e. o. kvinnligt biträde.

Härtill kommer 1 ur infanteriet kommenderad officer, skjutbaneofficer.

Det å vapendepartementet placerade krigsrådet är tillika chef för fortifikationsdepartementets civilbyrå.

I jämförelse med nuvarande organisation innebär den av mig föreslagna organisationen — om den till vapendepartementet överflyttade personalen här medräknas — en *personalökning* med 1 pensionerad officer (registrator) samt en *personalminskning* med 1 notarie, 1 bokhållare, 1 kansliskrivare och 1 e. o. kvinnligt biträde.

Intendenturdepartementet.

Enligt nuvarande organisation är intendentsdepartementet, under chefskap av generalintendenten, indelat i två militära byråer — utrustnings- och underhållsbyråerna — samt en civilbyrå.

Chef för en var av de militära byråerna är en regementsofficer ur intendenturkåren, och å dessa byråer tjänstgör personal ur samma kår. Å *utrustningsbyrån* handläggas ärenden angående intendenturmateriel, repareringsväsendet m. m. samt å *underhållsbyrån* ärenden angående förplägnad, bränsle, lyse och tvätt, truppförbandens övningar m. m.

Teknisk revision m. m. är ordnad gemensam för båda byråerna och utföres av å departementet placerad militär personal.

Chef för *civilbyrån* är ett krigsråd. Å byrån handläggas motsvarande ärenden som å artilleridepartementets civilbyrå.

Under intendentsdepartementet lyda arméns centrala intendenturförråd och förplägnadsanstalter i Stockholm, Karlsborg och Boden m. fl.

I fråga om departementets benämning har beredningen föreslagit, att densamma borde ändras från intendents- till intendenturdepartementet. Detta förslag har tillstyrkts av arméförvaltningen. Då ifrågavarande namnförändring synes mig lämplig, föreslår jag, att departementet benämnas intendenturdepartementet.

Enligt den av beredningen föreslagna organisationen av intendenturdepartementet skulle detsamma bestå av följande byråer, nämligen:

centralbyrån, under chefen för intendenturstaben, för ärenden rörande arméns övningar, remontering och hästhållning samt ärenden av organisatorisk natur m. m.;

utrustningsbyrån, under en regementsofficer ur intendenturkåren, för ärenden rörande den till arméns krigsutrustning hänförliga intendenturmaterielen m. m.;

underhållsbyrån, under en regementsofficer ur intendenturkåren, för ärenden rörande arméns mathållning och furagering samt kasernutredning, bränsle, lyse, renhållning och tvätt m. m.; samt

civilbyrån, under ett krigsråd, för ärenden motsvarande dem, som handläggas å vapendepartementets civilbyrå.

Enligt beredningens förslag skulle vidare remonteringsnämnden överflyttas från kavalleriinspektionen samt inorganiseras i departementet.

Chefen för generalstaben, inspektören för kavalleriet samt arméförvaltningens intendentsdepartement och chefen för intendenturkåren ävensom 1928 års sakkunniga hava avstyrkt beredningens förslag om remonteringsnämndens överflyttande till intendenturdepartementet. I övrigt hava myndigheterna icke haft något att erinra emot beredningens förslag till organisation av nämnda departement.

Även enligt min mening bör remonteringsnämnden förbli under kavalleriinspektionen. I övrigt biträder jag beredningens förslag.

Den militära personalen å intendenturdepartementet bör i anslutning härtill beräknas på sätt framgår av nedanstående tabell:

	Regements-officerare	Kompani-officerare	Departements-skrivare	Pensionerade	
				Officerare	Under-officerare
<i>Nuvarande organisation</i>	3	8	2	2	4
<i>Föreslagen organisation.</i>					
Centralbyrån	¹⁾ 2	1	—	—	—
Utrustningsbyrån	²⁾ 2	3	—	1	—
Underhållsbyrån	1	3	—	1	—
Tekniska revisionskontoret	—	1	2	1	3
Summa	3	8	2	³⁾ 3	3

¹⁾ Befattningen såsom chef för byrån upprätthålles av chefen för intendenturstaben.

²⁾ En av regementsofficerarna avses såsom chef för byråns mobiliseringsavdelning.

³⁾ Härtill kommer 1 registrator.

Även övrig personal torde böra beräknas enligt beredningens förslag.

En sammanfattning av personalbehovet för intendenturdepartementet utvisar, att — förutom departementschefen, generalintendenten — följande personal är erforderlig, nämligen:

militär personal:

3 regementsofficerare,	4 pensionerade officerare och
8 kompaniofficerare,	3 pensionerade underofficerare,
2 departementsskrivare,	

samtliga å staten för intendenturkåren utom 1 pensionerad officer (registrator), vilken bör uppföras å arméförvaltningens stat;

civil personal:

1 krigsråd,	1 expeditionsvakt,
1 sekreterare och kamrerare.	2 kontorsbiträden samt
1 amanuens,	2 e. o. kvinnliga biträden.

I jämförelse med nuvarande organisation innebär detta en *personalökning* av 2 pensionerade officerare samt en *personalminskning* av 1 pensionerad underofficer, 1 notarie, 1 bokhållare, 2 amanuenser, 1 kansliskrivare, 1 kansli-biträde och 1 e. o. kvinnligt biträde.

I detta sammanhang tillåter jag mig att beröra ett hithörande spörsmål, som chefen för intendenturkåren upptagit i sitt yttrande över beredningens förslag.

Nämnde chef erinrar i berörda yttrande, att särskilda arvoden sedan lång tid tillbaka funnes i stat upptagna för artilleri- och fortifikationsstabsofficerare. Enligt beredningens förslag skulle nu även tillkomma stabsarvoden å 600 kronor till de kaptener, som skulle uppföras å infanteriinspektionens stat för tjänstgöring dels i nämnda inspektion, dels i vapendepartementet. För motsvarande personal vid intendenturkåren hade dylika arvoden däremot icke beräknats. Vid åtskilliga tillfällen hade chefen för intendenturkåren ock framställt yrkanden om uppförande i staten av särskilda stabsarvoden åt viss i arméförvaltningen och intendenturstaben tjänstgörande intendenturpersonal. Under det att de såsom regementsintendenter och i vissa andra befattningar placerade officerarna uppbure, förutom sin innehavande statslön, vissa extra inkomster, såsom felräkningspenningar, arvode från enskilda lägerkassan m. m., kunde nämligen de i centraltjänst placerade intendenturofficerarna icke påräkna någon dylik extra inkomst. Det vore följaktligen ekonomiskt ofördelaktigt för en intendenturofficer att emottaga placering inom centralförvaltningen. Befattningarna här vore dock av så stor betydelse för armén i dess helhet, att de borde vara eftersökta platser. De borde kunna besättas uteslutande med den mest kvalificerade personalen utan tillgripande av tvångskommendering. På grund härav vore det enligt chefens för intendenturkåren mening synnerligen önskvärt, att ett

antal stabsarvoden uppfördes även för här berörda officerare. Det syntes ock vara en gärd av rättvisa att i avlöningshänseende likställa ifrågavarande personal med den personal vid artilleri- och fortifikationsstaberna, som nu åtnjöte dylika arvoden. De befattningshavare inom centralstyrelsen, vilka i främsta rummet borde ifrågakomma till sådant tilläggsarvode till lönen, vore tre officerare å intendenturdepartementets utrustningsbyrå och mobiliseringsavdelning, två å departementets underhållsbyrå, en å dess centralbyrå och två vid intendenturstaben. Sammanlagt skulle alltså erfordras åtta arvoden å 600 kronor utöver de i beredningens förslag beräknade.

Ehuru visst fog synes mig finnas för det av chefen för intendenturkåren framställda förslaget, anser jag, att denna fråga, såsom ej direkt sammanhängande med det nu föreliggande spörsmålet om arméförvaltningens organisation, icke bör upptagas till prövning i detta sammanhang.

Sjukvårdsdepartementet.

Enligt nuvarande organisation är sjukvårdsstyrelsen, under chefskap av generalfältläkaren, indelad i två byråer, fältläkarbyrån och fältveterinärbyrån.

Chef för *fältläkarbyrån* är överfältläkaren. Å byrån handläggas ärenden angående härens sjukvårdsväsende och sjukvårdsmateriel m. m.

Chef för *fältveterinärbyrån* är överfältveterinären. Å byrån handläggas ärenden angående härens veterinärväsende och veterinärmateriel.

Under sjukvårdsstyrelsen lyder det centrala sjukvårdsförrådet i Stockholm.

Enligt beredningens förslag skulle sjukvårdsstyrelsen benämnas sjukvårdsdepartementet. Dess organisation på en fältläkarbyrå och en fältveterinärbyrå skulle i stort sett förbliva oförändrad.

Vad först namnfrågan beträffar, hava 1928 års sakkunniga avstyrkt, men arméförvaltningen tillstyrkt den av beredningen föreslagna förändringen. Jag finner mig ur likformighetens synpunkt böra förorda beredningens förslag.

Den föreslagna organisationen i övrigt har i stort sett vunnit gillande såväl av de hörda myndigheterna som av 1928 års sakkunniga. De senare hava dock ifrågasatt, att den vid fältläkarbyrån anställde byråassistenten skulle nedflyttas från regementsläkar- till bataljonsläkarbeställning. Jag anser emellertid, att assistentens nuvarande löneställning bör bibehållas.

Såsom tidigare framhållits, bör den vid styrelsen tjänstgörande generalstabsofficeren i första hand stå till förfogande av ordföranden i arméförvaltningens plenum, vilket givetvis icke hindrar, att hans sakkunskap även tages i anspråk för sjukvårdsdepartementets räkning. Såsom redan förut nämnts, bör krigsrådet å intendenturdepartementet även stå till chefens för sjukvårdsdepartementets förfogande såsom rådgivare vid upphandlingar samt i övriga frågor av administrativ eller allmänt juridisk natur.

En sammanfattning av personalbehovet för sjukvårdsdepartementet utvisar, att — utöver departementschefen, generalfältläkaren — följande personal är erforderlig, nämligen:

- 1 överfältläkare (byråchef),
- 1 regementsläkare (byråassistent),
- 1 överfältveterinär (byråchef),
- 1 regementsveterinär (byråassistent),
- 1 notarie,
- 1 expeditionsvakt.
- 1 förrådsvaktmästare,
- 1 kontorsbiträde och
- 1 e. o. kvinnligt biträde.

Härtill komma:

2 pensionerade officerare (arvoden), varav 1 sjukvårdsintendent (assistent) och 1 registrator, samt

1 pensionerad underofficer (arvode), förrådsförvaltare, samtliga befattningar uppförda å staten för arméförvaltningen.

I jämförelse med nuvarande organisation innebär detta, om den å extra stat uppförda personalen medräknas, en *personalökning* med 1 notarie, 1 kontorsbiträde och 1 pensionerad officer samt en *personalminskning* med 1 sekreterare, 1 kansliskrivare och 1 e. o. kvinnligt biträde.

Civila departementet.

Enligt den organisation, civila departementet erhöll genom den år 1907 beslutade omorganisationen av arméförvaltningen, indelades departementet i två byråer, en kanslibyrå och en kameralbyrå, vartill kommo ett revisionskontor samt ett boksluts- och kassakontor. På grund av inträdande ökning av arbetsbördan, särskilt beträffande revision och kassaväsende, förordnades sedermera en tjänsteman såsom extra föredragande i revisions- och bokföringsärenden, och en extra byrå inrättades för handläggning av berörda ärenden.

Civila departementet, under chefskap av generalkrigskommissarien, är alltså indelat i en kanslibyrå och en kameralbyrå samt en extra byrå, revisions- och bokföringsbyrån. Chef för var och en av de båda förstnämnda byråerna är ett krigsråd, för den sistnämnda en såsom extra byråchef förordnad civil tjänsteman. Å *kanslibyrån* handläggas ärenden angående härens rekrytering, avlöning åt härens fast anställda personal, rese- och traktamentsersättning, flyttningersättning m. m. samt besvär över underordnade myndigheters beslut i kassaärenden m. m. Å *kameralbyrån* handläggas ärenden angående de värnpliktigas avlöning, inskrivning, mönstring och färder, kostnaderna för undervisningsanstalter och undervisningsmateriel, pensionering och understöd, skrivmaterialier, expenser, tryckningskostnader m. m. Å *revisions- och bokföringsbyrån* handläggas ärenden angående arméförvaltningens kamerala revision, bokföring och bokslut, arméförvaltningens kassa m. m. Till civila departementet hör dessutom den för arméförvaltningen gemensamme ombudsmannen.

Beredningens förslag innebär, i huvudsak, att indelningen på tre byråer — en kanslibyrå, en kameralbyrå samt en revisions- och bokföringsbyrå —

alltjämt skulle bestå och sålunda även sistnämnda byrå definitivt infogas i organisationen; att för utjämning i arbetsbördan emellan kansli- och kameralbyråerna ärenden rörande flyttningsersättning och pensionering av personal på reservstat och i reserven skulle överflyttas från den förra till den senare; att ärenden angående undervisningsmateriel skulle överflyttas till intendenturdepartementet; samt att viss av den minskade arméorganisationen föranledd personalindragning skulle äga rum. I övrigt borde den nuvarande organisationen förbliva oförändrad.

Av nedanstående tabell framgå dels departementets nuvarande organisation, dels den av beredningen föreslagna, dels ock det för nämnda organisationer beräknade personalbehovet.

	Ordinarie tjänstemän							Ama- nuer- ser	E. o. kv. biträ- den	Pen- sione- rade office- rare	
	Manliga i lönegrad				Ex- ped. vakter	Kvinnliga i lönegrad					
	B. 30	B. 26	B. 24	B. 21		B. 11	B. 7				B. 4
Nuvarande organisation.											
<i>Kanslibyrån</i>	1	1	—	2	—	—	—	1	—	—	
<i>Kameralbyrån</i>	1	—	¹⁾ 4	—	—	—	1	1	2	—	
<i>Revisions- och bokförings- byrån:</i>											
för egentlig byråtjänst...	1	—	1	—	—	—	3	—	—	—	
» revisionen	—	2	—	10	—	—	4	4	7	—	
» boksluts- och kassa- kontoret	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	
<i>Gemensam personal:</i>											
Ombudsman	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Registrator med biträde ..	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	
Övrig personal	—	—	—	—	5	—	—	2	2	—	
Summa	3	4	6	13	5	2	8	9	12	10	
Beredningens förslag.											
<i>Kanslibyrån</i>	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	
<i>Kameralbyrån</i>	1	—	²⁾ 3	1	—	—	1	1	2	—	
<i>Revisions- och bokförings- byrån:</i>											
för egentlig byråtjänst...	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	
» revisionen	—	2	—	7	—	—	3	3	4	—	
» boksluts- och kassa- kontoret	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	
<i>Gemensam personal:</i>											
Ombudsman	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Registrator med biträde ..	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
Övrig personal	—	—	—	—	4	—	—	2	1	—	
Summa	3	4	4	10	4	2	7	8	7	7	

¹⁾ Därav 1 sekreterare, 1 kamrerare, 1 pensionskamrerare och 1 revisionskommisarie (för underhandsgranskning).

²⁾ Därav 1 kamrerare, 1 pensionskamrerare och 1 revisionskommisarie (för underhandsgranskning).

Arméförvaltningens civila departement har i fråga om den av beredningen föreslagna organisationen icke haft annat att erinra, än att ärenden angående flyttningsersättning borde kvarbliva å kanslibyrån; att för denna byrå borde beräknas, utöver den av beredningen föreslagna personalen, 1 amanuens och 1 kvinnligt biträde i lönegraden B. 4; samt att den för underhandsgranskning avsedde tjänstemannen borde uppflyttas från lönegraden B. 24 till lönegraden B. 26. Därjämte borde enligt departementets mening vikariatspersonalen utökas med minst 2 amanuenser och 2 kvinnliga extra biträden.

1928 års sakkunniga hava avstyrkt departementets sistnämnda förslag. Beträffande den ifrågasatta utökningen av kanslibyråns personal hava de sakkunniga ansett, att frågan därom borde upptagas till särskild prövning; i öfrigt hava de sakkunniga tillstyrkt de jämkningar, departementet föreslagit.

Emot de sakkunnigas förslag har arméförvaltningen sedermera förklarat sig i stort sett icke hava något att erinra.

Såsom beredningen framhållit, torde civila departementets arbetsbördan efter genomförandet av 1925 års härordning komma att i åtskilliga avseenden minskas, men minskningen läser i regel endast komma att avse sådana arbetsuppgifter, som handläggas av underordnad personal. Huru stor minskningen i arbetsbördan kommer att bli, är emellertid svårt att med säkerhet nu bedöma. Beredningen har för sin del uppskattat arbetsmaterialets reducering till omkring 15—30 procent av det förutvarande. Fullt tillförlitligt kan emellertid saken icke bedömas, förrän verkningarna av den nya härordningen efter några år gjort sig gällande.

Då den sedan flera år tillbaka tillämpade organisationen av civila departementet visat sig fördelaktig, ansluter jag mig till beredningens förslag om bibehållandet av departementets organisation å tre byråer, en kanslibyrå, en kameratebyrå samt en revisions- och bokföringsbyrå.

Beträffande den av beredningen verkställda beräkningen av personalbehovet kan möjligen någon jämkning i ena eller andra riktningen komma att visa sig erforderlig, när verkningarna av den nya härordningen gjort sig gällande. I stort sett synas emellertid de av beredningen verkställda personalberäkningarna vara väl grundade, varför jag ansluter mig till desamma; dock synes mig den för vikariat m. m. för arméförvaltningen i dess helhet beräknade personalen böra ökas med 2 amanuenser. Civila departementets yrkande på ökning av personalen å kanslibyrån, utöver vad beredningen i sådant hänseende beräknat, synes kunna tillgodoses på så sätt, att en för kameratbyrå beräknad amanuens avses för kanslibyrån. Detta torde låta sig göra, därest ärendena angående flyttningsersättning, såsom arméförvaltningen förordnat, bibehållas å kanslibyrån. Vidare torde ett av de för egentlig byråtjänst vid revisions- och bokföringsbyrå beräknade kvinnliga biträdena, om så skulle befinnas erforderligt, kunna tagas i anspråk för kanslibyråns räkning. Den kvinnliga skrivbiträdespersonalen synes lämpligen böra sammanföras till en gemensam skrivbyrå, varigenom personalens arbetskrafter böra kunna mera rationellt utnyttjas.

Till förslaget att uppflytta den för underhandsgranskningen avsedde tjänstemannen från lönegraden B. 24 till B. 26 kan jag icke ansluta mig.

En sammanfattning av personalbehovet för civila departementet utvisar, att -- förutom departementschefen, generalkrigskommissarien -- följande personal skulle erfordras, nämligen:

3 krigsråd, (byråchefer med lön i lönegraden B. 30),

4 tjänstemän i lönegraden B. 26, därav 1 ombudsman, 1 sekreterare och 2 revisionskommisariar,

4 tjänstemän i lönegraden B. 24, därav 1 kamrerare, 1 pensionskamrerare, 1 revisionskommisarie (för underhandsgranskning) och 1 krigskassör, tillika bokslutskamrerare,

10 tjänstemän i lönegraden B. 21, därav 3 notarier och 7 revisorer,

17 kvinnliga tjänstemän, därav 2 kansliskrivare (B. 11), 7 kanslibiträden (B. 7) och 8 kontorsbiträden (B. 4),

1 förste expeditionsvakt,

3 expeditionsvakter samt

1 pensionerad officer med arvode såsom registrator, samtliga befattningshavare uppförda å staten för arméförvaltningen.

Härtill kommer icke-ordinarie personal, förslagsvis 9 amanuenser och 7 kvinnliga biträden.

I jämförelse med den nuvarande organisationen innebär detta, om den å extra stat uppförda personalen medräknas, en *personalökning* med 1 pensionerad officer samt en *personalminskning* med 2 tjänstemän i lönegraden B. 24, 3 tjänstemän i lönegraden B. 21, 1 kanslibitråde (B. 7), 1 kontorsbitråde (B. 4), 1 expeditionsvakt samt 3 amanuenser och 3 e. o. kvinnliga biträden.

4. Härens truppslagsinspektioner m. m.

Härens truppslagsinspektörer äro inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och artilleriet, chefen för fortifikationen, inspektören för trängen och chefen för intendenturkåren. Härtill kommer inspektören för militärläroverken.

Samtliga inspektörer äro nu direkt underställda Konungen. Enligt den av mig föreslagna organisationen av härens ledning skulle ifrågavarande inspektörer underställas chefen för hären.

Inspektören för infanteriet är generalsperson med lön (O. 8) å staten för generalitetet.

Hans huvudsakliga uppgift i fred är att ägna oavslätlig uppmärksamhet åt tillståndet inom infanteriet, vaka över, att dess särskilda behov behörigen tillgodoses, samt för detta ändamål hos Konungen göra framställning om vad han anser kunna främja truppslagets utveckling. Vidare skall han inspektera infanteritruppförbandens praktiska och teoretiska utbildning samt vaka över, att gällande utbildningsföreskrifter efterföljas och att erforderlig enhet i utbildningen förefinnes truppförbanden emellan. Inspektören har befäl och överinseende över infanteriskjutskolan.

Till sitt biträde har inspektören en stab, bestående av 1 stabschef, regementsofficer ur generalstaben, 2 adjutanter, kompaniofficerare ur infanteriet, därav en med teknisk utbildning, samt 1 expeditiionsunderofficer, pensionerad underofficer med arvode.

Infanteriets beväpnings-, utrustnings- och utbildningsfrågor handhas för närvarande av en mångfald myndigheter utan gemensam ledning. Det torde utan vidare vara klart, att ett dylikt förhållande ingalunda kan vara lyckligt, utan kräver ändring. Särskilt är detta erforderligt med hänsyn till den på grund av världskrigets erfarenheter nödvändiggjorda, högst betydande utökningen av infanteriets beväpning och tekniska utrustning. Ifrågavarande förhållanden hava visat sig medföra ett så avgörande inflytande på trupp-slagets hela gestaltning och på dess angelägenheter i allmänhet, att det är av största vikt, att dylika frågor erhålla en enhetlig behandling under fullt sakkunnig ledning.

Beredningen har för den skull ansett, att dessa frågor borde centraliseras till infanteriinspektionen och där handläggas av personal, vilken i såväl taktiskt som tekniskt hänseende gjorts fullt förtrogen därmed. För att inom infanteriinspektionen omhändertaga ovan angivna ärenden skulle enligt beredningens mening därstädes bildas en *utrustningsdetalj*, vars personal borde hava genomgått artilleri- och ingenjörhögskolans högre kurs eller vid annan högre undervisningsanstalt förvärvat motsvarande teknisk bildning.

Personalbehovet har beredningen beräknat till 1 major och 1 kapten, av vilka den senare redan nu ingår i infanteriinspektionen och inkommenderas från något av infanteriets truppförband. För ifrågavarande kompaniofficer borde dock å infanteriinspektionens stat beräknas ett stabsarvode å 600 kronor eller samma belopp, som utgår till motsvarande personal vid artilleri- och fortifikationsstaberna. Under vinterhalvåret borde dessutom vissa av infanteriskjutskolans lärare tjänstgöra vid inspektionen.

Samtliga hörda myndigheter liksom 1928 års sakkunniga hava lämnat beredningens förslag i detta avseende utan erinran.

Då infanteriets materiel- och utrustningsangelägenheter torde komma att bli behörigen ombesörjda, om de omhändertagas av en särskild utrustningsdetalj inom infanteriinspektionen under samarbete med vapendepartementets handvapenbyrå, ansluter även jag mig till beredningens förslag i ifrågavarande punkt och föreslår alltså, att för ändamålet en majorsbeställning ävensom ett stabsarvode å 600 kronor uppföres å infanteriinspektionens stat.

Beträffande den personal i övrigt, som bör uppföras å nämnda stat, hänvisas till vad ovan under vapendepartementet anförts.

Inspektören för kavalleriet är generalsperson med lön (O. 7) å staten för generalitetet. Inspektören har i fråga om kavalleriets utbildning motsvarande uppgift och åligganden som inspektören för infanteriet. Han har därjämte överinseendet över ridskolan samt är tillika chef för remonteringsväsendet.

Till sitt biträde har inspektören en stab, bestående av 1 stabschef, regementsofficer eller kapten ur generalstaben, 1 redogörare, pensionerad officer, och 1 expeditionsunderofficer, pensionerad underofficer, båda med arvode.

I sin egenskap av chef för remonteringsväsendet biträdes inspektören av en remonteringsnämnd om tre personer, varav en ställföreträdare för chefen.

Beredningen har föreslagit, att den främste ledamoten i remonteringsnämnden skulle bli chef för remonteringsväsendet samt i förvaltningshänseende ingå i intendenturdepartementet, vilket sålunda skulle bli direkt ansvarigt för remonteringen. Såsom redan förut nämnts, har jag emellertid i detta avseende icke kunnat ansluta mig till beredningens förslag och finner mig sålunda icke böra föreslå någon förändring i den år 1925 fastställda organisationen av remonteringsväsendet.

På grund av det maktpåliggande arbete, som inom kavalleriinspektionen tillkommer remonteringsnämndens främste ledamot, särskilt beträffande remontanskaffningen och därmed sammanhängande frågor, har det visat sig erforderligt att, i betydligt större utsträckning än som från början kunde förutses, taga honom i anspråk för tjänstgöring inom nämnda inspektion. Detta har varit så mycket mer nödvändigt, som remontanskaffningen kräver stor kontinuitet samt alldeles speciella kvalifikationer hos den person, som närmast har att taga befattning härmed. Då nämndens främste ledamot sålunda kommit att mera stadigvarande tagas i anspråk för tjänstgöring inom kavalleriinspektionen, har Kungl. Maj:t tillerkänt honom särskild ersättning härför att utgå från lantförsvarets anslag till extra utgifter. Nämnda ersättning har uppgått till skillnaden emellan majors lön och den till ifrågasvarande befattningshavare utgående pensionen. Då behov föreligger att även för framtiden disponera remonteringsnämndens främste ledamot på sätt, som hittills skett, synes ett årsarvode för honom böra uppföras å kavalleriinspektionens stat. Arvodets belopp torde, på sätt beredningen föreslagit, lämpligen böra bestämmas till 5,400 kronor, vilket ungefärligen motsvarar skillnaden emellan majors lön å G-ort och kaptens (ryttmästares) pension. Här till torde under resor för remontinköp böra komma dagarvode med samma belopp, 10 kronor, som utgår till remonteringsnämndens övriga ledamöter.

Ehuru kavalleriet jämlikt 1925 års härordningsbeslut högst avsevärt reducerats, har dock arbetet inom kavalleriinspektionen ingalunda visat tendenser till nedgång; detta närmast till följd av de nya uppgifter av utbildnings-, teknisk och organisatorisk natur, som ett modernt kavalleri, försett med skytteskvadroner, pansarbil- och kulspruteavdelningar m. fl. tekniska formationer, ställer på dess ledning. Jämlikt nämnda härordningsbeslut minskades kavalleriinspektionens egentliga stabspersonal till 1 stabschef och 1 expeditionsunderofficer. Då denna personal hittills visat sig alldeles otillräcklig och så även framdeles torde kunna antagas bli fallet, bör inspektionen utökas med 1 adjutant (ryttmästare eller löjtnant), inkommanderad från något av kavalleriets truppförband. Därest för behandling av vissa specialfrågor särskild teknisk sakkunskap erfordras inom kavalleriinspektionen, torde dylik för visst fall kunna, såsom ock av beredningen förutsatts, ställas till för-

fogande från vapendepartementet, infanteriinspektionen eller vintertid från skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Inspektören för artilleriet, tillika generalfälttygmästare och chef för arméförvaltningens artilleridepartement, är generalsperson med lön (O. 8) å staten för generalitetet.

I egenskap av truppslagsinspektör har han i fråga om artilleriet motsvarande uppgifter som inspektörerna för infanteriet och kavalleriet samt har därjämte befäl och överinseende över artilleriets skjutskola.

Till sitt biträde har generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet i sistnämnda egenskap till förfogande viss personal ur artilleristaben. Denna personal, vilken tillsammans bildar artilleriinspektionen, utgöres dels av chefen för artilleristaben, tillika chef för artilleriets skjutskola, med underställda statistiska och skjutskoleavdelningarna, dels av stabschefen vid artilleriinspektionen, major ur artilleristaben, med underställda utrustningsavdelningen och inspektörens expeditiionsavdelning.

Personalen å avdelningarna utgöres av artilleristabsofficerare och inbeordrade officerare. Inspektörens för artilleriet expedition förestås närmast av en pensionerad officer med arvode å artilleristabens stat.

Såsom i det föregående angivits, har jag i likhet med beredningen och flertalet myndigheter ansett, att befattningen såsom inspektör för artilleriet bör skiljas från befattningen såsom generalfälttygmästare. För artilleriinspektionen skulle alltså tillkomma en ny befattning, vilken av beredningens majoritet ansetts böra uppföras med lön i lönegraden O. 7 enligt gällande avlöningsreglemente.

Enligt min mening bör emellertid inspektören för det näst största truppslaget — artilleriet — placeras i lönegraden O. 8. Det torde i detta sammanhang få erinras, att ifrågavarande truppslag enligt nu gällande härordning innesluter icke mindre än nio självständiga regementen eller kårer, vilka äro försedda med en mängd olikartad materiel för skilda uppgifter (kanoner och haubitser av olika typer, speciella fästningspjäser, rörliga och fasta luftvärnspjäser, allt med tillhörande eldledningsmateriel och övrig utrustning). Av materielen är vidare en del motoriserad, en del hästanspänd. Härav framgår, att stora krav ställas icke blott på den personal, som direkt handhaver materielen, utan även på ledningen av detta viktiga truppslag icke minst beträffande utarbetandet av olika slag av instruktioner och föreskrifter för den komplicerade utbildningen samt ledandet och övervakandet av densamma. På grund av vad ovan anförts föreslår jag alltså, att beställningen såsom inspektör för artilleriet uppföres å staten för generalitetet med lön i lönegraden O. 8.

I övrigt ifrågasätter jag ingen förändring inom artilleriinspektionen.

Chefen för fortifikationen, tillika chef för arméförvaltningens fortifikationsdepartement, är generalsperson med lön (O. 8) å staten för generalitetet.

I egenskap av truppslagsinspektör har han i huvudsak enahanda ställning gent emot ingenjörtrupperna som arméfördelningschef i förhållande till denne underlydande truppförband och skall sålunda inspektera nämnda trupper och övervaka, att erforderlig enhet i utbildningen förefinnes de olika kårerna emellan. Över fortifikationsens personal har han lärjämte regementschefs makt och myndighet. Vidare skall han ägna oavlätlig uppmärksamhet åt fortifikations- och ingenjörtruppväsendets utveckling m. m. Slutligen åligger det honom att vara inspektör över rikets land- och kustfästningar.

Till sitt biträde har chefen för fortifikationen i sin egenskap av inspektör dels fortifikationsstab (1 chef och 7 övriga officerare), dels vissa inkommenderade officerare, vilka tillsammans utgöra fortifikationsens huvudstation. Denna är indelad i följande avdelningar, nämligen trupp-, utrustnings-, befästnings- och statistiska avdelningarna, vartill kommer en expeditionsavdelning. Personalen å de tre förstnämnda avdelningarna tjänstgör samtidigt å arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

I fråga om chefen för fortifikationen med stab — fortifikationsens huvudstation — ifrågasattes ingen annan förändring än att, i överensstämmelse med vad i det föregående anförts, från huvudstationen överflyttas den för vapendepartementet avsedda personalen, 1 regementsofficer, 2 kaptener samt 1 pensionerad underofficer med arvode.

Inspektören för trängen, vilken tillika har regementschefs makt^o och myndighet över trängens officerare och underofficerare med vederlikar, är överste med lön (O. 6) å staten för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen.

I sin egenskap av truppslagsinspektör har han i fråga om trängtruppernas utbildning motsvarande uppgift och åliggande som övriga inspektörer.

Inspektören för trängen biträdes av en stab, bestående av 1 adjutant, kapten vid trängen, samt 1 expeditionsunderofficer, pensionerad underofficer med arvode. I tränginspektionen tjänstgör dessutom en regementsofficer ur trängen med i stort sett motsvarande åligganden som stabscheferna vid övriga inspektioner.

Den ökade betydelse, trängen numera erhållit med hänsyn till nödvändigheten av till- och undanförseltjänstens rationella ordnande under fältförhållanden, har pålagt trängen nya och högst betydelsefulla uppgifter, icke minst på grund av den alltjämt fortgående motoriseringen. Inspektören för trängen har i sitt yttrande över beredningens förslag framhållit önskvärdheten av att, för omhändertagandet av dessa nya arbetsuppgifter, å trängens stat måtte uppföras två nya kaptensbeställningar. Nämnda beställningshavare skulle enligt detta förslag avses för tjänstgöring dels i tränginspektionen, dels i arméförvaltningen. Härvid skulle den ene i huvudsak hava att omhändertaga frågor rörande sjukvårdsfordon och övrig sjukvårdsmateriel och den andre frågor rörande den egentliga transportmaterielen. Såsom i det föregående angivits, har jag i så måtto funnit mig böra tillmötesgå inspektörens framställning, att *en* av berörda kaptensbeställningar synts mig böra uppföras å trängens stat.

Vidare torde inspektören för trängen med hänsyn såväl till nämnda truppslags alltmer ökade betydelse som till önskvärdheten av att giva inspektören en någorlunda jämbördig ställning med övriga truppslagsinspektörer böra uppflyttas i lönegraden O. 7.

På grund av vad jag ovan anført, finner jag mig böra föreslå, att inspektören för trängen i vederbörlig stat uppföres med lön i lönegraden O. 7 ävensom att inspektörens för trängen stab skall bestå av:

- 1 regementsofficer ur trängen,
- 2 adjutanter, varav 1 även avsedd för tjänstgöring i arméförvaltningens vapendepartement, samt
- 1 expeditiionsunderofficer, pensionerad underofficer.

Chefen för intendenturkåren, tillika generalintendent och chef för arméförvaltningens intendentsdepartement, är generalsperson med lön (O. 8) å generalitetets stat. Han är även inspektör för intendenturtrupperna och har i fråga om dessa truppers utbildning motsvarande åligganden som övriga inspektörer.

I sin egenskap av chef för intendenturkåren och inspektör för intendenturtrupperna biträdes han närmast av intendenturstabens personal (1 chef och 6 övriga officerare m. fl.).

I fråga om chefens för intendenturkåren ställning och intendenturstabens organisation ifrågasättes ingen annan förändring än att chefen för nämnda stab ingår i intendenturdepartementet såsom chef för departementets centralbyrå.

Enligt 1925 års härordning skall den i Stockholm stationerade brigadchefen med lön i lönegraden O. 7 tillika vara *inspektör för militärläroverken*. Han biträdes i denna egenskap av 1 kapten ur generalstaben och 1 expeditiionsunderofficer, pensionerad underofficer med arvode.

Inspektören har befäl och överinseende över krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, krigsskolan samt arméns underofficersskola, och åligger det honom i huvudsak att följa den teoretiska och praktiska undervisningen, inspektera tillämpningsövningarna vid militärläroverken samt vidtaga eller föreslå åtgärder för främjandet av läroverkens ändamålsenliga utveckling, att pröva och i mån av befogenhet avgöra framställningar av läroverkens chefer samt att handlägga personalärenden berörande läroverken, såsom anmälan om lediga lärar- eller repetitörsbefattningar, elevers inträde vid eller avgång från militärläroverken, skolchefers och lärares vid militärläroverken samt elevers vid krigshögskolan trupptjänstgöring, stipendiefrågor m. m.

Alltsedan befattningen såsom inspektör för militärläroverken förenades med befattningen såsom brigadchef i östra arméfördelningen, har det visat sig, att befattningshavarens tid och krafter så gott som uteslutande tagits i anspråk för inspektörskapet. Att så blivit fallet har icke minst berott därpå, att dels arbetet inom militärläroverksinspektionen för den nya underofficersskolans räkning blivit av betydligt större omfattning än som från början

kunnat förutses, dels ännu en under inspektörens överinscende stående utbildningsanstalt, infanteriofficersskolan, tillkommit.

Då sålunda inspektörskapet för militärläroverken giver full sysselsättning åt dess innehavare, bör denna befattning framdeles icke förenas med annan befattning. I övrigt har jag icke anledning föreslå någon förändring beträffande militärläroverksinspektionen.

I detta sammanhang torde det vara lämpligt att upptaga till behandling en av inspektören för militärläroverken väckt fråga om uppförande på vardera av krigshögskolans samt artilleri- och ingenjörhögskolans stater av en ny lärarbeställning.

I en den 11 januari 1928 afgiven skrivelse har inspektören för militärläroverken framhållit, hurusom mycket stora fördelar för arbetet inom krigshögskolan och artilleri- och ingenjörhögskolan redan vunnits, genom att vissa bland de viktigaste lärarbefattningarna uppförts å respektive högskolors stater. Enligt numera vunnen erfarenhet vore motsvarande åtgärd behöfvig beträffande en av lärarna i ämnet generalstabstjänst vid den förra högskolan samt läraren i krigskonst på de högre kurserna vid den senare högskolan. Med hänsyn härtill hemställde inspektören, att, i samband med en eventuell omorganisation av den centrala försvarsförvaltningen, måtte tagas under omprövning frågan om uppförande *dels* på krigshögskolans stat av en majorsbeställning, avsedd för lärare i generalstabstjänst, *dels* på artilleri- och ingenjörhögskolans stat av en majors- eller kaptensbeställning, avsedd för lärare i krigskonst på de högre kurserna.

Närmare motivering för de av inspektören sålunda framställda förslagen, till vilka krigsundervisningskommissionen givit sin anslutning, har lämnats i till inspektörens framställning fogade särskilda skrivelser från de båda högskolecheferna.

Chefen för krigshögskolan erinrar härvid först, hurusom tillkomsten genom 1925 års försvarsbeslut av löner på krigshögskolans stat för 2 majorer och 3 kaptener, avsedda för 2 lärare i taktik, 2 lärare i krigshistoria och 1 lärare i vapenlära, varit av den största betydelse för undervisningen. Det hade blivit möjligt att på ett helt annat sätt än förut erhålla tid för bearbetandet av den efter världskriget rikt flödande litteraturen samt att giva denna bearbetning form av övertryck o. dyl. För den tillämpade undervisningen, som för högskolans ändamål vore av den allra största vikt, hade det särskilt varit av mycket stor betydelse, att läraren i vapenlära kunnat i stor utsträckning tagas i anspråk för att biträda vid artilleristiska spörsmål i taktik m. m. såväl vid förarbetena till som under utförandet av tillämpnings-exempel.

I det övervägande antalet ämnen vore emellertid lärarbefattningarna fortfarande att betrakta såsom bisysslor. Under förutsättning att även i framtiden högskolans krav vunne samma förståelse som hittills, vore denna anordning i huvudsak godtagbar, dock med undantag för ämnet generalstabs-

tjänst, där erfarenheten redan nu bestämt utvisade nödvändigheten av lärare, som kunde helt disponeras av högskolan.

Genom 1926 års undervisningsstadga hade antalet undervisningstimmar i generalstabstjänst ökats och utgjorde nu för hela lärokursen (båda åren) 130. Högre timantal förekomme endast för taktik med maximum 280 timmar och krigshistoria med maximum 220 timmar. I samband med denna ökning av timantalet hade undervisningen i generalstabstjänst, som tidigare varit förlagd endast till andra arbetsåret, fördelats till båda åren, varjämte två olika lärare förordnats. För endast *en* lärare skulle befattningen automatiskt hava blivit huvudbefattning, även om den officiellt kallats bisyssla.

Av dessa ovan angivna 130 timmar vore 80 förlagda till andra arbetsåret. Under detta tillkomme dessutom deltagande i övningar på fältet av ofta ganska betydande varaktighet (upp till fyra veckor per år). Dessa siffror visade, att läraren i ämnet under detta arbetsår vore synnerligen hårt tagen i anspråk för högskolans räkning. Genom ömsesidigt tillmötesgående hade det emellertid hittills varit möjligt att — om också ibland med vissa svårigheter — ordna tjänstgöringen i fråga om de egentliga föreläsningstimmarna och fältövningarna. Däremot hade det stött på oövervinneliga svårigheter att i större utsträckning få tillgång till lärare i generalstabstjänst vid tillämpningsövningarna på lärorummet i samband med taktik och militärförvaltning. Sådana övningar, som vore av den största betydelse för utbildningens rätta bedrivande, fordrade mycken tid för gemensam planläggning, varjämte för deras utförande de nu anslagna 10 timmarna icke alls vore tillräckliga.

Det vore därför nödvändigt att betydligt öka den tid, varunder läraren i generalstabstjänst under andra arbetsåret kunde stå till högskolans förfogande. Så länge befattningen vore endast en bisyssla, syntes det emellertid icke vara möjligt att genomföra detta krav. En verklig förbättring syntes därför icke kunna nås på annan väg än att sagda lärare uppfördes på högskolans stat. Om så skedde, bleve det emellertid möjligt för denne lärare att sköta undervisningen jämväl på yngre kursen, även om arbetet på denna i önskvärd grad ökades, dock under förutsättning, att en repetitör ställdes till hans förfogande. Denna sistnämnda anordning vore även lämplig ur synpunkten att utbilda yngre officerare för lärarbefattningen i fråga.

Vid avvägandet av spørsmålet, huruvida lärare i generalstabstjänst borde vara major eller kapten, borde bl. a. nedanstående synpunkter tagas i beaktande.

På grund av den övervägande praktiska läggningen av ämnet generalstabstjänst ställdes på lärare i detta ämne mycket stora fordringar på praktisk erfarenhet från generalstabstjänstens olika områden. Andra officerare än generalstabsofficerare (eller förutvarande sådana) kunde helt naturligt icke ifrågakomma. Erfarenheten hade emellertid visat, att önskvärda kvalifikationer i fråga om praktisk erfarenhet ofta icke förvärvats förrän så sent, att lärarbefattning infölle under eller efter tiden för passagetjänstgöring.

Då fullgörandet av stadgad passagetjänstgöring måste anses nödvändig för här ifrågavarande lärare, och då sådan tjänstgöring icke kunde förenas med lärarbefattningen, syntes det vara obetingat lämpligast att för ändamålet å staten uppföra en majorsbeställning.

Chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan framhåller till en början, att orsaken till, att icke lönen för befattningen såsom lärare i krigskonst på de högre kuserna kommit att överflyttas till högskolans stat, i likhet med vad som år 1925 blivit fallet med de båda lärarna i artilleri, läraren i befästningskonst m. m. och läraren i förbindelselära m. m., hade varit, att denne lärare vid ifrågavarande tid haft en undervisningsskyldighet av i medeltal endast 105 timmar per år (jämte fältövningar) samt att denna undervisning då varit mindre krävande. Detta i sin tur hade berott dels därpå, att de högre kurserna då haft färre elever, än vad man nu hade anledning att vänta, att de i framtiden skulle få, dels på att danandet av aspiranter vid generalstaben från artilleriet och fortifikationen icke då, såsom numera vore fallet, angivits såsom ett huvudsakligt ändamål för arbetet på högskolans högre kurser.

På grund av långvarig erfarenhet om det otillfredsställande uti utbildningen för artilleriets och fortifikationen generalstabsaspiranter, ifall dessa blott hade genomgått artilleri- och ingenjörhögskolans allmänna kurs samt därpå krigshögskolan, hade emellertid år 1923 det önskemålet av chefen för generalstaben framförts och från inspektörens för artilleriet sida understrukt, att generalstabsaspiranterna ur detta truppslag måtte i en väsentligt större utsträckning än hittills väljas bland eleverna från artilleri- och ingenjörhögskolans högre artillerikurs.

I och med detta framstode emellertid behovet för eleverna i sagda kurs av en bättre skolning uti de för generalstabsofficerarnas tjänstgöring grundläggande ämnena taktik, strategi och generalstabstjänst, vilka alla förelästes av samma lärare och tillsammans bildade ämnet »krigskonst» på de högre kurserna. Tiden för ämnet hade höjts från i medeltal 105 timmar per år till 170, varav läraren själv dock endast hade 135. Men det vore icke så mycket detta som fastmera, att ämnet framdeles måste läggas väsentligt djupare, vilket gjorde, att läraren i krigskonst på de högre kurserna i framtiden torde få så mycket arbete på högskolan, att han knappast kunde förväntas skola bliva i stånd till att samtidigt uppehålla en befattning vid generalstaben. Den här ifrågavarande läraren hade därjämte att ensam företrädde de tre ämnena taktik, strategi och generalstabstjänst, vilket icke blott fordrade särskilda kvalifikationer och förstudier utan jämväl gjorde hans arbete relativt till antalet föreläsningstimmar mera omfattande, än om han endast hade ett av sagda ämnen, vilket vore fallet med lärarna vid krigshögskolan.

Med anledning härav syntes det, att numera starka skäl förelåge till att överföra läraren i krigskonst på de högre kurserna till artilleri- och ingenjörhögskolans stat. Tjänsteställning och löneklass för sagda lärare syntes böra vara kaptens eller majors. Det vore nämligen av vikt för uppnåendet

av målet för högskolans hela verksamhet, att kontinuiteten i arbetet icke brötes genom täta lärarombyten. Å andra sidan torde sällan sagda lärare kunna hava förvärvat kompetens förr än vid omkring 10 à 12 tjänsteår, varjämte det vore önskvärt dels för hans egen mognad, dels för att icke trupp-tjänstperioden (passagen på trupp) skulle avbryta hans lärarverksamhet, att han gjort minst två, helst tre års trupptjänst som ordinarie batterichef (kompanichef), innan han mottog lärarförordnandet. Om nu läraren skulle stå kvar under minst tre, normalt fyra kurser, d. v. s. under sex till åtta arbetsår, och han tillträdde sin befattning vid 12 à 15 tjänsteår, finge han 20 à 23 tjänsteår såsom officer före ombytet av tjänstgöring, d. v. s. han borde normalt hava haft majors lön under de senare åren av sin anställning såsom lärare.

Slutligen borde framhållas, att högskolan icke hade någon officer, som vore särskilt avsedd och lämpad för att tjänstgöra såsom chefens ställföreträdare, vilket däremot krigshögskolan hade uti den äldre av de två majorerna på denna högskolas stat. Som det nu vore, bleve ofta en lärare i ett förberedande ämne vid artilleri- och ingenjörhögskolan chefens ställföreträdare. Under en eller annan vecka av lektionstiden eller eljest under ett par dagar betydde detta mindre, men vid talrika övningar (fältövningar, krigsspel, tillämpningskurser m. m.), vilka chefen helt eller delvis ledde, utgjorde detta förhållande en stor olägenhet. Det medförde, att chefen faktiskt intet år kunde få ut för honom författningsenligt avsedd och välbehövlig tjänstledighet. Organisatoriskt sett måste det alltså anses som en viktig sida av frågan, att läraren i krigskonst på de högre kurserna överfördes till högskolans stat och därmed bleve chefens ställföreträdare, på grund av att han i de allra flesta fall torde bliva den äldste av lärarna i militära ämnen.

I ärendet har inspektören för militärläroverken den 23 januari 1929 ingivit förnyad framställning, däri han erinrar om, att han i skrivelse den 7 maj 1928 på förslag av chefen för krigshögskolan och efter krigsundervisningskommissionens hörande bland annat hemställt, att en ledigblivande beställning å krigshögskolans stat med arvode motsvarande kaptens lön och avsedd för en lärare i krigshistoria måtte få tillsvidare besättas med en kapten, avsedd att bestrida en lärarbefattning i generalstabstjänst, samt att i stället för en lärare i sagda ämne måtte få anställas en repetitör, för vars avlöning måtte få tagas i anspråk dels 420 kronor av till lärararvode för undervisningsskyldighet i generalstabstjänst anslagna medel, dels 180 kronor av anslaget för krigshögskolans praktiska övningar. Genom brev den 22 juni 1928 hade Kungl. Maj:t givit sitt bifall till ifrågavarande framställning för tiden intill den 1 juli 1929. Erfarenheten från det gångna arbetsåret gäve emellertid vid handen, att kraven på uppförandet på krigshögskolans stat av en majorsbeställning, avsedd för lärare i generalstabstjänst, samt på artilleri- och ingenjörhögskolans stat av en majors- eller kaptensbeställning, avsedd för läraren i krigskonst på de högre kurserna, alltjämt vore

lika stora. Med hänsyn härtill hemställde inspektören, att frågan måtte beaktas i samband med en eventuell omorganisation av den centrala försvarsförvaltningen. Vad krigshögskolan beträffade, skulle i samband därmed den andra enligt skolans reglemente befintliga lärarbefattningen i generalstabs-tjänst ersättas med en repetitörsbefattning med motsvarande tjänstgöringsförhållanden och ersättning, som nu gällde för repetitörerna i taktik.

Till vad inspektören för militärläroverken i förevarande ärende anfört kan jag helt ansluta mig. Jag förordar alltså uppförande å krigshögskolans stat av en lärarbeställning med majors lön och å artilleri- och ingenjörhögskolans stat av en lärarbeställning med majors eller kaptens lön. Krigshögskolans anslag till repetitörer torde i samband därmed böra ökas med 600 kronor, varemot dess anslag till lärararvoden kan minskas med 420 kronor.

5. Härens högre truppförband.

Enligt gällande organisation utgöras härens högre truppförband av södra, västra, östra och norra arméfördelningarna samt övre Norrlands och Gotlands trupper. I vissa avseenden kunna därjämte de inom östra brigadområdet förlagda truppförbanden — i övrigt underställda chefen för östra arméfördelningen — samt Bodens besättningstrupper — ingående i övre Norrlands trupper — anses utgöra högre truppförband.

Arméfördelningarna.

Ledningen av arméfördelningarna utövas i såväl kommando- som förvaltningsavseende av vederbörande arméfördelningschef, biträdd av erforderlig stabspersonal. I var och en av arméfördelningsstaberna ingår — förutom den egentliga stabspersonalen (stabschef, generalstabsofficer, adjutanter, fortifikationsofficer, fördelningsintendent, fördelningsläkare och fördelningsveterinär m. fl.) — en av de genom 1925 års härordningsbeslut nytillkomna brigadcheferna.

Enligt *beredningens förslag* till organisation av arméns centrala ledning och förvaltning skulle vissa nya befattningar, såsom t. ex. souschef vid generalstaben och inspektör för artilleriet, tillkomma. Beredningen har ansett önskvärt, att en dylik ökning av antalet högre befattningshavare motvägdes av en motsvarande minskning inom någon annan del av organisationen. En sådan utväg syntes beredningens majoritet möjlig genom att på annat sätt, än som förutsatts enligt 1925 års härordningsbeslut, disponera de nytillkomna brigadschefsbeställningarna. Beredningen ifrågasatte därvid icke någon förändring beträffande den för östra brigaden avsedde chefen, ej heller beträffande den brigadchef, vilken, såsom ingående i östra arméfördelningens stab, vore stationerad i Stockholm och bland annat övertagit inspektörens för militärläroverken åligganden. Utan att på något sätt vilja underskatta betydelsen av att brigadchefsbefattningarna redan i fredstid i enlighet med härordningsbeslutet i viss omfattning besattes med särskild ordinarie personal, ansåge dock beredningens majoritet, att de båda befattningarna såsom souschef vid generalstaben och såsom inspektör för artilleriet vore av så stor

betydelse för försvarsväsendet i dess helhet, att den funne sig böra föreslå, att två av brigadchefsbefattningarna disponerades för upprätthållandet av berörda båda befattningar. Den återstående i stat nu uppförda beställningen såsom brigadchef borde disponeras för övre Norrlands militärområde, i samband varmed kommandanten i Boden borde indragas och dennes åligganden, särskilt i fråga om förvaltningen, övertagas av militärbefälhavaren för övre Norrland.

1928 års sakkunniga hava ansett det ligga utanför sin uppgift att yttra sig angående de indragningar av tjänstbeställningar, som beredningen föreslagit på områden, vilka enligt de sakkunnigas mening icke stode i något samband med den föreliggande frågan om försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning. Med utgångspunkt härifrån hava de sakkunniga icke förutsatt någon förändring beträffande de enligt 1925 års härordningsbeslut tillkomna brigadchefsbefattningarna.

Även enligt det av mig nu framlagda förslaget till organisation av arméns centrala ledning och förvaltning tillkomma vissa nya beställningar i såväl högre som lägre lönegrader. Jag delar beredningens uppfattning om önskvärdheten av att söka undvika ökning av sammanlagda antalet befattningshavare i de båda högsta lönegraderna (O. 7 och O. 8). Såväl på grund härav som ock med hänsyn till angelägenheten att även i övrigt söka motverka den kostnadsökning, som eljest skulle bliva en följd av berörda förslag, nödgas jag — trots att så kort tid förflutit efter sagda brigadchefsbefattningars tillsättande — ansluta mig till beredningens uppfattning i förevarande fråga. Jag förordar sålunda att, på sätt närmare framgår av vad i det följande därom omförmäles, de nuvarande 4 brigadchefsbefattningarna vid arméfördelning disponeras för andra befattningar.

Övre Norrlands trupper.

Till övre Norrlands trupper räknas samtliga inom övre Norrlands militärområde förlagda truppförband med undantag av den i Umeå förlagda huvuddelen av Norrlands dragonregemente, vilket förband lyder under chefen för norra arméfördelningen.

Befäls- och förvaltningsförhållandena inom militärområdet äro ordnade på följande sätt.

Militärbefälhavaren, som lyder omedelbart under Konungen, tillkommer ständig befälsrätt över kommandanten i Bodens fästning — med denne underställda Bodens besättningstrupper, nämligen Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Bodens ingenjörkår — Västerbottens regemente, Bodenskvadronen av Norrlands dragonregemente, Norrbottens artillerikår och tredje intendenturkompaniet ävensom över personalen på militärområdets övergångsstat, reservstat, stat för övertaliga truppförbands reserver och i militärområdets reserv samt över sagda områdes värnpliktsområdesbefäl, landstormsbefäl och landstormstruppförband m. m.; härutöver tillkommer militärbefälhavaren särskild territoriell myndighet. Även i förvaltnings-

avseende utövar militärbefälhavaren uppsikten över och ledningen av ovan nämnda truppförband, vad beträffar de till Bodens besättningstrupper hörande förbanden dock endast i vad rör Norrbottens regemente i inskrivnings- och värnpliktshänseende.

Kommandanten i Bodens fästning, som lyder under militärbefälhavaren, har ständig befälsrätt över Bodens besättningstrupper, dock ej över Norrbottens regemente i inskrivnings- och värnpliktshänseende, ävensom över vid Bodens fästning med dess försvarsanstalter, verk och inrättningar tjänstgörande personal. Kommandanten utövar även uppsikten över och ledningen av förvaltningen vid nämnda truppförband och försvarsanstalter m. m. med ovan nämnt undantag.

Föredragande i förvaltningsärenden hos såväl militärbefälhavaren som kommandanten äro de i kommandantstaben ingående tjänstegrenscheferna, nämligen fortifikationsbefälhavaren, fästningsintendenten, fästningsläkaren och fästningsveterinären.

I skrivelse den 26 november 1928 har *militärbefälhavaren för övre Norrland* framlagt ett på det gångna årets erfarenheter grundat förslag till omreglering av befäls- och förvaltningsförhållandena inom militärområdet.

Militärbefälhavaren har i nämnda skrivelse framhållit, att militärbefällets stab, som utgjordes av en stabschef, en adjutant och en expeditionsunderofficer, måst till följd av ärendenas omfattning förstärkas med två kompaniofficerare, kommenderade från Norrbottens regemente, ävensom att en påtaglig olägenhet gjort sig gällande därigenom, att i staben icke inginge någon generalstabsofficer såsom ersättare för stabschefen och chef för stabens mobiliseringsavdelning. Då underlydande truppförband icke utan synnerlig olägenhet permanent kunde vidkännas sådan minskning i den för trupp-tjänsten avsedda staten, som vore en oavvislig följd av nyssnämnda kommandering av två kompaniofficerare till militärbefällets stab, och då samma behov som vid arméfördelningsstab förefunnes i fråga om generalstabsofficer, måste enligt militärbefälhavarens mening, därest organisationen i övrigt bibehölles oförändrad, militärbefälsstaben förstärkas med en generalstabsofficer och en adjutant.

Militärbefälhavaren har vidare erinrat, att några särskilda tjänstegrenschefer icke vore tillförda staben, utan att, såsom redan nämnts, kommandantstabens ifrågavarande befattningshavare även tjänstgjorde i den förstnämnda staben. Det syntes militärbefälhavaren uppenbart, att uppgiften att tjäna två herrar i sig innebure irritationsmoment, vilka minskade arbetsglädjen och i vissa fall kunde försämra arbetsresultatet. Då militärbefälhavaren under rekognosceringar, inspektioner och övningar vore i behov av tjänstegrenschefs biträde, kunde detta förorsaka allvarliga olägenheter för det planmässiga arbetet vid kommandantsstaben. Det system, som härvidlag införts vid ifrågavarande båda staber, vore ur militär synpunkt ohållbart.

Då samtliga in- och utgående handlingar — förvaltningsmål undantagna — berörande Bodens besättningstrupper skulle passera kommandanten på

väg till eller från militärbefälhavaren, uppkomme genom nämnda mellaninstans ett olägligt dröjsmål med ärendenas handläggning och ett icke önskvärt dubbelarbete.

Militärbefälhavaren och den honom underställde kommandanten åläge ansvaret för krigstukt och utbildning vid Bodens besättningstrupper. Detta befälsförhållande kunde lätt medföra, att inspektioner och befälsövningar gäves en sådan omfattning, att resultaten bleve motsatta de åsyftade, eller ock, att nämnda chefer av en naturlig ömsesidig hänsyn underlåte, vad eljest skulle kunnat uträttas för befrämjande av förbandens krigsduglighet. Att finna en lämplig avvägning för den enes och den andres åtgärder vore synnerligen vanskligt. I varje fall kunde den överorganiserade ledningen icke anses befordra utbildningsresultatet.

Militärbefälhavaren har i detta sammanhang även erinrat om militärbefälhavarens och militärbefälsstabens förlägningsfråga. Expeditionslokaler och bostäder vore nu endast provisoriskt upplåtna inom garnisonens byggnader. Ett bibehållande av den nuvarande organisationen krävde, oavsett den utökning av stabspersonalen, som därav måste bliva en följd, med nödvändighet, att byggnader, avsedda för expeditioner, militärbefälhavaren och stabspersonalen, snarast uppfördes.

De med den nuvarande organisationen förenade olägenheterna kunde, enligt militärbefälhavarens mening, i huvudsak undanröjas genom en sammanslagning av militärbefäls- och kommandantstaberna. Militärbefälhavaren ensam kunde härvid lämpligen åläggas det ansvar och de befogenheter, vilka nu tillkomme militärbefälhavaren för övre Norrland och kommandanten i Bodens fästning, under förutsättning, att kommandantsbefattningen ersattes med en brigadchefsbefattning, vars innehavare skulle äga att förbereda luftförsvarsärenden och ärenden rörande det tidiga gränsförsvaret. En dylik organisationsförändring torde ur krigsberedskapssynpunkt vara förenad med avsevärda fördelar. Lösandet av de uppgifter, vilka skulle tillkomma militärbefälhavaren för övre Norrland — tillika kommandant i Bodens fästning — krävde, att till dennes förfogande ställdes en stab av samma omfattning som en arméfördelningsstab.

Av en jämförelse mellan den nuvarande organisationen och den ovan antydda framginge, att den senare skulle medföra en besparing av en adjutantsbefattning, under det att ett bibehållande i huvudsak av den förra ofrånkomligen krävde, att militärbefälsstaben, av skäl som ovan angivits, förstärktes med en generalstabsofficer och en adjutant. Slutligen skulle den föreslagna omorganisationen underlätta förlägningsfrågans lösning.

På grund av det ovan anförda har militärbefälhavaren föreslagit,

att militärbefälhavaren för övre Norrland måtte tilläggas jämväl det ansvar och de befogenheter, vilka nu tillkomme kommandanten i Bodens fästning;

att militärbefälsstaben skulle bildas genom en sammanslagning av nuvarande militärbefäls- och kommandantstaberna och givas följande sammansättning:

- 1 brigadchef,
  - 1 stabschef, regementsofficer ur generalstaben,
  - 1 generalstabsofficer, kapten ur generalstaben,
  - 2 adjutanter, kompaniofficerare ur militärområdets truppförband,
  - 1 artilleribefälhavare, chefen för Bodens artilleriregemente,
  - 1 fortifikationsofficer, tillika fortifikationsbefälhavare, regementsofficer ur fortifikationen,
  - 1 stabsintendent, tillika fästningsintendent, regementsofficer ur intendenturkåren,
  - 1 expeditiointendent, kapten ur intendenturkåren.
  - 1 förvaltare ur intendenturkåren, uppördsman vid fästningsmagasinet,
  - 1 garnisonspastor,
  - 1 stabsläkare, fältläkare vid fältläkarkåren,
  - 1 regementsläkare,
  - 2 bataljonsläkare,
  - 1 stabsveterinär, fältveterinär vid fältveterinärkåren,
  - 3 expeditiionsunderofficerare, pensionerade underofficerare,
  - 1 fästningspoliskommissarie; samt
- att kommandanten i Bodens fästning måtte indragas.

Ovan angivna av militärbefälhavaren framlagda förslag överensstämmer i allt väsentligt med det förslag till denna frågas lösning, som beredningen på sin tid framlade.

Över militärbefälhavarens förslag hava infordrade yttranden avgivits av chefen för generalstaben och arméförvaltningen.

Chefen för generalstaben hänvisar först till sitt yttrande över beredningens förslag av den 19 januari 1928, i vilket han erinrat om försvarsrevisionens uttalande i berörda fråga, däri revisionen gjort gällande, att det måste anses principiellt oriktigt att pålägga kommandanten i Boden ansvaret för det tidiga gränsförsvaret. Då dennes huvuduppgift vore att ansvara för fästningens försvar, måste hans verksamhet koncentreras på denna uppgift. Genom att pålägga kommandanten jämväl ledningen av det tidiga gränsförsvaret kunde han lätt komma att dragas från sin huvuduppgift, varigenom fästningens försvar kunde äventyras. Därtill komme — framhåller chefen för generalstaben i sitt omförmälda yttrande över beredningens förslag — att enligt detta förslag ansvaret icke blott för det tidiga gränsförsvaret utan även för hela militärområdet, d. v. s. för en landsdel, som till yttinnehåll vore betydligt större än Götaland, skulle åläggas kommandanten. Ansvaret för försvaret av östra landgränsen kunde möjligen tänkas ordnat på annat sätt än enligt 1925 års härordningsbeslut. Ett vore dock visst. Den person, som skulle erhålla detta uppdrag, borde icke vara kommandant i Bodens fästning.

Några skäl, som kunde föranleda ett frångående av detta uttalande, hade nu, enligt chefens för generalstaben mening, icke förebragts. Ehuru svårig-

heter på grund av nu rådande befälsförhållanden, särskilt i fråga om vissa tjänstegrenscheferers ställning, vore rådande, syntes icke lämpligt att för närvarande, då så kort tid förflutit efter organisationens ikraftträdande, företaga en ändring av så genomgripande natur, som nu ifrågasatts. Därest en ändring överhuvud taget i en framtid skulle vidtagas, borde den i alla händelser icke gå i den av militärbefälhavaren angivna riktningen. Vidare erinrades om, att en dylik ändring skulle nödvändiggöra omarbetning av nyligen fastställt mobiliseringsverk.

Arméförvaltningen erinrar för sin del om sitt utlåtande den 7 juli 1927 angående vissa med genomförandet av 1925 års härordningsbeslut sammanhängande befäls- och förvaltningsfrågor, däri ämbetsverket, beträffande det i militärbefälhavarens skrivelse avhandlade spörsmålet, uttalat en uppfattning, vilken så gott som fullständigt överensstämde med militärbefälhavarens. Arméförvaltningen hade nämligen i berörda utlåtande framhållit, att för åstadkommande av en lämplig organisation av förvaltningen inom övre Norrlands militärområde med Bodens fästning en sådan anordning borde träffas, att till militärbefälhavaren överflyttades all kommandanten i Boden tillkommande förvaltningsbefogenhet, samtidigt som den förre erhöle beträffande övre Norrlands *samtliga* trupper en ställning, motsvarande arméfördelningschefens. Militärbefälhavarens beställning borde alltså ändras till att i sig inrymma både militärbefälhavarebefattningen och kommandantsbefattningen, i samband varmed den enligt härordningsbeslutet å stat uppförda kommandantsbeställningen borde avses för en militärbefälhavaren underställd särskild befattningshavare, närmast motsvarande vid arméfördelningsstab anställd brigadchef. Denne befattningshavare borde bland annat tillkomma de vidsträckta arbetsuppgifter, som låge i ledandet och planläggandet av de tekniska försvarsanstalterna inom militärområdet i dess helhet. Genom en dylik organisation finge man allenast *en* mellaninstans mellan arméförvaltningen och samtliga övre Norrlands trupper. Endast på detta sätt kunde en enkel, klar och redig förvaltningsorganisation inom militärområdet åstadkommas, varjämte en nära överensstämmelse härigenom vunnes med förvaltningen inom en arméfördelning.

I full anslutning till vad ämbetsverket sålunda redan förut uttalat, ansåge nu arméförvaltningen, att de olägenheter, som enligt militärbefälhavarens ovanberörda skrivelse otvivelaktigt vidlådde den nuvarande ordningen i Boden, lämpligast undanröjdes genom den av honom nu ifrågasatta sammanläggningen av militärbefäls- och kommandantstaberna. Då hela befäls- och förvaltningsbefogenheten sålunda komme att samlas på en hand, hos militärbefälhavaren, skulle man undgå såväl den i skrivelsen påtalade överorganiserade befälsutövningen som även den nu vid övre Norrlands trupper rådande, icke lyckliga splittringen i förvaltningen.

Vid bedömandet av förevarande fråga böra förhållandena under såväl fred som krig tagas i betraktande. Lika självfallet som det torde vara, att be-

fålet över en fästning — och alldeles särskilt en fästning av Bodens betydelse och omfattning — i fred utövas av en kommandant, lika naturligt synes det ock vara, att denne kommandant vid mobilisering kvarbliver i fästningen för att leda arbetet på dess krigsrustning och försvar. Därest de båda befattningarna såsom militärbefälhavare för övre Norrland och kommandant i Bodens fästning förenas i en persons hand, följer alltså härav med nödvändighet, att denne befattningshavares såväl freds- som krigstjänstgöringsort måste bliva Bodens fästning. Såsom ledare för det tidiga gränsförsvaret, vilket med hänsyn till de härvarande militärgeografiska förhållandena måste upptagas på ett betydande avstånd från fästningens område, måste därför en annan befälhavare avses. Ehuru det visserligen med hänsyn till den uppgift, som vid mobilisering och krig skulle aligga denne befälhavare, vore synnerligen önskvärt, att en för honom avsedd beställning funnes uppförd å militärbefällets stat, synes detta dock icke vara oundgängligen nödvändigt. Den för gränsförsvaret i Norrbotten redan i fredstid utsedde befälhavaren torde nämligen, även om han icke skulle tillhöra övre Norrlands trupper, kunna i nöjaktig omfattning sätta sig in i de för gränsförsvaret uppgjorda planerna samt genom personliga rekognosceringar, deltagande i fältövningar m. m. göra sig förtrogen med förhållandena inom det område, där hans verksamhet vid mobilisering och krig komme att vara förlagd. Berörda planer synas mig kunna uppgöras av den i Boden stationerade militärbefälhavaren-kommandanten efter av chefen för hären lämnade direktiv. Detta torde så mycket hellre kunna ske, som den för fästningen ansvarige militärbefälhavaren-kommandanten redan i och för uppgörandet och bearbetandet av fästningens försvarsplaner måste äga noggrann kännedom om gränstrakterna i såväl militärgeografiskt som ekonomiskt avseende.

Starka skäl i såväl organisations- som förvaltningshänseende synas mig tala för att förena militärbefälhavare- och kommandantsbefattningarna. Jag ansluter mig därför till militärbefälhavarens för övre Norrland förslag i vad detsamma avser en sammanslagning i fredstid dels av de båda befattningarna såsom militärbefälhavare för övre Norrland och såsom kommandant i Bodens fästning, dels av nämnda båda befälhavares staber. I stort sett torde också berörda sammanslagning kunna ske på sätt militärbefälhavaren föreslagit.

Av skäl, som nyss anförts, och med den ställning, jag intagit till frågan om de nuvarande brigadchefsbefattningarnas vid arméfördelning disponerande för andra befattningar, finner jag mig däremot icke kunna tillstyrka militärbefälhavarens förslag, i den mån det åsyftar, att den nuvarande kommandantsbeställningen, förändrad till en brigadchefsbeställning, skulle ingå i militärbefälstaben.

Såsom militärbefälhavaren framhållit, skulle, vid bifall till det av honom framlagda förslaget, den å militärbefällets stat nu upptagna adjutantsbefattningen bliva överflödig. Då jag emellertid icke har ansett mig kunna biträda detta förslag, i vad detsamma avser uppgörandet på militärbefäls-

staten av en brigadchefsbeställning, men å andra sidan är av den uppfattningen, att de med utövändet av kommandantskapet förenade särskilda göromålen beträffande fästningens försvar, vakthållning och bevakning, garnisonstjänst och inre tjänst m. m. ställa större krav på militärbefälsstaben än på en vanlig arméfördelningsstab, torde den å militärbefällets stat nu uppförda adjutantsbefattningen alltjämt böra bibehållas. Nämnde adjutant torde avses för tjänstgöring antingen i militärbefäls(kommandant)staben eller ock hos den truppförbandschef, som närmast under militärbefälhavaren-kommandanten kan få i uppdrag att svara för nyssnämnda göromål beträffande den speciella fästnings- och garnisonstjänsten.

Enligt militärbefälhavarens förslag skulle en kapten ur intendenturkåren ingå i militärbefälsstaben såsom expeditionsintendent. Då för närvarande en löjtnant ur nämnda kår är avsedd för motsvarande tjänst i kommandantstaben, innebär sålunda militärbefälhavarens förslag i denna punkt, att en löjtnantsbeställning vid intendenturkåren utbytes mot en kaptensbeställning. Ifrågavarande befattningshavare skulle i alla avseenden komma att erhålla samma ställning och åligganden som expeditionsintendenterna vid arméfördelningsstaberna samt därutöver de med den s. k. fortförvaltningen sammanhängande göromålen. Då expeditionsintendenterna vid arméfördelningsstaberna äro kaptener, finner jag mig böra biträda militärbefälhavarens förslag, att expeditionsintendenten vid militärbefälsstaben erhåller samma ställning, helst som göromålen för sistnämnde befattningshavare torde bliva av större omfattning än för de förstnämnda.

På grund av vad ovan anförts föreslår jag alltså,

att militärbefälhavaren för övre Norrland — med lön å generalitetets stat i lönegraden O. 8 — skall tillika vara kommandant i Bodens fästning; samt

att militärbefälhavarens stab, tillika kommandantstab, skall bestå av:

1 stabschef, regementsofficer ur generalstaben,

1 generalstabsofficer, kapten ur generalstaben,

3 adjutanter, därav 2 kompaniofficerare ur truppförband, tillhörande övre Norrlands trupper, samt 1 kapten med arvode, motsvarande kaptens lön, å staten för arméfördelningsstaberna, militärbefäl och inspektioner,

1 artilleribefälhavare, chefen för Bodens artilleriregemente,

1 fortifikationsofficer, tillika fortifikationsbefälhavare, regementsofficer ur fortifikationen,

1 stabsintendent, tillika fästningsintendent, regementsofficer ur intendenturkåren,

1 expeditionsintendent, kapten ur intendenturkåren,

1 förvaltare ur intendenturkåren, uppbördsman vid fästningsmagasinet,

1 garnisonspastor,

1 stabsläkare, tillika fästningsläkare (regementsläkare).

1 regementsläkare,

2 bataljonsläkare,

1 stabsveterinär, tillika fästningsveterinär (regementsveterinär),
3 expeditionsunderofficerare, pensionerade underofficerare, samt
1 fästningspoliskommissarie, uppförd å den för polispersonalen i Boden
och Karlsborg gemensamma staten.

Östra brigaden.

Enligt Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag framlagda, av riksdagen biträdde förslag rörande organiserandet av östra brigaden skulle Livgrenadjärregementet och Jönköpings-Kalmar regemente sammanföras till en särskild brigad inom östra arméfördelningen. Befälet över brigaden och den territoriella myndigheten över tillhörande inskrivningsområden — brigadområdet — skulle utövas av en brigadchef, vilken till sitt förfogande skulle hava en stabschef, officer ur generalstaben, en adjutant, kapten, samt en expeditionsunderofficer, pensionerad underofficer. I förvaltningsavseende skulle däremot brigadens truppförband vara direkt underställda chefen för östra arméfördelningen.

Från och med budgetåret 1927/1928 har å staten för arméfördelningsstaber, militärbefäl och inspektioner upptagits, förutom den för chefen för östra brigaden avsedda beställningen, dels ett arvode motsvarande lönens belopp för en kapten, adjutant vid brigadstaben, dels en arvodesbefattning för en pensionerad underofficer, expeditionsunderofficer. Befattningen såsom stabschef upprätthålles av en till tjänstgöring i staben placerad generalstabsofficer.

Frågan om vilken myndighet, som lämpligen borde utöva uppsikten över och ledningen av förvaltningen vid de inom östra brigadområdet förlagda truppförbanden, har varit föremål för ett flertal framställningar till Kungl. Maj:t. Sålunda föreslog *arméförvaltningen* redan i skrivelse den 29 januari 1927, att brigadchefen måtte erhålla viss förvaltningsbefogenhet. Sedermera gjorde ämbetsverket i skrivelse den 9 maj 1927 förnyad framställning i ämnet samt anförde därvid bland annat följande.

Det framstode tydligt för ämbetsverket, att en anordning, enligt vilken förvaltningen för både östra arméfördelningsområdet och östra brigadområdet med alla därinom förlagda trupper, skolor och anstalter skulle omhändervhas av arméfördelningsstaberna i Stockholm, knappast vore i praktiken möjlig att genomföra. Härvid måste nämligen tagas i betraktande, att hela organisationen av svenska arméns förvaltning vore byggd därpå, att mellan det centrala ämbetsverket och truppförvaltningarna skulle finnas en mellaninstans (arméfördelningsstaberna), vilken ägde fullständig kännedom om de lokala förhållandena vid truppförbanden, deras förläggning, övningsterräng m. m. och sålunda kunde med verklig sakkunskap fördela till förfogande ställda anslag mellan olika förband samt granska och fastställa truppernas hushållningsplaner, uppgöra för olika territoriella områden gällande krigsberedskapsplaner rörande förvaltningen m. m. Grundtanken i den nuva-

rande organisationen vore med andra ord, att den centrala förvaltningens bristande kännedom om lokala förhållanden skulle kompletteras av de territoriella myndigheternas kompetens i berörda hänseende.

Det vore emellertid otänkbart, att en till Stockholm förlagd arméfördelningsstab skulle kunna besitta erforderlig lokalkännedom och övriga förutsättningar för att handhava förvaltningen över ett område, sträckande sig ända från Dalälven i norr till trakten av Kalmar i söder och inrymmande icke mindre än 15 olika truppförband jämte 5 särskilda skolor och anstalter, vartill slutligen komme icke mindre än 31 landstormsförråd, alla krävande tillsyn och omvårdnad från arméfördelningschefens sida. Att överlåta ledningen av och uppsikten över så vidsträckta förvaltningsområden på en enda myndighet ansåge arméförvaltningen icke rimligt och ej heller överensstämmande med den planmässighet i förvaltningen, som ämbetsverket jämlikt sin instruktion hade att bevaka och befrämja. Det vore därför av vikt, att den stora arbetsbörda och det ansvar, som komme att påvila chefen för östra arméfördelningen och dennes tjänstegrenschefer, uppdelades på flera händer. Saken vore icke avhjälpt genom att förstärka arméfördelningsstaben med ytterligare kommenderad personal; ty dels bleve arméfördelningschefens uppgiftsbörda härmed icke i minsta mån underlättad, dels skulle de territoriella synpunkterna, kravet på lokal sakkunskap i förvaltningen, icke på så sätt bliva i erforderlig grad tillgodosedda. Vid ett avvägande av på frågan inverkan faktorer, och särskilt om hänsyn toges till de militärgeografiska förhållandena, komme man ovillkorligen till det resultat, att planmässigheten i förvaltningen bäst skulle främjas, genom att chefen för östra brigaden tilldelades förvaltningsbefogenhet icke blott över brigadområdet och dess landstorm m. m., vilket följde av hans territoriella myndighet, utan även över de inom nämnda område förlagda truppförbanden; i samband härmed borde brigadchefen i förvaltningsavseende ställas direkt under arméförvaltningen samt förses med oundgängligen erforderlig förvaltningspersonal i sin stab.

Endast med en sådan anordning skulle en sund och riktig arbetsfördelning kunna vinnas. Genom förvaltningsområdenas territoriella begränsning samt genom utnyttjandet av befintlig sakkunskap hos brigadchefen och hans stabspersonal för förvaltningens syften måste större fördelar kunna uppnås. Kontrollen skulle främjas och förbilligas samt en mera effektiv hushållning kunna åstadkommas tack vare den större lokalkännedomen hos ledningen; och arbetet med de ekonomiska försvarsförberedelserna inom området komme att gå hand i hand med de militära försvarsplanernas bearbetande, utan att särskilda personalkommenderingar härför bleve nödvändiga. Slutligen borde observeras, att statsverkets direkta utgifter för förvaltningsarbetet icke skulle bliva ökade, genom att chefen för östra brigaden på nyssberörda sätt utrustades med förvaltningsbefogenhet. Under en lång tid framåt komme tvärtom nämnda utgifter att förete en icke obetydlig minskning. Ty om den förvaltningspersonal, som eljest måste disponeras till förstärkande av

arbetskrafterna vid arméfördelningen i Stockholm, i stället placerades vid östra brigadens stab, komme dels avlöningskostnaderna för denna personal att på grund av dyrortsförhållandena ställa sig något lägre, dels även resekostnaderna i samband med inspektioner och inventeringar m. m. att bliva avsevärt reducerade.

Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att uppsikten över och ledningen av förvaltningen vid de inom östra brigadområdet förlagda truppförband, formationer och anstalter skulle från och med den 1 januari 1928 utövas av chefen för östra brigaden, vilken i förvaltningshänseende skulle vara direkt underställd arméförvaltningens olika departement och sjukvårdsstyrelse; att brigadchefen härvid skulle biträdas, förutom av å vederbörlig stat upptagna befattningshavare, dels av en fortifikationsofficer (officer på övergångsstat eller pensionerad officer) och en stabsintendent (officer vid intendenturkåren), dels av en läkare och en veterinär, vilka skulle härtil av brigadchefen förordnas bland befattningshavare vid honom underställda förband, ävensom en underofficer på övergångsstat såsom biträde hos stabsintendenten; att till läkaren och veterinären skulle utgå ersättning i form av arvoden om respektive 500 kronor och 300 kronor för år räknat; samt att vad som i gällande förvaltningsreglementen stadgades beträffande arméfördelningschef och föredragande i förvaltningsärenden hos denne skulle i tillämpliga delar även gälla beträffande chefen för östra brigaden samt hos honom anställd föredragande.

I anledning av de i ämnet föreliggande framställningarna uppdrog *Kungl. Maj:t* den 28 oktober 1927 åt arméförvaltningen att i samråd med chefen för generalstaben inkomma med förslag till bestämmelser rörande reglering av förvaltningsbefogenheterna mellan chefen för östra arméfördelningen och chefen för östra brigaden, allt inom ramen för de fastställda personalstaterna samt utan inrättande av särskilda arvodesbefattningar.

Sedan förslag avgivits till Kungl. Maj:t, meddelades genom kungl. brev den 9 december 1927 närmare bestämmelser i ämnet, att gälla tillsvidare från och med den 1 januari 1928.

Enligt dessa bestämmelser utövar *chefen för östra arméfördelningen*, i enlighet med gällande reglementen och övriga förvaltningsföreskrifter, uppsikten över och ledningen av förvaltningen vid de truppförband, formationer och anstalter, som äro förlagda inom östra brigadområdet, i följande hänseenden, nämligen beträffande a) ärenden angående vapen, ammunition, målskjutningsmateriel m. m., b) ärenden angående byggnader, mark, skjutbanor, lantbefästningar, ingenjörmateriel m. m. samt c) ärenden angående sjukvårds- och veterinärväsendet. Å *chefen för östra brigaden* ankommer det åter att, enligt enahanda grunder, som i gällande reglementen och övriga förvaltningsföreskrifter äro fastställda för arméfördelningschef, utöva uppsikten över och ledningen av förvaltningen vid de truppförband, formationer och anstalter, som äro förlagda inom brigadområdet, i följande hänseenden, nämligen beträffande a) ärenden angående förplånad, intendenturmateriel

m. m. ävensom b) ärenden angående avlöning samt kassa-, räkenskaps- och medelsredovisningsväsende. Här nämnda förvaltningsärenden utom kassaärenden skola avgöras av brigadchefen på föredragning av en officer ur intendenturkåren, vilken i kommandoväg beordras såsom stabsintendent vid brigadstaben. Kassaärenden avgöras däremot av stabsintendenten, som i fråga härom lyder under arméförvaltningens civila departement.

I skrivelse den 12 november 1928 har nu *arméförvaltningen* gjort framställning i syfte att chefen för östra brigaden måtte erhålla fullständig förvaltningsbefogenhet i likhet med arméfördelningschef. Till stöd härför har anförts följande.

Enligt bestämmelserna i nyssnämnda brev den 9 december 1927 hade brigadchefen erhållit en med arméfördelningschef jämförlig befogenhet, allenast i vad avsåge ärenden angående förplågnad, intendenturmateriel m. m. ävensom ärenden angående avlöning samt kassa-, räkenskaps- och medelsredovisningsväsende, under det att uppsikten över och ledningen av förvaltningen i övrigt vid ifrågavarande truppförband m. m. uppdragits åt chefen för östra arméfördelningen.

Denna organisation hade emellertid visat sig vara behäftad med betydande olägenheter. Sålunda hade de chefen för östra arméfördelningen åvilande förvaltningsgöromålen kommit att få en, i förhållande till vad som ålåg övriga arméfördelningschefer, så stor omfattning, att göromålens ändamålsenliga handhavande därigenom äventyrades. Vidare hade, genom den ställning chefen för östra brigaden erhållit såsom i vissa avseenden direkt underställd arméförvaltningen och dess vederbörande departement och i andra åter chefen för östra arméfördelningen, förvaltningsärendenas handläggning i hög grad försvärats samt över huvud taget reda och planmässighet i hithörande förhållanden omöjliggjorts. De med den hittills tillämpade organisationen förbundna olägenheter hade, enligt vad erfarenheten, särskilt beträffande fastighetsförvaltningen, givit vid handen, visat sig allt svårare och vid skilda tillfällen föranlett framställningar till Kungl. Maj:t om förstärkning av arbetskrafterna vid östra arméfördelningens stab.

Oberoende av den lättnad i fråga om arbetet vid nämnda stab, som kunde vinnas genom en förstärkning av arbetskrafterna därstädes, kvarstode dock i stort sett oförändrade de nackdelar, som arméförvaltningen i sin skrivelse den 9 maj 1927 påvisat vara förbundna med den nuvarande organisationen. På grund härav finge ämbetsverket, som ansett sig icke kunna underlåta att ånyo underställa Kungl. Maj:ts prövning föreliggande organisationsfråga, föreslå, att bestämmelser meddelades därom, att chefen för östra brigaden beträffande de inom brigadområdet förlagda truppförband, formationer och anstalter erhöle arméfördelningschefs befogenhet i förvaltningshänseende beträffande samtliga vid truppförbanden förekommande förvaltningsgöromål.

Den personalförstärkning vid brigadstaben, som härav kunde föranledas, syntes, i enlighet med vad arméförvaltningen tidigare härom anför, kunna begränsas till en fortifikationsofficer för handläggning av byggnads- och in-

genjörmaterielärenden samt två underofficerare för biträde, den ene åt nyssnämnde fortifikationsofficer och den andre åt den redan nu vid brigadstaben placerade stabsintendenten. Till föredragande i vapenärenden torde brigadchefen kunna utse i brigadstaben tjänstgörande officer, medan beträffande sjukvårds- och veterinärärenden brigadchefen syntes böra bemyndigas att förordna någon av de å brigadstabens tjänstgöringsort tjänstgörande militärläkare, respektive militärveterinär att jämte egen tjänst handlägga vederbörliga ärenden inom brigadstaben mot åtnjutande härför av arvode med förslagsvis 500 kronor till läkaren och 300 kronor till veterinären.

För befattningarna såsom fortifikationsofficer, respektive biträden åt denne och åt stabsintendenten torde, i likhet med åtskilliga andra arvodesbefattningar, särskilda arvoden tillsvidare icke behöva i stat uppföras, utan syntes för desamma upprätthållande i första hand böra avses personal på övergångsstat. Därest sådan personal icke skulle stå till förfogande, vilket, enligt vad chefen för fortifikationen meddelat, torde vara förhållandet beträffande fortifikationspersonalen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma rörande storleken av det arvode, som borde tillkomma vederbörande.

I statsutskottets av 1928 års riksdag i denna del godkända utlåtande nr 114 (punkten 3) yttrade utskottet, i anledning av inom riksdagen väckta motioner (I: 151 och II: 224) om ökning av förvaltningspersonalen vid östra brigaden, att, därest behov av ytterligare förvaltningspersonal vid denna brigad ansåges föreligga, det borde tillkomma Kungl. Maj:t att i detta hänseende framlägga förslag, samt att, enär någon närmare utredning i ärendet icke då föreläge, utskottet icke kunnat biträda motionärernas ifrågavarande förslag.

Såsom av arméförvaltningens förut omförmälda skrivelse den 12 november 1928 inhämtas, hava erfarenheterna från den tid, varunder den nuvarande förvaltningsorganisationen inom östra brigadområdet prövats, ådagalagt, huru som organisationen i skilda avseenden är behäftad med bristfälligheter. Nämnas bör även, att chefen för östra arméfördelningen i sin inspektionsrapport för utbildningsåret 1927/1928 givit tillkänna liknande uppfattning i saken. För att kunna vinna den reda och ändamålsenlighet, som på detta område är av vikt, synes det nödvändigt, att vid brigadstaben skapas organ för de olika förvaltningsgrenarna. I detta hänseende synes mig arméförvaltningens organisationsförslag böra vinna tillämpning. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att å staten för arméfördelningsstabers, militärbefäl och inspektioner, under rubriken östra brigaden, upptagas dels en befattning för en pensionerad officer såsom fortifikationsofficer, dels, utöver den nuvarande för en pensionerad underofficer avsedda befattningen, ytterligare två befattningar för pensionerade underofficerare, av vilka den ene avses såsom biträde åt fortifikationsofficern och den andre såsom biträde åt stabsintendenten. Vidare torde å nämnda stat böra beräknas medel till

arvoden å 500, respektive 300 kronor till den läkare och den veterinär, som avses att i brigadstaben handlägga sjukvårds-, respektive veterinär-ärenden.

Det förutsattes, att de föreslagna nya arvodesbefattningarna för en pensionerad officer och två pensionerade underofficerare, på sätt gäller beträffande övriga för pensionerad personal avsedda arvodesbefattningar, tillvidare böra såsom regel uppehållas av personal på övergångsstat.

Vid genomförandet av den ovan föreslagna förvaltningsorganisationen skulle brigadchefen i förhållande till de inom brigadområdet förlagda truppförbanden komma att intaga en med arméfördelningschef fullt jämförbar ställning i förvaltningsavseende. I rent militärt hänseende tillkomma honom redan nu arméfördelningschefs befogenheter dels beträffande mobiliseringsförberedelserna, dels beträffande personalen på brigadområdets övergångsstat, reservstat och stat för övertaliga truppförbands reserver samt i brigadområdets reserv, dels ock beträffande brigadområdets värnpliktsområdesbefäl, landstormsbefäl och landstormsformationer. Därjämte tillkommer brigadchefen ständig befälsrätt över brigadstaben samt över Livgrenadjärregementet och Jönköpings-Kalmar regemente. I vad rör allmän ordning och ordningen inom krigsmakten tillkommer chefen för östra brigaden ständig befälsrätt jämväl över de övriga truppförband, formationer och anstalter, vilka äro förlagda inom brigadområdet.

Under framhållande av de olägenheter, med vilka den nuvarande ordningen uppenbarligen vore behäftad, har nämnde brigadchef upprepade gånger gjort framställning om att östra brigaden måtte erhålla en i alla avseenden självständig ställning vid sidan av arméfördelningarna samt övre Norrlands och Gotlands trupper. Härför skulle, förutom den ovan föreslagna förändringen i förvaltningsorganisationen, endast erfordras, att chefens för östra arméfördelningen nuvarande befälsrätt över truppförbanden inom brigadområdet överflyttades på brigadchefen.

Beträffande överflyttandet av befälsrätten över nu ifrågakvarande truppförband från chefen för östra arméfördelningen till chefen för östra brigaden, torde i fråga om Smålands arméartilleriregemente och Göta ingenjörkår ur synpunkten av befälsförhållandena vid krig inga betänkligheter förefinnas. Vad angår Svea trängkår, vilken skall uppsätta erforderliga träng- och sjukvårdsformationer åt såväl östra arméfördelningen som östra brigaden, skulle möjligen någon tveksamhet kunna göra sig gällande, särskilt med hänsyn till att chefen för östra arméfördelningen bör äga erforderlig personalkännedom och allmän uppfattning om kårens utbildningsståndpunkt och tjänstbarhet. Detta önskemål synes emellertid kunna tillgodoses dels genom kommandering av personal från berörda trängkår till deltagande i fältövningar och befälsövningar även inom östra arméfördelningen, dels genom generellt tillstånd för chefen för sagda arméfördelning att vid av honom anordnade fälttjänstövningar — i den mån tillgängliga medel det medgiva och efter överenskomelse med chefen för östra brigaden — helt eller delvis förfoga över trängkåren.

På grund av de väsentliga fördelar, som skulle ernås genom att jämväl i kommandoavseende giva brigaden en fullt självständig ställning vid sidan av övriga högre truppförband, förordar jag vidtagandet av en dylik åtgärd. Endast på så sätt synas enkla och rediga befäls- och förvaltningsförhållanden kunna åstadkommas inom brigadområdet.

Gotlands trupper.

Liksom tidigare varit fallet, utgör Gotland även enligt 1925 års härordningsbeslut ett särskilt militärområde. De inom sagda område förlagda truppförbanden, Gotlands infanterikår och Gotlands artillerikår, bilda tillsammans Gotlands trupper under chefskap av militärbefälhavaren på Gotland. Inom militärområdet är belägen positionen Tingstäde. Å Gotland finnas därjämte vissa militära anläggningar, tillhörande marinen och flygvapnet. Den i Färösund förut befintliga kustfästningen har under år 1919 nedlagts.

I samband med den betydande reducering av Gotlands lantstridskrafter, som kom till stånd genom 1925 års härordningsbeslut, vidtogs i fråga om militärbefälhavarens ställning den förändringen, att han samtidigt med utövandet av militärbefälhavarskapet jämväl skulle utöva direkt chefskap över det ena av öns båda truppförband, nämligen över infanterikåren. I samband härmed nedflyttades militärbefälhavarbeställningen, vars innehavare ditills i regel varit tilldelad generalmajors tjänstegrad, från lönegraden O. 7 till överstebeställning med lön i lönegraden O. 6. I förvaltningshänseende vidtogs därjämte den förändringen, att hela förvaltningen vid Gotlands trupper ordnades gemensamt för de båda truppförbanden under militärbefälhavarens överinseende. Närmare bestämmelser angående militärbefälhavarens skyldigheter i fråga om förvaltningen vid Gotlands trupper hava utfärdats genom kungl. brev den 9 december 1927.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 december 1928 har *chefen för generalstab* i samråd med *chefen för marin* instaben framlagt förslag till vidtagande av åtgärder för förstärkande av de nuvarande försvarsanstalterna på Gotland. I denna skrivelse har på anförda skäl gjorts gällande, att Gotlands betydelse för rikets försvar såväl genom sjökrigföringens ändrade karaktär som genom flygvapnets tillkomst och utveckling i hög grad ökats. På grund av de lätta sjöstridskrafternas och flygstridskrafternas betydelse samt det ändrade militärpolitiska läget vid Östersjön hade sannolikheten för en neutralitetskränkning vid Gotland ökats. En dylik kränkning kunde komma att begås antingen av en icke Östersjömakt för skapandet av en bas på Gotland eller av en Östersjömakt för att förhindra detta. Den minskning i Gotlands försvarskraft, som åstadkommits genom nedläggandet av Färösunds fästning och genomförandet av 1925 års härordningsbeslut, vore så betydande, att öns försvar äventyrades. Ett stärkande av detsamma vore därför nödvändigt.

På grund härav har chefen för generalstaben i huvudsak hemställt, dels att proposition måtte avlätas till innevarande års riksdag med förslag,

att Gotlands infanterikår måtte organiseras såsom normalregemente å fastlandet, dock att till den för sådant regemente fastställda personalen skulle tillkomma ytterligare 1 major och 1 subalternofficer;

att staten för Gotlands infanterikår under budgetåret 1929/1930 måtte ökas med 1 major, 1 löjtnant samt 2 fänrikar;

att den i värnpliktslagen § 24: 1 c angivna årskontingenten vid hären från och med inskrivningsförrättningarna 1930 måtte ökas med 200 man;

dels att arméförvaltningen måtte anbefallas inkomma med förslag till anskaffning av med hänsyn till utbildningsbehovet erforderliga motorfordon vid infanteriet å Gotland samt med förslag till snabbt genomförande av motoriseringen vid Gotlands artillerikår;

dels att cheferna för generalstaben och marinstaben måtte erhålla i uppdrag att i samråd och efter militärbefälhavarens på Gotland samt chefernas för fortifikationen, kustartilleriet och flygvapnet hörande verkställa utredning angående de åtgärder, som erfordrades för ett befästade av Färösund.

Vad särskilt frågan om militärbefälhavarens ställning beträffar, har chefen för generalstaben i förenämnda skrivelse gjort gällande, att överstelöjtnanten vid Gotlands infanterikår, i likhet med vad även försvarsrevisionen förutsatt, borde förordnas såsom t. f. chef för kåren. Härigenom kunde nämligen militärbefälhavaren frigöras från den omedelbara befattningen med infanteritruppförbandet — utom i förvaltnings- och värnpliktshänseenden — samt kunna ägna erforderlig tid åt förberedandet av Gotlands försvar.

I skrivelser till Kungl. Maj:t den 12 september, den 14 december och den 15 december 1928 har *chefen för marinstaben* bland annat framhållit Gotlands ökade betydelse för sjö- och luftkrigföring i Östersjön samt på grundval av erfarenheterna från marinens krigsövning i Östersjön år 1928 och verkställd utredning hemställt om vissa försvarsanstalters vidtagande i Färösundsområdet jämte utredning beträffande åtgärder i övrigt för basering av sjö- och luftstridskrafter på Gotland.

Oaktat jag i allo delar chefernas för generalstaben och marinstaben uppfattning angående Gotlands numera väsentligt ökade betydelse för rikets försvar och därav följande nödvändighet att förstärka för öns försvar avsedda stridskrafter, vilka för närvarande icke kunna anses vara tillfredsställande, är jag dock icke beredd att underställa dessa frågor innevarande års riksdags prövning. Samtliga de ändringar i den genom 1925 års försvarsordning fastställda organisationen, som kunna finnas erforderliga i syfte att ur densamma söka utvinna största möjliga grad av effektivitet, böra — i den mån de äsyfta ändring av den genom sagda beslut fastställda kadern eller av gällande värnpliktslag — enligt min uppfattning i ett sammanhang föreläggas riksdagen, sedan hithörande frågor blivit vederbörligen utredda. Ehuru den av chefen för generalstaben för nästkommande budgetår

föreslagna mindre ökningen av kadern vid Gotlands infanterikår visserligen icke kan anses komma att föregripa det resultat, vartill utredningen angående ordnandet av Gotlands försvar kan väntas leda, finner jag mig icke nu böra framlägga förslag härutinnan liksom icke heller angående ökning av värnpliktskontingenten.

På en punkt anser jag mig dock redan nu böra föreslå vidtagandet av en mindre jämkning, nämligen beträffande befälsförhållandena vid de gotländska truppförbanden. Under tiden efter den nya organisationens ikraftträdande gjorda erfarenheter giva oförtydligt vid handen, att sagda befälsförhållanden icke äro ordnade på ett i allo tillfredsställande sätt. Förenandet av befattningen såsom militärbefälhavare med chefskapet över infanterikåren har lett till, att militärbefälhavaren betungats med så stor arbetsbörd i egenskap av truppförbandschef, att han fått föga tid övrig för sin huvuduppgift, som dock måste anses vara på honom ankommande planläggning m. m. av Gotlands försvar i stort. Med den väsentligt ökade betydelse, som Gotland numera militärpolitiskt sett erhållit, framträder med ännu större skärpa än vid tidpunkten för fattandet av 1925 års härordningsbeslut vikten av, att militärbefälhavaren i fred beredes tillfälle att i tillräcklig grad ägna sina krafter åt de viktiga organisations- m. fl. problem, vilka sammanhånga med öns försvar i krig. Jag ansluter mig alltså till chefens för generalstaben förslag, att överstelöjtnanten vid Gotlands infanterikår — i likhet med vad under en lång följd av år före genomförandet av 1925 års härordningsbeslut varit fallet — förordnas att bestrida chefskapet för kåren, dock icke i förvaltnings- och värnpliktshänseenden. Denna av förhållandena betingade reform kan genomföras utan ökad kostnad för statsverket.

I samband härmed och med hänsyn till militärbefälhavarens ansvarsfulla ställning finner jag mig — i anslutning till den ståndpunkt, jag intagit till frågan om de nuvarande brigadchefsbeställningarnas vid arméfördelning disponerande för andra befattningar — böra föreslå, att medel från en indragen dylik beställning måtte få disponeras för uppflyttning av befattningen såsom militärbefälhavare på Gotland från lönegraden O. 6 till lönegraden O. 7.

Vidare anser jag mig i detta sammanhang böra upptaga till behandling frågan angående stabschefsbefattningen vid militärbefälet på Gotland. Enligt nu gällande organisation kan en vid generalstabens huvudstation placerad kapten beordras att under vissa tider av året tjänstgöra såsom stabschef vid sagda militärbefäl. Med den ökade betydelse, som Gotland numera kommit att erhålla, och särskilt med hänsyn till det planlägningsarbete m. m., som är förbundet med krigsorganisationens genomförande, framträder starkt behovet av, att militärbefälhavaren under en väsentlig del av året förfogar över en generalstabsofficer såsom stabschef. I anledning därav bör en kapten ur generalstaben erhålla ordinarie placering såsom stabschef vid militärbefälet på Gotland, dock med skyldighet att under de tider av året, då hans tjänstgöring på Gotland ej är oundgängligen nödvändig, tjänstgöra vid härens stab.

6. Sammanfattning av de föreslagna förändringarna i gällande stater.

Av vad i det föregående anförts torde framgå, att den av mig föreslagna omorganisationen av arméns centrala ledning och förvaltning ävensom vissa i samband därmed stående jämkningar inom truppslagsinspektionerna och de högre truppförbandens staber medföra en del förändringar beträffande åtskilliga av lantförsvarets personalstater.

Ifrågavarande förändringar ansluta sig i stort sett till det av beredningen framlagda förslaget och avse i huvudsak dels överflyttning av personal från en stat till en annan, dels någon ökning av den för teknisk tjänst beräknade militära personalen, dels minskning av den i arméförvaltningen tjänstgörande civila personalen.

De erforderliga förändringarna å lantförsvarets stater m. m. — staten för försvarsdepartementet i vad den avser lantförsvarets kommandoexpedition häri inbegripen — framgå av följande sammanställningar.

Staten för *försvarsdepartementet* minskas för lantförsvarets vidkommande med 3 arvodesbefattningar för pensionerade officerare samt ökas med 1 dylik befattning för pensionerad underofficer. Den sammanlagda kostnadsminskningen härför uppgår till 7,440 kronor.

Staten för *arméförvaltningen* jämte den å extra stat vid ämbetsverket anställda personalen skulle undergå de förändringar, som framgå av nedanstående tabell.

	Antal befattningar			Föreslagen organisation
	Nuvarande organisation			
	Ordinarie stat	Extra stat m. m.	Summa	
<i>Civil personal.</i>				
Generalkrigskommissarie (A. 3)	1	—	1	1
Krigsråd (B. 30)	4	1	5	5
Chef för maskin- och värmebyrån (B. 30)	—	1	1	1
Ombudsman (B. 26)	1	—	1	1
Revisionskommisariier (B. 26)	2	—	2	2
Sekreterare (B. 26)	1	—	1	1
Pensionskamrerare (B. 24)	1	—	1	1
Kamrerare (B. 24)	3	—	3	1
Krigskassör (B. 24)	1	—	1	1
Revisionskommisarie (B. 24)	1	—	1	1
Sekreterare (B. 24)	1	1	2	—
Sekreterare och kamrerare (B. 24)	2	—	2	3
Bokhållare (B. 21)	2	—	2	—
Notarier (B. 21)	¹⁾ 4	1	5	4
Registrator (B. 21)	1	—	1	—
Revisorer (B. 21)	²⁾ 9	—	9	7
Kansliskrivare (B. 11)	5	1	6	2

¹⁾ Varav 1 tjänstgör såsom revisor.

²⁾ Härutöver tjänstgör 1 notarie såsom revisor (se not 1).

	Antal befattningar			
	Nuvarande organisation			Föreslagen organisation
	Ordinarie stat	Extra stat m. m.	Summa	
Förste expeditionsvakt (B. 7)	1	—	1	1
Kanslibiträden (B. 7)	8	1	9	7
Expeditionsvakter (B. 5)	6	1	7	6
Kontorsbiträden (B. 4)	13	—	13	14
Domäntjänsteman, arvode	1	—	1	1
Arkitekt, arvode	1	—	1	1
<i>Civilmilitär personal.</i>				
Ordinarie personal & sjukvårdsstyrelsen oförändrad...	6	—	6	6
<i>Pensionerad personal.</i>				
Registratorer, arvoden	—	—	—	5
Sjukvårdsintendent, arvode	1	—	1	1
Förrädsförvaltare, arvode	1	—	1	1
<i>Icke-ordinarie personal.</i>				
Amanuenser	17	—	17	12
Kvinnliga biträden	18	—	18	13

	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation
	Kronor	Kronor
Löner till ovanstående ordinarie civil personal	¹⁾ 398,616	355,536
Löner till ovanstående personal & extra stat m. m.: från fjärde huvudtiteln	²⁾ 32,900	—
” ” ”	³⁾ 11,610	—
” sjunde ” (avlöningsförhöjningar)	2,639	—
Löner till ovanstående civilmilitär personal	60,468	60,468
Arvode till ordföranden i arméförvaltningens plenum	—	1,020
Arvoden till ovanstående pensionerad personal	5,280	21,180
Arvoden till domäntjänsteman och arkitekt	⁴⁾ —	11,400
Vikariatsersättningar	11,000	—
Avlöning till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	75,500	64,060
Summa kronor	598,013	513,664

¹⁾ Beloppet är beräknat efter samma grunder, som i allmänhet följts vid löneberäkningar. I arméförvaltningens stat har beloppet de senaste budgetåren med hänsyn till befintliga vakanser upptagits med allenast 385,700 kronor.

²⁾ Anslaget till arméförvaltningens verksamhet.

³⁾ Beräknat under ordinarie avlöningsanslaget & arvodesförteckningen.

⁴⁾ I nu gällande stat ingår arvodesbeloppen till domäntjänstemannen och arkitekten i posten till icke-ordinarie tjänstemän.

Beträffande de särskilda posterna till arvoden till domäntjänsteman och arkitekt, vikariatsersättningar samt avlöning till icke-ordinarie befattningshavare m. m. har *arméförvaltningen* anfört följande.

Innehavarna av ovannämnda båda befattningar såsom arméförvaltningens domäntjänsteman och såsom arkitekt å fortifikationsdepartementet kunde enligt ämbetsverkets åsikt icke hänföras till sådana i 3 kap. av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, avsedda extra befattningshavare, för vilka enligt grunder, som följts vid omorganisation av andra verk, avlöningen skulle beräknas under anslagsposten »avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag». Vid sådant förhållande hade arméförvaltningen ansett lämpligast att i statförslaget införa en särskild anslagspost å »högst» 11,400 kronor till arvoden å 5,400 kronor till domäntjänstemannen och högst 6,000 kronor till arkitekten.

I arméförvaltningens nuvarande stat funnes uppförd, bland annat, en post »vikariatsersättningar, förslagsvis» med ett belopp av 11,000 kronor. I samband därmed, att vid 1926 års riksdag vissa organisationsändringar inom statsdepartementen beslutits, hade avsetts, att samtliga vikariatskostnader för uppehållande av ordinarie befattningar skulle bestridas från vederbörligt anslag till avlöningar åt ordinarie tjänstemän. Samtidigt hade uttalats, att man även beträffande de till allmänna civilförvaltningen hörande ämbetsverken borde övergå till samma system, dock ej förrän i samband med de ändringar av staterna i övrigt, vilka kunde föränledas av besparingsarbetets utsträckande till ämbetsverken i allmänhet. I överensstämmelse härmed borde för arméförvaltningens vidkommande ovannämnda anslagspost å 11,000 kronor uteslutas ur staten.

I samband med ovanberörda vid 1926 års riksdag beslutade organisationsändringar inom statsdepartementen hade anslagen till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., som förut varit begränsade, erhållit förslagsanslags natur. Anslagen hade härvid specificerats på tre poster, av vilka två, som icke skulle få överskridas, skulle användas den ena till grundavlöningar åt extra ordinarie tjänstemän och den andra för anställande av extra befattningshavare, tillfällig personal, renskrivning, övertidsersättning m. m. Från den tredje posten åter, vilken beräknades förslagsvis, skulle utgå medel till beredande av avlöningsförhöjningar åt extra ordinarie tjänstemän ävensom enligt gällande författningar uppkommande kostnader för läkarvård jämte läkemedel och dylikt samt begravningshjälp. Då berörda omläggning kommit i tillämpning vid beslut om omorganisation av till allmänna civilförvaltningen hörande verk — till exempel vid 1928 års riksdag i fråga om statskontoret — hade arméförvaltningen ansett, att ovan angivna grunder för beräkning av nu förevarande anslagspost jämväl borde iakttagas.

Vad anginge storleken av de medel, som erfordrades för grundavlöningar till ifrågavarande extra ordinarie tjänstemän (12 amanuenser och 13 kvinnliga biträden), ansåge arméförvaltningen icke oundgängligen nödvändigt, att

löner för dem alla upptoges under den för grundavlöningarna avsedda anslagsposten, utan syntes så allenast behöva ske beträffande 10 amanuenser och 10 extra ordinarie kvinnliga biträden, samtidigt som 2 manliga och 3 kvinnliga biträden, vilka förutsattes kunna anställas såsom extra befattningshavare, beräknades bliva avlönade i första hand från anslagsposten för dylika befattningshavare, tillfällig personal m. m. Arméförvaltningen förutsatte nämligen, att den nu gällande, i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 269) om ändring av punkten 5 i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 358) angående bestridande av kostnaderna för vissa förmåner till befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, intagna föreskriften därom, att, då extra ordinarie tjänstemän (amanuenser och kvinnliga biträden) förordnades att såsom vikarier uppehålla ordinarie befattningar, samtliga vikariatskostnader skulle bestridas från anslaget till avlöning åt ordinarie civila tjänstemän, fortfarande komme att vara gällande. Vid sådant förhållande torde å anslagsposten till grundavlöningar åt extra ordinarie tjänstemän uppstå besparingar, som kunde tagas i anspråk för beredande åt de icke-ordinarie befattningshavare, vilka endast anställdes såsom extra befattningshavare, av lämplig fyllnad i den eljest obetydliga avlöning, som från den för deras avlönande avsedda anslagsposten kunde tilläggas dem.

Med nu angiven utgångspunkt ansåge arméförvaltningen medel till grundavlöningar åt extra ordinarie tjänstemän kunna beräknas sålunda:

för 10 amanuenser, löner i medeltal enligt 15. lönegraden	
13. löneklassen i vederbörlig löneplan för extra ordinarie	
tjänstemän eller efter 3,888 kronor för vardera	38,880 kronor
för 10 kvinnliga extra ordinarie kontors- eller skrivbiträ-	
den, löner i medeltal enligt 3. lönegraden 1. löneklassen i	
nämnda löneplan eller efter 1,896 kronor för vardera	18,960 »
	<hr/>
	tillhoppa högst 57,840 kronor.

Under posten till avlöningsförhöjningar åt förenämnda extra ordinarie tjänstemän, till läkarvård och läkemedel m. m. samt till begravningshjälp torde det, under förutsättning att förut angivna personal antoges i medeltal hava fullgjort villkoren för åtnjutande av lön i den löneklass, som låge närmast över den, enligt vilken grundlönen beräknats, vara tillräckligt att uppföra ett belopp av $(10 \times 216 \text{ kronor} + 10 \times 156 \text{ kronor} =)$ förslagsvis 3,720 kronor.

I fråga om beräkandet av erforderliga medel för anställande av extra befattningshavare m. m. borde beaktas, hurusom i enlighet med beslut vid 1922 års riksdag från nuvarande anslag till avlöning åt icke-ordinarie befattningshavare skulle utgå ersättning för tillkallande av sakkunnigt biträde å sjukvårdsstyrelsen, för vilket ändamål hittills beräknats 1,000 kronor. Därest till detta belopp lades 1,200 kronor för anställande av extra befattningshavare och 300 kronor för renskrivning, övertidsersättning m. m., syntes för nu sist

omförmälda ändamål böra i staten upptagas anslagsmedel till belopp, högst 2,500 kronor.

På sätt ovan angivits, ansåge alltså arméförvaltningen, att anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. borde upptagas efter beräkning av högst 57,840 kronor + förslagsvis 3,720 kronor + högst 2,500 kronor med tillhoppa 64,060 kronor, utgörande förslagsanslag.

I detta sammanhang ville ämbetsverket slutligen framhålla, att det arvodesbelopp å 11,610 kronor, som för närvarande funnes uppfört å gällande förteckning över i stat icke uppförda arvoden för anställande av en värmeingenjör på fortifikationsdepartementet, borde uteslutas från blivande arvodesförteckning.

Jag ansluter mig till vad arméförvaltningen i nu berörda hänseenden anfört och har, såsom av den förut intagna tablån framgår, beräknat ifrågasvarande anslagsposter på sätt ämbetsverket föreslagit.

Staten för *generalitetet* skulle efter genomförandet av det nu framlagda förslaget undergå de förändringar, som framgå av nedanstående tabell.

	Nuvarande organisation		Föreslagen organisation	
	Antal beställningar	Lönegrad	Antal beställningar	Lönegrad
Chef för hären, arvode	—	—	1	—
Chef för generalstaben	1	O. 8	—	—
Arméfördelningschefer	4	O. 8	4	O. 8
Militärbefälhavare för övre Norrland	1	O. 8	—	—
Inspektör för infanteriet	1	O. 8	1	O. 8
Generalfälttygmästare	1	O. 8	1	O. 8
Chef för fortifikationen	1	O. 8	1	O. 8
Generalintendent	1	O. 8	1	O. 8
Militärbefälhavare för övre Norrland, tillika kommandant i Bodens fästning	—	—	1	O. 8
Inspektör för artilleriet	—	—	¹⁾ 1	O. 8
Förste generalkvartermästare	—	—	¹⁾ 1	O. 7
Inspektör för kavalleriet	1	O. 7	1	O. 7
Summa beställningshavare	11	—	13	—
	Kronor		Kronor	
Löner (arvode) till ovanstående beställningshavare	183,000		217,000	

¹⁾ Lön till denne beställningshavare är i överensstämmelse med beredningens förslag övertydd från staten för arméfördelningsstab, militärbefäl och inspektioner.

Beträffande löner (arvode) för ovan angiven personal torde följande få anföras.

Vad först chefen för hären beträffar, har arvodesbeloppet för honom, i enlighet med vad förut av mig förordats, beräknats till 19,000 kronor.

Enligt nu gällande organisation uppgår antalet beställningar i de båda högsta lönegraderna (O. 8 och O. 7) till 10 i den förra och 7 i den senare löne-

graden, eller *tillhopa 17 beställningar*. Av beställningarna i lönegraden O. 7 är 1 (inspektören för kavalleriet) uppförd å staten för generalitetet, 1 (kommendanten i Bodens fästning) uppförd å kommendantskapets stat samt 5 (brigadchefer) uppförda å staten för arméfördelningsstaber, militärbefäl och inspektioner.

Med den av mig föreslagna organisationen hade det varit önskvärt, att båda de beställningar, som — förutom chefen för hären, vilken i lönehänseende kan anses träda i stället för chefen för generalstaben — tillkommit å staten för generalitetet, nämligen inspektören för artilleriet och förste generalkvartermästaren, kunnat hänföras till lönegraden O. 8. Ifrågavarande beställningar synas mig nämligen vara av den vikt och betydelse, att de rätteligen böra hänföras till sistnämnda lönegrad. Då det emellertid av flera skäl synts mig önskvärt att varken öka det totala antalet beställningar i de båda högsta lönegraderna eller — mer än som är oundgängligen nödvändigt — antalet beställningar i den högsta lönegraden, har jag stannat vid att — såsom ock framgår av förestående tabell — föreslå, att förste generalkvartermästaren uppföres i staten med lön i lönegraden O. 7, under det att inspektören för artilleriet placeras i lönegraden O. 8, vilken uppflyttning, på sätt framgår av det följande, dock kompenseras genom nedflyttning av en beställning i lönegraden O. 7 till lönegraden O. 6. Antalet beställningar i de båda högsta lönegraderna skulle sålunda fördela sig på följande sätt:

arvode för chefen för hären samt beställningar i	
lönegraden O. 8	11
beställningar i lönegraden O. 7	6
	tillhopa 17.

Såsom redan antytts, böra vissa av de nuvarande 7 beställningarna i lönegraden O. 7 disponeras på annat sätt än som avsetts i 1925 års härordningsbeslut. Av dessa böra 2 beställningar, nämligen de för inspektören för kavalleriet och chefen för östra brigaden avsedda, bibehållas för sagda båda befattningshavare samt 1 beställning avses för inspektören för militärläroverken och 1 beställning för förste generalkvartermästaren. De övriga 3 beställningarna redovisas enligt det av mig framlagda förslaget sålunda. *En* beställning nedflyttas till lönegraden O. 6 för befattningen såsom andre generalkvartermästare, samtidigt som den härigenom uppkomna besparingen (omkring 2,000 kronor) användes för uppflyttning av *en* beställning — enligt vad ovan anförts avsedd för inspektören för artilleriet — till lönegraden O. 8, vilket drager motsvarande kostnad. Den återstående beställningen indrages. Av den härigenom uppkomna besparingen, omkring 15,000 kronor, användas omkring 2,000 kronor för uppflyttning — i enlighet med vad jag förut härom anført — av vardera befattningen såsom inspektör för trängen och militärbefälhavare på Gotland från lönegraden O. 6 till lönegraden O. 7, under det att återstoden, omkring 11,000 kronor, inbesparas.

Staten för *arméfördelningsstaber, militärbefäl och inspektioner* skulle undergå den förändring, som framgår av följande tabell:

	Antal beställningar	
	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation
a) Arméfördelningsstaberna.		
<i>Ordinarie beställningshavare.</i>		
Brigadchefer	5	—
Fältläkare	4	4
Fältveterinärer	4	4
Maskinist vid kronans hus i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm	1	1
Eldare av första klassen vid d:o	1	1
<i>Pensionerad personal.</i>		
Expeditionsunderofficerare, arvoden	12	12
b) Militärbefälet för övre Norrland.		
<i>Ordinarie beställningshavare.</i>		
Kapten, adjutant, arvode	1	1
Regementsläkare (därav 1 stabs- och fästningsläkare)	—	¹⁾ 2
Bataljonsläkare	—	¹⁾ 2
Regementsveterinär (stabs- och fästningsveterinär)	—	¹⁾ 1
Övermaskinist	—	¹⁾ 1
Förste montör	—	¹⁾ 1
Montör	—	¹⁾ 1
<i>Övrig personal.</i>		
Garnisonspastor, arvode	—	¹⁾ 1
Expeditionsunderofficerare, arvoden	1	²⁾ 3
c) Östra brigadens stab.		
<i>Ordinarie beställningshavare.</i>		
Brigadchef	—	³⁾ 1
Kapten, adjutant, arvode	1	1
<i>Övrig personal.</i>		
Fortifikationsofficer, arvode	—	1
Expeditionsunderofficerare, arvoden	1	3
Brigadläkare, arvode	—	1
Brigadveterinär, arvode	—	1
d) Militärbefälet på Gotland.		
Oförändrad sammansättning ⁴⁾	8	8
e) Infanterilinspektionen.		
<i>Ordinarie beställningshavare.</i>		
Överstelöjtnant eller major	—	1
Major	—	1
Kaptener, arvoden	—	2
<i>Pensionerad personal.</i>		
Expeditionsunderofficer, arvode	1	1

¹⁾ Från staten för kommandantskapet i Boden.

²⁾ Därav 2 överflyttade från staten för kommandantskapet i Boden.

³⁾ Överflyttad från rubriken a) Arméfördelningsstaberna.

⁴⁾ Lönen till militärbefälhavaren föreslås förändrad från O. 6 till O. 7

	Antal beställningar	
	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation
f) Kavalleriinspektionen.		
<i>Pensionerad personal.</i>		
Chefens för remonteringsväsendet ställföreträdare, arvode.....	1	1
Redogörare, arvode	1	1
Expeditionsunderofficer, arvode.....	1	1
g) Militärläroverksinspektionen		
<i>Ordinarie beställningshavare.</i>		
Inspektör för militärläroverken	—	1
<i>Pensionerad personal.</i>		
Expeditionsunderofficer, arvode	1	1
	Kronor	Kronor
Löner, respektive arvoden till ovanstående ordinarie beställningshavare	199,324	246,681
Arvoden å 1,170 kronor till en var av regements- och bataljonslikarna samt regementsveterinären i Boden	—	5,850
Arvoden å 600 kronor till 3 kaptener vid infanteriinspektionen och vapendepartementet (därav 2 å infanteriinspektionens stat och 1 inkommenderad).....	—	1,800
Arvode till chefens för remonteringsväsendet ställföreträdare	5,604	5,400
Arvoden till pensionerade officerare och underofficerare	²⁾ 58,920	63,120
Arvode åt garnisonspastorn i Boden	—	4,200
Arvoden å 500 kronor åt brigadläkaren och å 300 kronor åt brigadveterinären vid östra brigaden	²⁾ 800	800
Summa kronor	264,648	327,851

¹⁾ Överflyttad från rubriken a) Arméfördelningsstaberna.

²⁾ Arvoden till de under »Östra brigadens stab» nytillkomna befattningarna hava här medräknats. Dessa stå icke i samband med den föreslagna omorganisationen av den centrala ledningen och förvaltningen.

Staten för *generalstabskåren* (nuvarande generalstaben) skulle vid genomförandet av det nu framlagda förslaget undergå de förändringar, som framgå av nedanstående tabell.

	Antal beställningar	
	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation
Militär personal:		
<i>Överadjutanter.</i>		
Överstar	1	¹⁾ 2
Överstelöjtnanter	4	6
Majorer	11	11
<i>Stabsadjutanter.</i>		
Kaptener	34	29

¹⁾ Därav 1 beställning, förändrad från lönegraden O. 7 till O. 6. Överflyttad från staten för arméfördelningsstaberna, militärbefäl och inspektioner.

	Antal beställningar	
	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation
<i>Militärattachéer.</i>		
Överstelöjtnant	1	1
Majorer	3	3
<i>Pensionerad personal.</i>		
Redogörare	1	1
Bibliotekarie	1	1
Aktuarier	3	3
Expeditionsofficerare	—	1 ²
Expeditionsunderofficerare	2	2
<i>Civil personal.</i>		
Oförändrad sammansättning	6	6
	Kronor	Kronor
Löner till ovanstående officerare, förslagsvis	347,622	344,637
Löner till ovanstående ordinarie civil personal, förslagsvis	33,264	33,264
Arvoden till ovanstående pensionerade officerare och underofficerare	20,940	27,300
Arvoden m. m till militärattachéer	48,000	48,000
Vikariatsersättning under semester för ordinarie civila befattningshavare	1,000	1,000
Ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	19,200	19,200
Ersättning till officerare kommenderade till järnvägarna	25,200	25,200
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	1,530	1,305
Summa kronor	496,756	499,906

¹⁾ Överflyttade från lantförsvarets kommandoexpedition.

I fråga om staten för *artilleristaben* innebär det nu framlagda förslaget, att 1 majorsbeställning förändras till majors- eller överstelöjtnantsbeställning, samt att det för en infanteriofficer nu avsedda stabsarvodet å 600 kronor utgår.

Statens nuvarande slutsumma minskas därigenom med 300 kronor.

Staten för *kommendantskapet i Boden*, vilken — om arvoden till 2 expeditionsofficersbefattningar, nu upprätthållna av personal på övergångsstat, medräknas — slutar på 83,436 kronor, utgår.

Staten för *krigshögskolan* ökas med 1 majorsbeställning. Därjämte ökas den för repetitörer avsedda arvodesposten med 600 kronor, varemot posten till lärararvoden minskas med 420 kronor. Den sammanlagda kostnadsökningen härför uppgår till 9,780 kronor.

Staten för *artilleri- och ingenjörhögskolan* ökas med 1 kaptens- eller majorsbeställning, för vilken kostnaden beräknas till 8,500 kronor.

Staten för *officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen* ökas med 1 kaptenbeställning, varjämte inspektören för trängen uppflyttas från lönegraden O. 6 till O. 7. Kostnadsökningen härför utgör 9,381 kronor.

Staten för *intendenturkåren* ökas med 1 kaptenbeställning och 1 arvode för pensionerad officer samt minskas med 1 löjtnantsbeställning och 1 arvode för pensionerad underofficer.

Kostnadsökningen härför utgör 3,660 kronor.

En sammanfattning av ovan angivna kostnadsökningar och kostnadsminskningar framgår av nedanstående tabell.

	Kostnads- ökning	Kostnads- minskning
	Kronor	Kronor
Staten för försvarsdepartementet (lantförsvarets kommando- expedition)	—	7,440
» » arméförvaltningen	—	84,349
» » generalitetet	34,000	—
» » arméfördelningsstab, militärbefäl och inspektioner	63,203	—
» » generalstabskåren	3,150	—
» » artilleristaben	—	300
» » kommandantskapet i Boden	—	83,436
» » krigshögskolan	9,780	—
» » artilleri- och ingenjörhögskolan	8,500	—
» » officerare m. fl. vid trängen	9,381	—
» » intendenturkåren	3,660	—
Summa kronor	131,674	175,525

Nettominskningen för lantförsvaret skulle sålunda komma att uppgå till (175,525 — 131,674 =) 43,851 kronor.

I samband härmed torde böra erinras, att de föreslagna förändringarna i gällande stater medföra krav på vissa jämkningar i fråga om det antal hästar, som nu är tilldelat de särskilda befattningshavarna eller staberna. Då emellertid den nya organisationen icke torde medföra ökning av det nuvarande sammanlagda antalet stamhästar och egna tjänstehästar, torde Kungl. Maj:t få vidtaga de överflyttningar av hästar de olika staberna emellan eller andra jämkningar, som vid organisationens genomförande må finnas erforderliga.

F. Sjöförsvaret.

1. Chefen för marinen.

Chefen för marinen bör hava till allmän uppgift att övervaka tjänstens handhavande inom marinen i dess helhet samt att, under ägnande av ständigt uppmärksamhet åt det allmänna tillståndet inom marinen, i den mån på honom ankommer, inför Konungen ansvara för marinens krigsberedskap och tjänstbarhet samt för ordning och krigstukt inom densamma.

I egenskap av befälhavare, närmast under Konungen, över flottan och kustartilleriet bör chefen för marinen i fred hava ständig befälsrätt över marinens militära och civilmilitära personal, dess sjöstyrkor, fartyg, stationer och depåer, kustfästningar, skolor och utbildningsanstalter samt övriga marinen tillhörande organisationer. Över sjöförsvarets kommandoexpedition och marinförvaltningen bör han däremot icke utöva något chefskap. Följande myndigheter böra sålunda i militärt avseende vara direkt underställda chefen för marinen, nämligen stationsbefälhavarna, inspektören för kustartilleriet — såsom chefen för kustartilleriet enligt vad i det följande närmare omförmäles torde böra benämnas —, kommandanterna i kustfästningarna, cheferna för de civilmilitära kårerna, cheferna för sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan ävensom sjöstyrkebefälhavare och chef å enkelt fartyg. Befälhavare å fartyg på expedition till huvudsakligen utländska farvatten samt å fartyg med uppdrag, som ej direkt berör flottans verksamhet, torde emellertid i vissa avseenden böra undandragas chefens för marinen befälsrätt.

Chefen för marinen bör hava till särskilt åliggande att besluta eller avgiva yttrande i ärenden, som beröra flottans officerskår; han bör äga att besluta om placering och kommandering av personal till befattningar, som skola bestridas av sjöofficerare eller civilmilitär personal av kaptens och lägre tjänstegrad (-klass) samt att till Konungen avgiva förslag till placering och kommandering av dylik personal av högre tjänstegrad (-klass). Han bör vara ordförande i flottans befordringskommission för officerare.

Därest icke annorlunda särskilt befallas, bör chefen för marinen vidare vara ledare av större krigsövning, då Konungen icke finner för gott att själv övertaga ledningen.

Chefen för marinen förfogar omedelbart över marinstaben såsom organ för de militära ärendenas beredning. I övrigt äger han att, i den mån förekommande ärenden beröra honom underställda myndigheters verksamhetsområden, i och för ärendenas beredning på lämpligt sätt höra sagda myndigheter antingen genom att inhämta yttranden och förslag eller, när så är möjligt och lämpligt, genom att låta vederbörande myndighet deltaga i överläggningar eller närvara vid ärendenas föredragning inför chefen för marinen. Särskilt bör det åligga chefen för marinen att, i vad angår ärenden, som beröra kustartilleriet och kustfästningarna, höra inspektören för kustartilleriet samt i fråga om ärenden, som beröra de civilmilitära kårerna, dessas chefer.

Såsom inför Konungen ansvarig för marinens krigsberedskap och tjänstbarhet samt genom den ställning, chefen för marinen avses att intaga i förhållande till marinstaben, kommer han att i vissa hänseenden övertaga de åligganden, som för närvarande närmast påvila chefen för marinstaben. Chefen för marinen kommer sålunda att få till åliggande, bland annat, att med uppmärksamhet följa utbildning och övningar samt uppgöra förslag till förbättringar härutinnan, att noggrant följa sjökrigsväsendets utveckling såväl inom som utom riket, att låta uppgöra planer för marinens mobilisering ävensom att i övrigt behandla frågor, som röra dess sättande i stånd att fylla sin uppgift.

Chefen för marinen bör äga att i den utsträckning, som erfordras för följande av utbildning och övningar samt för övervakande av tjänsten och tillståndet i övrigt inom marinen, inspektera honom underställda myndigheter, sjöstyrkor, fästningar samt övriga formationer och anstalter. Det bör tillkomma honom att, på grund av vunna rön och gjorda erfarenheter samt med ledning av inkomna förslag, hos Konungen göra de framställningar eller, i mån av befogenhet, själv vidtaga de åtgärder och utfärda de föreskrifter, som kunna befinnas påkallade.

Genom att överinseendet över utbildningen och övningarna inom marinen i fred tillkommer chefen för marinen samt ledningen av arbetet med de militära krigsförberedelserna m. m. likaledes är honom anförtrödd, ävensom genom att chefen för marinen jämväl i vissa andra hänseenden äger att under fredstid taga befattning med frågor av betydelse för marinens krigsberedskap, erhålles betryggande säkerhet för att sagde chef, som avses att vid krigstillfälle i regel bekläda den viktiga befattningen såsom marinestabschef i högkvarteret, är fullt förtrogen med de uppgifter, vilka under krig påvilå honom i denna egenskap.

I enlighet med vad jag förut uttalat, bör chefen för marinen vara tillförsäkrad betryggande inflytande å marinförvaltningens verksamhet, i den mån densamma har särskild betydelse för marinens krigsberedskap. Chefen för marinen bör sålunda äga att i vissa väsentliga frågor, som avse de materiella krigsförberedelserna, meddela marinförvaltningen bindande direktiv till ledning för dess arbeten härmed samt att, när dylika och andra för hans ämbetsbefattning betydelsefulla ärenden, som gälla den teknisk-ekonomiska förvaltningen, underställas Kungl. Maj:ts prövning, däröver avgiva yttranden. För beredningen av nu nämnda och andra till hans ämbetsbefattning hörande ärenden, som beröra förvaltningen, bör chefen för marinen äga att påkalla biträde av eller samråd med marinförvaltningen samt, i den mån ärendena avse kustfästningarna och kustartilleriet, jämväl biträde av inspektören för kustartilleriet. I likhet med vad som förutsatts beträffande chefen för hären, bör vidare chefen för marinen medverka vid det förberedande budgetarbetet genom att yttra sig över marinförvaltningens förslag rörande sjöförsvarets medelsbehov, särskilt med avseende å de äskade anslagens inbördes betydelse för marinens krigsberedskap.

De frågor, beträffande vilka chefen för marinen bör kunna meddela marinförvaltningen direktiv, äro i huvudsak följande: planläggning av anskaffning utav ny sjökrigsmateriel och viktigare förändringar eller utrangering av förefintlig dylik materiel; planläggning av ny eller viktigare förändring av befintlig kustfästning eller nedläggande av dylik; planläggning i fråga om fartygens rustningar samt sådana förändringar beträffande kol-, olje- m. fl. förråd, som äro av särskild betydelse för krigsberedskapen.

Chefen för marinen bör i den nuvarande chefs för marinestaben ställe bliva ordinarie ledamot i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.

Vad förut i avseende å chefen för hären anförts beträffande grunderna

för personvalet samt bemålde chefs anställnings- och avlöningsförhållanden m. m. äger full tillämplighet jämväl i fråga om chefen för marinen.

Tillsättandet av en chef för marinen kräver med den här tilltänkta organisationen ovillkorligen en ökning av flottans officerskår med en beställning. Emellertid synes det icke vara erforderligt att öka antalet flaggmansbeställningar. Befattningen såsom stationsbefälhavare i Stockholm, för vilken enligt nuvarande organisation är avsedd en flaggman, torde nämligen, även om vissa olägenheter äro därmed förbundna, kunna bestridas av en kommandör. Vidare torde det låta sig göra att å någon av de befattningar, som nu bestridas av kommandörer, placera en kommandörkapten av 1. graden. Att längre utsträcka utbytet av beställningar anser jag icke förenligt med tillgodoseendet av tjänstens behöriga upprätthållande. På grund härav, och då den möjligheten icke står till buds att tillsvidare fylla behovet av en regementsofficer från övergångsstaten, räknar jag med att för här omhandlat ändamål i staten för flottans officerskår uppföres en ny kommandörkapstensbeställning av 1. graden.

Därest befattningen såsom stationsbefälhavare i Stockholm sålunda skall bestridas av en kommandör, synes rimligt, att denne, i likhet med vad förhållandet är med stationsbefälhavaren i Karlskrona, tillerkännes visst arvode såsom bidrag till den honom vid besök av främmande örlogsfartyg åvilande, i vissa fall rätt betungande representationsskyldigheten. Detta arvode torde böra utgå med 1,200 kronor om året.

2. Marinstaben.

I anslutning till i det föregående uttalade synpunkter bör marinstaben bibehållas såsom organ för beredning av ärenden rörande, bland annat, krigsförberedelserna i militärt avseende samt för sådant ändamål direkt anknytas till chefen för marinen. I fråga om stabens inre organisation anser jag vissa ändringar erforderliga, för vilka jag i det följande skall närmare redogöra.

Marinstaben bör stå under närmaste befäl av en flaggman, lämpligen benämnd *stabsamiral*. Denne bör biträda chefen för marinen i arbetet med de militära krigsförberedelserna, leda och sammanhålla beredningen av flertalet stabsärenden samt själv handlägga och avgöra åtskilliga löpande ärenden av olika slag, allt i enlighet med de föreskrifter rörande arbetsfördelningen m. m., som kunna komma att meddelas i vederbörlig instruktion eller arbetsordning. Vid krigstillfälle bör stabsamiralen i regel bekläda befattningen såsom marinstabschefens i högkvarteret närmaste man. I de fall, då chefen för marinen blir urståndsatt att bestrida stabschefsbefattningen eller eventuellt tilldelas annan uppgift, torde stabsamiralen böra träda i hans ställe såsom marinstabschef i högkvarteret.

Såsom beredningen föreslagit, torde sådana ärenden, vilkas avgörande avses att överflyttas från försvarsdepartementet till chefen för marinen — särskilt de, som angå sjökadetternas, sjöofficerarnas och den civilmilitära

personalens utbildning samt kommandering m. m. — böra, tillika med vissa inom marinstaben för närvarande förekommande ärenden, handläggas på en särskild avdelning. I stället för den av beredningen ifrågasatta benämningen på denna avdelning, nämligen kommandoavdelningen, vilken benämning måhända lätt kan komma att förväxlas med kommandoexpeditionen, föreslår jag, att densamma, i likhet med motsvarande avdelning inom härens stab, benämnes *personalavdelningen*.

Mobiliseringsavdelningen bör för nedbringande av personalbehovet till överensstämmelse med beräkningarna i 1925 års försvarsproposition införlivas med *organisationsavdelningen*.

Såsom jag i det föregående framhållit, bör det av beredningen avsedda syftenalet att tillförsäkra den kustartilleristiska sakkunskapen större inflytande på handläggningen inom marinens centrala ledning av kustfästningarna och kustartilleriet berörande militära ärenden kunna förverkligas utan en allt för djupgående förändring av det bestående. I fråga om kustartilleriets kommandoärenden i allmänhet har chefen för kustartilleriet för närvarande lika stort och i vissa avseenden större inflytande på dessa, än vad som i motsvarande hänseende tillkommer någon myndighet inom flottan. Då det är avsett, att detta inflytande i stort sett skulle förbliva orubbat, erfordras för här omhandlat ändamål sålunda icke någon särskild åtgärd. Vad åter angår sådana inom marinstaben förekommande ärenden, som huvudsakligen beröra kustfästningarnas och kustartilleriets krigsförberedelser, synes handläggningen av dessa i förut berört syfte samt i betraktande av nedan angivna omständigheter böra undergå viss förändring.

Enligt nu gällande organisation äro befattningarna såsom avdelningschefer inom marinstaben beräknade att bestridas och hava också nästan undantagslöst bestritts av sjöofficerare. I detta avseende kan med hänsyn till arbetets beskaffenhet — allra helst sedan mobiliserings- och organisationsavdelningarna sammanslagits — icke ifrågasättas någon ändring. För att biträda vid utredningen av, bland annat, ärenden rörande kustfästningarnas och kustartilleriets krigsförberedelser tjänstgör i marinstaben en kustartilleriofficer, kapten eller löjtnant. Dessa ärenden beredas sålunda för närvarande av en jämförelsevis ung kustartilleriofficer och föredragas av den avdelningschef — sjöofficer —, till vilkens avdelning ärendet närmast hör. Häremot torde, såsom chefen för kustartilleriet framhållit, kunna riktas den erinran, att kustartilleriets representant icke alltid inför vederbörande chef får tillfälle att framhålla de rent kustartilleristiska synpunkterna på föreliggande frågor, samt framför allt att kustartilleriet vid handläggningen av ifrågasatt ärenden såväl kvalitativt som kvantitativt är väl svagt representerat. Dessa synpunkter böra enligt min åsikt vinna beaktande. I sådant avseende har ifrågasatts att överföra här berörda ärenden från marinstaben till inspektörens för kustartilleriet stab. Då emellertid dessa ärenden merendels mycket intimt sammanhånga med övriga ärenden, som beröra krigsförberedelserna, och med vissa andra inom marinstaben förekommande utredningar m. m., kan en dylik åtgärd icke vidtagas, utan att en olämplig splittring i

ledningen av hithörande arbeten därigenom skulle uppstå. Än allvarligare skulle följden av en sådan åtgärd bliva vid krigstillfälle, då man under nyss angiven förutsättning knappast skulle kunna undgå att utvidga högkvarteret med ytterligare en stab, vilket i många hänseenden skulle medföra betänkliga olägenheter. Med hänsyn till nu anförda skäl anser jag, att den kustartilleristiska sakkunskapen i stället bör beredas ökat inflytande på ifrågasvarande ärendens handläggning inom marininstaben. I sådant syfte finner jag det mest ändamålsenliga tillvägagångssättet vara att inom sagda stab upprätta en *kustartilleriavdelning*, å vilken skulle, bland annat, ankomma beredningen av kustfästningarna och kustartilleriet speciellt avseende marininstabsärenden.

Med införandet av en dylik avdelning torde tillfälle bliva berett att genom en lämplig arbetsfördelning mellan densamma och inspektörens för kustartilleriet stab kunna — med fasthållande av den enhetliga ledningen av krigsförberedelsearbetena — på ett tillfredsställande sätt sörja för att den kustartilleristiska sakkunskapen gives möjlighet att i olika avseenden göra sig gällande vid handläggningen av de rent militära ärenden, som beröra kustfästningarna och kustartilleriet.

Vidkommande härefter marinstabens *personalbehov* har jag för tjänstgöring å personalavdelningen, i överensstämmelse med beredningens förslag beträffande kommandoavdelningen, beräknat en kommandörkapten såsom avdelningschef (i nyssnämnda förslag upptagen såsom kommandör eller kommandörkapten), två kaptenar eller löjtnanter samt en underofficer från flottan ävensom en kapten eller löjtnant från kustartilleriet, tillika tjänstgörande å marinstabens kustartilleriavdelning. Härtill komma två pensionerade officerare och en pensionerad underofficer med arvode, varav en officer och en underofficer avses för bokcentralen och en officer såsom registrator. De båda pensionerade officerarna böra vara skyldiga att jämväl förrätta annan tjänst i de fall, då så för erhållande av lämplig arbetsfördelning finnes erforderligt. De böra därför — i likhet med underofficeren — i staten upptagas utan att direkt anknytas till vissa befattningar. I överensstämmelse med vad jag i det föregående under rubriken »Sjöförsvarets kommandoexpedition» framhållit, förutsätter jag, att arvoden till en pensionerad officer och en pensionerad underofficer, avsedda för tjänstgöring i bokcentralen, skola i avvaktan på dennas överflyttning till marininstaben, såsom för närvarande, upptagas på försvarsdepartementets stat. För handläggningen av, bland annat, ärenden, som beröra de civilmilitära kårerna eller som äro av ekonomisk innebörd, bör en marinintendent överflyttas från marinförvaltningens intendentalavdelning till personalavdelningen.

Då den för personalavdelningen enligt ovan avsedda personalen bör kunna erhållas genom överflyttning från andra tjänstgöringsplatser, med undantag av en såsom registrator avsedd pensionerad officer, kräves för denna avdelnings upprättande endast den statändringen, att ett arvode för en pensionerad officer tillkommer.

För kustartilleriavdelningen har jag beräknat en regementsofficer såsom

avdelningschef samt en kapten eller löjtnant. För den senare är enligt nuvarande organisation en beställning beräknad. För bestridande åter av förstnämnda befattning har givetvis icke någon beställning avsetts vid beräkning av staten för kustartilleriets officerskår enligt 1925 års marinordning. Det har därför undersökts, huruvida genom överflyttning från annat tjänstgöringsområde någon officer — vare sig av regementsofficers eller lägre grad — kunde frigöras för här ifrågavarande ändamål. Såsom i annat sammanhang berörts, anser jag icke möjligt att i sådant avseende disponera den för sjöförsvarets kommandoexpedition beräknade beställningen. Enligt den verkställda utredningen låter det sig icke heller göra att utan åsidosättande av tjänstens behöriga krav överflytta någon officer från annat tjänstområde, särskilt vid det förhållandet, att en för trupptjänst enligt 1925 års beslut beräknad officer redan för närvarande ansetts böra — utöver de härför enligt nuvarande organisation beräknade — ställas till förfogande i chefens för kustartilleriet stab för förstärkning av arbetskrafterna därstädes. På grund härav borde sålunda för nyss nämnt ändamål staten för kustartilleriets officerskår ökas med en beställning. I sådant avseende synes emellertid icke med nödvändighet behöva beräknas en regementsofficersbeställning. Jag anser nämligen, att befattningen såsom tygmästare i Karlskrona fästning bör utan allt för allvarliga olägenheter kunna upprätthållas av en kapten i stället för, såsom för närvarande är avsett, av en regementsofficer. Den erforderliga ökningen skulle sålunda kunna inskränkas till en kaptensbeställning. Då emellertid personal å övergångsstat för närvarande finnes tillgänglig, torde denna ökning icke nu behöva företagas utan först framdeles, när tjänstduglig officer i nyssnämnda beställning icke finnes att tillgå å övergångsstat.

För övriga avdelningar har jag beräknat samma personal som enligt 1925 års försvarsproposition, dock — i överensstämmelse med av 1928 års sakkunniga avgivet förslag — med tillägg av en kapten eller löjtnant. Chefen för marinstaben har beträffande officersbehovet i sagda stab i sitt utlåtande över de sakkunnigas förslag yttrat följande:

»Sedan personalberäkningarna gjordes upp år 1925, har en väsentligen ökad verksamhet måst påläggas marinstaben. Frågor om flygstridskrafternas samverkan med sjöstridskrafterna och deras utnyttjande för sjökriget och för sjöhandels skydd hava svällt ut till en omfattning, som kräver särskild personal (operationsavdelningen), förbindelseväsendets ökade vikt för sjökriget, särskilt med avseende å de omgivande havens övervakande samt de numera så betydelsefulla censur- och chifferfrågorna, fordra ökade arbetskrafter (kommunikationsavdelningen), underrättelseväsendet, frågor om krigspolis och press m. m. fordra en helt annan handläggning nu än tidigare (utrikesavdelningen), omsorgen om personalens välbefinnande, idrott, underhållning såväl ombord som i land jämte dithörande frågor, som stå i samband med vidmakthållandet av en god anda hos personalen, givas numera en långt större betydelse än förut (organisationsavdelningen) o. s. v. Personalen är till den grad knappt beräknad, att ett följdriktigt och framgångsrikt arbete inom marinstaben numera icke kan äga rum, särskilt under sommarhalvåret, då verksamheten under mer omfattande sjökom-

mendingar måste ligga väsentligen nere. En given förbättring skulle ernås, om lärarna i vissa huvudämnen i sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan, vilka lärare av helt naturliga skäl i allmänhet hava sin ordinarie tjänst inom marininstaben, uppfördes på vederbörande skolas stat med ledning av staterna för krigsskolan, krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan. För närvarande *inräknas de såsom tillgång å andra ordinarie arbetsplatser*, under det att deras tid under terminerna så gott som helt upptages av lärarkallet. Kan en dylik statändring ej lämpligen ske, bör på annat sätt marininstaben beredas ökade arbetskrafter och detta i högre mån än de sakkunniga föreslagit.»

De av marininstabschefen anförda skälen för en förstärkning av arbetskrafterna i marininstaben måste anses beaktansvärda. Under världskriget gjorda erfarenheter hava även medfört, att arbetet inom skilda länders marininstaber på senare tid väsentligen ökats, och man har enligt ingångna meddelanden i utländska mariner på vissa håll, även om försvarsväsendet i övrigt minskats, måst företaga en icke obetydlig förstärkning av dessa stabers arbetskrafter. Inom vår marininstab har också särskilt under de senare åren på grund av bristande arbetskraft mycket arbete måst utföras på kvällar samt på sönd- och helgdagar, för vilket arbete i vissa fall särskild ersättning ansetts böra beredas av tillgängliga medel. Enär hittills inom marinen icke förekommit, att officerare avsedda att bestrida lärarbefattningar upptagits på vederbörande skolas stat, synes en sådan anordning icke heller nu lämpligen böra tillgripas. Då möjlighet icke förefinnes att för här ifrågavarande ändamål tillsvidare avse officerare på övergångsstat, bör motsvarande ökning av officerskårens stat vidtagas. Av kostnadsskäl har jag emellertid icke funnit mig kunna tillstyrka större ökning än vad de sakkunniga föreslagit, nämligen med en kapten eller löjtnant vid flottan, och har jag av berörda anledning ansett, att denna beställning bör å staten upptagas såsom löjtnant. Därest en löjtnant icke befinnes böra avses för ifrågavarande befattning, torde nämligen utbyte på annan befattning utan allt för allvarlig olägenhet kunna äga rum.

Marininstabens civila personal utgöres för närvarande av en expeditions-vakt, uppförd å ordinarie stat, samt två kvinnliga biträden, vilka avlönas från den i staten för marininstabens personal uppförda anslagsposten till extra befattningshavare, renskrivning m. m., för närvarande beräknad till 5,000 kronor. Vad angår expeditionsvakten, ifrågasätter jag ingen ändring. I avseende å de båda kvinnliga biträdena innebär beredningens förslag, att dessa skulle ingå i det för marinstyrelsen i dess helhet beräknade antalet ordinarie kontorsbiträden, varför nämnda anslagspost föreslagits skola utgå ur staten. Med den av mig tänkta organisationen böra nämnda biträden emellertid alljämt avlönas från i ovannämnda stat uppfört anslag. I enlighet med de grunder, som jag i det följande under rubriken »Marinförvaltningen» föreslår skola tillämpas vid beräkningen av motsvarande anslag i staten för marinförvaltningen, synes nu ifrågavarande anslagspost böra med samtidig ändring av benämningen till »Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.» beräknas på följande sätt:

Grundavlönningar till extra ordinarie tjänstemän, <i>högst</i>	kronor 4,104:—
Avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän, <i>för-</i> <i>slagsvis</i>	312:—
Extra befattningshavare, renskrivning m. m., <i>högst</i>	584:—
<hr/>	
Summa förslagsanslag	kronor 5,000:—

Ehuru jag såhunda icke nu ansett mig böra föreslå överflyttande av nämnda biträden å ordinarie stat, såsom beredningen synes hava förutsatt och såsom i annat sammanhang föreslagits av chefen för marinstaben, får jag, beträffande denna frågas upptagande till behandling framdeles, hänvisa till vad i det följande anföres i avseende å motsvarande personal inom marinförvaltningen.

I detta sammanhang torde jämväl böra upptagas till behandling frågan om inrättandet av en *sjökrigshistorisk avdelning* inom marinstaben, som länge varit ett starkt önskemål. Visserligen sammanhänger nämnda fråga icke direkt med spörsmålet om själva den centrala ledningens och förvaltningens organisation, men den får å andra sidan anses hava så stor vikt och betydelse för marinstabens allmänna uppgifter och verksamhet, att den icke nu bör lämnas åsido, detta så mycket mindre som såväl beredningen som 1928 års sakkunniga föreslagit inrättandet av en dylik avdelning.

Beredningen, som ansett, att det vore synnerligen önskvärt, att den sjökrigshistoriska forskningen bleve fastare ordnad än hittills, har föreslagit, att chefskapet för den sjökrigshistoriska avdelningen, till vilken marinstabens bibliotek jämväl borde hänföras, skulle förenas med chefskapet för sjökrigshögskolan, samt att förutom bibliotekarien en annan pensionerad officer med arvode borde anställas å avdelningen. Dessutom förutsattes, att erforderlig kontorspersonal skulle ställas till avdelningens förfogande. I avseende å ett av chefen för marinstaben framställt, av riksarkivet förordat förslag om anställande av en särskild tjänsteman från riksarkivet såsom sjökrigsarkivarie med arvode, beräknat till 2,500 kronor per år, har beredningen ansett, att härmed borde anstå, tills erfarenhet vunnits angående avdelningens arbetsätt m. m.

I sitt yttrande över beredningens förslag framhåller chefen för marinstaben, att den föreslagna avdelningen skulle bliva ett väl svagt instrument för åstadkommande av den fastare ordning av den sjökrigshistoriska forskningen, som måste anses önskvärd. Att utan vidare pålägga chefen för sjökrigshögskolan en dubbeltjänst låte sig icke göra, och dessutom funnes ingen säkerhet för att denne chef alltid lämpade sig för uppdraget. Den av chefen för marinstaben föreslagna sjökrigsarkivarien vore nödvändig, då avdelningen utan råd och stöd av denne tjänsteman icke skulle komma igång med sitt arbete. För den skull borde i staten upptagas arvoden dels till en avdelningschef, som förutsattes kunna vara antingen officer på stat, jämväl kommanderad till annan tjänstgöring, eller ock officer i reserven, som lämpade sig för uppdraget, dels till en sjökrigsarkivarie.

1928 års sakkunniga hava biträtt chefens för marinstaben förslag och såhunda för ändamålet beräknat två arvoden å respektive 3,180 och 2,500 kronor.

Av utredningen i ämnet har framgått, att de sjökrigshistoriska forskningarna, som det jämlikt gällande instruktion åligger marinstaben att verkställa, hittills måst eftersättas på grund av andra mera trängande arbetsuppgifter och avsaknaden av särskild personal för ändamålet. Med hänsyn till dessa forskningars betydelse ej allenast för marinstabens egen verksamhet och sjöofficerarnas utbildning utan jämväl för kändedomen i allmänhet om vårt fäderneslands historia anser jag det vara angeläget, att det rika källmaterial, som förefinnes dels i flottans arkiv, dels i riksarkivet, dit flottans äldsta arkivalier numera överflyttats, bliver någorlunda systematiskt bearbetat. I likhet med chefen för marinstaben finner jag för detta ändamål nödvändigt, att avdelningen förfogar över en särskild arkivutbildad tjänsteman, vilkens arvode lämpligen bör, för erhållande av jämn månadskvot, bestämmas till 2,400 kronor per år. Vad chefskapet för avdelningen vidkommer, lär man icke kunna utgå från att detta som regel skall förenas med viss annan tjänst. En sådan anordning torde visserligen vara tänkbar till en början, medan förberedelserna till det egentliga forskningsarbetet pågå, men för framtiden kräves säkerligen, att avdelningschefen helt ägnar sig åt sin uppgift. Enär personaltillgången icke medgiver, att en officer på stat beräknas för ändamålet, bör i staten uppföras ett arvode å 3,180 kronor. Då det emellertid, beroende på föreliggande omständigheter och med hänsyn till önskvärldheten att kunna träffa lämpligt val av avdelningschef, kan bliva erforderligt att under viss tid förena denna befattning med en annan, synes nyssnämnda arvode härunder böra kunna utgå till en pensionerad officer eller annan officer i reserven, placerad till tjänstgöring på avdelningen utan att vara avdelningschef.

Ehuru inrättandet på nu angivet sätt av en särskild sjökrigshistorisk avdelning otvivelaktigt måste anses innebära en väsentlig förbättring av den nuvarande ordningen, lär dock den beräknade personalen, även om bibliotekarien i marinstaben medräknas, bliva väl knapp för ett så stort arbetsfält. Det kunde således finnas fog för att, såsom av chefen för marinstaben i annat sammanhang påyrkats, förstärka avdelningens arbetskrafter med åtminstone en officer på stat. Innan närmare erfarenhet vunnits angående avdelningens arbetssätt m. m., anser jag mig emellertid icke böra ifrågasätta någon personalökning för detta ändamål.

Chefen för marinstaben har i sitt yttrande över beredningens förslag framhållit önskvärldheten av, att ett antal *arvodena* funnes upptagna i stat för att kunna tilldelas vissa officerare, som genomgått högre kurs vid sjökrigshögskolan och som efter vederbörlig provtjänstgöring erhållit ordinarie tjänstbefattning inom marinens styrelse. Dessa arvoden borde utgå efter i tillämpliga delar de grunder, som gällde för arvoden inom artilleristaben och fortifikationsstaben. Beträffande de sålunda föreslagna arvoden synes, såsom 1928 års sakkunniga uttalat, följdriktigheten fordra, att de officerare vid marinen, som i detta avseende kunna anses likställda med officerare vid armén, vilka åtnjuta denna avlöningsförmån, även därav bliva delaktiga. I saknad av erforderlig utredning i ämnet har jag emellertid icke nu kunnat fatta slutlig ståndpunkt i denna fråga.

3. Marinförvaltningen.

Allmänna grunder.

Av vad i det föregående anförts torde framgå, att marinförvaltningen avses att bibehållas såsom ett självständigt ämbetsverk, vilket alltjämt bör under Kungl. Maj:t utöva den centrala ledningen av rikets sjöförsvaret i tekniskt och ekonomiskt avseende, dock med skyldighet att därvid, i den mån tillgången på medel och förhållandena i övrigt det medgiva, ställa sig till ofterrättelse de direktiv, som chefen för marinen jämlikt för honom utfärdad instruktion meddelar. Den form för handläggningen av vissa till såväl den militära som den teknisk-ekonomiska ledningen hörande ärenden, som införes i och med att nämnda befogenhet tillägges chefen för marinen, kommer att delvis ersätta eller komplettera det samråd, som enligt för marinförvaltningen utfärdad instruktion nu skall äga rum i vissa viktiga frågor mellan sagda ämbetsverk å ena sidan samt chefen för marininstaben respektive chefen för kustartilleriet å den andra.

I fråga om olika sätt för direktivens meddelande samt angående marinförvaltningens orubbade ansvar för själva förvaltningen och hushållningen m. m. har jag redan i det föregående uttalat mig. Därvid har, bland annat, förutsatts, att meddelandet av direktiv i regel skall föregås av en ingående beredning av föreliggande fråga. Vid dylika beredningar, vilkas ändamål närmast bör vara att åvägbringa en rationell planläggning av de teknisk-ekonomiska åtgärder, som anses erforderliga för upprätthållande av marinens krigsduglighet, torde jämväl böra klarläggas, i vilka avseenden arbetet med de rent militära krigsförberedelserna redan på ett förberedande stadium bör anpassas efter de tekniska och ekonomiska förutsättningarna. Därigenom bliver marinförvaltningen satt i tillfälle att utöva ett visst inflytande på de militära förberedelserna.

Vidare har jag i nämnda sammanhang uttalat, att, vid eventuellt uppkommande meningsskiljaktigheter i en viss fråga, denna bör underställas Kungl. Maj:ts avgörande. Genom underställningsförfarandet beredes chefen för marinen såväl som marinförvaltningen tillfälle att i frågor, där enighet icke kunnat åstadkommas, hos högsta ledningen hävda de intressen, som en var i första hand representerar, varjämte åt marinförvaltningen bevaras möjligheten att inför Kungl. Maj:t städse upp bära det ansvar, som alltjämt förblir förvaltningen pålagt.

Vad i övrigt angår marinförvaltningens allmänna uppgifter och verksamhetsområde, finner jag icke anledning ifrågasätta någon ändring i nuvarande organisation. Jag anser likväl, att beredningens tanke att till förvaltningsorganet överföra vissa marininstaben nu påvilande uppgifter delvis kan och bör förverkligas. Jag syftar härvid på, att beredningen bland annat föreslagit, att utarbetandet av vissa exercisreglementen, skjutinstruktioner och andra utbildningsföreskrifter, som kräva teknisk sakkunskap, borde ske inom vederbörande tekniska avdelning inom sektion II (marinförvaltningen). Förutsättningen härför var visserligen, att organisationsavdelningen i marin-

staben, varest detta arbete nu ombesörjes, skulle under form av en centralavdelning överföras till förvaltningssektionen, men även med bibehållande av nuvarande organisation torde sådant arbete, som huvudsakligen kräver teknisk sakkunskap, kunna utföras på sätt beredningen föreslagit, dock i samarbete med marinstabens organisationsavdelning, som bör hava till uppgift att sammanhålla redigerandet av dylika föreskrifter rörande tjänsten. Nu nämnda fråga synes mig lämpligen böra lösas i samband med en kommande omarbetning av för marinstaben och marinförvaltningen gällande instruktioner.

I det föregående har jag uttalat, att det ökade inflytande på handläggningen inom den centrala ledningen av kustfästningarna och kustartilleriet berörande ärenden, som ansetts böra tillkomma chefen (inspektören) för kustartilleriet, bör beredas honom på annat sätt än beredningen föreslagit. Vad angår frågor, som handläggas inom marinförvaltningen, synes mig detta böra ske genom en utveckling av nu bestående ordning för ärendenas behandling sålunda, att stabschefen hos chefen (inspektören) för kustartilleriet, vilken nu äger deltaga i beredningen ävensom närvara vid föredragningen av ifrågavarande ärenden med rätt att reservera sig mot marinförvaltningens beslut, erhåller vissa utvidgade befogenheter, utan att dock förvaltningsansvar påläggas honom; att pålägga stabschefen dylikt ansvar torde nämligen icke vara lämpligt med hänsyn till svårigheten för honom att så ingående tränga in i ärendenas ekonomiska innebörd, som man kan fordra av en i avseende å förvaltningen ansvarig ledamot. Stabschefen bör sålunda beredas möjlighet att vid behov yrka bordläggning av ett ärende, att begära tillkallandet av inom vederbörlig avdelning tjänstgörande kustartilleriofficer i och för lämnande av upplysningar, att deltaga i justeringen m. m., vilka befogenheter torde hava en ingalunda oväsentlig betydelse. För att förläna reservationsrätten ökad vikt, synes det vidare lämpligt att föreskriva, att beslut av marinförvaltningen, varemot stabschefen reserverat sig, skall — dock under nedan angiven förutsättning — underställas Kungl. Maj:ts prövning, i likhet med vad nu är föreskrivet beträffande beslut, som medför utgift över 10,000 kronor och mot vilket föredraganden anfört reservation. För att begränsa underställandet till viktiga frågor och samtidigt bereda inspektören för kustartilleriet möjlighet att mera direkt giva uttryck för sin uppfattning, synes det lämpligt, att underställningsförfarandet göres beroende av, huruvida bemälda inspektör inom viss begränsad tid påkallar underställning. Genom ovannämnda anordningar, ävensom därigenom, att protokoll och listor över alla beslut, som beröra kustartilleriet och kustfästningarna, tillställas inspektören för kustartilleriet, synes erforderligt inflytande på kustartilleriet och kustfästningarna berörande förvaltningsärenden hava beretts denne.

Ämbetsverkets inre organisation.

Enligt nuvarande organisation är marinförvaltningen indelad i nio avdelningar, nämligen artilleri-, torped-, min-, nautiska, fortifikations-, ingenjör-, intendent-, sanitets- och civilavdelningarna.

Enligt beredningens förslag skulle marinförvaltningen i den tilltänkta marinstyrelsen närmast motsvaras av dess II sektion, bestående av följande avdelningar, nämligen *dels* artilleri-, min- och torped-, skeppsbyggnads-, intendentur-, sjukvårds- och civilavdelningarna, motsvarande nuvarande artilleri-, torped-, min-, ingenjör-, intendent-, sanitets- och civilavdelningarna, *dels* kommunikations- och centralavdelningarna, i huvudsak motsvarande marinstabens kommunikations-, mobiliserings- och organisationsavdelningar samt marinförvaltningens nautiska avdelning.

Förutom nautiska avdelningen skulle enligt förslaget även fortifikationsavdelningen upphöra såsom en självständig avdelning och förändras till en byrå ingående i marinstyrelsens III sektion (kustartilleriavdelningen).

Med den lösning av frågan, huru den marina ledningen bör till sina huvuddrag organiseras, som jag i det föregående förordat, kan från spörsmålet om marinförvaltningens inre organisation avskiljas förslaget dels om överförandet från marinstaben till marinförvaltningen av marinstabens kommunikations-, mobiliserings- och organisationsavdelningar, dels ock om överförandet till en kustartilleriavdelning av ämbetsverkets fortifikationsavdelning. Problemet blir därmed i detta sammanhang förenklat till en undersökning, huru marinförvaltningen inom sin nuvarande ram bör organiseras på avdelningar och vilka uppgifter, som böra tillkomma dessa.

Med avseende å *artilleriavdelningen* ifrågasätter jag ingen förändring i nuvarande organisation.

Mot beredningens förslag att till en avdelning förena torpedavdelningen och minavdelningen har jag i likhet med myndigheterna och 1928 års sakkunniga intet att erinra.

Beredningen har föreslagit, att från min- respektive torpedavdelningen skulle frånskiljas ärenden rörande, bland annat, telegraf- och telefonmaterielen ävensom radioväsendet, vilka ärenden borde överföras till den föreslagna kommunikationsavdelningen. Härigenom skulle min- och torpedavdelningen, eller såsom den i enlighet med myndigheternas förslag synes böra benämnas, *torped- och minavdelningen*, befrias från en del under senare tid tillkomna uppgifter och kunna uteslutande ägna sig åt torped- och minväsendet.

Liksom beredningen finner jag det ändamålsenligt, att torped- och minavdelningen befrias från vissa avdelningen egentligen ovidkommande uppgifter. Då emellertid beredningens förslag om inrättandet av en kommunikationsavdelning inom förvaltningssektionen icke med nu föreliggande organisationsförslag kan ifrågakomma, måste ärenden angående telegraf- och telefonmaterielen samt radioväsendet överflyttas till annan avdelning. Då jag, såsom nedan anföres, förutsätter, att den nautiska avdelningen skall bibehållas, synes lämpligt, att, såsom ock myndigheterna föreslagit, nämnda avdelning övertager ifrågavarande ärenden.

Enligt beredningens förslag skulle marinförvaltningens *nautiska avdelning* upphöra och dess arbetsuppgifter överflyttas å andra avdelningar. Enär förslaget om torped- och minavdelningarnas sammanslagning, vilket jag som

nämnts biträder, förutsätter möjligheten att till annan lämplig avdelning överflytta ärenden angående telegraf-, telefon- och radiomaterielen, samt då därjämte ärenden rörande den nautiska materielen (sjöinstrument och sjökort) samt skeppar- och styrmansinventarier icke med fördel låta sig överflytta till någon annan av nu föreslagna avdelningar, anser jag i likhet med myndigheterna och 1928 års sakkunniga, att den nautiska avdelningen bör bibehållas.

Till beredningens förslag att till annan avdelning överflytta den nu till nautiska avdelningen hörande inkallelsedetaljen återkommer jag i det följande.

Å nautiska avdelningen handläggas för närvarande en del ärenden av allmän militär natur ävensom frågor rörande marinens arbetarpersonal. Vad de förstnämnda angår, torde med nu föreslagen organisation, enligt vilken den militära ledningen koncentreras till chefen för marinen, nautiska avdelningens befattning med allmänt militära ärendens handläggning bliva av mindre omfattning än vad för närvarande är fallet. Vad angår frågor rörande marinens arbetarpersonal, har beredningen vid det förhållandet, att ingenjöravdelningen torde hava det största intresset härav, föreslagit, att dessa skulle överflyttas till nämnda avdelning. Marinförvaltningen har i denna fråga visserligen ansett, att handläggningen av berörda ärenden icke borde tillkomma en omorganiserad nautisk avdelning, men anfört vissa betänkligheter mot att överföra desamma till ingenjöravdelningen. Därest emellertid, såsom ifrågasatts, en för försvarsväsendets myndigheter gemensam ombudsman bleve tillsatt med uppgift att ombesörja de direkta förhandlingarna med personalorganisationerna och en del av utredningsarbetet, syntes enligt ämbetsverkets mening beredningens förslag utvisa den mest framkomliga vägen.

I likhet med beredningen finner jag det lämpligt, att handläggningen av ärenden rörande marinens arbetarpersonal överflyttas till ingenjöravdelningen. I den mån nämnda ärenden äro av administrativ natur, kommer beredandet av dessa ärenden att jämväl ankomma på den i det följande omförmälda administrativa byrån.

I anslutning till vad förut anförts förutsätter jag beträffande *fortifikationsavdelningen* ingen ändring i nuvarande organisation.

Beredningens förslag i fråga om *ingenjöravdelningen*, eller, såsom den i förslaget benämns, »skeppsbyggnadsavdelningen», innebär en utvidgning av dess verksamhet, som marinförvaltningen i huvudsak avstyrkt. Då jag i det föregående redan yttrat mig om ärenden rörande skepparinventarier samt angående marinens arbetarpersonal, kan jag nu inskränka mig till att i korthet beröra dels vissa övriga frågor, som sammanhänga med den förordade utvidgningen, nämligen rörande behovet av militärpersonal inom avdelningen samt sammanhållandet av ärenden angående industriens krigsorganisation och övertagandet av den för närvarande till nautiska avdelningen hörande s. k. inkallelsedetaljen, dels ock den föreslagna namnförändringen.

Vad den sistnämnda frågan vidkommer, synas fullt bärande skäl icke vara anförda för en förändring av benämningen. Å ingenjöravdelningen

handläggas nämligen åtskilliga mycket betydande ärenden, som icke täckas av begreppet skeppsbyggnad, såsom ärenden angående hus, byggnader, kajer, dockor m. m. ävensom elektrotekniska, förråds- m. fl. frågor. På grund därav anser jag, att benämningen ingenjöravdelningen bör bibehållas.

I avseende å behovet av inom avdelningen tjänstgörande officerare grundar sig beredningens förslag härutinnan dels på den utvidgade verksamheten, dels på den förutsättningen, att ifrågavarande officerare skulle vid planläggning av fartygsbyggnad representera de allmänna militära synpunkterna och medverka vid avdelningens samarbete med övriga avdelningar. Då beredningen förutsatt, att befattningen såsom inspektör för undervattensbåtvapnet skulle upphöra, skulle vidare en av de å avdelningen kommanderade officerarna speciellt företräda undervattensbåt detaljen.

I den mån behovet av särskilda officerare å ingenjöravdelningen gör sig gällande, synes detta böra tillgodoses inom ramen av till marinförvaltningens förfogande eljest ställda militära arbetskrafter. Vad särskilt angår behovet av en undervattensbåtutbildad officer, anser jag, att detta bör kunna tillgodoses på det sättet, att den regementsofficer, vilken i 1925 års försvarsproposition under rubriken »Sjöstyrkorna» upptagits såsom flottiljchef för undervattensbåtflottiljen, jämväl bör avses för tjänstgöring inom marinförvaltningen med uppgift att deltaga i beredningen av ärenden rörande undervattensbåt vapnet. Jag utgår nämligen från att denne i regel endast kommer att vara sjökommenderad under sommarhalvåret. Huruvida ifrågavarande officer skall samtidigt uppehålla befattning såsom inspektör för undervattensbåt vapnet bör tills vidare lämnas öppet. För den händelse det visar sig erforderligt att bibehålla nämnda befattning, bör inspektören i militärt hänseende givetvis underställas chefen för marinen.

Vad därefter angår frågan om *industriens krigsorganisation* och inkallelse detaljen, anser beredningen visserligen, att ingenjöravdelningen är den mest lämpliga avdelningen för uppgifterna i fråga, men förutsätter dock, att marinförvaltningen bör hava frihet att tilldela annan avdelning nämnda uppgifter. Marinförvaltningen har för sin del anfört, att sammanhållandet av till industriens krigsorganisation hörande tekniska och ekonomiska samt personalärenden visserligen borde uppdragas åt endast *en* avdelning, men under inga förhållanden åt ingenjöravdelningen utan åt någon av de vapentekniska avdelningarna. Ämbetsverket har vidare framhållit behovet av en särskild regementsofficer för ifrågavarande ändamål, vilket behov tillgodosetts enligt 1925 års försvarsproposition men icke enligt beredningens förslag. I denna fråga ansluter jag mig till marinförvaltningens uppfattning och räknar sålunda med behovet av en särskild regementsofficer för handläggningen av ifrågavarande ärenden.

Beträffande de nuvarande *intendent- och sanitetsavdelningarna* innebär beredningens förslag i stort sett endast en namnförändring, i det dessa avdelningar ansetts böra benämnas intendentur- respektive sjukvårdsavdelningen. Intendentavdelningens verksamhetsområde har dock föreslagits utvidgat till att även omfatta marinens förrådsväsende m. m.

Då intendenturavdelning otvivelaktigt är en riktigare benämning än intendentavdelning, och då mot beredningens förslag i övrigt icke gjorts någon erinran, får jag beträffande denna avdelning ansluta mig till nämnda förslag. Däremot synas bärande skäl icke vara anförda för ändringen av sanitetsavdelningens benämning.

Såväl beredningen som 1928 års sakkunniga hava ingående behandlat frågan om *civilavdelningens* organisation, särskilt med hänsyn till fördelningen av arbetsuppgifterna mellan avdelningschefen och chefen för kameralbyrån. Olika förslag hava i denna fråga även framlagts i samband med avgivandet av marinförvaltningens utlåtande över de båda kommittéförslagen. Innan jag ingår på nu ifrågavarande organisationsförslag, torde det vara lämpligt att i korthet redogöra för nu gällande ordning och dess tillkomst m. m.

Civilavdelningen består dels av avdelningschefens, marinöverkommisariens, egen avdelning (byrå), till vilken hänföres kansliet och därtill hörande registratorskontor och advokatfiskalskontor, dels av kameralbyrån med amiralitetsrådet som chef, till vilken byrå höra bokslutskontor, kassakontor och revisionskontor.

Enligt gällande instruktion för marinförvaltningen är marinöverkommisarien ledamot av ämbetsverket och tillika avdelningschef för civilavdelningen, medan amiralitetsrådet inträder såsom ledamot i marinförvaltningen endast vid handläggning av ärende, som i något avseende tillhör honom.

Av marinöverkommisarien beredas och föredragas ärenden angående:
marinens fasta egendom i de delar, som ej tillhöra annan avdelning;
förklaring, ändring eller upphävande av gällande eller förslag till nya allmänna författningar;

allmänna föreskrifter för verkställighet av gällande författningar eller av Kungl. Maj:t särskilt givna befallningar;

frågor, som angå marinförvaltningens civila personals anställnings-, tjänstgörings- och avlöningsförhållanden;

balans-, avskrivnings- och besvärsmål; samt

övriga ärenden av administrativt-juridisk beskaffenhet.

Amiralitetsrådet bereder och föredrager ärenden, som angå uppbörd, anordnandet och redovisningen av alla till marinförvaltningens befattning hörande medel — balans-, avskrivnings-, anmärknings- och besvärsmål undantagna — ävensom sammanfattandet av förslagen till staterna å fjärde huvudtiteln, avdelning III, sjöförsvaret, i vad marinförvaltningen vidkommer.

Därjämte är föreskrivet, att ledamot av marinförvaltningen icke må fatta beslut, som medför utgift, såframt icke amiralitetsrådet vid samråd biträder detsamma, ävensom att amiralitetsrådet må meddela beslut i vissa kassa-ärenden.

Amiralitetsrådets befattning med anmärkningsmål, vilka avgöras av marinöverkommisarien, inskränker sig till att utställa anmärkningsakten till förklaring samt att närvara, när målet för avgörande föredrages av förste revisorn.

I fråga om ärendenas handläggning i marinförvaltningens plenum föreskrives i instruktionen, att plenum skall utgöras av ämbetsverkets chef och de ledamöter, till ett antal av minst två, vilka skola uti pleniürendes handläggning deltaga, samt att av marinförvaltningens ledamöter skola deltaga i plenum,

chefen för civilavdelningen i handläggningen av alla ärenden med undantag av dem, som i ett eller annat hänseende tillhöra amiralitetsrådet, såvida de icke i något avseende tillhöra jämväl bemälda avdelningschef; och ämbetsverkets övriga ledamöter, envar i handläggningen av ärende, som i något hänseende tillhör honom, och dessutom, i den mån sådant erfordras till fyllande av antalet tre eller ämbetsverkets chef anser sådant nödigt, jämväl i andra ärenden; skolande dock deltaga

ämbetsverkets samtliga ledamöter jämte amiralitetsrådet i ärenden, som angå statsregleringen, marinförvaltningens organisation samt tillsättning och fördelning till tjänstgöring av ämbetsverkets civila personal, i frågor om fastställelse av löneklass för nämnda personal ävensom i frågor om ansvar för tjänstefel av samma personal.

Föreskriften, att amiralitetsrådet vid handläggning av ärende, som i något avseende tillhör honom, skall inträda såsom ledamot av marinförvaltningen, jämförd med föreskriften, att chefen för civilavdelningen skall deltaga i plenum i handläggningen av alla ärenden med undantag av dem, som i ett eller annat hänseende tillhöra amiralitetsrådet, såvida de icke i något avseende tillhöra jämväl bemälda avdelningschef, tolkas på det sätt, att amiralitetsrådet icke äger deltaga i de hans kompetensområde tillhörande frågor om användningen av beviljade anslagsmedel, så snart det ärende, med vilket frågorna sammanhänga, antingen skall föredragas av chefen för civilavdelningen eller ock, därest det tillhör annan avdelningschefs föredragning, tillika är av den beskaffenhet, att chefen för civilavdelningen skall däri deltaga.

Av ovanstående framgår, att de ärenden inom marinförvaltningen, som för sin handläggning kräva civil ledamots deltagande, äro i stort sett uppdelade, de administrativa på avdelningschefen och de ekonomiska på kameralbyråchefen, och att kameralbyrån, ehuru hörande till civilavdelningen, intager en så fristående ställning, att den i själva verket är att anse såsom en självständig avdelning av marinförvaltningen. Oklarheten i avdelningschefens och kameralbyråchefens inbördes ställning jämte svårigheten att, särskilt med nu gällande instruktion, i vissa fall avgöra, om ett ärende är av kameral eller rent administrativ natur och till vilkens föredragning ärendet sålunda hör, hava befunnits medföra åtskilliga olägenheter. Vidare har det med rätta ansetts såsom ett missförhållande, att avdelningschefen för civilavdelningen praktiskt taget ställts utanför handläggningen av de rent ekonomiska ärendena.

Ovannämnda organisation trädde i kraft från och med år 1909; tidigare — om därvid fränses, att de kamerala ärendena under en kortare tid handlades av chefen för intendentavdelningen — ankommo på chefen för civil-

avdelningen eller, såsom han då benämndes, amiralitetsrådet såväl de administrativa som de kamerala ärendena. 1907 års sakkunniga, vilka avgåvo förslag till den nya organisationen, hade emellertid icke tänkt sig densamma i alla avseenden så utformad, som sedan blev fallet. De ansågo visserligen, att ärendena borde uppdelas mellan marinöverkommisarien och amiralitetsrådet, på sätt nu är föreskrivet, nämligen de administrativa på den förre och de kamerala på den senare, men därvid förutsattes, att amiralitetsrådet skulle bereda och föredraga sistnämnda ärenden under chefens för civilavdelningen överinseende och ledning, samt att amiralitetsrådet skulle vara endast föredragande men icke ledamot av förvaltningen.

Beredningen, som icke ansett lämpligt, att de båda civila ledamöterna förenade mera självständiga uppgifter med en ganska betydande rådgivande verksamhet, har föreslagit, att fördelningen av deras arbetsuppgifter skulle så anpassas, att marinöverkommisarien övertog, förutom handläggningen av de ärenden, som nu ankomme på civilavdelningen, jämväl ärenden rörande uppbörd, anordnandet och redovisningen av till marinförvaltningen hörande medel, samt befriades från skyldigheten att deltaga i avgörandet av ärenden, som, utan att direkt beröra civilavdelningen, föredroges av annan ledamot. Denna skyldighet skulle överflyttas på amiralitetsrådet, vilken skulle bli helt skild från civilavdelningen. Genom en sådan anordning skulle den fördelen vinnas, att de rent ekonomiska frågorna komme att företrädas av en avdelningschef, jämställd med de ledamöter, vilka handhade de tekniska frågorna.

I syfte att förenkla arbetssättet och samtidigt minska chefens för ämbetsverket stora arbetsbördor har beredningen därjämte föreslagit, att chefen för civilavdelningen skulle erhålla en något ökad befogenhet i vissa på honom ankommande frågor. Han borde sålunda äga rätt att fatta beslut i alla s. k. kassaärenden, häri jämväl inbegripna besvärsmål i kassaärenden. Då marinöverkommisarien förut är beslutande i anmärkningsmål, skulle hans beslutsbefogenhet komma att omfatta dels kassaärenden, dels besvärsmål i kassaärenden, dels ock anmärkningsmål (revisionsärenden). Besvärsmålen skulle föredragas av en sekreterare med avlöning i lönegraden B. 26 (ny befattning) samt anmärkningsmålen av förste revisorn.

I sitt yttrande över beredningens förslag har marinförvaltningens majoritet bland annat vänt sig emot förslaget att ställa amiralitetsrådet utanför civilavdelningen, något som kunde tänkas komma att medföra olägenheter, samt föreslagit, att amiralitetsrådsbefattningen skulle indragas och ersättas med en assistent åt avdelningschefen med benämning byrådirektör samt med avlöning i lönegraden B. 26. Denne assistent skulle i stället för avdelningschefen deltaga vid handläggning i plenum av vissa ärenden. När fråga förekomme om disposition av anslag, skulle kamreraren ingå som ledamot av förvaltningen.

Ämbetsverket, som icke haft något att erinra mot beredningens förslag i fråga om avgörandet av vissa besvärsmål, har vidare föreslagit en ytterli-

gare utvidgning av marinöverkommissariens beslutsbefogenhet att jämväl omfatta avskrivningsmål, ävensom ifrågasatt, att kassaärendena skulle föredragas av kamreraren. Därjämte föreslår marinförvaltningen, att benämningen förste revisor för föredraganden i anmärkningsmål måtte ändras till revisionskommissarie.

1928 års sakkunniga hava i fråga om civilavdelningens organisation i stort sett anslutit sig till beredningens förslag, såsom medförande en bestämd avgränsning för avdelningens arbetsuppgifter och ägnat att skingra den oklarhet, som nu kunde sägas råda beträffande personal och tjänsteförhållanden inom civilavdelningen. De sakkunniga avstyrka sålunda bestämt den av marinförvaltningens majoritet förordade anordningen med en assistent åt avdelningschefen och med kamreraren såsom bisittare i plenum i vissa ärenden. De anse emellertid, att amiralitetsrådets uppgifter borde utökas med den rättsliga tillsynen av marinens fastigheter, och ifrågasätta, huruvida icke för förenklande av arbetssättet inom ämbetsverket sådana ärenden, som endast beröra civilavdelningens verksamhetsområde, kunde avgöras av ämbetsverkets chef i närvaro av föredraganden i stället för som nu i plenum med minst två ledamöter utom chefen.

Vidare anse de sakkunniga, att kontrollen över anslagsdispositionen borde avlyftas från den civile ledamoten (amiralitetsrådet) och vederbörande föredragande åläggas att svara för anslagens ställning. Härigenom skulle amiralitetsrådet få mera tid att medverka vid beredningen av de ärenden, i vilka hans sakkunskap verkligen vore erforderlig.

I sitt yttrande över 1928 års sakkunnigas betänkande har marinförvaltningens majoritet med frågående av sin tidigare ståndpunkt anslutit sig till de sakkunnigas förslag.

När det nu gäller att taga ställning till den rätt invecklade frågan om civilavdelningens organisation, kan till en början konstateras, att de olika förslagen överensstämja i det avseendet, att chefen för civilavdelningen bör beredas erforderligt inflytande på handläggningen av de ekonomiska ärendena, vilket han enligt nuvarande ordning saknar. Visserligen kunde detta önskemål förverkligas även på det sätt, som 1907 års sakkunniga tänkt sig, nämligen att amiralitetsrådets ställning förändrades till endast föredragande under marinöverkommissariens ledning och överinseende. Då emellertid en dylik anordning skulle betinga, att den sistnämnde måste närvara vid amiralitetsrådets föredragning i plenum och arbetssättet därigenom skulle avsevärt förtyngas, torde den av beredningen anvisade utvägen vara lämpligare och alltså böra, med vissa i det följande angivna jämkningar, läggas till grund för bestämmandet av arbetsfördelningen inom civilavdelningen.

Emellertid synes mig beredningens motivering för den ändrade arbetsfördelningen, nämligen att självständiga uppgifter icke lämpligen borde förenas med en rådgivande verksamhet, icke vara fullt bärande. Avgörande för arbetsfördelningen synes mig snarare böra vara ärendenas natur av eko-

nomiska (kamerala) eller administrativa, men otvivelaktigt bör det vara riktigt att i möjligaste mån söka begränsa särskilt avdelningschefens rådgivande verksamhet, för att han skall få tillfälle att mera odelat ägna sig åt ledningen av marinens omfattande medelsförvaltning och vad däri inbegripes. Detta torde svåriligen låta sig göra med en organisation, enligt vilken amiralitetsrådsbefattningen förutsättes indragen.

Även i det avseendet synes råda enighet, att från plenibehandling böra avskiljas alla s. k. kassaärenden, d. v. s. ärenden av den art, att utbetalningsbeslutet beror på tillämpning av gällande författning eller annan rättsgrund, ävensom besvär över underlydande myndigheters beslut i kassaärende. En dylik decentralisation av beslutsbefogenheten finner även jag önskvärd och lämplig. Däremot kan jag icke dela marinförvaltningens uppfattning, att även avgörandet av avskrivningsmål borde kunna uppdragas åt chefen för civilavdelningen, ty beslut i dylika ärenden hava ofta en räckvidd, som omspannar annan avdelnings verksamhetsområde.

Den ytterligare förenkling av arbetssättet, som 1928 års sakkunniga förordat i avseende å kontrollen av medelsanvisningar, innebärande att vederbörande avdelningschef göres ansvarig för, huruvida medelstillgång finnes å vederbörligt anslag, synes mig också lämplig. Jag vill i detta sammanhang erinra, att motsvarande anordning länge tillämpats inom arméförvaltningen och därstädes visat sig vara tillfredsställande. Givetvis kunna tveksamma fall uppstå, då vederbörande civile ledamots uppfattning bör inhämtas. För övrigt bör under alla förhållanden chefen för civilavdelningen såsom speciell målsman för kontrollen över medelsförvaltningen i allmänhet hava till uppgift att utöva visst inseende även över medelsanvisningar, som ankomma på andra avdelningar, och ingripa reglerande, om så skulle erfordras. Därigenom att bokslutskontoret står under hans ledning, är denna möjlighet honom alltid beredd, utan att han därför behöver betungas med åliggandet att städse deltaga i plenibehandlingen av nu ifrågavarande ärenden.

Såsom ovan anförts, anser jag, att ärendenas natur i första hand bör vara avgörande för fördelningen av arbetsuppgifterna mellan marinöverkommisarien och amiralitetsrådet. Att de båda komma att förena självständiga uppgifter med rådgivande verksamhet, läser i och för sig icke kunna anses olämpligt och har för övrigt icke heller enligt beredningens förslag kunnat undvikas. Den naturliga fördelningen av ärendena torde vinnas, genom att marinöverkommisarien övertager, förutom kassaärenden och besvärsmål i dylika ärenden, jämväl ärenden angående uppbörden och redovisningen av till marinförvaltningen hörande medel, vissa ärenden angående statsregleringen m. fl. samt sammanfattandet av marinförvaltningens budgetförslag, alltså ärenden av kameral natur, ävensom uppgiften att i särskilda fall vara närvarande vid föredragningen i plenum av ärenden, som avse medelsanvisning eller som eljest äro av rent ekonomisk natur, medan amiralitetsrådet åter får till uppgift att dels bereda och föredraga på civilavdelningen nu ankommande ärenden av allenast administrativ natur, dels vara närvarande

vid föredragningen av frågor av dylik natur, som ankomma på de tekniska avdelningarna. Amiralitetsrådet synes alltså böra vara chef för en *administrativ* byrå, medan kameralbyråns uppgifter övertagas av marinöverkommisarien.

Vad amiralitetsrådets ställning vidkommer, har beredningen liksom 1928 års sakkunniga föreslagit, att denne skulle helt skiljas från civilavdelningen. För egen del anser jag, med hänsyn till svårigheten att instruktionsmässigt uppdraga en skarp gräns mellan ekonomiska och administrativa ärenden, att lämpligheten av en dylik anordning kan starkt ifrågasättas, och förutsätter för den skull, att den administrativa byrån skall tillhöra civilavdelningen, ävensom att amiralitetsrådet såsom byråchef skall vara underställd civilavdelningens chef. För denna anordning torde kunna anföras även andra skäl, såsom exempelvis att den civila personalen bör hava en särskild chef. Vad av mig nu förordats beträffande marinförvaltningens inre organisation bör emellertid i detta liksom i andra avseenden icke anses bindande annat än i den mån förslaget har inflytande på personalbehovet.

En omläggning på ovan förordat sätt av arbetsfördelningen och arbetsformerna inom civilavdelningen kräver en mindre förändring av staten. Då kamreraren förutsatts bliva föredragande inför marinöverkommisarien i kassaärenden, har marinförvaltningen ansett, att denne borde placeras i lönegraden B. 26 i likhet med såväl förste revisorn, föredragande i anmärkningsmål, som den av beredningen föreslagna sekreteraren, vilken skulle hava till åliggande att, bland annat, bereda och föredraga besvärsmålen. Jag biträder marinförvaltningens förslag härutinnan. En höjning av kamrerarens löneställning är för övrigt motiverad även ur den synpunkten, att synnerligen stora krav redan nu måste ställas på denne befattningshavare. På grund av den stora omfattningen av materielen och den industriella verksamheten vid marinen måste det marina anslags- och räkenskapsväsendet bliva både komplicerat och omfattande, och i följd därav måste av chefen för bokslutskontoret fordras särskilda kvalifikationer.

Jag ansluter mig även till förslaget, att förste revisorn benämnes revisionskommisarie.

I likhet med beredningen anser jag det vara av behovet påkallat att för beredandet och föredragningen av besvärsmålen avse en sekreterare i lönegraden B. 26. Denne bör givetvis även biträda vid beredningen av andra å civilavdelningen ankommande ärenden. Nämnde sekreterare och den å marinöverkommisariens avdelning för närvarande tjänstgörande notarien i lönegraden B. 21 böra därför avses för civilavdelningen i dess helhet med den fördelning av arbetsuppgifterna, som ämbetsverket bestämmer.

Till personalbehovet i övrigt återkommer jag i det följande.

I anslutning till vad ovan anförts synes mig civilavdelningen böra organiseras enligt följande huvudgrunder.

1. Civilavdelningen består under *marinöverkommisarien* av: kansliet med därtill hörande advokatfiskalskontor och registratorskontor, boksluts- och kassakontoret samt

revisionskontoret,
 varjämte å avdelningen finnes
 en administrativ byrå under ledning närmast av *amiralitetsrådet* men
 underställd marinöverkommissarien i dennes egenskap av chef för hela civil-
 avdelningen.

2. Marinöverkommissarien åligger att taga befattning med följande
 ärenden:

a) ärenden, i vilka marinöverkommissarien själv äger att å marinförvalt-
 ningens vägnar fatta beslut, nämligen:

anmärkningsmål;

kassaärenden (och därmed jämställda ärenden, som kunna komma att av-
 skiljas från plenibehandling); samt

besvär i kassaärenden och besvarande av remisser å besvär över marin-
 överkommissariens beslut;

b) ärenden, vilka marinöverkommissarien föredrager inför marinförvalt-
 ningen, nämligen:

ärenden angående kassa- och räkenskapsväsendet, häri inbegripna å civil-
 avdelningen ankommande, till kassaärenden icke hänförliga utbetalningar
 från marinförvaltningens kassa, såsom exempelvis flyttningersättning m. m.;
 avskrivningsmål;

statsregleringen, såvitt angår avlöning, understöd, expenser m. m.; samt
 sammanfattandet av marinförvaltningens budgetförslag;

c) ärenden i marinförvaltningens plenum, i vilka marinöverkommissarien
 utan att vara föredragande deltagar, nämligen:

ärenden angående statsregleringen i de delar marinöverkommissarien ej
 själv är föredragande, marinförvaltningens organisation och dess personal
 ävensom angående medelsanvisning i de fall, då med hänsyn till ärendets
 beskaffenhet samråd med marinöverkommissarien kan anses erforderligt.

3. Amiralitetsrådet åligger att taga befattning med följande ärenden:

a) ärenden, vilka föredragas av amiralitetsrådet, nämligen:

på civilavdelningens föredragning ankommande ärenden utom dem, som
 föredragas av marinöverkommissarien, således:

personalärenden,

ärenden angående marinförvaltningens organisation,

avlönings- och pensionsärenden icke hänförliga till punkt 2,

ärenden rörande marinens fasta egendom i rättsligt hänseende och i öv-
 rigt, såvitt de ej ankomma på annan avdelning,

besvärsmål ej hänförliga till punkt 2 samt

övriga ärenden av övervägande juridisk och allmänt administrativ karak-
 tär såsom författningsförslag och frågor om författningsars tillämpning — allt
 såvitt de icke tillhöra annan avdelning eller angå kassa- och räkenskaps-
 väsendet — och

b) ärenden i marinförvaltningens plenum, i vilka amiralitetsrådet deltagar
 utan att vara föredragande, d. v. s. sådana ärenden, däri civil-administrativ

förfarenhet anses erforderlig och chefen för civilavdelningen icke deltagar, såsom

upphandlings- och entreprenadärenden m. fl.

Det torde böra framhållas, att ovan angiven fördelning av arbetsuppgifterna icke bör anses vara bindande i den grad, att icke vid instruktionens omarbetning jämkningar böra kunna vidtagas, därest så skulle anses ändamålsenligt.

Beträffande behovet av civil personal inom marinförvaltningen torde, utöver vad ovan nämnts, böra bringas i erinran, hurusom en synnerligen kraftig reduktion av denna personal vidtogs i samband med genomförandet av 1925 års försvarsordning. Sålunda minskades staten för marinförvaltningen med en andre kemist, två tjänstemän i 24. lönegraden (sekreterare å de tekniska avdelningarna), fyra tjänstemän i 21. lönegraden (tre revisorer och en sekreterare å de tekniska avdelningarna) samt två expeditivvakter. Härjämte vidtogs en minskning i anslagen för avlönande av den jämförelsevis talrika icke-ordinarie personalen. Den sammanlagda personalminskningen uppgick till icke mindre än 40 % av den förutvarande personalen.

I betraktande av nämnda förhållande läser det icke kunna förväntas vara möjligt att nu vidtaga ytterligare nedskärningar. Snarare synes det ofrånkomligt att räkna med en mindre jämkning uppåt, när en gång de till övergångsstat överförda tjänstemännen icke längre stå till förfogande.

I det föregående har jag redan redogjort för behovet av viss personal å civilavdelningen, nämligen av en marinöverkommisarie, ett amiralitetsråd, en revisionskommisarie (B. 26), en kamrerare (B. 26), en sekreterare (B. 26) och en notarie (B. 21), den sistnämnde avsedd att ersätta en på kameralbyrån nu placerad sekreterare i lönegrad B. 24, vilken befattning alltså bör uppföras å övergångsstat. I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla, att, om vid tillsättandet av den nytillkomna sekreterarbeställningen i lönegraden B. 26 vakans kommer att uppstå i någon av nuvarande beställningar, denna vakans icke torde böra fyllas, så länge personal å övergångsstat kan avses för fullgörandet av de åligganden, som äro förbundna med den ledigblivna beställningen.

Den minskning av antalet sekreterarbeställningar, som vidtogs genom 1925 års försvarsbeslut, motiverades med att de göromål, som utfördes av sekreterarna å de tekniska avdelningarna, borde kunna anförtros åt militär och civilmilitär personal. Såväl marinförvaltningen som 1928 års sakkunniga anse emellertid, att behov alltjämt föreligger av en sekreterare i lönegraden B. 24 för de tekniska avdelningarna. Även i beredningens förslag har nämnda behov beaktats, i det beredningen beräknat erforderligt, förutom en sekreterare i lönegraden B. 26 och en notarie i lönegraden B. 21 å kansliet, en sekreterare i lönegraden B. 24 avsedd för amiralitetsrådet och de tekniska avdelningarna.

Av vad i denna fråga från olika håll anförts och föreslagits, synes framgå, att behovet av sekreterare å de tekniska avdelningarna, ehuru betydligt minskat, alltjämt föreligger. Särskilt torde detta gälla ingenjöravdelningen,

som icke förfogar över vare sig tillräckliga eller lämpliga arbetskrafter för uppsättande av de talrika skrivelser, kontrakt m. m., som ankomma på denna avdelning; men i viss mån gäller det även andra tekniska avdelningar. Då emellertid samtliga sekreterarbefattningar å nämnda avdelningar alltjämt uppehållas av den till övergångsstat överförda personalen, och någon praktisk erfarenhet rörande möjligheten av att överflytta å dessa befattningar nu ankommande göromål på annan tillgänglig personal alltså icke förvärvats, anser jag varken erforderligt eller lämpligt att i förevarande avseende nu föreslå någon ändring i staten.

1928 års sakkunniga hava även föreslagit utökning av staten med en revisor. Jag anser emellertid icke tillräckliga skäl anförda härför utan räknar med det nuvarande antalet eller tre dylika befattningshavare i lönegraden B. 21, varav en bör placeras å bokslutskontoret och två å revisionskontoret.

En kassör, i lönegraden B. 21, är givetvis alltjämt behövlig. Såsom redan nu sker, bör denne även utnyttjas för andra tjänsteuppdrag än som medfölja kassörstjänsten.

Beredningen har föreslagit, att befattningen såsom aktuarie och registrator skulle indragas och ersättas med en pensionerad officer med arvode. Jag biträder detta förslag och föreslår sålunda, att befattningen överföres å övergångsstat. Aktuarien bör emellertid kvarstå i sin befattning, tills han avgår eller tillfälle yppar sig att placera honom i annan ordinarie beställning. Under tiden bör arvodet till en pensionerad officer uppföras i staten utan angivet belopp.

I övrigt har jag beträffande den ordinarie personalen icke funnit anledning föreslå någon ändring av staten.

Marinförvaltningen har i sina utlåtanden över beredningens och 1928 års sakkunnigas förslag framhållit, att lönen till marinöverkommisarien, som nu utgår enligt lönegraden A. 1, borde med hänsyn till det högre ansvar och det ökade arbete, som komme att påvila honom, uppföras i lönegraden A. 2. Ehuru de skäl, som av marinförvaltningen anförts, visserligen kunna anses värda beaktande, finner jag mig i saknad av erforderlig utredning i frågan, särskilt med hänsyn till de konsekvenser, som en dylik förhöjning kunde förväntas medföra beträffande andra med marinöverkommisarien jämförliga befattningshavare, förhindrad att nu föreslå någon förändring beträffande dennes löneställning.

Antalet i staten för marinförvaltningen uppförd civil biträdespersonal är jämförelsevis ringa, nämligen fyra kontorsbiträden. Däremot finnes anställd en i förhållande därtill talrik icke-ordinarie personal, bestående dels av amanuenser, manliga och kvinnliga biträden i övrigt å kansliet, revisions-, boksluts- och kassakontoren m. fl., dels av konstruktörer, ritare m. fl. å de tekniska avdelningarna. Åtskilliga av dessa tjänstemän hava bakom sig en lång tjänstetid. Den till förstnämnda gruppen hörande personalen avlönas från de i staten uppförda anslagen till vikariatsersättningar (förslagsanslag) och till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. (begränsat anslag), för närvarande beräknade till 2,500 respektive 79,000 kronor — i sist-

nämnda belopp inräknat arvode till advokatfiskalen med 4,000 kronor — medan avlöningskostnaderna för personal tillhörande den senare gruppen bestridas från anslagen till fartygsbyggnader m. fl. anskaffningar. I viss utsträckning hava sistnämnda anslag även fått bidra till kostnaderna för renskrivning.

I sitt yttrande över beredningens förslag och även i annat sammanhang har marinförvaltningen, under framhållande av att den icke-ordinarie personalen jämlikt gällande avlöningsbestämmelser vore tillförsäkrad avlöningsförhöjning vart tredje år samt att det vore omöjligt att tid efter annan avskeda personal för att bereda den kvarstående bättre förmåner, påyrkat förhöjning av det för avlönande av icke-ordinarie befattningshavare avsedda anslaget, varvid samtidigt arvodet till advokatfiskalen borde uppföras särskilt. Därjämte har ämbetsverket förutsatt, att anslagen till fartygsbyggnader och andra särskilda anskaffningar skulle såsom hittills bidra till kostnaden för de renskrivningsarbeten, vilka betingades av dessa anskaffningar. Slutligen har marinförvaltningen framhållit nödvändigheten av att en del av nu ifrågakvarande icke-ordinarie personal överflyttades å ordinarie stat, men, då tiden icke medgivit ett ingående skärskådande av hithörande spörsmål, avstått från att framlägga förslag i ämnet.

Att svårigheter måste följa därav, att de till sitt belopp växlande avlöningarna till viss icke-ordinarie personal bestridas från ett begränsat anslag, torde vara påtagligt. För att säkerställa kontrollen av fartygsräkenskaper har Kungl. Maj:t därför senast under år 1928 anvisat, utöver det i staten upptagna anslaget, särskilda medel från anslaget till extra utgifter. På grund därav och för att icke äventyra den viktiga kontrollen av räkskaper anser jag mig icke böra nu ifrågasätta någon minskning av anslaget till avlöningar till de icke-ordinarie befattningshavarna, men å andra sidan anser jag icke erforderligt att vidtaga någon höjning av anslagets storlek. De påtalade svårigheterna med avseende å växlingarna i medelsbehovet synas mig nämligen böra för framtiden avlägsnas, genom att anslaget enligt samma grunder, som jag i det föregående föreslagit tillämpade beträffande motsvarande anslag för arméförvaltningen, förändras till förslagsanslag, dock så beräknat, att endast den del av anslaget, som motsvarar avlöningsförhöjningar, får förslagsanslags natur. Beträffande arvodet till advokatfiskalen biträder jag marinförvaltningens förslag om att detta uppföres för sig.

På grund av vad nu anförts bör anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu upptaget i staten till 79,000 kronor inklusive arvodet å 4,000 kronor till advokatfiskalen, med fränskiljande av sistnämnda belopp beräknas sålunda:

Grundavlöningar till extra ordinarie tjänstemän, <i>högst</i>	kronor 62,610: —
Avlöningsförhöjningar till extra ordinarie tjänstemän, <i>förlagsvis</i>	» 3,960: —
Extra befattningshavare, renskrivning m. m., <i>högst</i>	» 8,430: —
<hr/>	
Summa förslagsanslag kronor	75,000: —

Beräkningen grundar sig, vad grundavlöningsarna angår, på inhämtade uppgifter angående nuvarande antal tjänstemän i de olika lönegraderna, vilkas avlöning icke utgår från anslaget till vikariatsersättningar, medan avlöningsförhöjningarna beräknats efter samma grunder, som angivits i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (för flera huvudtitlar gemensamma frågor sid. 19) och som även tillämpats vid beräkningen av motsvarande anslag för arméförvaltningen. Vad angår kostnaden för avlöning till extra befattningshavare, renskrivning m. m., är denna beräknad med ledning av inhämtade uppgifter angående antalet normalt anställda dylika befattningshavare ävensom å medelsbehovet för bestridande av kostnaderna för renskrivning m. fl. utgifter, som icke äro av den särskilda natur, att de böra drabba materielanslagen.

I avseende å anslaget till vikariatsersättningar finner jag mig böra, under åberopande av vad som anförts beträffande motsvarande anslag för arméförvaltningen, föreslå, att detta utgår ur staten.

Vidkommande slutligen den av marinförvaltningen förordade överflyttningen av viss icke-ordinarie personal till ordinarie stat, varemot i och för sig icke torde vara något att erinra, lärer denna fråga böra upptagas till prövning i samband med motsvarande spörsmål beträffande den icke-ordinarie personal inom marinförvaltningen, som avlönas från andra anslag, såsom konstruktörer, ritare m. fl. Såsom av försvarsväsendets lönenämnd framhållits i yttrande den 16 november 1927 (se prop. nr 196/1928 sid. 21), bör reglering av sistnämnda personals löneförhållanden icke ifrågakomma, förrän frågan om den centrala militära förvaltningens organisation vunnit sin lösning. Jag förutsätter därvid, att den utredning, som kan komma att föregå ett upptagande till behandling av nämnda spörsmål, jämväl skall innefatta en förnyad undersökning, huruvida och i vad mån den personal, varom här är fråga, kan till antalet nedbringas.

I avseende å *behovet av militär personal* inom marinförvaltningen förutsätter jag ingen annan ändring i det uti 1925 års försvarsproposition beräknade personalbehovet än överförande av en marinintendent till marinstabens personalavdelning. Den för marinförvaltningens minavdelning nu beräknade expeditionsunderofficeren bör överflyttas till ämbetsverkets nautiska avdelning.

Marinförvaltningen har i sitt yttrande över beredningens förslag på anförda skäl dels föreslagit uppförande i staten för marinförvaltningen av *arvoden till vissa officerare*, tjänstgörande i marinförvaltningen, med sammanlagt 3,000 kronor, dels ock framhållit, att det funnes fog för särskilda arvoden även åt annan personal än den, som ämbetsverket upptagit i sitt förslag, men att marinförvaltningen icke vore beredd att framlägga förslag i ämnet. Förevarande fråga har även behandlats av 1928 års sakkunniga, som ansett, att följdriktigheten fordrade, att de officerare, som i ifrågavarande hänseende kunde anses vara likställda med officerare vid armén, bleve såsom dessa delaktiga av förmånen av särskilda arvoden. Såsom jag beträffande motsva-

rande förhållande i marinstaben framhållit, har jag i saknad av erforderlig utredning icke nu kunnat taga slutlig ståndpunkt till denna fråga.

Såväl beredningen som 1928 års sakkunniga hava behandlat frågan angående *ställföreträdare för ämbetsverkets chef* och därvid framlagt förslag i syfte att avlägsna vissa olägenheter, som ansetts förbundna med nuvarande ordning, såsom det förhållandet, att, vid förfall för den ordinarie chefen, marinförvaltningens plenum kan få en sådan sammansättning, att det rent militära inflytandet vid avgörandet av vissa frågor är helt borteliminerat, ävensom de ofta förekommande förändringarna med avseende å undertecknandet av marinförvaltningens anvisningar och anordningar, beroende på att amiralitetsrådet enligt instruktionen skall bestrida marinöverkommissariens befattning, när denne inträder såsom chef för ämbetsverket, och därav föranledda övriga omplaceringar av tjänstemän. Till en del synas berörda olägenheter kunna avhjälpas, genom att bestämmelserna i marinförvaltningens instruktion ändras därhän, att uppehållandet av viss civil tjänst inom ämbetsverket vid kortare tids förfall för den ordinarie befattningshavaren icke såsom nu blir obligatoriskt förbundet med viss befattningshavare. Med hänsyn härtill och då olägenheterna i övriga hänseenden torde sakna större praktisk betydelse, finner jag icke erforderligt att här närmare ingå på ifrågasvarande spörsmål. Jag anser mig dock böra framhålla, att det i samband med en kommande revidering av marinförvaltningens instruktion bör tagas i övervägande, huruvida icke med avseende å ersättare för ämbetsverkets chef, vid förfall för denne, borde vidtagas den ändringen av nuvarande ordning — enligt vilken med vissa undantag den äldste avdelningschefen inträder såsom chef — att Kungl. Maj:t, i likhet med vad nu sker beträffande vissa andra centrala ämbetsverk, till ställföreträdare för chefen för viss tid utser den bland marinförvaltningens avdelningschefer, som kan anses vara mest lämpad härför.

4. Inspektören för kustartilleriet.

Enligt nuvarande organisation utövar chefen för kustartilleriet under Konungen och med den inskränkning, som följer av kommandants befälsrätt, högsta befälet över kustartilleriets personal samt är ansvarig för de kustartilleriet tillhörande truppförbandens krigsduglighet och tjänstbarhet.

I fråga om kustfästningarna äger chefen för kustartilleriet viss befogenhet bland annat därigenom, att framställningar från kommandanterna rörande krigsberedskap, nybyggnad, underhåll m. m. insändas genom sagde chef, som avgiver yttranden över dessa framställningar. Vidare har chefen för kustartilleriet viss inspektionsskyldighet beträffande Älvsborgs och Hemsö fästningar.

Å handläggningen inom marinstaben och marinförvaltningen av ärenden rörande kustartilleriet och kustfästningarna är chefen för kustartilleriet tillförsäkrad visst inflytande därigenom, att enligt för vederbörande myndig-

heter utfärdade instruktioner dels samråd skall äga rum med chefen för kustartilleriet i en del viktiga frågor, dels stabschefen hos chefen för kustartilleriet skall deltaga i beredningen och föredragningen inom marinförvaltningen av ärenden, som beröra kustartilleriet och kustfästningarna.

Beredningen, som ansett, att chefens för kustartilleriet inflytande i ovan nämnda hänseenden borde ökas, har, såsom förut omnämnts, vid utformandet av sitt organisationsförslag sökt förverkliga detta syfte bland annat genom att föreslå inrättandet inom marinstyrelsen av en särskild kustartillerisektion under ledning närmast av chefen för kustartilleriet. Jämväl enligt 1928 års sakkunnigas förslag har kravet på ökat inflytande för chefen för kustartilleriet beaktats ehuru i vida mindre utsträckning och efter andra linjer än enligt beredningens förslag.

Även jag anser, att den kustartilleristiska sakkunskapen städse bör anlitas och beredas tillfälle att göra sig hörd i kustartilleriet och kustfästningarna berörande angelägenheter, samt att vapnets främste målsman — vilken av skäl, som nedan angivas, synes böra benämnas inspektör för kustartilleriet — bör erhålla ökat inflytande i frågor, som beröra hans verksamhetsområde. Såsom jag förut framhållit, synes mig emellertid detta kunna och böra ske utan väsentlig rubbning av bestående organisationsformer. I överensstämmelse med denna uppfattning har jag i det föregående tillstyrkt inrättandet av en särskild kustartilleriavdelning inom marinstaben ävensom föreslagit, att vapnets militära ledning skall i avseende å handläggningen inom marinförvaltningen av kustartilleriet och kustfästningarna berörande ärenden erhålla avsevärt utvidgad befogenhet. Vidare har jag uttalat, att inspektören för kustartilleriet bör höras eller deltaga i överläggningar hos chefen för marinen i frågor, som gälla kustartilleriet och kustfästningarna.

Då det är av största vikt, att inspektören för kustartilleriet beredes tillfälle att inhämta ingående kännedom om samtliga kustfästningars krigsforberedelser och tillstånd samt att taga initiativ ej allenast i kustartilleriets, utan även i alla kustfästningarna berörande frågor, bör honom nu åliggande inspektionsskyldighet beträffande kustfästningarna utökas med hänsyn härtill.

Såsom 1928 års sakkunniga framhållit, bör nyss berörda inspektionsrätt givetvis icke lägga hinder i vägen för utövandet av chefens för fortifikationen motsvarande befogenhet. Jag förutsätter nämligen, att sistnämnde chef, såsom den mest sakkunnige i vad angår kustfästningarnas tillstånd i rent fortifikatoriskt hänseende, alltjämt skall äga rätt att i nämnda hänseende inspektera kustfästningarna.

I anslutning till ovan föreslagna förändring i chefens för kustartilleriet allmänna uppgift samt med hänsyn till att en chef för marinen föreslås att tillsättas, har jag, såsom förut nämnts, funnit mig böra förorda, att benämningen å nu ifrågavarande befattningshavare ändras till inspektör för kustartilleriet. För en sådan namnförändring talar för övrigt det skälet, att benämningen chefen för kustartilleriet redan nu är i viss mån vilseledande. Det har nämligen icke kunnat undvikas att i reglementen m. fl. föreskrifter använda benämningen kustartilleriet såsom ett kollektivt uttryck för såväl

kustartilleriets personal (truppförband) som kustfästningarna. Denna benämning har med nu nämnd innebörd jämväl vunnit burskap i det allmänna språkbruket. Då nu ifrågavarande befattningshavares befälsrätt endast avser kustartilleriets personal och för övrigt icke kan — utan att grundvalarna för befälsföringen på hithörande område rubbas — utsträckas att även gälla kustfästningarna, är benämningen chef för kustartilleriet ägnad att ingiva en felaktig föreställning om vederbörandes ställning och befogenheter.

Inspektören för kustartilleriet bör vara chef för kustartilleriets personal samt jämväl i övriga hänseenden övertaga chefens för kustartilleriet nuvarande åligganden och befogenheter, dock med de mindre jämkningar, som kunna vara betingade av chefens för marinen befälsställning.

Genom vidtagande av de utav mig salunda förordade anordningarna torde det hava sörjts för, att den kustartilleristiska sakkunskapen beredes fullt betryggande inflytande å handläggningen av frågor, som beröra kustartilleriet och kustfästningarna. Att vad angår militära krigsförberedelseärenden samt förvaltningsärenden i nämnvärd grad utvidga inspektörens befogenhet, utöver vad som bliver följderna av nu föreslagna anordningar, bör enligt min åsikt icke ifrågakomma. Den eftersträfvade enhetligheten i ledningen och förvaltningen av marinens angelägenheter skulle nämligen i sådant fall på ett betänkligt sätt äventyras.

Beträffande personalen i inspektörens för kustartilleriet stab räknar jag med, att densamma skall erhålla enahanda omfattning, som enligt 1925 års försvarsproposition avsetts för chefens för kustartilleriet stab, dock att, såsom för närvarande, i mån av behov ytterligare en officer från truppförbanden kommenderas till tjänstgöring i staben.

5. Cheferna för mariningenjörkåren, marinintendenturkåren och marinläkarkåren.

Beträffande ifrågavarande chefer, vilka jämte sina personalchefsbefattningar bestrida befattningarna såsom avdelningschefer för marinförvaltningens respektive ingenjör-, intendent- och sanitetsavdelning, ifrågasättes ingen annan ändring än som kan betingas av att de i egenskap av kårchefer bliva underställda chefen för marinen. Denna förändring i deras ställning bör dock icke medföra någon ändring i avseende på ingivandet av befordringsförslag, utan förutsätter jag, att dessa förslag — eventuellt upprättade av särskilda befordringskommissioner — skola såsom hittills ställas till Konungen. Befordringsförslagen böra dock givetvis insändas genom chefen för marinen, som därigenom får tillfälle att yttra sig över förslagen i fråga.

6. Sammanfattning beträffande förändringar i personalbehov och gällande stater.

I det föregående föreslagna förändringar beträffande behovet av viss *militär och civilmilitär personal* i förhållande till motsvarande beräkningar i 1925 års försvarsproposition äro sammanfattade i nedanstående tablå.

Vinterbehovet.

	Officerare						Marinintendent	Underofficerare (flottan)	Personal, tillhörande reserven, med arvode	
	Flottan			Kustartilleriet					Officerare	Underofficerare
	Fläggmän	Kommandörkapten	Kapten och subalternofficerare	Regementsofficerare	Kapten och subalternofficerare	Regementsofficerare				
Sjöförsvarets kommando-expedition	--	--	- 2	--	--	--	- 1	- 1	- 1	
Chefen för marinen jämte marinstaben	+ 1	+ 1	+ 3 ¹⁾	+ 1	--	+ 1	+ 1	+ 3 ²⁾	+ 1	
Marinförvaltningen	--	--	--	--	--	- 1	--	+ 1	--	
Sjöstyrkorna	--	- 1 ³⁾	--	--	--	--	--	--	--	
Övriga tjänstgöringsplatser	- 1	+ 1	--	- 1	+ 1	--	--	--	--	
Summa	--	+ 1	+ 1	--	+ 1	--	--	+ 3	--	

¹⁾ Därav 2 på personalavdelningen och 1 såsom förstärkning av arbetskrafterna inom marinstaben i övrigt.

²⁾ Därav 1 å sjökrigshistoriska avdelningen samt 2 expeditionsofficerare.

³⁾ Under sommarhalvåret kommer minskningen på marinförvaltningen.

Merbehovet av personal, vilket avses tillgodosett genom uppförande å respektive stater av motsvarande antal beställningar, utgör sålunda:

1 kommandörkapten,

1 kapten eller subalternofficer från flottan,

1 kapten eller subalternofficer från kustartilleriet samt

3 officerare, pensionerade eller eljest tillhörande reserven, med arvoden.

Till nämnda ökning av personalstaterna återkommer jag här nedan.

Genomförandet av den föreslagna organisationen av marinens centrala ledning betingar följande förändringar i gällande stater.

Departementet.

Med hänsyn till att 1 pensionerad officer och 1 pensionerad underofficer med arvoden föreslagits överförda till marinstaben, bör, sedan organisationen genomförts, den i staten uppförda anslagsposten »Arvoden till registrator i departementet samt till viss personal å kommandoexpeditionen» undergå häremot svarande minskning, eller med (3,180 + 2,100 =) 5,280 kronor.

Marinförvaltningen.

Förändringarna i staten för marinförvaltningen efter fullt genomförd organisation framgå av följande uppställning.

	Nuvarande organisation	Föreslagna organisation	Ökning	Minskning	Kostnadsökning Kronor	Kostnadsminskning Kronor
<i>Civilavdelningen.</i>						
Marinöverkommissarie ..... (A. 1)	1	1	—	—	—	—
Amiralitetsråd ..... (B. 30)	1	1	—	—	—	—
Revisionskommissarie (förste revisor) ..... (B. 26)	1	1	—	—	—	—
Kamrerare ..... (B. 26)	—	1	1	—	9,540	—
Kamrerare ..... (B. 24)	1	—	—	1	—	8,580
Sekreterare ..... (B. 26)	—	1	1	—	9,540	—
Sekreterare ..... (B. 24)	1	—	—	1	—	8,580
Aktuarie och registrator ..... (B. 21)	1	—	—	1	—	7,212
Marinkassör ..... (B. 21)	1	1	—	—	—	—
Notarie ..... (B. 21)	1	1	—	—	—	—
Revisorer ..... (B. 21)	2	2	—	—	—	—
Revisor och bokhållare ..... (B. 21)	1	1	—	—	—	—
Förste expeditionsvakt ..... (B. 7)	1	1	—	—	—	—
Expeditionsvakter ..... (B. 5)	2	2	—	—	—	—
Kontorsbiträden ..... (B. 4)	4	4	—	—	—	—
Advokatfiskal ..... —	1	1	—	—	—	—
Registrator (pensionerad officer) ..... —	—	1	1	—	3,180	—
	Kronor	Kronor				
Vikariatsersättningar, förslagsvis..	2,500	—	—	—	—	2,500
Arvode till advokatfiskalen	79,000	4,000	—	—	—	—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis		75,000				
Summa	—	—	3	3	22,260	26,872
Nettominskning	—	—	—	—	4,612	

Flottans officerskår.

Å denna stat skulle de förändringar behöva vidtagas, som framgå av nedanstående tablå.

	Nuvarande organisation	Föreslagna organisation	Ökning	Minskning	Kostnadsökning Kronor	Kostnadsminskning Kronor
Chef för marinen, arvode	—	1	1	—	19,000	—
Övriga flaggmän ..... (O. 8)	5	4	—	1	—	17,040
Kommendörkapten av 1 gr. (O. 5)	17	18	1	—	10,500	—
Löjtnanter ..... (O. 2)	100	101	1	—	4,812	—
Arvode till kommendör, som förordnas att uppehålla stationsbefälhavareämbetet i Stockholm	—	—	—	—	1,200	—
Summa	—	—	3	1	35,512	17,040
Nettoökning kronor	—	—	—	—	18,472	

Staten för *kustartilleriets officerskår* ökas med en kaptensbeställning. Kostnadsökningen härför utgör 6,726 kronor. Såsom jag förut anfört, avses stat-ökningen skola vidtagas först, när tjänstduglig officer å övergångsstat icke finnes tillgänglig.

Vid marinstaben anställd personal.

På grund av den förutsatta överflyttningen från sjöförsvarets kommando-expedition till personalavdelningen i marinstaben av viss personal och av föreslagna övriga jämkningar i marinstabens organisation bliva efter fullt genomförd organisation de förändringar av staten erforderliga, som framgå av nedanstående tablä.

	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation	Ökning	Kostnads-ökning Kronor
Officer, pensionerad eller eljest tillhörande reserven, anställd å sjökrigshistoriska avdelningen	—	1	1	3,180
Pensionerad personal med arvode:				
Officerare (därav en bibliotekarie samt två expeditionsofficerare)	1	3	2	6,360
Underofficerare (expeditionsunderofficerare)	1	2	1	2,100
Arkivarie å sjökrigshistoriska avdelningen med arvode	—	1	1	2,400
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsvis</i>	Kronor 5,000	Kronor 5,000	—	—
Summa ökning kronor	—	—	—	¹⁾ 14,040

¹⁾ Kostnadsökningen är till ett belopp av 5,280 kronor beroende på att pensionerad personal överförs från departementets stat; den verkliga ökningen utgör alltså 8,760 kronor.

Sammanfattas vad ovan angivits, ställa sig kostnadsökningar och kostnadsminskningar efter fullt genomförd organisation sålunda:

	Kostnads-ökning Kronor	Kostnads-minskning Kronor
Staten för departementet	—	5,280
» » marinförvaltningen	—	4,612
» » flottans officerskår	18,472	—
» » kustartilleriets officerskår	6,726	—
» » vid marinstaben anställd personal	14,040	—
Summa	39,238	9,892
Nettoökningen beträffande sjöförsvaret skulle sålunda komma att uppgå till kronor		29,346

Nämnda kostnadsökning hänför sig icke uteslutande till förändringar i staterna, betingade av nu föreslagen organisation av själva den centrala ledningen och förvaltningen, utan beror jämväl på jämkningar i organisationen, som måste anses nödvändiga, oavsett huru berörda spörsmål löses. Jag

syftar härvid på iurättandet av en sjökrigshistorisk avdelning inom marin-staben samt förstärkningen av dess arbetskrafter i övrigt. Att av den förändrade organisationen av marinens militära ledning betingad ökning av kostnaderna icke kunnat i samma grad, som beträffande motsvarande förhållande vid lantförsvaret, kompenseras med besparingar i fråga om den centrala förvaltningen, är beroende på det av mig förut påpekade förhållandet, att marinförvaltningens personal, i motsats till arméförvaltningens, redan genom 1925 års försvarsbeslut undergick en kraftig beskärning.

G. Flygvapnet.

I den nuvarande organisationen av flygvapnets centrala ledning och förvaltning intager chefen för flygvapnet ställningen av central militär myndighet, under det att flygstyrelsen — under chefen för flygvapnet — utgör den centrala förvaltningsmyndigheten.

Såsom förut nämnts, har riksdagen i skrivelse den 29 maj 1926 uttalat, att det visat sig medföra betydande olägenheter och efter hand med all säkerhet väsentligt ökade kostnader att ordna det självständiga flygvapnets förvaltning i full överensstämmelse med den av 1925 års riksdag godkända organisationen, vilken innebure, att den ekonomiska förvaltningen skulle göras fullt fristående från arméns och marinens centrala förvaltningsorgan. Riksdagen hade med hänsyn till nämnda svårigheter ansett det böra underkastas förnyat övervägande, om icke en ändring borde vidtagas i fråga om flygvapnets förvaltning och räkenskapsväsende.

Beredningen, som hävdade den grundsatsen, att varje försvarsgren borde i militärt, tekniskt och ekonomiskt avseende sammanhållas under gemensam ledning samt intaga en fullt självständig ställning direkt under Kungl. Maj:t, har ansett en ytterligare sammangjutning av den militära ledningen och förvaltningen böra eftersträvas, så att den centrala ledningen i såväl militärt som ekonomiskt avseende komme att utövas av endast en myndighet. För vinnandet av detta syfte borde den handläggning av vissa ärenden, som nu tillkomme stabschefen hos chefen för flygvapnet, i stället ske å en särskild byrå inom flygstyrelsen, vilken byrå borde benämnas centralbyrå. Befattningen såsom stabschef borde ersättas med befattningen såsom chef för centralbyrå, till vilken byrå flygvapnets kommandoärenden även skulle höra, i den mån avgöranderätten tillkomme chefen för flygvapnet. Flygstyrelsen, inom vilken nu finnas tre byråer (militärbyrå, tekniska byrå och intendenturbyrå), borde alltså organiseras å fyra byråer, nämligen centralbyrå, militärbyrå, tekniska byrå och intendenturbyrå. I samband härmed har beredningen föreslagit, att ärenden rörande planläggning av övningar med flygvapnets personal jämte kostnadsberäkningar härför borde handläggas å den nyinrättade centralbyrå i samråd med intendenturbyrå.

I övrigt har beredningen icke funnit sig böra med avseende å organisationen av flygvapnets centrala ledning och förvaltning föreslå några mera principiella ändringar.

I sitt den 18 januari 1928 avgivna yttrande över beredningens betänkande har flygstyrelsen avstyrkt förslaget om inrättande i flygstyrelsen av en centralbyrå för handläggning av stabs- och personalärenden. Dessa ärenden syntes styrelsen allt fortfarande böra handläggas av stabschefen. Även handläggningen av ärenden rörande övningar borde, i vad avsåge övningarnas planläggning och utförande, enligt flygstyrelsens åsikt påvåla stabschefen, såsom för närvarande vore fallet. Däremot talade starka skäl för, att övningsanslagets förvaltning överflyttades från den ganska betungade militärbyrån till intendenturbyrån.

1928 års sakkunniga hava till nu berörda spörsmål intagit samma ståndpunkt som flygstyrelsen.

Vad beträffar frågan om inrättande av en centralbyrå i flygstyrelsen, ansluter jag mig till styrelsens uppfattning och finner mig således icke böra i förevarande hänseende förorda någon organisationsändring. Icke heller i övrigt synas mig för närvarande några mera principiella förändringar böra vidtagas i den så nyligen som år 1925 beslutade organisationen av flygvapnets centrala ledning och förvaltning.

I enlighet med styrelsens förslag torde förvaltningen av övningsanslaget böra överflyttas från militärbyrån till intendenturbyrån, varigenom en lämpligare arbetsfördelning åstadkommes inom styrelsen.

I det föregående har jag vid behandlingen av frågan om organisationen av sjöförsvarets kommandoexpedition föreslagit ett utbyte av en kaptenbeställning å flygvapnets stat mot en regementsofficersbeställning. Härav föranledd kostnadsökning kan beräknas till omkring 2,200 kronor.

I detta sammanhang anhåller jag att få upptaga till behandling tvenne av beredningen berörda spörsmål, som icke stå i något oskiljaktigt samband med den föreliggande frågan rörande omorganisation av försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning, men vilka äro av betydelse för vinnande av syftemålet att på den nuvarande organisationens grund ordna verksamheten inom flygstyrelsen på ett i allo tillfredsställande sätt.

Beredningen har föreslagit, att behovet av *juridisk och administrativ sakkunskap* inom flygstyrelsen skulle tillgodoses, genom att krigsrådet å arméförvaltningens intendenturdepartement och amiralitetsrådet i marinförvaltningen (marinstyrelsen) skulle i frågor av administrativ och allmänt juridisk natur stå till flygstyrelsens förfogande.

Flygstyrelsen har emellertid icke ansett detta beredningens förslag tillfredsställande, enär styrelsen icke komme att i erforderlig omfattning kunna tillgodogöra sig den sakkunskap, som här nämnda befattningshavare representerade. Då, enligt beredningens förslag, det framdeles skulle tillkomma styrelsen att avgöra besvär i förvaltningsärenden, syntes det styrelsen, att det behov, varom nu vore fråga, borde tillgodoses genom anställandet av en civil tjänsteman med benämning krigsråd, med uppgift icke blott att föredraga

besvärsmål utan även att utöva en rådgivande verksamhet i ekonomiskt och administrativt hänseende av liknande art, som tillkomme nyssnämnda krigsråd och amiralitetsråd.

1928 års sakkunniga hava ansett, att förevarande fråga borde lösas på så sätt, att inom flygstyrelsen anställdes en person, som ägde erforderlig juridisk-administrativ bildning och skolning, med titeln sekreterare och med lön i lönegraden B. 24. Med en sekreterare såsom föredragande inom flygstyrelsen kunde det svårligen möta betänkligheter, att styrelsen i första instans skulle få avgöra besvärsmål i förvaltningsärenden och kassaärenden.

Riksräkenskapsverket har i avgivet utlåtande förklarat sig icke hava något att erinra emot att — därest en dylik tjänsteman anställdes inom flygstyrelsen — nämnda styrelse erhöle samma befogenhet att avgöra besvärsmål i förvaltnings- och kassaärenden, som nu tillkomme armé- och marinförvaltningarna. Beträffande ifrågavarande tjänstemans löneställning har emellertid riksräkenskapsverket ansett, att han borde placeras i lönegraden B. 26.

Även jag anser, att flygstyrelsens behov av juridisk och administrativ sakkunskap icke kan nöjaktigt tillgodoses på annat sätt, än att en för ändamålet utbildad tjänsteman anställs inom styrelsen. Denne tjänsteman, lämpligen benämnd sekreterare och kamrerare, bör jämväl biträda med den centrala bokföringen och redovisningen inom intendenturbyrån samt vara kassakontrollant över flygstyrelsens kassa.

I enlighet med beredningens förslag torde besvärsmål i kassaärenden böra i första instans avgöras av riksräkenskapsverket, vilket ämbetsverk redan nu avgör anmärkningsmål, uppkomna i anledning av den kamerala granskning, som åligger detta verk med avseende å flygvapnets räkenskaper. Anmärkningsmål och besvärsmål i kassaärenden skulle sålunda komma under fullt enhetlig behandling redan i första instans, vilket måste innebära en påtaglig fördel.

Vad beträffar sekreterarens och kamrerarens löneställning, torde det vara tillfyllest, om han placeras i lönegraden B. 24. Tillsättandet av ifrågavarande befattning bör så vitt möjligt ske genom transport av lämplig tjänsteman från armé- eller marinförvaltningen, varigenom endera av nämnda verks övergångsstaten kan nedbringas med en befattning.

Vid uppgörandet av flygvapnets organisation förutsattes, att flygstyrelsen skulle i frågor rörande den militära *sjukvården* (veterinärvården) samråda med arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse eller marinförvaltningens sanitetsavdelning, varigenom särskild personal för dessa uppgifter skulle kunna undvaras inom flygstyrelsen. I kungl. brev den 19 november 1926 har sedermera bestämts, att vid flygvapnet anställda läkare skola lyda under generalfältläkaren, som det även skall tillkomma att efter anmälan hos statsrådet och chefen för försvarsdepartementet inspektera hälso- och sjukvården vid flygvapnet. Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 december 1926 gjorde arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framställning om, bland annat, anstäl-

lande av en tjänstegrenschef såsom föredragande i hälso- och sjukvårdsärenden inom flygstyrelsen. I häröver den 12 februari 1927 avgivet utlåtande anslöt sig flygstyrelsen till detta förslag samt hemställde tillika, att ärendena angående hälso- och sjukvård måtte utbrytas från intendenturbyråns handläggning. Föredraganden borde såsom sådan ingå i flygstyrelsen och förlänas samma ställning som byråchef. I denna hans egenskap borde det även tillkomma honom att under chefen för flygstyrelsen hava närmaste tillsynen över hälso- och sjukvården vid flygvapnet ävensom att övervaka utförandet av läkarnas vid flygvapnet tjänsteåligganden. Tjänsten borde på förslag av chefen för flygstyrelsen tillsättas av Kungl. Maj:t. Genom beslut av Kungl. Maj:t har därefter medgivits, att en militärläkare finge tjänstgöra i flygstyrelsen såsom särskild föredragande i ärenden angående hälso- och sjukvård mot en ersättning av 1,000 kronor för år räknat. Nämda arvodesbelopp har för innevarande budgetår upptagits å anslagsposten till vissa arvoden m. m. under flygvapnets avlöningsanslag.

Beredningen har i denna fråga anfört, att uppsikten över hälso- och sjukvården inom flygvapnet fortfarande borde i regel åvila generalfältläkaren. Beträffande den hälso- och sjukvård, som flygvapnets personal åtnjöte å marinens etablissemang, fartyg m. m., borde dock självfallet uppsikten utövas av marinens vederbörande organ. Med hänsyn till vikten av att en på området specialiserad läkare stode till flygstyrelsens förfogande vid behandling av frågor, som rörde hälso- och sjukvården inom flygvapnet, ansåge beredningen, att inom flygstyrelsen särskild föredragande borde finnas för ifrågavarande ärenden, dock utan att någon särskild byrå därigenom upprättades. Då det syntes lämpligt, att denne föredragande stode i nära anknytning till generalfältläkaren, borde assistenten å sjukvårdsdepartementets fältläkarbyrå förordnas att för ifrågavarande ändamål jämväl tjänstgöra i flygstyrelsen. Med hänsyn till den minskning i arbetsbördan å sjukvårdsdepartementet, som kunde beräknas bliva en följd av 1925 års försvarsbeslut, hade beredningen icke beräknat något särskilt arvode för detta uppdrag. I frågor rörande veterinärvård borde flygstyrelsen liksom hittills kunna hänvända sig till arméförvaltningens sjukvårdsdepartement.

Flygstyrelsen har i sitt yttrande över beredningens förslag vidhållit sitt ovan omförmälda yrkande på upprättandet inom flygstyrelsen av en särskild sjukvårdsbyrå under en regementsläkare såsom byråchef. Även arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har för sin del framställt samma förslag. I varje fall borde enligt sjukvårdsstyrelsens mening ett arvode uppföras å flygstyrelsens stat för en särskild föredragande.

1928 års sakkunniga hava funnit flygstyrelsens förslag om en fullt sakkunnig föredragande i hälso- och sjukvårdsärenden väl grundat. Med hänsyn till de särskilda egenskaper, som beklädandet av denna plats fordrade, ansåge de sakkunniga, att några avsevärda erinringar icke kunde göras mot anställandet av en regementsläkare inom flygstyrelsen.

Det av samtliga myndigheter och sakkunniga hävdade behovet av att flygstyrelsen äger tillgång å särskild föredragande i hälso- och sjukvårds-

ärenden torde icke kunna bestridas. Vid bedömandet av denna fråga torde böra uppmärksammas, att densamma även är av icke ringa ekonomisk innebörd för flygvapnet. Den verksamhet, som flygstyrelsens läkare utövar, avser nämligen bland annat att på vetenskapliga grunder bedöma personalens lämplighet för flygutbildning. Härigenom kan det bliva möjligt att redan på ett tidigt stadium förhindra, att olämplig personal uttages till den dyrbara flygutbildningen. Förutom att genom ett dylikt förebyggande ingripande den flygande personalens risker minskas, torde därigenom även skador å materielen åtminstone till en del kunna förhindras och betydande ekonomiska värden sålunda besparas statsverket.

Ehuru nu föreliggande fråga om tillgodoseende av flygstyrelsens behov av föredragande i ärenden rörande hälso- och sjukvården givetvis skulle bliva mest rationellt ordnad därigenom, att en regementsläkarbeställning härför uppfördes å flygvapnets stat, har jag av besparingsskäl ansett, att man, åtminstone tillsvidare, bör kunna åtnöja sig med att, såsom hittills skett, förordna en militärläkare att vid sidan av sin ordinarie tjänst vara föredragande i nu berörda ärenden inom flygstyrelsen. Jag kan emellertid icke dela beredningens uppfattning, att assistenten å arméförvaltningens sjukvårdsdepartements fältläkarbyrå skall med denna sin tjänst ovillkorligen och utan ersättning förena befattningen såsom föredragande i flygstyrelsen, enär arbetet å dessa tjänster tillsammans alltjämt torde bliva av den omfattning, att det icke kan utföras under därför avsedd tjänstetid. Härtill kommer, att tjänsten vid flygstyrelsen, om den rätt skall kunna fullgöras, erfordrar tidskrävande specialstudier av sin innehavare. Ehuru det kan befinnas lämpligt att, såsom hittills skett, förena ovan berörda befattningar, bör det dock ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall förordna den för befattningen i flygstyrelsen till buds stående lämpligaste personen.

För närvarande utgår, såsom redan nämnts, ersättning till föredraganden med 1,000 kronor för år räknat. Det har emellertid visat sig, att berörda avlöningsbelopp icke står i rimlig proportion till det arbete, som varit förbundet med ifrågavarande tjänst. Arvodet synes därför böra avsevärt ökas, och torde ett belopp av åtminstone 2,400 kronor härför böra avses.

I likhet med beredningen anser jag tillräckliga skäl icke förebrogta för upprättandet av en särskild sjukvårdsbyrå inom flygstyrelsen.

Den ökade kostnad, som föranledes av dels tillkomsten av en sekreterare och kamrerare i flygstyrelsen, dels ock höjningen av det till föredraganden i hälso- och sjukvårdsärenden utgående arvodet, kan icke anses stå i något omedelbart samband med det föreliggande förslaget rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning. Frågan om bestridandet av berörda merkostnad kommer att behandlas i det följande i sammanhang med anslagsberäkningen.

H. Övergången till den nya organisationen.

Det synes mig önskvärt, att den föreslagna organisationen av försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning träder i kraft så snart lämpligen kan ske efter ingången av budgetåret 1929/1930, och torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles bestämma tidpunkten härför. Cheferna för hären och marinen ävensom viss annan nytillkommen personal böra kunna tillsättas redan innan de nya befälsförhållandena m. m. träda i kraft för att planlägga och leda, respektive biträda vid omorganisationsarbetet.

Lantförsvaret.

Av den nya organisationen betingade förändringar böra, med hänsyn till vad ovan anförts, vidtagas i de stater, vilka skola gälla under nästkommande budgetår, dock med rätt för Kungl. Maj:t att beträffande staternas tillämpning besluta om de avvikelser och jämkningar, som kunna befinnas erforderliga med hänsyn till ett lämpligt ordnande av övergången till den nya organisationen.

Enligt det nu föreliggande förslaget skall befattningen såsom chef för generalstaben (lönegrad O. 8) indragas. Då den nuvarande innehavaren av sagda ämbete redan under budgetåret 1929/1930 uppnår pensionsåldern, synes det vara lämpligt, att den för chef för generalstaben avsedda lönen fortfarande utgår intill innehavarens avgång; härför erforderliga medel torde få bestridas av ordinarie avlöningsanslaget. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma angående sagda befattningshavares tjänstgöringskyldighet.

På grund av de väsentliga förändringarna i disponerandet av de nu i lönegraden O. 7 uppförda beställningarna synes det vara nödvändigt att överföra en av de nuvarande beställningshavarna i denna lönegrad till övergångsstat enligt de grunder, som tillämpades vid övergången till 1925 års försvarsordning. På grund av den levnadsålder, som beställningshavare inom lönegraden O. 7 innehava, kan en till sagda lönegrad hörande officer endast under en kort tid komma att kvarstå å övergångsstat.

De nytillkomna befattningar, som äro avsedda att besättas med pensionerad personal, torde tillsvidare i regel böra upprätthållas av personal på övergångsstat. Vissa för registratorstjänst avsedda dylika befattningar böra över huvud taget icke besättas, förrän den civila personal, som nu bestrider motsvarande tjänster och som, enligt vad nedan säges, bör överföras till övergångsstat, avgår från dylik stat eller tages i anspråk för annan tjänst.

Vad därefter beträffar den civila personal i arméförvaltningen, som genom den föreslagna organisationen bliver övertalig, framgår densamma av tabellen sid. 106—107.

I enlighet med vad beredningen föreslagit, synes övergången till den nya personalorganisationen böra ordnas efter samma grunder, som tillämpats vid genomförandet av den år 1926 beslutade ändrade organisationen av statsdepartementen.

I överensstämmelse härmed bör innehavaren av en sekreterarbefattning å ordinarie stat *Gustaf Elof Almgren*, vilken vid ingången av nästkommande budgetår uppnår en ålder av 66 år 2 månader och 10 dagar, överföras till allmänna indragningsstaten utan tjänstgöringsskyldighet. De övertaliga befattningarna på extra stat kunna utan vidare indragas, men, i överensstämmelse med vad beredningen föreslagit, bör å övergångsstaten beräknas lön för en extra expeditionsvakt, intill dess denne, på grund av en ordinarie befattningshavares avgång, under år 1930 kan vinna befordran till befattning på ordinarie stat.

Med hänsyn till befintliga vakanser samt personal- och tjänstgöringsförhållanden inom arméförvaltningen bör ämbetsverkets övergångsstat upptaga följande befattningar, nämligen 1 kamrerare (B. 24), 1 bokhållare (B. 21), 1 notarie (B. 21), 1 registrator (B. 21), 1 revisor (B. 21), 2 kansliskrivare (B. 11) och 1 kanslibiträde (B. 7). Lönerna till ifrågavarande personal beräknas till 48,936 kronor, vartill för nästa budgetår kommer lön till en extra expeditionsvakt (löneklass 4), 2,364 kronor, eller tillhopa 51,300 kronor. Såsom i det föregående antytts, är det emellertid icke uteslutet, att kostnaden för övergångsstaten kan nedbringas genom transport till annan befattning av någon bland arméförvaltningens tjänstemän.

Med hänsyn till att den personal inom arméförvaltningen, vilken på förordnande upprätthållit vissa tjänster, i åtskilliga fall innehaft sina förordnanden under en följd av år, har beredningen ifrågasatt, att dylik personal, särskilt med hänsyn till de försämrade befodringsmöjligheterna, borde vid förordnandenas upphörande i samband med omorganisationen komma i åtnjutande av särskild lönefyllnad, intill dess vederbörande befattningshavare kunde erhålla befordran. Likaledes har beredningen ansett, att frågan om beredande av någon ersättning åt den extra personal, som måste avskedas, framdeles borde tagas under omprövning, eventuellt i samband med prövning av frågor om ersättning vid andra liknande indragningar inom statsförvaltningen.

Beträffande nu berörda frågor har arméförvaltningen i sitt yttrande över 1928 års sakkunnigas förslag anfört, att beredningens ifrågavarande uttalande syntes vara grundat därpå, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid genomförandet av 1926 års omorganisation av statsdepartementen i fråga om ett antal befattningshavare, som efter omorganisationen skulle drabbats av avlöningsminskning, medgivit, att de finge i avvaktan på befordran bibehållas vid tidigare innehavd löneställning. Vad auinge tjänstemännen i arméförvaltningen, jämförda med de i statsdepartementen anställda, föreläge emellertid så tillvida den olikhet, att — medan vid förordnanden för de senare att uppehålla tjänster i vakans eller succession Kungl. Maj:t plägat förordna, att de skulle åtnjuta lönerna för de tjänster, de uppehållit, utan annan inskränkning än att lönerna skulle beräknas enligt de löneklasser, som vore närmast lägre än de, som skulle hava gällt, därest vederbörande varit ordinarie innehavare av respektive tjänster — arméförvaltningens tjänstemän under ifrågakommande liknande förordnanden utöver egen lön endast kom-

mit i åtnjutande av vikariatsersättning enligt därom gällande bestämmelser. De senare hade alltså under sina förordnanden endast erhållit viss ökad förmån för de tider, då de verkligen uppehållit vederbörande tjänster, men ej för tider, varunder de åtnjutit semester eller annan ledighet. Vad beträffade den personal, vilken förordnats å extra stat i arméförvaltningen, hade väl de befattningshavare, som hänförts till högre lönegrad än den 20:de, erhållit lön enligt nyssberörda, för statsdepartementens tjänstemän i varje fall tillämpade grunder, men för de övriga hade på grund av föreskrift i 33 § av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid, bland annat, arméförvaltningen, gällt, att de kommit i åtnjutande allenast av vikariatsersättning i nyss angiven omfattning. Med hänsyn härtill, och då fastställandet av storleken av den avlöningsminskning, som genom omorganisationen kunde komma att drabba de tjänstemän, vilka endast varit i åtnjutande av vikariatsersättning, måste möta praktiska svårigheter, samt då härtill komme, att innehavarna av de två till lönegraden B. 24 respektive B. 21 hänfödda befattningarna på extra stat, som skulle indragas, i avseende å befordringstur innehade en sådan ställning, att de i samband med den nya organisationens genomförande kunde antagas bliva befordrade, hade arméförvaltningen icke ansett sig böra tillstyrka någon särskild åtgärd för beredande av ifrågasatt lönefyllnad åt några tjänstemän inom ämbetsverket.

I sitt betänkande hade beredningen ifrågasatt, att viss gottgörelse borde lämnas sådana icke-ordinarie befattningshavare i arméförvaltningen (amanuenser och e. o. kvinnliga biträden), vilka till följd av omorganisationen måste entledigas. Beredningen hade härvid uttalat, att frågan om formen för nämnda gottgörelse borde bliva beroende på framdeles skeende prövning, eventuellt i samband med avgörandet av motsvarande ersättningsfrågor vid indragningar inom andra delar av statsförvaltningen. Så vitt arméförvaltningen hade sig bekant, föreläge för närvarande intet förslag om bestämmandet av några allmänna grunder för ersättningar av nu ifrågavarande art. Vid sådant förhållande och med instämmande i beredningens uttalande om skäligheten och billigheten av, att viss gottgörelse till entledigade icke-ordinarie befattningshavare måtte kunna ifrågakomma, finge arméförvaltningen — som dock i olikhet med beredningen ansåge, att sådan gottgörelse i visst fall borde kunna lämnas även åt befattningshavare med s. k. halvtidstjänstgöring — i nu förevarande fråga inskränka sig till att föreslå, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen anmäla, att Kungl. Maj:t hade för avsikt att efter prövning i varje särskilt fall av de framställningar om gottgörelse, arméförvaltningen framdeles kunde komma att avgiva beträffande från ämbetsverket entledigade icke-ordinarie befattningshavare, fastställa dylika ersättningar. Härav föranledda kostnader syntes kunna bestridas av lantförsvarets anslag till extra utgifter.

Jag ansluter mig till den ståndpunkt, arméförvaltningen intagit till nu berörda ersättningsfrågor. Det torde sålunda få bero på prövning i varje särskilt fall, huruvida och till vilket belopp ersättning skall utgå till ent-

ledigade icke-ordinarie befattningshavare. Därest anslaget till extra utgifter icke skulle lämna tillgång till kostnadernas bestridande, torde framställning om beredande av medel för ändamålet böra avlätas till nästa års riksdag. För övriga befattningshavare ifrågasätter jag icke någon särskild ersättning.

Den av mig föreslagna organisationen av arméförvaltningen medför, såsom i det föregående framhållits, en i viss mån förändrad uppdelning av ärendena på ämbetsverkets olika departement, vilket förhållande i sinom tid bör föranleda en del omläggningar i avseende å vederbörliga riksstatsanslag för anskaffning och underhåll av materiel m. m. För budgetåret 1929/1930 torde några större förändringar i anslagsförvaltningen icke behöva företagas; i den mån medelsöverföringar mellan de under de särskilda departementens förvaltning ställda anslagen bliva erforderliga, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att därom besluta.

Sjöförsvaret.

Även i fråga om sjöförsvarets organisation hava de föreslagna förändringarna en jämförelsevis ringa inverkan på personalorganisationen och böra fördenskull med vissa undantag kunna genomföras under loppet av budgetåret 1929/1930. För ett lämpligt ordnande av personalförhållandena vid övergången till den nya organisationen torde Kungl. Maj:t även beträffande marinen böra äga rätt att vidtaga de jämkningar i fråga om placering av beställningshavare i olika befattningar, som kunna vara av förhållandena betingade.

Den föreslagna personalavdelningen i marinstaben bör efter ingången av budgetåret 1929/1930 snarast möjligt inrättas för att biträda med organisationsarbetet. Såsom förut framhållits, förutsätter jag dock, att bokcentralen i sjöförsvarets kommandoexpedition tillsvidare kvarbliver därstädes. Förflyttningen av bokcentralen, som kräver särskilt för ändamålet inredda lokaler med avsevärt utrymme, kan nämligen icke verkställas, förrän nya dylika lokaler inretts. I fastigheten Birger Jarlsgatan 7, där marinstaben nu är inrymd, lärers erforderligt utrymme icke kunna erhållas, med mindre nedre botten, som för närvarande är uthyrd till affärslokaler, tages i anspråk för ändamålet. Då en dylik åtgärd emellertid torde vara ur ekonomisk synpunkt mindre fördelaktig, förutsätter jag, att med överflyttningen får anstå, tills lokalfrågan för de marina myndigheterna i sin helhet blivit löst. Jag återkommer här nedan till detta ämne. Såsom förut anförts, bör av bokcentralens överflyttning betingade förändringar i staterna för departementet och marinstaben icke vidtagas, förrän organisationen i nu nämnt hänseende genomförts.

Övriga förändringar i marinstabens organisation böra komma till stånd under loppet av budgetåret 1929/1930. Såsom förut omförmälts, förutsätter jag dock, vad sjökrigshistoriska avdelningen angår, att befattningen såsom avdelningschef skall, om så befinnes erforderligt, kunna tillsvidare förenas med annan tjänst, intill dess förhållandena medgiva full tillämpning av den

föreslagna organisationen. Under tiden bör det för avdelningschefen avsedda arvodet kunna disponeras för anställande av officer tillhörande reserven, utan att denne erhåller förordnande såsom avdelningschef. Jag förutsätter vidare, att befattningen såsom registrator å personalavdelningen skall tillsvi vidare kunna bestridas av officer å övergångsstat. För sistnämnda befattningshavare avsett arvode bör därför tillsvi vidare upptagas i staten utan angivet belopp. Den för sjökrigshistoriska avdelningen avsedda arkivariefattningen synes mig böra tillsättas snarast möjligt efter ingången av budgetåret 1929/1930.

Tillsättandet av befattningen såsom chef för marinen, vilken givetvis måste hava sin ämbetslokal i samma fastighet, där marininstaben är inrymd, ävensom genomförandet av vissa förändringar, som beröra marininstaben, kräva vidtagandet av sådana ändringar i vad rör disponerandet av lokalutrymmet i ifrågavarande fastighet, att erforderlig plats kan beredas den nytillkommande personalen. Av den undersökning, jag i ämnet låtit verkställa, framgår visserligen, att sådana förändringar låta sig göra, dock endast med största svårighet och såsom ett provisorium i avvaktan på att frågan om lokaler för de marina myndigheterna, vilken länge stått på dagordningen, bliver definitivt löst.

På grund av nämnda lokalfrågas nära samhörighet med beredningens förslag till en marinstyrelse — ett genomförande av förslaget skulle nämligen hava betingat även ett lokalt sammanförande av marinstyrelsens olika organ — har beredningen ägnat denna fråga en ingående behandling och efter inhämtande av yttranden från byggnadsstyrelsen och de marina myndigheterna även påvisat olika möjligheter för dess lösning. Utan att i detta sammanhang närmare ingå på förevarande fråga, som för övrigt genom Kungl. Maj:ts proposition nr 98 till innevarande års riksdag, angående åtgärder för beredande av nybyggnad å det av förutvarande Positionsartilleriregementet tidigare disponerade kasernområdet för statens historiska museum m. fl. institutioner, kommit i ett annat läge, än då beredningen avgav sitt förslag, anser jag mig för egen del böra framhålla betydelsen av, att ifrågavarande spörsmål snarast möjligt bliver föremål för utredning. Visserligen bygger föreliggande organisationsförslag på bibehållandet av marininstaben, marinförvaltningen och chefen (inspektören) för kustartilleriet såsom särskilda organ, dock på olika sätt anknutna till chefen för marinen, men ett lokalt sammanförande av nämnda organ ävensom högste befälhavaren över kustflottan, eventuellt också sjökrigshögskolan, måste likväl anses vara ett önskemål av största vikt. En dylik åtgärd skulle nämligen otvivelaktigt underlätta förverkligandet av det syfte, som legat till grund för beredningens såväl som för nu föreliggande organisationsförslag, nämligen att åstadkomma en samlad enhetlig ledning av marinen i näst högsta instans. Såsom beredningen påvisat, torde även ekonomiska fördelar för statsverket vara att vinna, genom att för de marina myndigheterna avses ett gemensamt ämbetshus, alldenstund därigenom dels skulle inbesparas den för marinförvaltningens lokaler nu utgående hyreskostnaden, dels den värdefulla fastigheten Birger Jarlsgatan 7

kunde försäljas. På sätt byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande av den 19 januari 1928 över kasernekommitténs förslag till disposition av vissa ledigblivna kasernbyggnader framhållet, bör emellertid med igångsättandet av en utredning i ämnet anstå, till dess frågan om försvarets centrala ledning och förvaltning avgjorts.

Beträffande genomförandet av de organisatoriska förändringar, som beröra marinförvaltningen, har jag i det föregående redan uttalat mig om vissa förhållanden under övergångsåren. Jag har därvid förutsatt, bland annat, att de övertaliga beställningarna skola överföras till övergångsstat samt att vid tillsättandet av en ny sekreterarbestedning eventuellt uppkommande vakans i annan beställning tillsvidare icke bör fyllas, ävensom att innehavaren av den övertaliga beställningen såsom aktuarie och registrator bör kvarstå i sin befattning, till dess han avgår ur tjänst eller kan placeras i annan ordinarie beställning. Till följd därav bör ett arvode till pensionerad officer under samma tid uppföras i staten utan angivet belopp. För övrigt förutsätter jag, att de föreslagna förändringarna skola genomföras under loppet av budgetåret 1929/1930. Härav anser jag böra följa, att de befattningar, som nu uppehållas på förordnande, nämligen såsom förste revisor (revisionskommisarie) och kamrerare, böra besättas med ordinarie innehavare.

Jag kommer i det följande att hemställa om vidtagande av de ändringar i avseende å vederbörliga personalstater och anslagsberäkningar, som betingas av vad jag ovan tillstyrkt och föreslagit. I nu förevarande sammanhang får jag, under återopande av vad förut anförts, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Departements-
chefens
hemställan.

dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 35 § i avlöningsreglementet den 20 maj 1927 (nr 170) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet (Bil. A),

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i den tjänsteförteckning, som finnes fogad vid nämnda avlöningsreglemente, vidtaga sådana ändringar, vilka betingas av de beslut, riksdagen må komma att fatta rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning,

dels ock medgiva, att övergången till den nu föreslagna organisationen av försvarets centrala ledning och förvaltning må i huvudsak ordnas på sätt i det föregående under »H. Övergången till den nya organisationen» angivits.

II. Anslagsberäkning m. m.

Uti statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (fjärde huvudtiteln, punkterna 1, 3, 4, 5, 76, 77 och 126) hava följande anslag under fjärde huvudtiteln, i avvaktan på särskild proposition, upptagits med nedan angivna beräknade belopp, nämligen:

<i>under avd. departementet:</i>		
anslaget till departementet	kronor	282,040: —
<i>under avd. lantförsvaret:</i>		
anslaget till arméförvaltningen	»	532,668: —
» » arméförvaltningens verksamhet	»	32,900: —
» » avlöning till personal vid staber och trupp- förband m. fl.	»	24,500,000: —
<i>under avd. sjöförsvaret:</i>		
anslaget till marinförvaltningen	»	260,370: —
» » avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.	»	11,240,000: —
<i>under avd. flygvapnet:</i>		
anslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. »		1,100,000: —

Innan jag ingår på frågan om medelsbehovet under nyssnämnda i årets statsverksproposition beräknade anslag, torde jag böra till behandling upptaga frågan om

Arvodesreglering för viss pensionerad personal.

Sedan Kungl. Maj:t den 4 september 1925 uppdragit åt försvarsväsendets lönenämnd att avgiva förslag till reglering av avlöningsförhållandena m. m. för de arvodesbefattningar vid försvarsväsendet, som efter den nya försvarsorganisationens genomförande borde finnas upptagna på stat, framlade lönenämnden uti skrivelse den 27 oktober 1927 förslag till arvodesreglering för den grupp av befattningshavare, vilka äro pensionerade officerare eller underofficerare med tjänstgöring, som helt tager vederbörandes arbetstid i anspråk. Närmare redogörelse för lönenämndens förslag i ämnet är lämnad uti det utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, som finnes bifogat Kungl. Maj:ts proposition den 9 mars 1928 (nr 196) angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m.

Såsom av berörda redogörelse framgår, hade lönenämnden, innan nämnden fattade ståndpunkt till det ifrågasvarande spörsmålet, ansett sig böra inhämta yttranden från arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen samt flygstyrelsen beträffande frågan, i vad mån det, *dels* med hänsyn till arten och omfattningen av de med olika arvodesbefattningar förenade göro-

mål, dels ock med hänsyn till den allmänna levnadskostnadsnivån å olika tjänstgöringsorter, kunde anses påkallat att företaga någon differentiering eller jämkning i övrigt av de arvoden, som utginge till eller i kostnadsberäkningarna för den nya försvarsorganisationen upptagits för ifrågavarande befattningshavare.

I den 6 maj 1927 dagtecknat yttrande till lönenämnden framhöll *arméförvaltningens civila departement*, att, då de med olika arvodesbefattningar förenade göromål till såväl omfattningen som arten och beskaffenheten vore högst väsentligt olika, befattningarna borde uppdelas på olika grupper, förslagsvis tre för officerare och fyra för underofficerare, inom vilka grupper arvodesbeloppen borde bestämmas i förhållande till de olika befattningarnas vikt och betydelse. Däremot uttalade departementet stor tvekan om lämpligheten och behovet av arvodenas differentiering med hänsyn till levnadskostnaderna å olika orter.

Marinförvaltningen uttalade sig för införandet av ett avlöningssystem, enligt vilket arvodena bestämdes med hänsyn till respektive tjänstgöringsorters dyrortsgruppering.

Flygstyrelsen åsyftade en anordning, som i viss mindre utsträckning innebar en gradering med hänsyn till med befattningarna förenat arbete och ansvar, och skulle jämsides härmed tillämpas systemet med lön efter tjänstgöringsortens dyrortsgruppering.

Lönenämnden anförde för egen del, att vad först anginge frågan om arvodesbeloppens differentiering med hänsyn till de med olika befattningar förenade göromålens art och omfattning, lönenämnden visserligen ansett, att utan en dylik differentiering en ur olika synpunkter fullt tillfredsställande reglering av ifrågavarande befattningshavares arvoden näppeligen kunde åvägabringas. Då emellertid, med bortseende från rullföringspersonalen, det övervägande antalet hithörande befattningar inrättats i samband med 1925 års nyorganisation av försvarsväsendet, saknades enligt lönenämndens mening den för frågans tillförlitliga bedömande erforderliga erfarenheten på området. Innan den nya organisationen i hithörande delar tagit fastare form och under någon tid prövats, ansåge lönenämnden det icke möjligt att finna några ens något så när säkra hållpunkter för en värdesättning av befattningarna i fråga. Med hänsyn härtill och då det stora flertalet befattningar avsåges att tillsvidare uppehållas med personal på övergångsstat, hade lönenämnden funnit sig för det dåvarande icke böra ifrågasätta någon differentiering av arvodesbeloppen efter göromålens art och omfattning.

Vidkommande frågan om arvodesbeloppens gradering efter dyrorter, var lönenämnden av den uppfattningen, att de förhållanden, som föranlett dyrortsprincipens tillämpande i fråga om såväl den aktiva officers- och underofficerspersonalen som övriga grupper av statstjänstemän, vilkas löner varit föremål för reglering under senare tid, i allt väsentligt gjorde sig gällande även på förevarande område. I anslutning härtill framställde lönenämnden förslag om en differentiering av arvodena efter dyrorter.

Beträffande frågan om arvodesregleringens trädande i tillämpning fann

lönenämnden det tveksamt, huruvida de nya arvodesbeloppen för det dåvarande borde vinna generell tillämpning. Då de nyinrättade arvodesbefattningarna vore avsedda att i allmänhet bestridas med personal på övergångsstat, skulle — yttrade lönenämnden — en dylik arvodesreglering huvudsakligen bliva av betydelse för den stora kategori pensionerade officerare och underofficerare, som vore förordnade såsom rullföringsbefälhavare och rullföringsbiträden. För ett avsevärt antal av dessa skulle en arvodesreglering i enlighet med lönenämndens förslag leda till minskning i nu utgående arvoden, en minskning, som enligt nämndens uppfattning i allt fall icke läte sig genomföras, så länge vederbörandes dåvarande förordnanden varade. Med hänsyn härtill och då, såvitt lönenämnden hade sig bekant, något trängande behov av en omreglering av rullföringspersonalens arvoden icke yppats, syntes det lönenämnden kunna ifrågasättas, om icke den nya arvodeskalan beträffande berörda personal lämpligen borde bringas i tillämpning allenast i den mån nya förordnanden meddelades. Vad anginge övriga här avsedda befattningshavare, intoge dessa en helt annan ställning i organisationen än rullföringspersonalen, varför en samtidig lösning av vederbörandes arvodesfrågor knappast kunde anses oundgängligen nödvändig. Då härtill komme, att de flesta av nämnda befattningar inrättats i samband med nyorganisationen av försvarsväsendet, utan att arvodesfrågan därvid gjorts till föremål för ett mera ingående övervägande, ansåge lönenämnden starka skäl tala för att, i den mån arvoden till dessa befattningshavare uppfördes på stat, arvodesbeloppen avpassades efter olika dyrorter i enlighet med nämndens förslag.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t (se prop. nr 196, sid. 33) yttrade *föredragande departementschefen* följande.

Lönenämnden hade framhållit, att en fullt tillfredsställande reglering av här ifrågavarande befattningshavares arvoden knappast kunde åvägbringas utan en differentiering av arvodesbeloppen med hänsyn till de med befattningarna förenade göromålens art och omfattning. Till följd därav, att något så när säkra hållpunkter för befattningarnas värdesättning icke kunde ernås, förrän den nya organisationen i hithörande delar tagit fastare form och under någon tid prövats, hade emellertid lönenämnden funnit sig för det dåvarande icke böra ifrågasätta någon dylik differentiering av arvodesbeloppen. Lönenämnden hade därför inskränkt sig till en gradering av arvoden efter dyrorter.

Det av lönenämnden framlagda förslaget kunde alltså icke anses innefatta någon definitiv lösning av förevarande spörsmål. Några starkare skäl för att genomföra en mera provisorisk reglering av berörda arvoden syntes departementschefen icke föreligga. Vad rullföringspersonalen beträffade, hade, såsom av lönenämnden framhållits, något trängande behov av arvodesreglering för denna personal icke gjort sig gällande; och vad anginge övriga befattningar av den kategori, varom nu vore fråga, hade det övervägande flertalet av dessa befattningar inrättats i samband med 1925 års omorgani-

sation av försvarsväsendet och avsåges att under åtskilliga år framåt kunna i allmänhet uppehållas av beställningshavare å övergångsstat. Härtill komme, att frågan om en omreglering av berörda arvoden ånyo torde komma att upptagas till prövning i samband med ett blivande förslag rörande inarbetande i den fasta avlöningen av nu utgående dyrtidstillägg. På grund härav hade departementschefen kommit till den uppfattningen, att det lämpligen borde tillsvidare anstå med den ifrågasatta arvodesregleringen.

I skrivelse den 25 maj 1928 (nr 238) anförde *riksdagen* — med anledning av departementschefens omförmälda yttrande ävensom av en inom riksdagen väckt motion (I: 306) med förslag, bland annat, om höjning av arvodena för officerare och underofficerare avsedda att tjänstgöra i vissa befattningar vid generalstaben — att riksdagen i likhet med departementschefen ville framhålla, att tillräcklig erfarenhet ännu ej vunnits för att bedöma, i vad mån arbetet kunde betinga någon löneroglering för sådana arvodesbefattningar, vilka genom 1925 års härordningsbeslut nyinrättats. Oavsett frågan om löneroglering för nämnda befattningar, vilka nu i huvudsak uppehöllas av personal å övergångsstat, ansåge riksdagen, att, så snart ske kunde, utredning borde ske, huruvida för sådana befattningar, vilka redan tidigare funnits uppförda å vederbörliga stater, någon reglering av arvodena kunde befinnas vara påkallad med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning. Att nu enbart för de i motionen nämnda arvodestagarna vid generalstaben vidtagna någon förändring i arvodesbeloppen syntes riksdagen icke vara lämpligt, i all synnerhet som ett beslut i sådan riktning måhända kunde komma att medföra konsekvenser även beträffande arvodena för annan personal.

Genom brev den 8 juni 1928 anbefalldes *Kungl. Maj:t* arméförvaltningen och marinförvaltningen att i samband med avgivandet av förslag rörande lantförsvarets, respektive sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 till *Kungl. Maj:t* inkomma med yttrande, huruvida beträffande sådana för pensionerad personal avsedda arvodesbefattningar, vilka redan före den nya organisationens genomförande funnits uppförda å vederbörliga stater, någon reglering av arvodena kunde befinnas vara påkallad med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning.

Arméförvaltningen har nu i ämnet anført i huvudsak följande.

Då arméförvaltningen haft att taga ställning till frågan, huruvida, med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning, någon arvodesreglering kunde anses påkallad, hade arméförvaltningen ansett sig kunna i stort sett ansluta sig till de riktlinjer, som civila departementet framlagt uti sitt förenämnda yttrande den 6 maj 1927 till försvarsväsendets lönenämnd. I enlighet härmed och med hänsyn jämväl till avfattningen av det arméförvaltningen lämnade uppdraget syntes alltså arvodesbefattningarna böra uppdelas på olika grupper alltefter de med dem förenade göromålens omfattning m. m. samt arvodesbeloppen avpassas i förhållande till de olika befattningarnas vikt och betydelse. Enligt civila departementets nyssnämnda förslag skulle — i huvudsaklig anslutning till vad som redan nu gällde för rullförings-

personalen och med utgångspunkt från de till denna personal utgående arvodena — de för officerare avsedda arvodesbefattningar uppdelas på tre grupper, för vilka arvodesbeloppen syntes kunna sättas till 3,600 kronor, 3,180 kronor och 2,760 kronor. För underofficerare borde befattningarna uppdelas i fyra grupper. Till den högsta av dessa skulle hänföras, bland andra, förvaltare vid garnisonssjukhusen m. fl., för vilka arvodet för närvarande utgjorde 2,440 kronor. För återstående tre grupper torde arvodena hava varit avsedda att utgå enligt de för rullföringsbiträden gällande grunder eller alltså med 2,340 kronor, 2,130 kronor och 1,710 kronor.

I anslutning till det anförda hade arméförvaltningen å efterföljande tablå upptagit de olika befattningar — fränsett de för försvarsdepartementet avsedda — vilka syntes böra omfattas av en eventuell arvodesreglering. Å tablån hade jämväl angivits för respektive befattningar nu utgående arvoden jämte av myndigheterna uppskattat värde å de i vissa fall med befattningarna förenade naturaförmåner, ävensom ej mindre den arvodesgrupp, vartill respektive befattning enligt civila departementets förslag skulle hänföras, än även det arvodesbelopp, som enligt samma förslag skulle utgå för befattningen.

Stat	Befattning		Arvode			Arvode enl. civila departementets förslag den 6 maj 1927	
	Benämning	Antal	Kontant	Uppskattat värde av förmåner in natura	Summa	Arvodesgrupp	Belopp
Generalstaben	Bibliotekarie	1	3,180	—	3,180	O II	3,180
D:o	Aktuarier	3	3,180	—	3,180	O II	3,180
Rullföringsbefälhavare med biträden	Befälhavare för Stockholms stads rullföringsområde	1	3,600	—	3,600	O III	3,600
D:o	Rullföringsbefälhavare i landsorten samt officerare vid Stockholms stads rullföringsområde	76	3,180	—	3,180	O II	3,180
D:o	Rullföringsbefälhavare å Gotland	4	2,760	—	2,760	O I	2,760
D:o	Biträden vid Stockholms stads-, resp. lantrullföringsområde	8	2,340	—	2,340	U III	2,340
D:o	Biträden vid rullföringsområden i landsorten	83	2,130	—	2,130	U II	2,130
D:o	Biträden vid rullföringsområden å Gotland	4	1,710	—	1,710	U I	1,710
Artilleri- och ingenjörhögskolan	Redogörare	1	2,610	—	2,610	O I	2,760
Ridskolan	Förvaltare	1	1,950	1) 658 30	2,608 30	U III	2,340

1) Fri bostad och bränsle samt planteringsland.

Stat	Befattning		Arvode			Arvode enl. civila departementets förslag den 6 maj 1927	
	Benämning	Antal	Kontant	Uppskattat värde av förmåner in natura	Summa	Arvodessgrupp	Belopp
Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	Förvaltare	1	1,740	1) 482	2,222	U III	2,340
D:o	Väbel	1	1,740	1) 482	2,222	U III	2,340
Garnisonssjukhuset i Stockholm	Förrådsförvaltare ...	1	2,440	2)	2,440	U IV	2,440
D:o	Sjukhusväbel	1	1,740	3) 670	2,410	U III	2,340
Garnisonssjukhuset å Karlsborg	D:o	1	1,740	3) 637 50	2,377 50	U III	2,340
Garnisonssjukhuset i Boden..	Sjukhusintendent ...	1	3,180	3) 1,500	4,680	O III	3,600
D:o	Förrådsförvaltare ...	1	2,440	—	2,440	U IV	2,440
D:o	Sjukhusväbel	1	2,440	—	2,440	U III	2,340

1) Inkvartering, vedbrand och lyse in natura.

2) Därav 700 kronor i ersättning för bostad med bränsle och lyse.

3) Fri bostad med bränsle och lyse.

Av tabblån framginge, att ett genomförande av civila departementets förslag skulle beträffande den största gruppen av ifrågavarande befattningshavare, nämligen rullföringspersonalen, icke komma att föranleda någon ändring av nu utgående arvoden. På grund härav och då, på sätt jämväl försvarsväsendets lönenämnd anfört, något behov av omreglering av samma personals arvoden icke yppats, ansåge arméförvaltningen sig icke hava anledning avgiva något förslag i sådant syfte.

Beträffande de för generalstabens avsedda befattningarna för bibliotekarie och aktuarie hade civila departementet i sitt yttrande till lönenämnden den 6 maj 1927 anfört, bland annat, att departementet knappast kunde bedöma, i vad mån en högre placering å arvodesskalan av ifrågavarande befattningshavare kunde anses påkallad med hänsyn till arten och omfattningen av dem åliggande göromål. Åtgärd härutinnan hade emellertid syntts komma att medföra vissa konsekvenser i avseende å inplaceringen av genom härordningen nyinrättade arvodesbefattningar. Departementet hade därför ifrågasatt, huruvida icke ifrågavarande befattningar borde hänföras till den mellersta av de för officerare föreslagna arvodesgrupperna.

Uti motionen nr 306 i första kammaren vid 1928 års riksdag hade lämnats en utförlig redogörelse rörande ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter m. m., varav framginge, att befattningarna måste anses jämförelsevis krävande och ställa stora fordringar på innehavarna. Av aktuarierna syntes sålunda i vissa fall krävas självständig handläggning av ett flertal ärenden av betydande vikt, och bibliotekarien, vilken omhändertog ett fackbibliotek på 35,000 band, måste besitta stor allmänbildning och ingående kunskaper i flera språk.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, ville det synas arméförvaltningen, som om ifrågavarande befattningar skulle vara av den mera krävande natur, att de borde hänföras till den högsta av de för officerare avsedda arvodes-

grupperna. I enlighet härmed finge arméförvaltningen, som icke kunde tillstyrka det i motionen väckta förslaget, att arvodena för ifrågavarande befattningar skulle bestämmas till 3,900 kronor, med frångående av civila departementets förslag i denna del, föreslå, att arvodena till bibliotekarien och aktuarierna vid generalstaben måtte höjas från nu utgående 3,180 kronor till 3,600 kronor för år räknat.

I samband härmed ville arméförvaltningen framhålla, att den sålunda föreslagna arvodesregleringen syntes böra föranleda en motsvarande höjning av arvodena för vissa vid försvarsdepartementet i arvodesbefattningar tjänstgörande pensionerade officerare. Härom syntes det dock icke ankomma på arméförvaltningen att framställa något förslag.

Vad beträffade redogöraren vid artilleri- och ingenjörhögskolan, skulle denne, som för närvarande åtnjöte arvode med 2,610 kronor för år, enligt civila departementets förslag i arvodeshänseende jämställas med rullföringsbefälhavare på Gotland och alltså komma i åtnjutande av arvode med 2,760 kronor. Härtill anslöte sig arméförvaltningen.

För förvaltaren och väbeln vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet upptoges i gällande stat arvoden med 1,740 kronor för vardera. Härutöver åtnjöte befattningshavarna inkvartering samt vedbrand och lyse in natura, vilka förmåner av chefen för skolan uppskattades till ett värde av 482 kronor. Sammanlagda avlöningsförmånerna för ifrågavarande båda befattningshavare skulle alltså utgöra (1,740 + 482 =) 2,222 kronor. Enligt civila departementets förslag skulle befattningshavarna hänföras till näst högsta arvodesgruppen med ett årligt arvode av 2,340 kronor. I anslutning härtill föresloge arméförvaltningen, att arvodena till befattningshavarna måtte i staten höjas till sistnämnda belopp, 2,340 kronor. I anmärkning till staten syntes böra angivas, att, därest befattningshavarna tilldelades bostad in natura, de skulle vara skyldiga att härför erlägga ersättning i enlighet med de i 19 § av avlöningsreglementet för officerare m. fl. angivna grunder.

Beträffande övriga å förestående tablå upptagna befattningshavare framginge av de i tablån lämnade uppgifterna, att ett genomförande av civila departementets förslag antingen icke skulle medföra någon förändring i nu utgående arvoden eller ock komma att för vederbörande medföra en minskning av arvodena. Då arméförvaltningen icke hade anledning att beträffande dessa befattningar föreslå någon avvikelse från civila departementets förslag samt någon minskning i arvodena — på sätt jämväl lönenämnden uttalat — icke syntes böra genomföras, så länge vederbörandes nuvarande förordnanden varade, ansåge arméförvaltningen sig icke böra ifrågasätta någon reglering av arvodena för dessa befattningshavare. För underlättande av en framtida arvodesreglering syntes emellertid i anmärkning till vederbörliga stater böra intagas föreskrift därom, att, vid ombyte i befattningen, frågan om eventuell minskning i det befattningshavarens tillkommande arvode och övriga förmåner skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Marinförvaltningen har yttrat följande.

Vad först anginge bibliotekarien i marinstaben, ansåge ämbetsverket, i likhet med chefen för marinstaben, att en reglering av arvodet för denne befattningshavare icke för närvarande vore pakallad.

Det föreliggande utredningsspörsmålet avsåge, utom nyssnämnda befattningshavare, även sjörullföringspersonalen, och marinförvaltningen hade följaktligen inhämtat stationsbefälhavarnas vid flottans stationer yttranden rörande behövligheten av en reglering efter göromalens art och omfattning av de till denna personal utgående arvoden. Av dessa yttranden inhämtades, att någon sådan reglering icke ansåges erforderlig beträffande sjörullförings-

befälhavaren och sjörullföringsbiträden i Stockholm, men att stationsbefälhavaren i Karlskrona, som funne styrkt, att en betydande arbetsbörda påvilade ifrågavarande personal, ifrågasatte höjning av arvodena för sjörullföringsbefälhavarna i Malmö och Göteborg samt för deras biträden. Vad befälhavarna beträffade, anfördes därvid såsom skäl, att en ökning i arbetsbördan inträffat på grund av sammanslagningen av Karlskrona sjörullföringsområde med Malmös samt Strömstads med Göteborgs. Arbetsbördan för sjörullföringsbiträdena angäves icke hava blivit ökad efter genomförandet av av den nya organisationen. Stationsbefälhavaren i Karlskrona ifrågasatte, att arvodena för sjörullföringspersonalen bestämdes efter dyrorter och till skillnaden mellan kaptens respektive flaggunderofficers slutlön och pension, med tillägg av 228 kronor för officer och 390 kronor för underofficer.

För egen del finge marinförvaltningen, som vidhölle sin tidigare uttalade uppfattning om det lämpliga i att ifrågavarande arvoden, liksom annan avlöning, reglerades efter dyrorter, erinra, att en reglering efter de av riksdagen begärda riktlinjerna syntes förutsätta, att befattningarna med hänsyn till göromålets art och omfattning vore stabiliserade. Så kunde emellertid knappast anses ännu vara fallet i fråga om befattningarna vid sjörullföringsområdena, vilka vid försvarsbeslutet fått ändrad omfattning. Innan verkningarna av detta beslut bättre läte sig överskådas, torde svårighet föreligga att göra en avvägning mellan befattningarna efter göromålets art och omfattning i jämförelse med andra motsvarande befattningar, och marinförvaltningen ansåge i enlighet härmed, att de erforderliga utgångspunkterna för en reglering efter ovan angivna grunder ännu icke vore för handen.

Skulle emellertid en gradering efter göromålets art och omfattning anses böra genomföras för motsvarande personal vid armén, syntes sådan åtgärd böra vidtagas även vid marinen, och marinförvaltningen förutsatte, att marinens myndigheter erhöles tillfälle inkomma med de förslag, som av en dylik arvodesreglering vid armén funnes betingade för marinens vidkommande.

Försvarsväsendets lönenämnd har i utlåtande den 10 oktober 1928 anfört följande.

Lönenämnden hade i sin skrivelse den 27 oktober 1927 med förslag till reglering av avlöningsförhållanden m. m. för vissa arvodesbefattningar uttalat, att en fullt tillfredsställande reglering av arvodena visserligen knappast kunde åvägbringas utan differentiering av arvodesbeloppen med hänsyn till de med befattningarna förenade göromålets art och omfattning. Till följd därav, att något så när säkra hållpunkter för befattningarnas värdesättning icke kunde ernås, förrän den nya försvarsorganisationen i hithörande delar tagit fastare form och under någon tid prövats, hade nämnden emellertid icke ansett sig böra ifrågasätta någon dylik differentiering av arvodesbeloppen. I stället hade nämnden uttalat sig för arvodenas gradering efter dyrorter. Dessa uttalanden — vilka avsett icke blott de genom den nya försvarsorganisationen tillkomna, utan jämväl de dessförinnan å stat upptagna arvodesbefattningarna — saknade nämnden anledning frångå.

Det syntes lönenämnden, att nämnden nu endast hade att yttra sig om det begränsade förslag till arvodesreglering, som av arméförvaltningen i anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag framlagts och som ginge ut på en reglering av vissa arvoden med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning.

Enligt detta förslag skulle till en början arvodena för bibliotekarien och och tre aktuarier vid generalstaben höjas från 3,180 till 3,600 kronor.

Av den till grund för förslaget i denna del liggande utredningen ville det förefalla lönenämnden, att icke samtliga dessa befattningar ställde lika stora

krav på sina innehavare. Sålunda syntes bibliotekariebefattningen fordra större kvalifikationer och vara förenad med större självständigt ansvar än aktuarietbefattningarna. Med hänsyn härtill funne sig lönenämnden för sin del kunna tillstyrka arméförvaltningens förslag, såvitt anginge bibliotekarien. Däremot ansåge lönenämnden det icke vara ur nu ifrågavarande synpunkter påkallat att för närvarande vidtaga någon ändring i aktuariernas arvoden.

I samband med sitt förslag i nu omfördälda del hade arméförvaltningen framhållit, att den av ämbetsverket förordade arvodesregleringen syntes böra föranleda en motsvarande höjning av arvodena för vissa vid försvarsdepartementet i arvodesbefattningar tjänstgörande pensionerade officerare. Därom syntes det dock icke ankomma på arméförvaltningen att framställa något förslag.

Med anledning härav finge lönenämnden erinra om, att å försvarsdepartementets stat medel finnes anvisade till arvoden åt *dels* nio befattningar för pensionerade officerare å lantförsvarets kommandoexpedition, *dels* en dylik befattning å sjöförsvarets kommandoexpedition.

Vad förstnämnda befattningar anginge, tjänstgjorde av deras innehavare sex såsom chefer för registrators-, värnplikts-, bok-, personal- och rulldetaljerna ävensom detaljen för »Tjänstemeddelanden rörande Lantförsvaret» (T. L.-detaljen) samt tre såsom biträden å bokdetaljen. Efter att hava gjort sig underrättad om de åligganden och det ansvar, som vore förenade med ifrågavarande befattningar, hade lönenämnden kommit till den uppfattningen, att de synpunkter, som låge till grund för den föreslagna arvodesregleringen vid generalstaben, även gjorde sig gällande beträffande nämnda befattningshavare å lantförsvarets kommandoexpedition. Liksom en viss åtskillnad syntes lönenämnden befogad med avseende å de av arméförvaltningen till arvodesförhöjning föreslagna befattningshavarna vid generalstaben, ansåge nämnden emellertid en dylik åtskillnad påkallad även beträffande kommandoexpeditionens arvodestagare. Sålunda hade lönenämnden vid verkställd jämförelse mellan vederbörandes arbetsuppgifter och ansvar funnit cheferna för bok-, värnplikts- och personaldetaljerna böra lika med bibliotekarien vid generalstaben komma i åtnjutande av den av arméförvaltningen förordade arvodesförhöjningen. Däremot syntes icke, lika litet som i fråga om aktuarierna vid generalstaben, ur förevarande synpunkt fog föreligga att nu höja arvodena till övriga här avsedda befattningshavare.

Beträffande härefter ovannämnda arvodesbefattning å sjöförsvarets kommandoexpedition, tjänstgjorde innehavaren därav såsom chef för expeditionens bokdetalj. Vid verkställd undersökning hade lönenämnden funnit, att de med ifrågavarande befattning för närvarande förenade göromålen icke vore av den omfattning, att de — med tillämpning av de grunder, nämnden i det föregående följt — borde föranleda en höjning av denne befattningshavares arvode.

Utöver vad av det föregående framginge, hade arméförvaltningen jämväl föreslagit en mindre förhöjning av arvodena till *dels* redogöraren vid artilleri- och ingenjörhögskolan, *dels* innehavarna av två för pensionerade underofficerare avsedda befattningar, nämligen förvaltaren och väbelen vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Då några särskilda skäl att nu reglera jämväl sistnämnda tre befattningshavares arvoden lönenämnden veterligen icke föreläge, och då dessutom en fristående lösning av nämnda arvodesfrågor förutsatte ställningstagande till vissa nya, med en blivande allmän arvodesreglering förbundna spörsmål, kunde lönenämnden för sin del icke tillstyrka arméförvaltningens förslag härutinnan.

Lönenämnden ansåge sig slutligen icke böra underlåta att framhålla, att

den begränsning, som jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag givits åt den av myndigheterna nu företagna undersökningen av lithörande personals arvodesfrågor, medförde, att vissa befattningshavare, beträffande vilka eljest en reglering av arvodena torde få anses motiverad, i förevarande sammanhang icke komme i betraktande. Nämnden åsyftade härvid närmast innehavare av arvodesbefattningar såsom expeditionssunderofficerare vid lantförsvarets kommandoexpedition och generalstaben. Då samtliga rullföringsbiträden vid Stockholms stads- och lantrullföringsområden åtnjöte arvoden till belopp av 2,340 kronor, skulle en förhöjning av omförmälda expeditionssunderofficerares arvoden till detta belopp hava goda skäl för sig.

Såsom förut nämnts, uttalade sig 1928 års riksdag för en utredning, huruvida för sådana arvodesbefattningar, vilka redan före den nya försvarsorganisationens genomförande funnits uppförda å vederbörliga stater, någon reglering av arvodena kunde befinnas vara påkallad med hänsyn till tjänstgöringens art och omfattning; och anbefalldes Kungl. Maj:t i anledning härav armé- och marinförvaltningarna att inkomma med yttranden i ämnet.

Arméförvaltningen har i detta hänseende föreslagit, att bibliotekarien samt envar av de tre aktuarierna vid generalstaben, vilka för närvarande åtnjuta arvoden med 3,180 kronor för år, måtte erhålla arvodesförhöjningar till 3,600 kronor för år. Utan att därutinnan framställa något förslag har arméförvaltningen samtidigt framhållit, att en dylik arvodesreglering för nämnda befattningshavare vid generalstaben syntes böra föranleda en motsvarande höjning av arvodena för vissa vid försvarsdepartementet i arvodesbefattningar tjänstgörande pensionerade officerare. Vidare har arméförvaltningen förordat en mindre förhöjning beträffande avlöningsförmånerna dels till redogöraren vid artilleri- och ingenjörhögskolan, dels ock till förvaltaren och väbeln vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Marinförvaltningen har med avseende å ämbetsverkets förvaltningsområde ansett, att anledning för närvarande icke vore för handen att vidtaga en arvodesreglering med hänsyn till göromålens art och omfattning.

Försvarsväsendets lönenämnd har anslutit sig till arméförvaltningens förslag om höjning av bibliotekariens vid generalstaben arvode till 3,600 kronor, men däremot icke ansett aktuariefattningarna vid generalstaben kräva de kvalifikationer eller vara förenade med det självständiga ansvar, som kunde påkalla en liknande arvodeshöjning för innehavarna av dessa befattningar. Beträffande å försvarsdepartementets stat beräknade arvoden å 3,180 kronor för de å kommandoexpeditionerna tjänstgörande pensionerade officerarna, har lönenämnden vid sin undersökning rörande vederbörandes arbetsuppgifter kommit till den uppfattningen, att innehavarna av befattningarna såsom chefer för bok-, värnplikts- och personaldetaljerna å lantförsvarets kommandoexpedition, i likhet med bibliotekarien vid generalstaben, borde envar komma i åtnjutande av ett till 3,600 kronor för år förhöjt arvode. Arméförvaltningens förslag om arvodesförhöjning åt redogöraren vid artilleri- och ingenjörhögskolan samt förvaltaren och väbeln vid infanteriskjutskolan har lönenämnden icke funnit sig kunna tillstyrka. Lönenämnden har slutligen, med erinran att samtliga rullföringsbiträden vid Stockholms stads- och lantrull-

föringsområden åtnjuta arvoden till belopp av 2,340 kronor, uttalat, att en förhöjning till samma belopp av arvodena till expeditionsunderofficerarna vid lantförsvarets kommandoexpedition och vid generalstaben skulle hava goda skäl för sig.

För egen del får jag — i anslutning till det utav mig i det föregående framställda förslaget rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning — i ämnet anföra följande.

Vad först angår arvodet till innehavaren av omförmälda bibliotekariebefattning å staten för generalstaben (generalstabskåren), innebär såväl arméförvaltningens som lönenämndens förslag, att arvodet till denne skall utgå med 3,600 kronor för år. Vad sålunda föreslagits, finner jag mig böra tillstyrka. I fråga om arvodena till förenämnda tre aktuarier å generalstabskårens stat, för vilka befattningshavare lönenämnden icke för närvarande avsett vidtagandet av någon arvodesreglering, delar jag så tillvida arméförvaltningens uppfattning om skäligheten av en arvodesförhöjning, att jag finner det rättvist, att den å organisationsavdelningen i generalstaben (härens stab) tjänstgörande aktuarien, med hänsyn till det på honom ankommande omfattande och betydelsefulla arbetet framför allt med upprättandet av värnpliktsstatistiken, i arvodeshänseende jämställes med bibliotekarien och alltså tillerkännes arvode med 3,600 kronor för år. Beträffande vidare de för pensionerade officerare avsedda befattningarna inom försvarsdepartementet har jag funnit mig böra följa lönenämnden i fråga om storleken av de arvoden, likaledes 3,600 kronor för år, som böra utgå till tre å lantförsvarets kommandoexpedition tjänstgörande pensionerade officerare, nämligen till dem, som placeras såsom chefer för de avdelningar, vilka motsvara de nuvarande bok-, värnplikts- och personaldetaljerna.

Vidkommande arméförvaltningens förslag om höjning av arvodena till redögöraren vid artilleri- och ingenjörhögskolan samt till förvaltaren och väbeln vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet synes mig, med anledning av vad lönenämnden anført, någon arvodesreglering beträffande dessa befattningar icke böra för närvarande äga rum.

Enligt nu gällande stat för försvarsdepartementet utgår arvodet till expeditionsunderofficerarna å kommandoexpeditionerna med 2,100 kronor för år. I anslutning till vad lönenämnden i ämnet anført finner jag mig böra tillstyrka, att expeditionsunderofficerarna å kommandoexpeditionerna i arvodeshänseende likställas med rullföringsbiträdena i Stockholm och alltså komma i åtnjutande av arvoden envar till belopp av 2,340 kronor för år. Vad beträffar expeditionsunderofficersbefattningarna å staten för generalstabskåren, har jag visserligen icke något emot att, såsom lönenämnden ifrågasatt, även för dessa befattningar utgå arvoden med 2,340 kronor för år. Jag vill emellertid framhålla, att några arvodesbelopp för ifrågavarande befattningar icke avses att beräknas å staten, enär dylika befattningar tillsvidare såsom regel förutsättas kunna uppehållas av beställningshavare, som tvångsvis överförs till övergångsstat och sålunda äro underkastade full tjänstgöringsskyldighet. Därest det befinnes av omständigheterna påkallat att å

sådan befattning placera en pensionerad beställningshavare, synes det fortfarande såsom hittills böra få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma arvodets belopp.

En arvodesreglering i enlighet med de av arméförvaltningen framlagda riktlinjerna skulle, såsom av ämbetsverket anförts, i några fall komma att medföra arvodesminskning. Då emellertid någon reducering i utgående förmåner icke bör genomföras, så länge vederbörandes nuvarande förordnande varar, har arméförvaltningen, i syfte att en framtida arvodesreglering måtte underlättas, föreslagit, att i anmärkning till vederbörliga stater borde intagas föreskrift av innebörd, att frågan om en eventuell minskning i de vederbörande befattningshavare tillkommande förmånerna skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning i samband med ombyte av innehavare i respektive befattning. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Departementet.

Ordinarie förslagsanslaget till försvarsdepartementet är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 280,060 kronor.

För departementet gälla från och med den 1 juli 1928 följande stater:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	186,600: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. å kansliavdelningen, <i>förslagsanslag</i>	»	22,680: —
Arvoden till registrator i departementet samt till viss personal å kommandoexpeditionerna	»	41,280: —
		Förslagsanslag kronor 250,560: —

B. Övergångsstat.

Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	kronor	29,500: —
---	--------	-----------

Såsom i det föregående anförts, har jag icke i anledning av den avsedda omorganisationen av försvarets centrala ledning och förvaltning ansett mig böra ifrågasätta någon ändring i avseende å personalen å kansliavdelningen. Jag vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att det på grund av de föreliggande arbetsuppgifternas omfattning å kansliavdelningen varit oavvisligen av behovet påkallat att förstärka arbetskrafterna därstädes genom anställande av extra personal, ävensom att det tid efter annan varit nödvändigt att anlita extra arbetskraft för fullgörande av de till vaktmästar-sysslor hänförliga göromålen inom nämnda avdelning. Dessa förhållanden synas mig icke för närvarande böra föranleda någon ändring av staten för departementet, men jag förutsätter, att det fortfarande bör få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder för arbetskrafternas förstärkning, som av omständigheterna oundgängligen betingas, och att härför erforderliga medel må få anvisas att utgå av lantförsvarets anslag till extra utgifter.

De nuvarande anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän, 186,600 kronor, och till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. å kansliavdelningen, 22,680 kronor, torde alltså böra bibehållas oförändrade.

Anslagsposten till arvoden till registrator i departementet samt till viss personal å kommandoexpeditionerna, 41,280 kronor, har beräknats på följande sätt:

arvode till registrator i departementet	kronor	3,180: —
arvoden à 3,180 kronor till 9 pensionerade officerare å lantförsvarets kommandoexpedition.....	»	28,620: —
arvoden à 2,100 kronor till 2 pensionerade underofficerare å lantförsvarets kommandoexpedition	»	4,200: —
arvode till 1 pensionerad officer å sjöförsvarets kommandoexpedition.....	»	3,180: —
arvode till 1 pensionerad underofficer å sjöförsvarets kommandoexpedition	»	2,100: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>41,280: —</u>

Enligt den av mig i det föregående föreslagna organisationen av lantförsvarets kommandoexpedition skall antalet pensionerade officerare minskas till sex samt antalet pensionerade underofficerare ökas till tre. I överensstämmelse med vad jag vid behandling av frågan om arvodesreglering för viss pensionerad personal förordat, torde för tre av ifrågavarande officerare arvodet böra höjas till 3,600 kronor. För envar av de tre underofficerarna torde, såsom av mig i berörda sammanhang tillstyrkts, böra beräknas arvoden à 2,340 kronor.

Beträffande de å sjöförsvarets kommandoexpedition tjänstgörande pensionerade befattningshavarna, en officer och en underofficer, innebär det av mig framlagda organisationsförslaget icke för det närmaste budgetåret någon ändring. I enlighet med vad jag i det föregående föreslagit, torde det till den pensionerade underofficeren utgående arvodet böra höjas till 2,340 kronor.

Anslagsposten till arvoden till registrator i departementet samt till viss personal å kommandoexpeditionerna, för närvarande 41,280 kronor, torde, på grund av vad sålunda anförts, böra minskas med 5,220 kronor till 36,060 kronor.

Vad slutligen angår anslagsposten för personal å övergångsstat, torde densamma — med hänsyn till att en numera vakant ordinarie expeditionsvaktsbeställning i lönegraden B. 5 uppehålls av en förste expeditionsvakt å övergångsstat med avlöning i lönegraden B. 7 — böra minskas med ett belopp motsvarande avlöningen i lönegraden B. 5 eller, i runt tal, med 3,000 kronor. Anslagsposten bör alltså upptagas med 26,500 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stater för försvarsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 186,600: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. å kansliavdelningen, <i>förslagsanslag</i>	» 22,680: —
Arvoden till registrator i departementet samt till viss personal å kommandoexpeditionerna	» 36,060: —
	<hr/>
	<i>Förslagsanslag</i> kronor 245,340: —

B. Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag* ..... kronor 26,500: —

dels ock *minska* ordinarie förslagsanslaget till departementet,

nu	kronor 280,060: —
med	» 8,220: —
till	<hr/>
	kronor 271,840: —

Arméförvaltningen.

I riksstaten för innevarande budgetår är ordinarie förslagsanslaget till arméförvaltningen upptaget med 532,668 kronor. Härjämte har för arméförvaltningens verksamhet anvisats ett extra anslag av 32,900 kronor.

I anslutning till vad av mig i det föregående anförts rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning har upprättats förslag till ny stat för arméförvaltningen, slutande å ett belopp av 543,784 kronor. I detta belopp, som med 11,116 kronor överstiger ämbetsverkets nuvarande ordinarie anslag, ingå kostnaderna för den å övergångsstat uppförda övertaliga personalen med 51,300 kronor. Något extra anslag till arméförvaltningens verksamhet erfordras icke vidare, varför under förevarande rubrik upptagna sammanlagda kostnader för nästkommande budgetår minskas med 21,784 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bifogade förslag till stat för arméförvaltningen (se Bil. nr 1), att tillämpas under budgetåret 1929/1930,

dels ock <i>öka</i> ordinarie förslagsanslaget till arméförvaltningen,	
nu	kronor 532,668: —
med	» 11,116: —
till	<hr/>
	kronor 543,784: —

Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 196 till 1928 års riksdag beräknades ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. för budgetåret 1928/1929 sålunda:

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater	kronor 23,881,781: —
B. Kallortstillägg	» 56,000: —
C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa truppförband	» 5,000: —
D. Felräkningspenningar	» 16,000: —
E. Arvoden åt sergeanter, kommenderade såsom biträden hos regementsintendenten	» 7,500: —
F. Hyresbidrag	» 44,000: —
G. Anställningspenningar	» 55,000: —
H. Dagavlöning och dagavlöningsstillägg åt indelt manskap	» 117,000: —
I. Kostnader för musikelever	» 14,000: —
J. Gottgörelse för tjänstehästar	» 99,920: —
K. Stipendier för underlättande av officersrekryteringen i Boden	» 16,000: —
L. Ekiperingshjälp	» 68,550: —
M. Vissa arvoden m. m.	» 563,244: —
N. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m.	» 50,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 24,993,995: —

Den sålunda erhållna summan ansågs kunna minskas med dels 760,000 kronor, utgörande beräknad ersättning för tjänstebostäder, dels 186,600 kronor för beräknade vakanser i manskapsgraden, dels ock 70,000 kronor, utgörande beräknad ersättning från respektive landsting till vissa militära sjukhus. Det återstående beloppet, 23,977,395 kronor, avrundades till 24,000,000 kronor.

Med avseende å den sålunda framlagda anslagsberäkningen vidtogs av riksdagen vissa jämkningar, vilka dock icke ansågos vara av beskaffenhet att föranleda någon ändring av den utav Kungl. Maj:t föreslagna anslagssumman. Ordinarie avlöningsanslaget upptogs alltså i riksstaten för budgetåret 1928/1929 med 24,000,000 kronor.

För budgetåret 1929/1930 torde anslaget böra beräknas under motsvarande rubriker som för innevarande budgetår.

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater.

Under denna rubrik äro nu upptagna dels *generalitetet, staber m. m.*, innefattande staterna för generalitetet, arméfördelningsstaber, militärbefäl och inspektioner, generalstaben, artilleristaben,

kommendantskapet i Boden, rullföringsbefälhavare med biträden och bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater,

dels *undervisningsverken*, innefattande staterna för krigsskolan, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriets skjutskola samt arméns underofficersskola,

dels *truppförbanden m. m.*, innefattande staterna för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, fortifikationen och ingenjörtrupperna, trängen samt intendenturkåren,

dels *garnisonssjukhusen m. m.*, innefattande staterna för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden samt staten för arméns sjuksköterskekår,

dels och *polispersonalen*, innefattande staten för polispersonalen i Boden och å Karlsborg.

I. Generalitetet, staber m. m.

För nästkommande budgetår torde, i enlighet med vad i det föregående föreslagits, benämningen staten för generalstaben böra ändras till staten för generalstabskåren samt staten för kommendantskapet i Boden böra uteslutas.

Beträffande staterna för generalitetet, arméfördelningsstab, militärbefäl och inspektioner, generalstabskåren och artilleristaben har jag i det föregående tillstyrkt vidtagande av vissa ändringar. I övrigt har jag med avseende på de under förevarande rubrik upptagna staterna icke funnit anledning att föreslå någon ändring utom vad angår staten för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater.

Bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater.

Enligt 1925 års härordningsbeslut skall antalet bataljonsläkare vid fältläkarkåren utgöra 25. Fältläkarstipendiatinstitutionen skall enligt den år 1911 beslutade omorganisationen av fältläkarkåren efter hand avvecklas. Med hänsyn till det stora antalet vakanser inom fältläkarkåren har emellertid med riksdagens medgivande visst antal fältläkarstipendiatbefattningar hittills bibehållits.

Den för budgetåret 1926/1927 gällande staten för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater upptog 44 bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt 24 fältläkarstipendiater. Staten för budgetåret 1927/1928 upptog ett antal av 40 bataljonsläkare och 18 fältläkarstipendiater, medan antalet enligt nu gällande stat utgör 36, respektive 14.

Arméförvaltningen har nu anfört följande.

Den successiva minskning, som hittills ägt rum av ifrågavarande befattningar, hade anslutit sig till det behov av extra läkare vid truppförband, skolor och utbildningskurser, inskrivningsförrättningar m. m., som förelegat under dessa år, då samtidigt antalet vakanser i truppförbandsläkarbeställningarna på grund av den nya härordningens genomförande varit stort i avtagande. Även under nästkommande budgetår torde man dock hava att räkna med vissa vakanser inom truppförbandsläkarbeställningarna. Såsom arméförvaltningen i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår framhållit, bestämdes dock numera behovet av extra läkare icke så mycket av antalet truppförband med eller utan vakans i truppläkarbeställningarna,

utan fast mer av de många övnings- och utbildningsformationer, inskrivningsförrättningar o. s. v., som vid olika tider av året under mer eller mindre lång tid krävde beordrande av extra läkare. Vidare måste räknas med det behov av extra läkarkrafter, som merendels framträdde under vintermånaderna på grund av då ökad sjuklighet vid truppförbanden genom allehanda infektionssjukdomar.

Behovet av dylika extra läkarkrafter varierade givetvis och kunde svårigen exakt angivas. Generalfältläkaren underställda tjänstgöringsskyldiga läkare hade under senaste utbildningsåret icke motsvarat behovet av extra läkare, utan hade även under detta år ett flertal civila läkare måst tagas i anspråk och statsverket till följd härav måst vidkännas särskilda kostnader.

Enligt en inom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, med ledning av förhållandena, sådana de förelegat under år 1928, verkställd beräkning av det ungefärliga behovet av extra läkare för nästkommande utbildningsår skulle sådana läkare behöva anlitas i, lågt räknat, 4,500 dagar. Generalfältläkaren underställda, för detta ändamål disponibla läkare — bataljonsläkare vid fältläkarkåren och fältläkarstipendiater frånräknade — utgjordes av läkare å reservstat och på övergångsstat ävensom i reserven. Av dessa torde kunna uttagas cirka 1,700 dagar, varför alltså skulle återstå 2,800 dagar. Det nuvarande antalet fältläkarstipendiat utgjorde 14 stycken, av vilka 5 på förordnande uppehölle beställningar såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren. Efter främräknande av dessa och i betraktande av den avgång bland fältläkarstipendiaterna, som kunde beräknas komma att äga rum, syntes man kunna räkna med att av fältläkarstipendiat under budgetåret 1929/1930 taga i anspråk omkring 450 tjänstgöringsdagar. För återstående 2,350 dagar torde erfordras, lågt räknat, 31 bataljonsläkare vid fältläkarkåren. Då emellertid, i enlighet med riksdagens år 1916 lämnade medgivande, någon eller några bataljonsläkare vid fältläkarkåren borde i stället för fullgörande av dem alligande militär tjänstgöring få för utbildning tjänstgöra vid specialkliniker och alltså icke kunde påräknas för tjänstgöring vid truppförbanden, borde antalet bataljonsläkare vid fältläkarkåren för budgetåret 1929/1930 beräknas till minst 32, motsvarande en minskning i förhållande till nu gällande stat av 4 beställningar.

Vad beträffade fältläkarstipendiat, hade, enligt vad förut anförts, 5 av de 14 å staten upptagna erhållit förordnande såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren. På grund härav och även om under loppet av nästkommande budgetår någon avgång bland fältläkarstipendiaterna kunde förutses komma att äga rum, ansåge arméförvaltningen sig böra föreslå, att antalet fältläkarstipendiat å staten upptoges till 9.

Såsom redan nämnts, avses den beslutade minskningen beträffande antalet bataljonsläkarbeställningar vid fältläkarkåren samt indragningen av fältläkarstipendiatbefattningarna att genomföras successivt. För nästkommande budgetår synes mig, i enlighet med arméförvaltningens förslag, minskning böra ske med 4 bataljonsläkarbeställningar och 5 fältläkarstipendiatbefattningar. Å den nya staten torde sålunda böra upptagas 32 beställningar för bataljonsläkare och 9 befattningar för fältläkarstipendiat. Liksom för närvarande torde i särskilda anmärkningar till staten böra stadgas, att, vid inträffande avgång i beställning såsom bataljonsläkare, frågan om beställningens återbesättande skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, samt att för fältläkarstipendiaterna avsedda arvoden skola indragas i mån av avgång bland nämnda befattningshavare.

II. Undervisningsverken.

Beträffande de under denna rubrik upptagna staterna för krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan har jag i det föregående tillstyrkt vidtagande av vissa ändringar. Vad angår övriga lighthörande stater, får jag i nu förevarande sammanhang med avseende å staterna för infanteriskjutskolan och arméns underofficersskola anföra följande.

Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Den för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet gällande staten upptager, bland andra, dels två ställföreträdande chefer, den ene avsedd för kulsprutekursen för subalternofficerare och den andre för kursen i skjutning och eldstrid för underofficerare, dels en vapenhantverkare, samtliga avsedda att inbeordras under högst 50 dagar. För de ställföreträdande cheferna hava i staten upptagits särskilda arvoden å respektive 400 och 300 kronor. Enligt en vid staten fogad anmärkning 5 må arvoden till de ställföreträdande cheferna samt tjänstgöringstraktamenten till dessa ävensom till nämnda vapenhantverkare utgå endast under förutsättning, att de ifrågakvarande kurserna förläggas å annan ort än Rosersberg.

Chefen för infanteriskjutskolan har anfört följande.

Det vore för närvarande omöjligt att förutse, huruvida ifrågakvarande båda kurser under nästkommande budgetår kunde förläggas till Rosersberg eller icke, enär detta sammanhänge med det beslut, som Kungl. Maj:t kunde komma att fatta rörande markförhållandenas framtida ordnande för infanteriskjutskolan m. m. Möjlighet borde därför föreligga att även under nästkommande budgetår inbeordra ställföreträdande chefer för kulsprutekursen för subalternofficerare samt för kursen i skjutning och eldstrid för underofficerare, ävensom den ovannämnda vapenhantverkaren.

Under innevarande utbildningsår hade kursen i skjutning och eldstrid för underofficerare försöksvis varit förlagd till Rosersberg. Erfarenheterna från denna kurs hade givit vid handen, att det begränsade lärarantalet för kursen nödvändiggjorde, att skolans övriga lärarpersonal i stor utsträckning toges i anspråk för undervisningen vid kursen. Härigenom hade denna personal blivit ålagd ett extra arbete, som under en i övrigt mycket krävande verksamhet givetvis för denna personal varit högst betungande, och som icke tagits med i beräkningen vid fastställandet av lärarpersonalens arvoden. Det vore emellertid icke mer än skäligt, att den lärarpersonal vid infanteriskjutskolan, som ålades extra lärarverksamhet genom dessa kursers förläggande till Rosersberg, härför erhöle någon ekonomisk ersättning. För undvikande av höjning i statens slutsumma syntes den lämpligaste utvägen vara, att bemyndigande lämnades skolchefen att, därest kurserna förlades till Rosersberg, fördela de för de ställföreträdande cheferna avsedda arvoden å den lärarpersonal, som härigenom erhöle ökad undervisningsskyldighet.

Arméförvaltningen har i denna fråga yttrat, att då det med hänsyn till vad skolchefen anfört finge anses styrkt, att genom ifrågakvarande kursers förläggande till Rosersberg skolans övriga lärarpersonal erhöle väsentligt ökat arbete, samt den föreslagna anordningen icke skulle komma att med-

föra någon kostnadsökning, ämbetsverket finge tillstyrka bifall till skolchefens ifrågavarande förslag. I enlighet härmed har arméförvaltningen föreslagit, att till anmärkning 5 vid staten måtte göras ett tillägg av innehåll, att, därest de ifrågavarande kurserna förlades till Rosersberg, chefen för skjutskolan skulle äga att fördela de åsyftade arvodena bland den lärarpersonal, som därigenom erhöle ökad undervisningsskyldighet.

Vad myndigheterna sålunda föreslagit finner jag mig böra biträda.

Arméns underofficersskola.

Den i samband med antagandet av 1925 års härordning beslutade organisationen av arméns underofficersskola grundades på den förutsättningen, att skolan skulle förläggas i anslutning till ett truppförband.

Vid behandlingen i statsrådet den 9 mars 1928 (se prop. nr 196, sid. 50) av förslaget till stat för arméns underofficersskola för innevarande budgetår yttrade min företrädare i ämbetet — under hänvisning till att förslag komme att avlåtas till samma års riksdag av innebörd, bland annat, att arméns underofficersskola från och med utbildningsåret 1928—1929 skulle förläggas till det i följd av Upplands artilleriregementes indragning ledigblivna artillerietablissemang i Uppsala — att den för skolan sålunda avsedda självständiga förläggningen måhända torde nödvändiggöra, att särskild personal disponerades för förvaltningsändamål och dylikt. Intill dess fastare hållpunkter vunnits för bedömande av denna fråga, syntes det departementschefen, att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de provisoriska åtgärder, som i berörda hänseende kunde visa sig erforderliga under det närmaste utbildningsåret. Detta uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Genom brev den 11 maj 1928 föreskrev sedermera Kungl. Maj:t, att arméns underofficersskola skulle från och med utbildningsåret 1928—1929 förläggas till det lediga artillerietablissemang i Uppsala.

Med avseende å förvaltningen vid arméns underofficersskola har Kungl. Maj:t genom brev den 22 juni 1928, bland annat, föreskrivit, att, utan hinder av bestämmelserna i reglementet för arméns underofficersskola den 1 juli 1927, skolan skulle från och med den 1 september 1928 hava självständig förvaltning med den befogenhet och de skyldigheter, som i gällande förvaltningsreglementen vore stadgade för förvaltningen vid regemente, med undantag dock beträffande sjukvårdsärenden; att särskild kassaförvaltning vid skolan skulle inrättas från och med den 1 september 1928; samt att de i förordningen angående förvaltningens vid armén allmänna ändamål och organisation den 11 oktober 1907 och i gällande förvaltningsreglementen i övrigt givna bestämmelser beträffande regementschef och förvaltningen vid regemente skulle i tillämpliga delar gälla chefen för arméns underofficersskola.

För tillgodoseende av behovet av förvaltningspersonal vid underofficersskolan hava, jämlikt särskilda Kungl. Maj:ts beslut den 23 mars, den 24

maj och den 22 juni 1928, för tiden till och med den 30 juni 1929 dels till skolan beordrats följande personal å övergångsstat, nämligen en kapten för tjänstgöring såsom intendent, tillika kasernofficer, samt tre underofficerare för tjänstgöring, en såsom förrädsförvaltare m. m., en såsom köksföreståndare m. m. och en såsom stallunderofficer m. m., dels ock anstälts en maskinist och en eldare samt en kokerska.

Beträffande staten för arméns underofficersskola för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* anfört följande.

Uti skrivelse till ämbetsverkets civila departement den 9 juli 1928 hade chefen för arméns underofficersskola anfört, bland annat, att han för det dåvarande och innan den självständiga förvaltningen vid skolan organiserats icke ansåge det möjligt att avgiva förslag beträffande den förvaltningspersonal, som kunde för framtiden bliva erforderlig. Först sedan den genom ovannämnda kungl. brev tillkomna provisoriska förvaltningsorganisationen under viss tid fått prövas, kunde skolchefen inkomma med slutligt förslag rörande behovet av förvaltningspersonal. Den genom ovannämnda brev medgivna personalen hade skolchefen därför icke upptagit å sitt skrivelsen bifogade statförslag, utan hade han förutsatt, att jämväl för budgetåret 1929/1930 provisoriska åtgärder komme att vidtagas för tillgodoseende av personalbehovet.

För egen del finge arméförvaltningen anmäla, att ämbetsverket, i olikhet med skolchefen, ansåge, att den enligt ovannämnda brev vid skolan anställda personalen borde redan från och med budgetåret 1929/1930 uppföras å skolans stat. Då nämnda personal måste anses oundgängligen erforderlig, syntes en åtgärd i sådant syfte icke behöva föregripa den vidare utredning av frågan om skolans personalbehov, vilken efter någon tids erfarenhet kunde komma till stånd.

Av den jämlikt förenämnda brev vid skolan anställda personalen syntes för maskinisten och eldaren, i likhet med vad numera vore fallet beträffande motsvarande befattningshavare vid truppförbanden, böra uppföras ordinarie beställningar, nämligen för maskinisten i tredje och för eldaren i första lönegraden av löneplanen C i officersavlöningsreglementet. För intendenten, förrädsförvaltaren, köksföreståndaren och stallunderofficeren borde i staten upptagas för pensionerad personal avsedda befattningar. Då dessa tillsvi vidare torde kunna bestridas av personal på övergångsstat, syntes särskilda arvoden för befattningshavarna icke behöva i staten angivas. Skulle undantagsvis annan än beställningshavare å övergångsstat förordnas att bestrida dylik befattning, borde det få ankomma å Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående det arvode, som härför skulle tillkomma vederbörande.

Beträffande de båda för maskinisten och eldaren föreslagna nya ordinarie beställningarna förutsatte arméförvaltningen, att, för underlättande av övergången till beställningarna för nuvarande innehavarna av motsvarande icke-ordinarie befattningar, statsverket komme att — i likhet med vad 1928 års riksdag medgivit beträffande de från och med budgetåret 1928/1929 nyinrättade ordinarie beställningarna för maskinister och eldare av 1. klassen — lämna särskilda bidrag till bestridande av förekommande befodringsavgifter. Något särskilt anslag härför syntes icke vara erforderligt, utan torde uppkommande kostnader kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel.

Lön till den enligt förenämnda brev den 22 juni 1928 vid underofficersskolan anställda kokerskan, beräknad enligt bestämmelserna i kungörelsen

samma dag (nr 215) med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civil-militära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet, borde upptagas under avdelning B av förteckningen över vissa i stat icke uppförda löner och arvoden m. fl. ersättningar. Å samma förteckning, avdelning A, syntes böra upptagas de särskilda uppbördsmanarvoden å 210 kronor, som jämlikt sagda brev den 22 juni 1928 utginge för uppehållande av befattningarna som köksföreståndare resp. furageuppbördsman.

Uti sin skrivelse den 31 augusti 1927 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hade arméförvaltningen, bland annat, redogjort för en utav chefen för arméns underofficersskola då gjord framställning om uppförande å staten för skolan av särskilda lärararvoden för vissa officerare vid skolans allmänna kurs. Arméförvaltningen hade visserligen funnit skäl vara anförda till stöd för det härom framlagda förslaget, men då dittills svårighet icke syntes hava mött för befattningarnas rekrytering med kompetent personal samt ett upptagande av nya arvoden å staterna syntes böra ske med en viss försiktighet, hade ämbetsverket ansett sig för det dåvarande icke kunna tillstyrka bifall till förslaget i fråga. Jämväl dåvarande departementschefen hade vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 9 mars 1928 (prop. nr 196) icke kunnat biträda samma förslag.

I sin förenämnda skrivelse den 9 juli 1928 hade nu chefen för arméns underofficersskola ånyo upptagit frågan om införande av lärararvoden för vissa officerare vid allmänna kursen. Till stöd för sin framställning i denna del hade skolchefen anført, bland annat, att erfarenheten redan nu visat, att det vore förenat med vissa svårigheter att för ifrågavarande befattningar erhålla fullt kvalificerad personal. Skulle i fortsättningen undervisningen vid skolan kunna såsom hittills hållas på högsta möjliga plan, syntes det ofrånkomligt, att de militära lärarna vid allmänna kursen, i likhet med lärarna vid de övriga fasta undervisningsanstalterna, erhöles vissa arvoden. Dessa vore mindre att betrakta såsom en ersättning för det ökade arbete, som följde med lärarbefattningen, utan mera som ett medel att stimulera officerare med högre lärarkompetens och lärarförmåga att söka dessa för elevernas fostran synnerligen krävande och ansvarsfulla befattningar. På grund härav hade skolchefen i statförslaget upptagit arvoden med 1,200 kronor till en var av två kompanichefer och med 600 kronor till adjutanten och en var av sex avdelningschefer.

Inspektören för militärläroverken hade tillstyrkt framställningen och till stöd härför åberopat sina tidigare avgivna yttranden beträffande samma fråga ävensom därutöver särskilt framhållit, att, sedan arméns underofficersskola icke längre skulle vara förlagd till huvudstaden, behövligheten av arvoden numera kunde anses än mera framträdande med hänsyn, bland annat, till risken att eljest icke erhålla den högt kvalificerade befälspersonal, som vore av behovet påkallad.

Med hänsyn till vad myndigheterna sålunda anført och då, på sätt jämväl inspektören för militärläroverken framhållit, frågan om införande av särskilda lärararvoden för vissa officerare vid underofficersskolan syntes genom skolans förläggning till Uppsala hava kommit uti ett i viss mån förändrat läge, ansåge arméförvaltningen sig numera böra biträda skolchefens förslag, i vad det avsåge beredande av arvoden åt kompani- och avdelningschefer vid underofficersskolans allmänna kurs. I fråga om de föreslagna arvodesbeloppen, som överensstämde med de till kompanichef och kadett-officerare vid krigsskolans reservofficerskurser utgående arvoden, hade ämbetsverket icke något att erinra.

Enligt skolchefens förslag skulle arvode tillkomma, förutom nyssnämnda kompani- och avdelningschefer, jämväl adjutanten vid underofficersskolan. Med anledning härav finge arméförvaltningen framhålla, att de särskilda arvoden utöver lönen, vilka tidigare tillkommit adjutanterna vid exempelvis krigshögskolan och krigsskolan, indragits i samband med genomförande av den år 1921 beslutade löneregleringen för personal vid försvarsväsendet. På grund härav och då uppehållet av adjutantsbefattningen vid arméns underofficersskola, även om innehavaren därav i viss mån togs i anspråk för undervisningen vid skolan, icke torde kräva större kvalifikationer än som fordrades av adjutanterna vid nyssnämnda undervisningsverk, ansåge arméförvaltningen, med hänsyn jämväl till de konsekvenser beträffande andra motsvarande befattningar, som skulle kunna föranledas av ett medgivande av arvode åt adjutanten vid arméns underofficersskola, sig icke kunna biträda förslaget härom.

Beträffande frågan om beredande av särskilda arvoden åt viss lärarpersonal samt adjutanten vid underofficersskolan har yttrande infordrats från *försvarsväsendets lönenämnd*. I utlåtande den 26 september 1928 har lönenämnden anfört följande.

Chefen för arméns underofficersskola hade uti sin omförmälda skrivelse den 9 juli 1928 anfört, att erfarenheten redan nu visat, att det i framtiden torde bliva förenat med svårighet att — såsom avlöningsförhållandena nu gestaltade sig — erhålla fullt kvalificerad personal för ifrågavarande lärarbefattningar. I viss motsats till arméförvaltningen måste lönenämnden förstå detta uttalande så, att det hinder hittills icke mött för nämnda befattningars rekrytering med kompetent personal. Vid sådant förhållande torde ur omförmälda synpunkt tillräckliga skäl för närvarande ej föreligga för införande av särskilda arvoden till innehavare av dessa befattningar. Icke heller syntes förslaget härom kunna tillfredsställande motiveras av det förhållandet, att dylika arvoden utginge vid de övriga fasta undervisningsanstalterna vid armén. Förutom vad arméförvaltningen härutinnan påpekat i fråga om adjutanten, torde beträffande kompani- och avdelningscheferbefattningarna vid underofficersskolan gälla, att därmed förenade läraruppgifter icke med avseende å utbildning och förberedelser ställde samma krav på befattningarnas innehavare som lärarbefattningarna vid krigshögskolan. I viss mån torde det senast sagda jämväl äga giltighet vid jämförelse med lärarbefattningarna vid krigsskolan. Vad anginge sistnämnda skola, hade lönenämnden — såsom framginge av Kungl. Maj:ts proposition nr 248 till 1922 års riksdag — på sin tid framhållit, att det kunde ifrågasättas, huruvida efter genomförandet av 1921 års lönereglering anledning förefunnnes att fortfarande bibehålla särskilda arvoden för skolans kompanibefäl. Med hänsyn till ifrågavarande befattningars vikt för officersutbildningen och då för förordnande till dessa befattningar i regel krävdes att hava genomgått krigshögskolan, hade nämnden emellertid stannat för att förorda bibehållande av vissa begränsade arvoden.

På grund av det anförda och då frågan här gällde införande av nya, vid befattningarnas inrättande icke förutsatta arvoden, ansåge sig lönenämnden — jämväl med hänsyn till de konsekvenser beträffande andra motsvarande befattningar, som ett bifall till skolchefens förslag skulle kunna väntas medföra — icke böra, åtminstone för närvarande, tillstyrka berörda förslag.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att den förvaltningspersonal, som enligt vad förut nämnts för tiden intill den 1 juli 1929 anstälts för

olika uppgifter vid underofficersskolan, och vilken personal med hänsyn till skolans organisation torde vara oundgängligen erforderlig, från och med budgetåret 1929/1930 bör upptagas å vederbörlig stat. I enlighet härmed och under erinran om det av nästlidet års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t fattade beslutet angående uppförande på stat såsom ordinarie beställningshavare av, bland andra, maskinister och eldare av 1. klassen vid arméns truppförband, tillstyrker jag, att å staten för arméns underofficersskola upptagas ordinarie beställningar för en maskinist med placering i 3. lönegraden och en eldare av 1. klassen med placering i 1. lönegraden å löneplanen C i officersavlöningsreglementet. Under rubriken icke-ordinarie befattningshavare torde vidare böra uppföras en arvodesbefattning för pensionerad officer, avsedd såsom intendent m. m., samt tre arvodesbefattningar för pensionerade underofficerare, avsedda, en såsom förrådsförvaltare m. m., en såsom köksföreståndare m. m. och en såsom kasernunderofficer, tillika stallunderofficer m. m. Tillsvidare torde dessa arvodesbefattningar, på sätt som gäller beträffande övriga för pensionerad personal avsedda befattningar, böra såsom regel uppehållas av personal å övergångsstat. För en kokerska vid skolan torde en befattning böra upptagas å förteckningen över vissa i stat icke uppförda löner och arvoden m. fl. ersättningar. Jag återkommer i det följande till frågan om uppbördsmanarvoden för uppehållande av befattningarna som köksföreståndare och som furageuppbördsman vid underofficersskolan.

Det av skolchefen framförda förslaget om beredande av särskilda arvoden åt vissa officerare vid skolan har jag, med hänsyn till vad lönenämnden därom yttrat, icke funnit mig för närvarande böra biträda.

Jag förutsätter, att det får bero på Kungl. Maj:t att, i enlighet med 1928 års riksdags beslut angående underlättande av övergången till de från och med budgetåret 1928/1929 nyinrättade ordinarie beställningarna för maskinister och eldare av 1. klassen, meddela föreskrifter rörande övergång till de ordinarie beställningar, vilkas inrättande här ovan föreslagits.

III. Truppförbanden m. m.

I det föregående har jag tillstyrkt vissa ändringar i staterna för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen samt för intendenturkåren. Det av mig tidigare framlagda förslaget rörande arméförvaltningens organisation synes böra föranleda, att den nuvarande benämningen å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter ändras till staten för vapendepartementets fabriker och tyganstalter.

Beträffande de under förevarande rubrik upptagna staterna förordar jag i övrigt ändringar allenast i nedan angivna hänseenden.

Under framhållande, att det för att erhålla kommendering såsom ordinarie elever vid artilleri- och ingenjörhögskolans allmänna kurser fordrades, att vederbörande officerare ur artilleriet och fortifikationen efter avlagd officersexamen gjort omkring två års tjänst vid trupp, samt att, då genomgå-

endet av nämnda numera tvååriga kurser vore obligatoriskt för vinnande av löjtnantsbefordran, dylik befordran sålunda först erhöles efter omkring fyra års officersanställning, har *chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan* gjort framställning om vidtagande av åtgärder för att förbättra den mindre gynnsamma ställning i avlöningshänseende, som ifrågavarande officerare intoge i jämförelse med officerare ur andra truppslag, där tiden för vinnande av kompetens till löjtnantsbefordran inskränkte sig till två år (fänriksåren), samt i sådant avseende hemställt, att bestämmelse måtte meddelas, att elev vid högskolan, för vilken vakans funnes å vederbörlig lönestat, finge för tid, han vore kommenderad såsom elev vid högskolans allmänna kurs, åtnjuta skillnaden mellan löjtnants och underlöjtnants lön, att utgå i form av ett tillfälligt arvode, samt att surnumerär underlöjtnant på liknande sätt finge såsom arvode åtnjuta lön å vakant underlöjtnantsbeställning.

Inspektören för militärläroverken, som instämt i framställningens syfte, har därjämte uttalat, att det föreslagna arvodet syntes böra utgå icke blott under den egentliga elevtiden utan jämväl under tiden efter avlagd examen vid högskolan och intill vederbörandes utnämning till löjtnant.

Generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet samt chefen för fortifikationen hava även tillstyrkt vidtagande av åtgärd i det angivna syftet.

Arméförvaltningens civila departement har anfört, att även departementet ansåge skäligt, att åtgärder vidtoges för utjämning av den ogynnsamma ställning i lönehänseende, som, vid jämförelse med officerare ur andra truppslag, drabbade officerare vid artilleriets truppförband och vid fortifikationen på grund av skyldigheten för de sistnämnda att för vinnande av löjtnantsbefordran genomgå artilleri- och ingenjörhögskolans lägre (allmänna) kurs. I olikhet med vad som avsåges i chefens för artilleri- och ingenjörhögskolan förslag, ansåge emellertid departementet berörda åtgärder icke böra gå ut på utverkande av medgivande därtill, att såsom elev vid högskolan beordrad officer skulle, utöver eventuellt innehavande underlöjtnants- (fänriks-) lön, i form av arvode beredas fyllnad till löjtnants lön av genom vakans i löjtnantsbeställning besparade lönedel. Enligt civila departementets mening borde det uttalade önskemålet i stället tillgodoses genom ändrad avfattning av de i anmärkningar vid staterna för artilleritruppförbanden, med undantag av Karlsborgs artilleriregemente, och vid staten för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen införda regler om löne-dispositioner.

De åsyftade anmärkningarna hava av civila departementet ansetts böra erhålla följande lydelse:

«Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant (-er) eller fänrik (-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts,

kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning eller, där vederbörligt icke har att erlagga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning.

I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.»

Billighetsskäl synas mig tala för det utav civila departementet förordade medgivandet, att lönedisposition må äga rum i avseende å artilleriets och fortifikationens officerare under elevtiden vid artilleri- och ingenjörhögskolans allmänna kurser samt under tiden efter avlagd godkänd examen vid högskolan och intill dess vederbörligt befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning. Jag tillstyrker alltså civila departementets förslag i ämnet.

Å den nuvarande staten för intendenturkåren finnas upptagna anslagsposter å respektive 28,500 kronor och 15,000 kronor för tjänstgöringstraktamenten till sådana intendents- eller förvaltaraspiranter, som avlagt intendents- eller förvaltarexamen, under tjänstgöring utom eget truppförbands förläggningssort samt för dagarvoden åt officerare och underofficerare, vilka, utan att uppbära lön å intendenturkårens stat eller vara berättigade till tjänstgöringstraktamente, förordnas att uppehålla befattning vid nämnda kår.

I enlighet med arméförvaltningens förslag torde ifrågavarande anslagsposter för nästkommande budgetår böra nedsättas till 22,100 respektive 11,000 kronor.

IV. Garnisonssjukhusen m. m.

I anledning av ett från arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse inkommet förslag i ämnet meddelade Kungl. Maj:t genom brev den 12 oktober 1928 vissa bestämmelser beträffande naturaförmåner till i gällande stater för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden upptagen ekonomi- och betjäningpersonal, vars avlöning bestrides av de under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» i re-

spektive stater till vederbörande chefläkares förfogande ställda medel. I sammanhang härmed förklarade Kungl. Maj:t sig vilja på framställning av arméförvaltningen taga under omprövning, huruvida med hänsyn till förekommande omständigheter i brevet avsedd personal skäligen kunde komma i åtnjutande av förhöjning i till densamma utgående avlöning.

På grund härav hava intendents- och civila departementen samt sjukvårdsstyrelsen i skrivelse den 27 november 1928 — under förutsättning av bifall till en av nämnda departement och styrelse den 2 i samma månad gjord framställning därom, att i staten för budgetåret 1929/1930 för garnisonssjukhuset i Boden finge beräknas avlöning för sex kvinnliga sjukhusbiträden utöver det antal dylika biträden, som vore upptaget i nu gällande stat för sjukhuset — avgivit förslag till avlöningsförhöjning åt den i förenämnda brev den 12 oktober 1928 avsedda personalkategorien. Enligt berörda förslag skulle de under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» i staterna för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden till vederbörande chefläkares förfogande ställda anslagsbelopp för anställande av ekonomi- och betjäningsspersonal höjas med respektive 6,448, 186 och 10,006 kronor eller tillhoppa 16,640 kronor för år räknat. I anslutning härtill hava departementen och styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen att i respektive stater för budgetåret 1929/1930 höja ifrågavarande anslagsposter med sålunda föreslagna belopp, dels ock anvisa medel för beredande åt den i brevet den 12 oktober 1928 avsedda personal — med undantag av köksvaktmästaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm — av motsvarande löneförhöjning för tiden från och med den 1 november 1928 — från och med vilken dag de i nyssnämnda brev meddelade bestämmelser trätt i tillämpning — till och med innevarande budgetårs utgång.

Sedermera hava intendents- och civila departementen samt sjukvårdsstyrelsen i skrivelse den 19 januari 1929 inkommit med viss i ärendet infordrad utredning, utvisande, att genom den nu föreslagna löneförhöjningen ifrågavarande personal skulle komma i åtnjutande av ungefär liknande avlöning, som tillkomme personal av motsvarande kvalifikationer vid statens hospital och vissa av arméns truppförband.

I anledning av vad nämnda departement och styrelse sålunda hemställt har Kungl. Maj:t genom brev den 25 februari 1929 medgivit, bland annat, att för beredande av avlöningsförhöjning, beräknad på sätt av departementen och styrelsen föreslagits, för tiden 1 november 1928—30 juni 1929 åt den i brevet den 12 oktober 1928 åsyftade personal med förenämnda undantag ett belopp av tillhoppa högst 8,526 kronor finge utbetalas från lantförsvarets anslag till extra utgifter; och skulle kostnaderna för vederbörliga på löneförhöjningen belöpande dyrtidstillägg bestridas av därför avsedda medel.

Då genom förenämnda brev den 12 oktober 1928 i möjligaste mån enhetliga bestämmelser blivit gällande beträffande naturaförmåner — speciellt vad avser kost, respektive ersättning därför — för nu ifrågavarande personal vid garnisonssjukhusen och personal av motsvarande kvalifikationer vid

arméns truppförband, finner jag det vara med rättvisa och billighet förenat, att sjukhuspersonalen i fråga jämväl kommer i åtnjutande av i stort sett lika avlöningsförmåner som vid truppförband anställd personal av samma kategori, detta så mycket mera som därigenom, enligt vad av berörda utredning framgår, även någorlunda överensstämmelse i avlöningshänseende bliver rådande mellan likartad personal å garnisonssjukhusen och vid statens hospital. Jag har därför ansett mig böra biträda vad intendents- och civila departementen samt sjukvårdsstyrelsen i berörda avseende föreslagit.

Såsom nyss framhållits, sammanhänger nämnda förslag, i vad detsamma avser garnisonssjukhuset i Boden, med en av departementen och styrelsen den 2 november 1928 gjord framställning om ökat antal kvinnliga sjukhusbiträden vid sistomfördälda sjukhus. Under förutsättning att berörda framställning, till vilken jag i det följande återkommer, bifalles, skulle den i staten för garnisonssjukhuset till vederbörande chefläkares förfogande ställda anslagsposten böra höjas från 12,415 till 22,421 kronor. I fråga om staterna för garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg föranleder mitt ovanberörda förslag en förhöjning av motsvarande anslagsposter från 17,700 till 24.148 kronor, respektive från 360 till 546 kronor.

I övrigt får jag beträffande staterna för garnisonssjukhusen i Stockholm och Boden anföra följande.

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

Sedan Kungl. Maj:t, efter därom av arméförvaltningen gjord framställning, genom brev den 6 september 1928 medgivit, att den å garnisonssjukhusets i Stockholm medicinska avdelning anställde oavlönade assistentläkaren finge åtnjuta enahanda naturaförmåner, som enligt gällande stat för sjukhuset tillkomme underläkare därstädes, torde, i enlighet med vad arméförvaltningen nu föreslagit, i särskild anmärkning till sjukhusets stat böra meddelas föreskrift rörande de assistentläkaren sålunda tillkommande naturaförmånerna.

I överensstämmelse med ett utav arméförvaltningens intendentsdepartement och sjukvårdsstyrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 november 1928 framställt förslag i ämnet torde den i staten under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» förekommande beteckningen »ekonomi- och betjäningspersonal» böra ändras till »betjäningpersonal».

Garnisonssjukhuset i Boden.

Genom brev den 26 juni 1925 bemyndigade Kungl. Maj:t chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Boden att för budgetåret 1925 1926 med direktionen för Västerbottens läns södra lasarett i Umeå träffa överenskommelse angående samarbete mellan garnisonssjukhuset och länslasarettet för utbildning av sjuksköterskeelever, innebärande att den teoretiska undervisningen av eleverna skulle äga rum å lasarettet i Umeå och den praktiska utbildningen såväl å garnisonssjukhuset som å nämnda lasarett. Härjämte medgav Kungl. Maj:t, att för bestridande av kostnaderna för organisationens

tillämpande under budgetåret 1925/1926 finge tagas i anspråk ett belopp av högst 3,600 kronor från lantförsvarets anslag till extra utgifter.

Sedan vad i ärendet sålunda förekommit anmälts för 1926 års riksdag, har alltifrån budgetåret 1926/1927 å staten för garnisonssjukhuset i Boden funnits uppförd en anslagspost å 3,600 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av sjuksköterskeelever.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, den 9 augusti 1928 dagtecknad skrivelse, varöver arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse avgåvo yttrande, anmälde chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Boden, att den överenskommelse om samarbete vid utbildningen av sjuksköterskeelever, som träffats mellan garnisonssjukhuset och lasarettet i Umeå, av lasarettet uppsagts, varför den därpå grundade tillfälliga organisationen vid garnisonssjukhuset befunno sig under avveckling. Då i följd av uppsägelsen sex elever från berörda lasarett komme att lämna garnisonssjukhuset under påföljande september månad utan att därvid ersättas av andra, måste, för så vitt garnisonssjukhusets verksamhet ej skulle äventyras, extra personal anställas därstädes i de avgångna elevernas ställe. Emellertid kunde härav föranledda kostnader icke bestridas av den å sjukhusets stat uppförda anslagsposten till arvoden åt extra personal, enär denna anslagspost icke lämnade tillgång härtill. Chefläkaren hemställde därför, att anslagsposten för utbildning av sjuksköterskeelever måtte få tagas i anspråk för bestridande jämväl av kostnaderna för anställande vid sjukhuset av tillfällig extra personal, avsedd att fylla den brist i arbetskraft, som föranletts av den från lasarettets sida gjorda uppsägelsen.

I anledning härav medgav Kungl. Maj:t genom brev 26 oktober 1928, att för beredande av arvoden åt av ovan angiven orsak erforderlig extra sjukvårdspersonal vid garnisonssjukhuset ett belopp av högst 3,000 kronor finge under innevarande budgetår utbetalas från lantförsvarets anslag till extra utgifter. I samband härmed anbefalldes arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att vidtaga åtgärder för åstadkommande snarast möjligt av förnyad överenskommelse mellan chefläkaren vid garnisonssjukhuset och direktionen för Västerbottens läns södra lasarett i Umeå angående samarbete mellan ifrågavarande sjukvårdsinrättningar för utbildning av sjuksköterskeelever.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 november 1928 hava *arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse* i den föreliggande frågan anfört i huvudsak följande.

I årsberättelsen från Umeå lasarett för år 1927 hade rörande det förekomna samarbetet anförts, att, på grund av svårigheter i kvalitativt hänseende i fråga om rekryteringen, elevskolans styrelse sett sig nödsakad uppsäga samarbetsplanen med garnisonssjukhuset i Boden. De gångna årens erfarenheter i fråga om sammankoppling av utbildningen till två anstalter hade nämligen icke varit enbart goda, trots att den å garnisonssjukhuset meddelade såväl teoretiska som praktiska undervisningen icke lämnat något övrigt att önska.

De av sjukvårdsstyrelsen i anledning av det styrelsen givna uppdraget vidtagna undersökningar och åtgärder i syfte att åvägabringa förnyad överenskommelse hade givit vid handen, att det icke vore möjligt att återupptaga samarbetet mellan de båda sjukvårdsinrättningarna i det avseende, varom här vore fråga, och detta, förutom på grund av i årsberättelsen anförda skäl, även till följd av en del praktiska olägenheter, beroende på sjukhusens delvis olikartade uppgifter, svårigheterna att ersätta personalen i fråga vid sjukdomsfall, avstånden sjukhusen emellan m. m.

Redan före utfärdandet av Kungl. Maj:ts förberörda brev den 26 oktober 1928 hade sjukvårdsstyrelsen ansett sig — då det av chefläkarens framställning i ämnet ville synas, att den arbetskraft, som tillförts sjukhuset från Umeålasarettet, ej längre vore att paräkna — böra infordra yttrande, hurvida den i sjukhusets stat för utbildning av sjuksköterskeelever upptagna anslagsposten, 3,600 kronor, för framtiden kunde utgå ur staten, ävensom utredning och förslag rörande åtgärder för erhållande av ökad arbetskraft för sjukhuset. I skrivelse den 10 oktober 1928 hade chefläkaren avgivit infordrad utredning, och hade chefläkaren därvid anført, bland annat, följande.

Antalet och arten av de befattningshavare, vilka — utöver nu gällande stat — erfordrades vid sjukhuset, sedan det berövats den arbetskraft, som det haft att tillgå genom samarbetet med Umeå lasarett, kunde beräknas sålunda:

Vid var och en av sjukhusets avdelningar måste finnas ett sjukhusbiträde. Då sjukhuset arbetade på nio avdelningar, erfordrades alltså nio biträden; dessutom erfordrades ett biträde på vardera operations- och röntgenavdelningarna samt ett på polikliniken. Vidare vore det nödvändigt, att husmodern till sitt förfogande hade två biträden för städning av expeditioner, laboratorium, läkarrum, korridorer och andra gemensamma lokaler samt till hjälp vid större rengöring o. d. I stället för nu i sjukhusets stat upptagna åtta biträden erfordrades alltså fjorton biträden.

Av undersköterskor erfordrades likaledes en för varje avdelning samt en för vardera operations- och röntgenavdelningarna samt polikliniken eller tillsammans tolv undersköterskor. Därjämte erfordrades en undersköterska på laboratoriet. På ett sjukhus av garnisonssjukhusets omfattning krävdes så mycket kliniskt laboratoriearbete, att det vil utgjorde arbetsbörd för en person. Detta arbete hade hittills ombesörjts av avdelningsköterskan på sjukhusets minsta avdelning, men på grund av hennes övriga göromål hade arbetet mast begränsas till det minsta möjliga. I nödfall kunde emellertid nämnda avdelning och laboratoriet få dela en undersköterska, varför behovet av undersköterskor vore tolv mot det i staten för sjukhuset upptagna antalet av åtta.

Garnisonssjukhuset hade vidare erhållit medel till anordnande av en telefonväxel. Denna sköttes nu av en person, som erhöle avlöning från sjukhusets anslag till extra personal. Växeln hölles öppen vardagar kl. 8—20 och helgdagar kl. 8—14. Detta vore emellertid otillräckligt, och tiden måste utsträckas. Telefonen spelade större roll vid detta sjukhus än vid sjukhus söderut. Flertalet patienter hade sina anhöriga på stort avstånd från Boden; enda förbindelsemedlet vore telefon, och de anhöriga finge ofta resa miltals för att komma till en telefonapparat och därmed i förbindelse med sjukhuset. Att avstänga växeln större delen av helgdagarna måste anses särskilt olämpligt, då för ett stort antal människor just dessa dagar vore de enda, då de kunde komma ifrån arbetet. Erfarenheten hade givit vid handen, att växeln borde hållas öppen vardagar kl. 7—21 och helgdagar kl. 8—20. En sådan arbetstid vore givetvis för en person, i synnerhet med

den blygsamma avlöning anslaget medgav åt den, som nu betjänade växeln. Två personer måste därför disponeras med alternerande passning. Då tjänstgöringen vore enerverande och maktpåliggande, kunde man icke gärna sätta lönen lägre än för undersköterska.

För expeditionerna (läkare- och intendents-) hade länge tre biträden ansetts erforderliga. Av kostnadsskäl hade från den 1 oktober 1925 allenast två biträden kunnat anställas. Huruvida denna organisation, som ställde mycket stora krav på vederbörande, kunde hållas i längden, vore ännu icke med visshet konstaterat.

Chefläkaren hade vidare anfört, att han nödgats använda de två å staten upptagna städerskorna vid serveringen i läkarnas, sköterskornas och elevernas matsal, för vilken tjänst ingen personal vore i staten beräknad.

Chefläkaren hade hemställt, att, utöver den personal, som vore upptagen i den för sjukhuset nu gällande staten, måtte anställas fyra undersköterskor och sex sjukhusbiträden, samt att anslaget till arvoden åt extra personal måtte beräknas så, att från detta kunde utgå ersättning till två telefonister och två expeditionsbiträden. Samtidigt hade chefläkaren framhållit, att sjukhusets personalbehov härmed ej vore tillfredsställt, utan att ytterligare personal vore erforderlig för det egentliga sjukvårdsarbetet. Sälunda vore behovet av nattsköterska och ersättare, för att den ordinarie personalen måtte kunna få tillbörlig vila och ledighet under dygnet, trängande; dock hade chefläkaren ansett sig icke för närvarande kunna ifrågasätta sådan personalökning.

Då den elevorganisation, som förut funnits, nu komme att upphöra och enligt vad sjukvårdsstyrelsen förvissat sig om, icke vore möjlig att återupptaga, måste sjukhuset erhålla ersättning för den arbetskraft, som genom elevorganisationens upphörande ginge förlorad. Vad chefläkaren därvid, med tillstyrkan av kommandanten i Boden, föreslagit hade sjukvårdsstyrelsen funnit sig kunna biträda, därvid styrelsen tillika ville framhålla, att den personalökning, som härigenom ifrågasattes, icke kunde anses motsvara vad sjukhuset i verkligheten torde behöva i fråga om sjukvårdspersonal. Sjukvårdsstyrelsen hade emellertid icke ansett sig kunna för närvarande ifrågasätta den personalökning, som chefläkaren betecknat såsom önskvärd, även om styrelsen vore av den uppfattningen, att önskemålet borde utan alltför långt dröjsmål uppfyllas.

Antalet undersköterskor syntes sälunda böra ökas från nu i staten upptagna åtta med fyra till tolv. Vid bifall härtill borde den i staten upptagna posten till löner till kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan från och med budgetåret 1929 1930 ökas från i nu gällande stat upptaget förslagsvis beräknat belopp, 25,740 kronor, med 2,640 kronor till, förslagsvis, 28,380 kronor.

Under rubriken C. Särskilda anslagsposter i den för sjukhuset gällande staten vore för närvarande upptagna åtta kvinnliga sjukhusbiträden. Därast under denna rubrik i enlighet med chefläkarens framställning finge upptagas ytterligare sex kvinnliga sjukhusbiträden, borde anslagsposten till chefläkarens förfogande för anställande av ekonomi- och betjäningsspersonal beräknas till 15,155 kronor. Då i staten för budgetåret 1928 1929 nämnda anslagspost upptagits med allenast 12,415 kronor, skulle densamma alltså ökas med 2,740 kronor.

Avlöningen till de två expeditionsbiträdena samt de två telefonisterna syntes böra bestridas av den i staten upptagna posten till arvoden åt extra personal. Därast emellertid antalet befattningshavare, för vilka ersättning beräknades utgå från anslagstiteln till chefläkarens förfogande för anställande av ekonomi- och betjäningsspersonal, ökades enligt vad ovan föreslagits,

syntes anslagsposten till arvoden åt extra personal, nu 7.100 kronor, kunna minskas med förslagsvis 600 kronor till 6,500 kronor.

Slutligen borde, med hänsyn till att samarbetet mellan garnisonssjukhuset och länslasarettet i Umeå i fråga om utbildning av sjuksköterskeelever skulle upphöra, den hittillsvarande anslagsposten till dylik utbildning, 3,600 kronor, utgå ur staten.

Då de undersökningar, som sjukvårdsstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag företagit i syfte att åvägabringa förnyat samarbete mellan garnisonssjukhuset i Boden och länslasarettet i Umeå i fråga om utbildning av sjuksköterskeelever, icke lett till åsyftat resultat, måste givetvis en viss förstärkning av garnisonssjukhusets personal komma till stånd. För övrigt torde enligt vad av utredningen i ärendet synes framgå, en ökning av personalen vid sjukhuset även oavsett nyssnämnda omständighet vara av behovet påkallad. I avseende å omfattningen av ifrågavarande personalökning har jag funnit mig kunna biträda arméförvaltningens på grundval av chefläkarens utredning härutinnan framlagda förslag.

Vad anslagsberäkningen beträffar, får jag erinra om vad jag förut anfört rörande höjning av den till chefläkarens föfogande ställda anslagsposten. Med iakttagande härav skulle statens slutsumma, nu 83.393 kronor, ökas till 91.839 kronor.

I överensstämmelse med ett utav arméförvaltningens intendentsdepartement och sjukvårdsstyrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 november 1928 framställt förslag torde den å staten under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» förekommande beteckningen »ekonomi- och betjäningpersonal» böra ändras till »betjäningpersonal».

Arméns sjuksköterskekår.

Beträffande staten för arméns sjuksköterskekår ifrågasättes icke någon ändring för nästkommande budgetår.

V. Polispersonalen.

Den för innevarande budgetår gällande staten för polispersonalen i Boden och å Karlsborg torde i oförändrat skick böra gälla under budgetåret 1929/1930.

B. Kallortstillägg.

Förevarande anslagspost, som för budgetåret 1928/1929 beräknats till 56,000 kronor, torde för nästkommande budgetår böra upptagas med oförändrat belopp.

C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband.

Under denna anslagspost har för vart och ett av budgetåren 1923/1924, 1924/1925, 1925/1926 och 1926/1927 beräknats ett belopp av 6,000 kronor samt för budgetåret 1927/1928 ett belopp av 5,000 kronor. I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning har anslagsposten upptagits med 4.000 kronor.

I sin framställning rörande luftförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår föreslog arméförvaltningen, att anslagsposten måtte höjas till 8,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 9 mars 1928 (proposition nr 196) uttalade föredragande departementschefen, att han icke funne sig kunna tillstyrka någon ökning av anslagsposten, utan syntes densamma för budgetåret 1928/1929 böra upptagas med oförändrat belopp, 5,000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om att anslagsposten måtte för budgetåret 1929/1930 höjas till 7,000 kronor. Jag finner mig emellertid icke kunna biträda detta förslag, utan förordar, att anslagsposten även för nästkommande budgetår upptages med samma belopp som för närvarande, eller 5,000 kronor.

D. Felräkningspenningar. E. Arvoden åt sergeanter, kommanderade såsom biträden hos regementsintendenten. F. Hyresbidrag åt visst underbefäl. G. Anställningspenningar.

Under dessa rubriker torde för budgetåret 1929/1930 böra beräknas samma belopp som för innevarande budgetår, nämligen:

D. Felräkningspenningar	kronor 16,000: —
E. Arvoden åt sergeanter, kommanderade såsom biträden hos regementsintendenten	» 7,500: —
F. Hyresbidrag åt visst underbefäl	» 44,000: —
G. Anställningspenningar	» 55,000: —

H. Dagavlönning och dagavlönningstillägg åt indelt manskap.

Enligt gällande bestämmelser skall till i tjänst kvarstående indelt manskap vid armén under all tjänstgöring, till vilken ifrågavarande manskap inkallas, utgå dagavlönning med 90 öre för dag till korpral och med 60 öre för dag till övrigt manskap.

Till beredande av ersättning åt indelt manskap för den ökade tjänstgöring, som till följd av 1901 års härordning ålagts detsamma, har riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, alltsedan år 1902 årligen anvisat särskilda medel. Ersättningen har utgått i form av tillägg till dagavlönningen med visst belopp för dag för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Enligt de i sådant avseende gällande bestämmelser utgår dagavlönningstillägget med 2 kronor 50 öre för dag. Antalet dylika tjänstgöringsdagar har för innevarande budgetår beräknats till 30,000.

För ifrågavarande båda ändamål har för innevarande budgetår under avlöningsanslaget upptagits ett belopp av 117,000 kronor.

Vad angår budgetåret 1929/1930, torde antalet tjänstgöringsdagar för indelt manskap under skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar böra beräknas till 25,000.

Med ledning av infordrade uppgifter har jag låtit verkställa beräkning av det för bestridande av kostnaderna för dagavlönning och dagavlöningstillägg erforderliga beloppet; och slutar denna beräkning å en summa av i runt tal 99,000 kronor.

I. Kostnader för musikelever.

Det för innevarande budgetår under förevarande anslagspost upptagna beloppet, 14,000 kronor, torde böra beräknas även för budgetåret 1929/1930.

J. Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt gällande bestämmelser angående hästhållningen för officerare vid armén skola vissa högre officerare ävensom alla officerare vid kavalleriet utom fänrikar vara beridna på en egen tjänstehäst och en kronan tillhörig stamhäst. Till ersättande av kostnaderna för anskaffning av egen tjänstehäst äger officer, som är skyldig hålla sådan häst, att uppbära lönetillägg beräknat efter 250 kronor för år. I de fall, då kronan för beställningshavare, vilka äro beridna enligt äldre hästhållningsbestämmelser, övertager anskaffning av mundering samt tillhandahåller in natura stallrum, furage, skoning och skötsel m. m., utgår allenast lönetillägg med nyssnämnda belopp av 250 kronor för år, varemot eljest för nu ifrågavarande beställningshavare lönetillägget utgår med 400 kronor samt därjämte furageersättning med 365 kronor.

På grund av den successivt skeende övergången till den nya ordningen för hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén hava kostnaderna för gottgörelse för tjänstehästar år från år minskats. För budgetåret 1928/1929 hava dessa kostnader beräknats till 99,920 kronor.

Enligt kostnadsberäkningarna till den nya härordningen har för motsvarande ändamål efter genomförd omorganisation beräknats ett belopp av 51,250 kronor.

För budgetåret 1929/1930 torde, i enlighet med utav arméförvaltningen verkställd beräkning, för ändamålet böra upptagas ett belopp av förslagsvis 97,000 kronor.

K. Stipendier för underlättande av officersrekryteringen i Boden. L. Ekiperingshjälp.

Under dessa rubriker torde för budgetåret 1929/1930 böra beräknas samma belopp som för innevarande budgetår, nämligen:

K. Stipendier för underlättande av officersrekryteringen	
i Boden	kronor 16,000: —
L. Ekiperingshjälp	» 68,550: —.

M. Vissa arvoden m. m.

Under denna rubrik har i den för riksdagen framlagda anslagsberäkningen för budgetåret 1928/1929 upptagits ett belopp av 563,244 kronor.

Genom brev den 22 juni 1928 har Kungl. Maj:t medgivit, att de i en brevet bilagd förteckning upptagna arvoden m. fl. till vissa belopp bestämda

ersättningar — med undantag av de i förteckningen tillika angivna belopp för remontdepåernas personal samt till arvoden och expenser åt landstomsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare, för vilka belopps användande särskilda stater fastställts — finge från och med den 1 juli 1928 och tillsvidare intill den 1 juli 1929 utgå med högst de i förteckningen angivna, för helt år beräknade belopp. Härjämte har Kungl. Maj:t, som den 22 juni 1928 utfärdat kungörelse (nr 215) med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet, förordnat, att i kungörelsen avsedd samt i ovannämnda förteckning angiven extra-ordinarie personal och kvinnlig ekonomipersonal finge till det i förteckningen för olika befattningar angivna antal finnas anställd under budgetåret 1928/1929.

Förenämnda förteckning slutar å ett belopp av 560,617 kronor. Avvikelsen från slutsumman i den för riksdagen framlagda beräkningen har föranletts av vissa ändringar, som vidtagits i fråga om de i förteckningen under rubriken B. upptagna befattningarna.

I fråga om beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslagspost för budgetåret 1929/1930 får jag nu anföra följande.

Beträffande de arvoden, som föreläggas riksdagen för prövning, och som å förteckningen upptagas under rubriken »A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlönning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.», torde, i anslutning till vad i samband med behandlingen av staten för arméns underofficersskola anförts, böra å förteckningen uppföras tvenne arvoden å 210 kronor, avsedda att utgå för uppehållande av befattningarna som köksföreståndare och som furageuppbördsman vid underofficersskolan.

Under nyssnämnda rubrik å förteckningen är för närvarande uppfört ett arvode för köksföreståndaren vid Karlsborgs artilleriregemente till belopp av 210 kronor. Sedan chefen för nämnda regemente gjort framställning om att arvodet måtte beräknas med hänsyn till omfattningen av det köksföreståndaren åliggande arbetet, vilket avsevärt ökats från och med ingången av år 1928, i samband med att truppförbandet omorganiserats från kår till regemente, har arméförvaltningen tillstyrkt, att ifrågavarande arvode måtte upptagas till samma belopp, som utgår till köksföreståndarna vid de övriga artilleriregementena, eller med 282 kronor. Häremot har jag icke funnit anledning till erinran.

Uti sin skrivelse den 31 augusti 1927 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 gjorde arméförvaltningen framställning i syfte att vid Åkers krutbruk måtte få anställas ytterligare en arbetsofficer, för vilken borde under avdelning A å förevarande förteckning uppföras ett arvode med 1,200 kronor eller samma belopp, som utginge till övriga arbetsofficerare vid artilleriets fabriker. Såsom framgår av det vid propositionen nr 196 till 1928 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet (sid. 55), fann sig föredragande departementschefen icke för det dåvarande böra tillstyrka berörda framställning.

Arméförvaltningen har nu förnyat sin ifrågavarande framställning och till stöd för densamma åberopat följande. På grund av nödvändigheten av att söka framställa nya förbättrade kruttyper för olika vapen och samtidigt med största uppmärksamhet följa den synnerligen ömtåliga tillverkningen samt övervaka den omsorgsfulla förvaringen av arméns krut och sprängämnen vore numera de arbetsuppgifter, som åläge personalen vid Åkers krutbruk, synnerligen omfattande och ansvarsfulla. Antalet provskjutningar och undersökningar av krut m. m. hade under de senaste åren i avsevärd grad ökats och toge numera i det närmaste en officers arbetsförmåga i anspråk. Efter världskriget hade den kemiska krigföringen blivit en faktor, som icke kunde förbises, och arméförvaltningen hade med till buds stående medel sökt följa utvecklingen inom detta område. Större delen av de försök och utredningar, som på grund härav ägde rum, vore förlagda till Åkers krutbruk, varest jämväl tillverkning av för gasskydd erforderliga filter och behållare skedde. I fråga om militär personal funnes vid Åkers krutbruk för närvarande endast styresmannen och en arbetsofficer. För att emellertid de arbetsuppgifter, som ankomme på den militära personalen, skulle på ett tillfredsställande sätt kunna lösas, erfordrades, att ytterligare en såsom arbetsofficer placerad specialutbildad officer kunde disponeras därstädes.

Då, enligt vad av framställningen i ämnet synes mig framgå, ett oavvisligt behov föreligger att äga tillgång på två arbetsofficerare vid Åkers krutbruk, finner jag mig böra tillstyrka, att å förevarande förteckning uppföres ytterligare ett arvode å 1,200 kronor för en sådan officer. Jag vill emellertid här framhålla, att jag förutsätter, att kommendering av en officer för ändamålet kan äga rum, utan att antalet i staterna för artilleritruppförbanden uppförda officersbeställningar av denna anledning behöver ökas.

Med iakttagande av vad nu anförts har uppgjorts en ny »Förteckning över vissa i stat icke uppförda löner och arvoden m. fl. ersättningar» (se Bil. nr 47). Den nya förteckningen slutar å ett belopp av 551,539 kronor; och torde detta belopp böra under rubriken »vissa arvoden m. m.» upptagas i anslagsberäkningen för budgetåret 1929, 1930.

N. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m.

Denna anslagspost, som för budgetåret 1928/1929 beräknats till 50,000 kronor, torde i anslagsberäkningen för budgetåret 1929/1930 böra uppföras med oförändrat belopp.

I detta sammanhang torde böra upptagas frågan om *avlöningsfyllnad för vissa beställningsmän*.

I enlighet med av Kungl. Maj:t till nästlidet års riksdag avgivet förslag har riksdagen medgivit, att under tiden den 1 juli 1928—den 30 juni 1929

finge, efter Kungl. Maj:ts beprövande, beredas fyllnad till furirs av första klassen löneförmåner åt därav förtjänta, vid truppförbanden anställda beställningsmän med avlöning såsom furirer av andra klassen, vilka genomgått vederbörliga utbildningskurser och som eljest icke kunde komma i åtnjutande av sådan avlöning i följd därav, att endast beställningar av lägre grad av den kategori beställningsmän, de tillhörde, funnes i vederbörliga stater uppförda, allt under förutsättning att genom vakanser i manskapsbeställningarna å vederbörligt truppförbands stat inbesparades erforderliga medel för beredande av berörda avlöningsfyllnad.

Arméförvaltningen har hemställt, att förslag måtte till riksdagen avlätas om motsvarande medgivande även för budgetåret 1929/1930.

Då de förhållanden, vilka föranlett inhämtande av ifrågavarande medgivande, nämligen beställningsmännens ogynnsamma ställning i befodringshänseende, även under nästkommande budgetår i viss omfattning komma att kvarstå, synes mig hos riksdagen böra göras framställning om bemyndigande att jämväl för budgetåret 1929/1930 till berörda personal utbetala den lönefyllnad, varom här är fråga.

Sammanfattning.

Den beräkning, som, i enlighet med hittills tillämpade grunder, verkställts beträffande utgifterna under anslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. för budgetåret 1929/1930 (se Bil. nr 48), utvisar — sedan avdrag gjorts dels för ersättning för tjänstebostäder, dels med hänsyn till vakanser i manskapsgraden, dels ock för inkomster, som beräknas inflyta för vård av civila patienter å militära sjukhus — ett sammanlagt medelsbehov under anslaget av 23,996,532 kronor.

Under en följd av år hava de verkliga utgifterna under ordinarie avlöningsanslaget kommit att överstiga det å anslaget upptagna beloppet. Sålunda hava, vad det senast tilländalupna budgetåret beträffar, utgifterna med icke mindre än, i runt tal, 1,530,000 kronor överstigit anslagsbeloppet för samma budgetår. Av nämnda överskridande hänför sig visserligen något mer än hälften till vissa med övergången till den nya härorganisationen sammanhängande omständigheter, vilka icke komma att inverka på anslagsbelastningen för nästkommande budgetår. I övrigt torde, såsom av arméförvaltningen anförts, anslagets överskridande i viss mån vara beroende av det sätt, varpå de i staterna upptagna anslagsposterna till löner åt ordinarie personal beräknats. Medan dessa poster för civilmilitär personal beräknats med ledning av lönebeloppet i näst högsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad, hava de däremot för officerare och underofficerare beräknats efter genomsnittslönen inom lönegraden. Arméförvaltningen har också uttalat, att med en tillämpning av den senare beräkningsgrunden det förefölle, som om kostnaderna skulle komma att uppskattas till belopp, som understeg det faktiskt förefintliga medelsbehovet.

Det är min avsikt att föranstalta om en noggrann utredning rörande beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag, och bör denna ut-

redning verkställas med den skyndsamhet, att resultatet därav föreligger vid tidpunkten för uppgörandet av anslagsberäkningen för budgetåret 1930/1931. Vad beträffar budgetåret 1929/1930, har jag — såsom redan i årets statsverksproposition framhållits — ansett den under anslaget beräknade summan böra höjas med 500,000 kronor. Anslaget bör alltså upptagas med, i avjämnat tal, 24,500,000 kronor.

I detta sammanhang får jag slutligen erinra att, på sätt av mig i det föregående föreslagits, det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att i fråga om staternas under avlöningsanslaget tillämpning vidtagna de avvikelser och jämkningar, som under budgetåret kunna befinnas erforderliga med hänsyn till omorganisationen av försvarets centrala ledning och förvaltning.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de vid detta protokoll fogade förslag till stater för generalitetet, arméfördelningsstab, militärbefäl och inspektioner, generalstabskåren, artilleristaben, rullföringsbefälhavare med biträden, bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater, krigsskolan, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan, ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, artilleriets skjutskola, arméns underofficersskola, truppförband av infanteriet, kavalleriet och artilleriet, överstelöjtnanter och majorer vid kavalleriregementena, vapendepartementets fabriker och tyganstalter, officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen, ingenjörkårerna och fälttelegrafkåren, officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen, trängkårerna, intendenturkåren, garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, arméns sjuksköterskekår samt polispersonalen i Boden och å Karlsborg (se Bil. nr 2—46), att gälla under budgetåret 1929/1930, dock med rätt för Kungl. Maj:t att i fråga om staternas tillämpning vidtagna de avvikelser och jämkningar, som under budgetåret kunna befinnas erforderliga med hänsyn till omorganisationen av försvarets centrala ledning och förvaltning,

dels godkänna de i en vid detta protokoll fogad »Förteckning över vissa i stat icke uppförda löner och arvoden m. fl. ersättningar» (se Bil. nr 47) under rubriken »A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.» upptagna arvoden,

dels öka ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.,

nu	kronor 24,000,000: —
med	» 500,000: —
till	<u>kronor 24,500,000: —</u>

dels ock medgiva, att under budgetåret 1929/1930 må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, beredas fyllnad till furirs av första klassen löneförmåner åt därav förtjänta, vid truppförbanden anställda beställningsmän med avlöning såsom furirer av andra klassen, vilka genomgått vederbörliga utbildningskurser och som eljest icke kunna komma i åtnjutande av sådan avlöning i följd därav, att endast beställningar av lägre grad av den kategori beställningsmän, de tillhöra, finnas i vederbörliga stater uppförda, allt under förutsättning att genom vakanser i manskapsbeställningarna å vederbörligt truppförbands stat inbesparas erforderliga medel för beredande av berörda avlöningsfyllnad.

Marinförvaltningen.

Ordinarie förslagsanslaget till marinförvaltningen har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med ett belopp av 260,370 kronor.

I anslutning till vad av mig i det föregående anförts rörande omorganisation av försvarsväsendets centrala ledning och förvaltning har upprättats förslag till ny stat för marinförvaltningen, slutande å ett belopp av 260,970 kronor. I detta belopp, som med 600 kronor överstiger ämbetsverkets nuvarande anslag, ingå kostnaderna för den å övergångsstat uppförda övertaliga personalen med 61,020 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bifogade förslag till stat för marinförvaltningen (se Bil. nr 49), att tillämpas under budgetåret 1929/1930,	
dels ock öka ordinarie förslagsanslaget till marinförvaltningen,	
nu	kronor 260,370: —
med	» 600: —
till	kronor 260,970: —

Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.

I proposition (nr 196) till 1928 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptaga ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl. med 10,840,000 kronor.

Anslaget var beräknat sålunda:

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater	kronor 10,627,479: —
B. Felräkningspenningar, <i>förslagsvis</i>	» 2,400: —
C. Inkvarteringsbidrag till kadetter m. fl., <i>förslagsvis</i>	» 7,000: —
D. Avlöning till icke-ordinarie personal å stationskontoren m. fl. expeditioner, <i>högst</i>	» 60,000: —
E. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal vid kustartilleriet och skeppsgossekåren i Marstrand, <i>förslagsvis</i>	» 4,380: —

F. Ekiperingshjälp, <i>förslagsvis</i>	kronor	29,450: —
G. Arvoden m. m. enligt förteckning	»	52,000: —
H. Kostnader för musikelever vid flottan	»	1,000: —
I. Kostnader för musikelever vid kustartilleriet ...	»	800: —
J. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m., <i>förslagsvis</i>	»	12,000: —
K. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	11,400: —
<hr/>		
Summa kronor		10,807,909: —

Härutöver beräknades såsom merkostnad för avlöning till manskap, kvarstående å äldre löneplan, ett belopp av 200,000 kronor, varmed den nyssnämnda summan, 10,807,909 kronor, alltså höjdes. Från den sålunda beräknade anslagssumman, 11,007,909 kronor, gjordes däremot avdrag *dels* med 125,000 kronor för ersättning för tjänstebostäder och *dels* med 47,000 kronor för vakanta löner till högbåtsmän. Återstående summa, 10,835,909 kronor, avrundades till 10,840,000 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upptog riksdagen förevarande anslag med 10,840,000 kronor.

För nästkommande budgetår torde anslaget böra beräknas under samma rubriker som för det nu löpande budgetåret.

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater.

Under förevarande rubrik böra upptagas

dels kårer och stater m. m., innefattande staterna för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår, kustartilleriets officerskår, underofficerskår och manskap m. fl., mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinläkarkåren, flottans eklestastikstat och flottans poliskår m. fl., vid marininstaben anställd personal, vid flottans sjukhus i Karlskrona anställd personal samt sjörullföringsbefälhavare med biträden,

dels undervisningsverken, innefattande staterna för sjökrigshögskolan, sjökrigsskolan, marinens underofficersskolor samt skeppsgosseskolorna.

1. Kårer och stater m. m.

Uti de under rubriken kårer och stater m. m. upptagna staterna för vid flottans sjukhus i Karlskrona anställd personal samt för sjörullföringsbefälhavare med biträden ifrågasätter jag icke någon ändring.

Vad angår övriga under denna rubrik upptagna stater, får jag *dels* erinra, att jag förut tillstyrkt vissa ändringar i staterna för flottans officerskår m. fl., kustartilleriets officerskår m. fl. samt vid marininstaben anställd personal, *dels* ock i nu förevarande sammanhang anförda följande.

Flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår.

I en till marinförvaltningen ingiven promemoria angående vissa anslagsbehov för budgetåret 1929/1930 har *chefen för marininstaben* anført, bland annat, följande.

Då frågan om en reglering av de militära och civilmilitära personalstaterna vid flottan icke hunnit underkastas den förnyade noggranna behandling, som borde verkställas på grund av, bland annat, 1925 års flottkommittés betänkande och statsmakternas i anslutning därtill fattade beslut angående ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel, vore det ännu icke möjligt att framlägga fullständigt förslag beträffande tillgodoseendet av flottans onödgängliga personalbehov. I ett avseende borde emellertid färdigställandet av ett dylikt fullständigt förslag icke avvaktas, utan framställning göras redan innevarande år nämligen beträffande viss ökning av undervattensbåtpersonalen.

Uti särskild skrivelse har chefen för marininstaben angivit de skäl, som enligt hans mening redan nu motiverade en ökning av undervattensbåtpersonalen. Ett bifall till chefens för marininstaben ifrågavarande förslag skulle medföra en personalökning av 3 flaggunderofficerare, 5 underofficerare av 2:a graden, 4 flaggkorpraler, 10 korpraler och 6 meniga.

Marinförvaltningen har i sitt förslag till stat för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår för budgetåret 1929/1930 upptagit antalet beställningar i enlighet med den sålunda av chefen för marininstaben framlagda planen.

Såsom framhölls i proposition nr 196 till 1928 års riksdag, torde det särskilt med hänsyn till det av 1927 års riksdag fattade beslutet angående ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel bliva nödvändigt att framdeles vidtaga vissa jämkningar i de personalstater för flottan, som fastställdes i samband med 1925 års försvarsbeslut. Den allsidiga utredning, som frågan härom kräver, har emellertid ännu icke slutförts. Med hänsyn härtill torde det knappast vara lämpligt att, på sätt myndigheterna föreslagit, nu fatta beslut om några öknings i de för närvarande gällande personalstaterna.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 november 1927 har *Svenska underofficersförbundet* gjort framställning om, bland annat, vidtagande av jämkningar beträffande det i gällande stater upptagna antalet underofficersbeställningar vid flottan och kustartilleriet, i syfte att förbättrade befodringsutsikter måtte vinnas för underofficerare av 2:a och 3:e graden (flaggkorpraler).

I häröver den 28 januari 1928 avgivet utlåtande har *chefen för marininstaben* anfört, bland annat, följande.

Innan den nya försvarsorganisationen genomförts, hade å flottans stat varit upptagna 243 flaggunderofficerare och 495 underofficerare av 2:a graden samt å kustartilleriets stat respektive 65 och 133, vilket gäve en ungefärlig proportion mellan de båda graderna av 1 : 2; enligt nu gällande stater förefintligt antal av vid flottan 172 flaggunderofficerare och 346 underofficerare av 2:a graden samt vid kustartilleriet respektive 32 och 63 gäve likaledes en ungefärlig proportion av 1 : 2. Teoretiskt sett skulle således befodringsförhållandena inom de genom 1925 års riksdagsbeslut reducerade underofficerskårerna icke hava försämrats. Genom den kraftiga nedskärningen av dessa kårer och därmed sammanhängande förhållanden hade emellertid en

viss stagnation i befordringarna icke kunnat undvikas -- trots att vederbörande myndigheter vid tvångsöverföringen till övergångsstat såvitt möjligt sökt taga sådan hänsyn till personvalet, att befordringsmöjligheterna för de å aktiv stat kvarstående skulle komma att bli så gynnsamma, som de nya förhållandena medgäve -- varjämte med den mindre numerären ojämnheter i befordringsutsikterna och störningar i befordringarnas normala gång lättare inträffade. En avsevärd tid komme dessutom att förflyta, innan normala befordringsförhållanden kunde beräknas komma att inträda och befordringarna således ske i den ordning, den nya organisationen förutsatte genom den av statsmakterna fastställda proportionen mellan de olika tjänstegraderna. Ett villkor för att normala förhållanden skulle kunna inträda vore emellertid, att inga åtgärder vidtoges, som rubbade de sålunda en gång bestämda förutsättningarna. Genom eventuell fastställelse av den såsom lämplig föreslagna pensionsåldern för förrådsförvaltare, 63 år, komme dock, därest denna kategori inräknades i ovan angivna antal flaggunderofficerare, en fördröjning i befordran till och inom underofficerskårerna att uppstå. I underofficersförbundets framställning hade medelåldern vid flottans station i Stockholm angivits bli vid befordran till flaggunderofficer 50 år och 3 månader och till underofficer av 2:a graden 41 år samt vid kustartilleriet 50 år och 2 månader, respektive 41 år och 6 månader. Jämlikt av kårchefen vid flottans station i Karlskrona verkställd utredning bleve motsvarande medelålder vid denna station 49 år och 5 månader, respektive 41 år och 6 månader. Till jämförelse kunde nämnas, att tidigare vid armén en medelålder av 28 år ansetts normal vid befordran till sergeant (motsvarande underofficer av 2:a graden) och 43 år vid befordran till fanjunkare (motsvarande flaggunderofficer), men att denna efter omorganisationen komme att stiga till omkring 32 år eller undantagsvis något högre vid befordran till sergeant och till omkring 45 år vid befordran till fanjunkare, d. v. s. i allmänhet befordran omkring 9 respektive 5 år tidigare än vid mariuen.

Dessa siffror ådagalade otvivelaktigt, att den försämring av befordringsmöjligheterna inom marinens underofficerskårer, som numera inträtt, vore av sådan art, att åtgärder måste auses nödvändiga för åstadkommande av ett bättre tillstånd. I sådant syfte hade nu Svenska underofficersförbundet hemställt, att det i gällande stater upptagna antalet underofficerslöner måtte fördelas på de olika graderna sålunda, att förrådsförvaltarna -- avsedda att pensioneras vid 63 år -- räknades såsom fristående grupp, varefter proportionen mellan återstående flaggunderofficerare, underofficerare av 2:a graden och underofficerare av 3:e graden (flaggkorpraler) borde bestämmas till 1 : 2 : 2. En sådan förskjutning av antalet beställningar inom de olika lönegraderna syntes, med hänsyn till den beräknade högre pensionsåldern för förrådsförvaltare, fullt berättigad och ägnad att i någon mån förbättra de nu ytterst otillfredsställande befordringsförhållandena. Visserligen hade den av 1921 års pensionskommitté föreslagna pensionsåldern för förrådsförvaltare, 63 år, ännu icke definitivt fastställts, men densamma hade dock redan inverkat och komme att under den närmaste framtiden än mera inverka ofördelaktigt på befordringsförhållandena, i det att en förrådsförvaltare, som i februari 1927 uppnått den för underofficerare bestämda pensionsålder, 55 år, erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att kvarstå i tjänst, varjämte under år 1928 icke mindre än 8 förrådsförvaltare komme att passera 55-årsgränsen.

På grund av vad sålunda anförts, ansåge sig chefen för marininstaben böra tillstyrka en jämkning i de nu för flottan och kustartilleriet gällande staterna, så att de däri upptagna underofficersbeställningarna komme att fördelas på de olika underofficersgraderna, på sätt framginge av följande tablä.

	Antalet beställningar onligt	
	gällande stator.	chefens för marininstaben förslag.
<i>Flottan:</i>		
Flaggunderofficerare, förrådsförvaltare	17	17
" , övriga	155	171
Underofficerare av 2:a graden	346	340
" " 3:e " (flaggkorpraler)	350	340
Summa	868	868
<i>Kustartilleriet:</i>		
Flaggunderofficerare, förrådsförvaltare	6	6
" , övriga	26	30
Underofficerare av 2:a graden	63	60
" " 3:e " (flaggkorpraler)	60	59
Summa	155	155

Marinförvaltningen har uti den 18 augusti 1928 avgivet utlåtande i ärendet tillstyrkt det av chefen för marininstaben framlagda förslaget till omläggning av antalet löner i de olika underofficersgraderna.

Såsom förestående tablå utvisar, innebär chefens för marininstaben av marinförvaltningen tillstyrkta förslag för flottans vidkommande, att antalet flaggunderofficersbeställningar skulle ökas med 16, medan däremot antalet beställningar för underofficerare av 2:a och 3:e graden (flaggkorpraler) skulle minska med 6 respektive 10. Av vad chefen för marininstaben anfört angående befordringsmöjligheterna inom marinens underofficerskårer torde framgå, att de nu rådande förhållandena på ifrågavarande område icke kunna anses vara tillfredsställande. Då det framlagda förslaget till fördelning av underofficers- och flaggkorpralsbeställningarna synes vara ägnat att, utan ökande av personalnumerären i dess helhet, motverka den försämring i befordringshänseende för marinens underofficerare, som inrättandet av förrådsförvaltarbeställningarna vid marinen kommit att medföra, finner jag mig böra ansluta mig till detsamma och tillstyrker alltså, att i staten för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår antalet flaggunderofficersbeställningar ökas med 16, under det att antalet beställningar för underofficerare av 2:a och 3:e graden (flaggkorpraler) minskas med 6 respektive 10. Den härav föranledda kostnadsökningen kommer att för nästföljande budgetår uppgå till omkring 15,600 kronor.

Till frågan om ändrad proportion mellan antalet underofficerare av olika grader å kustartilleriets stat återkommer jag i det följande.

Enligt 1925 års försvarsbeslut skola underofficerarna av 3:e graden vid flottan i mån av avgång ersättas av flaggkorpraler. I staten för innevarande budgetår finnas uppförda 275 beställningar för underofficerare av 3:e graden och 75 beställningar för flaggkorpraler. Enligt vad marinförvaltningen meddelat, torde man kunna räkna med att vid ingången av budgetåret 1929/1930

ytterligare 42 underofficerare av 3:e graden blivit ersatta av flaggkorpraler. Med hänsyn härtill bör i staten för sistnämnda budgetår antalet flaggkorpralsbeställningar ökas till 117, under det att antalet underofficersbeställningar av 3:e graden bör minskas dels med det antal beställningar, som sålunda bliva besatta med flaggkorpraler, dels ytterligare med de 10 beställningar, varmed antalet underofficerare av 3:e graden (flaggkorpraler), enligt vad i det föregående föreslagits, skall minskas i samband med utökning av antalet flaggunderofficerare. I enlighet härmed bör antalet underofficerare av 3:e graden i staten upptagas med 223.

Å förevarande stat är för innevarande budgetår uppfört ett belopp av förslagsvis 20,000 kronor till lönetillägg åt korpraler, tjänstgörande såsom riktare. I sin förut omförmälda promemoria angående vissa anslagsbehov för budgetåret 1929/1930 har *chefen för marininstaben* beträffande medelsbehovet för ifrågasvarande ändamål för nästkommande budgetår anfört följande.

Avsikten med lönetillägg åt riktare hade varit att förmå till riktare utbildat manskap att kvarstå i tjänst vid sjömanskåren, varigenom man undveke att årligen behöva nedlägga arbete och kostnader på ett alltför stort antal för riktartillbildning uttagna elever vid skjutskolan. På grund härav hade icke vid sagda lönetilläggs införande ifrågasatts, att detsamma skulle utgå till annan än sjömanskårens manskap och sålunda icke till riktare vid svår kanon, vilka befattningar tidigare varit avsedda att besättas med underofficerare eller undantagsvis med till underofficersbefordran kompetenta korpraler. Sedan emellertid efter den nya försvarsorganisationens genomförande till riktare vid svår kanon kommit att uttagas flaggkorpraler eller till flaggkorpralsbefordran kompetenta korpraler, sålunda personal tillhörande sjömanskåren, hade genom kungl. brev den 29 oktober 1926 nya bestämmelser utfärdats angående dylikt lönetillägg, varigenom detsamma skulle utgå jämväl till riktare vid svår kanon. I samband härmed hade emellertid lönetillägget åt riktare vid medelsvår kanon sänkts från 15 till 12 kronor, varjämte föreskrifter utfärdats om uteslutande — i den mån så erfordrades — av vissa riktare från erhållandet av riktartillägg, allt i syfte att undvika anslagets överskridande.

Det vore ur flera synpunkter önskvärt, att en sådan uteslutning om möjligt undvekes, enär eljest det med riktartilläggen avsedda ändamålet i viss mån förfelades, ity att härigenom en del av det yngre riktartillbildade manskapet icke kunde förväntas vara hågat att kvarstå i tjänst, vilket å sin sida skulle erfordra en ökning av det antal man, som varje år behövde utbildas till riktare, och således medföra en ökning i ammunitionskostnad och utbildningsarbete, vartill komme, att denna löneförmåns fördelaktiga inverkan på den eljest mindre tillfredsställande rekryteringen av artillerimatrosor äventyrades. *Chefen för marininstaben* ansåge, att kostnaderna för utbetalande av riktartillägg till samtliga därtill enligt förenämnda brev den 29 oktober 1926 berättigade riktare kunde för budgetåret 1929/1930 beräknas uppgå till 25,000 kronor, och hemställde därför, att det för ifrågasvarande ändamål avsedda anslaget måtte för nästkommande budgetår upptagas med nämnda belopp.

Marinförvaltningen har förklarat sig icke hava något att erinra mot det sålunda av *chefen för marininstaben* framställda förslaget.

Med hänsyn till vad chefen för marininstaben i ärendet anför, finner även jag mig böra tillstyrka, att ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1929/1930 höjes till 25,000 kronor.

Kustartilleriets officerskår, underofficerskår och manskap m. fl.

Såsom förut närmare omförmäls, har chefen för marininstaben i anledning av en utav Svenska underofficersförbundet gjord framställning i ämnet tillstyrkt vidtagande av vissa jämkningar i de för flottans och kustartilleriets underofficerskårer gällande staterna i syfte att erhålla förbättrade beföringsutsikter för marinens underofficerare av 2:a och 3:e graden (flaggkorpraler).

För kustartilleriets vidkommande innebär ifrågavarande förslag, att antalet flaggunderofficersbeställningar skulle komma att ökas med 4, under det att antalet beställningar för underofficerare av 2:a respektive 3:e graden (flaggkorpraler) skulle komma att minskas med 3 respektive 1.

Jag finner mig böra biträda förevarande förslag. Å staten för kustartilleriets personal bör i enlighet härmed antalet flaggunderofficerare ökas från 26 till 30, antalet underofficerare av 2:a graden minskas från 63 till 60 samt sammanlagda antalet underofficerare av 3:e graden och flaggkorpraler minskas från 60 till 59. Den härav föranledda kostnadsökningen kommer att för nästföljande budgetår uppgå till omkring 3,000 kronor.

Enligt vad marinförvaltningen meddelat, torde, med hänsyn till att underofficerarna av 3:e graden i mån av avgång skola ersättas av flaggkorpraler, antalet flaggkorpralsbeställningar för nästkommande budgetår böra ökas med 8 eller från 11 till 19. Antalet beställningar för underofficerare av 3:e graden torde böra i staten upptagas med 40.

Mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinläkarkåren, flottans ecklesiastikstat och flottans poliskår m. fl.

Enligt 13 kap. 4 § i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 260) med vissa tillägsbestämmelser till de militära avlöningsreglementena skall officer, vilken, utan att uppbära lön å intendenturkårens stat eller vara berättigad till tjänstgöringstraktamente, förordnas att uppehålla befattning vid nämnda kår, för varje tjänstgöringsdag åtnjuta dagarvode med 4 kronor. För bestridande av härav föranledda kostnader är en särskild anslagspost upptagen å staten för intendenturkåren.

Under erinran om de sålunda för arméns officerare gällande bestämmelserna har marinförvaltningen i sitt förslag till stat för mariningenjörkåren, marinintendenturkåren m. fl. för budgetåret 1929/1930 upptagit ett belopp av 500 kronor för dagarvoden till officerare vid marinen, vilka, utan att vara berättigade till tjänstgöringstraktamente, förordnas att uppehålla befattning vid marinintendenturkåren.

I skrivelse den 19 juni 1928 med överlämnande av förslag till tilläggsbestämmelser till de militära avlöningsreglementena framhöll försvarsväsendets lönenämnd, att från marinens och flygvapnets sida krav framstälts om beredande av här ifrågavarande arvodesförmån även åt personal vid dessa grenar av försvarsväsendet. Därest förmånen i fråga befunes böra bibehållas vid armén, syntes det lönenämnden, att dessa krav näppeligen kunde avvisas. Då berörda förmån för arméns vidkommande skall utgå även enligt de numera gällande tilläggsbestämmelserna till de militära avlöningsreglementena, finner jag mig böra tillstyrka, att motsvarande förmån beredes marinens officerare under förordnande att uppehålla befattning vid marin-intendenturkåren, ävensom att för bestridande av härav föranledda kostnader å förevarande stat upptages ett belopp av 500 kronor.

II. Undervisningsverken.

I de för marinens underofficersskolor och skeppsgosseskolorna gällande staterna ifrågasätter jag icke för nästkommande budgetår någon ändring. Beträffande övriga under förevarande rubrik upptagna stater får jag anföra följande.

Sjökrigshögskolan.

För sjökrigshögskolan tillämpas omväxlande två olika stater, den ena avsedd att gälla för budgetår, begynnande å jämnt år, och den andra för budgetår, som tager sin början under udda år. Kostnaderna för arvoden till lärare hava tidigare beräknats enligt förstnämnda stat till 26,942 kronor samt enligt sistnämnda stat till 26,217 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 7 oktober 1927 medgivit, att vissa av chefen för sjökrigshögskolan föreslagna ändringar i det för skolan gällande reglementet provisoriskt finge tillämpas under arbetsåren 1927/1928 och 1928/1929, föranleddes härav för motsvarande budgetår ökade kostnader för arvoden till lärare med respektive 875 och 175 kronor. Till följd härav hava kostnaderna för lärararvoden i staten för innevarande budgetår upptagits med ett till 27,117 kronor förhöjt belopp.

Å staten har tidigare varit uppförd en anslagspost för avlönande av en expeditionsvakt. Då tjänsten såsom expeditionsvakt vid skolan tillsvidare bestrides av en till övergångsstat tvångsvis överförd underofficer vid kustartilleriet, har ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1928/1929 ansetts kunna utgå ur staten. För nämnda budgetår slutar staten å ett belopp av 27,117 kronor.

Marinförvaltningen har vid uppgörande av förslag till stat för sjökrigshögskolan för nästkommande budgetår utgått ifrå, att de enligt förenämnda brev den 7 oktober 1927 nu provisoriskt tillämpade ändringarna i skolans reglemente skola gälla även efter utgången av arbetsåret 1928/1929, vilket för budgetåret 1929/1930 skulle föranleda en ökad kostnad av 875 kronor för arvoden till lärare.

Vidare har marinförvaltningen, med biträdande av en utav chefen för sjökrigshögskolan gjord framställning i ämnet, hemställt om anvisande av 750 kronor för anordnande av särskilda föreläsningar i ämnen, som ej falla inom det för skolan fastställda undervisningsprogrammet, såsom i optik, mätteknik i samband med explosionsfenomen samt fysikalisk gaslära. I enlighet härmed har marinförvaltningen beräknat medelsbehovet för sjökrigshögskolans lärarpersonal för nästkommande budgetår till $(26,217 + 875 + 750 =)$ 27,842 kronor.

Emot marinförvaltningens förslag till beräkandet av ifrågavarande medelsbehov har jag icke något att erinra. Med hänsyn till expeditionsvakstjänstens fortsatta bestridande av en till övergångsstat tvångsvis överförd underofficer torde icke heller för nästkommande budgetår å staten behöva beräknas några avlöningsmedel för expeditionsvakten.

Staten för sjökrigshögskolan för budgetåret 1929/1930 bör därför upptagas med en slutsumma av 27,842 kronor.

Sjökrigsskolan.

Den nu gällande staten för sjökrigsskolan slutar å ett belopp av 54,698 kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har marinförvaltningen anfört följande.

Den 20 augusti 1928 hade till marinförvaltningen remitterats ett av chefen för sjökrigsskolan till chefen för försvarsdepartementet avgivet förslag till stat för sjökrigsskolan för budgetåret 1929/1930. Vid uppgörandet av nämnda förslag hade chefen för sjökrigsskolan i fråga om beräkningen av arvoden till lärare och befälspersonal utgått från de i bilaga 2 till generalorder nr 360/1928, »föreskrifter för utbildningen vid sjökrigsskolan», angivna kurs- och timplaner för skola i land samt därvid förutsatt dubbla avdelningar för de båda klasserna på sjöofficerslinjen, tvenne klasser kustartillerikadetter men däremot endast en klass (II klassen) marinintendentskadetter, enär under år 1928 några marinintendentskadetter icke antagits. Marinförvaltningen hade med ledning av chefens för sjökrigsskolan sålunda avgivna förslag uppgjort förslag till stat för skolan, slutande å ett till 52,873 kronor minskat belopp.

I det av marinförvaltningen uppgjorda förslaget till stat för sjökrigsskolan har för lärararvoden upptagits ett sammanlagt belopp av 39,225 kronor. Motsvarande belopp i den för innevarande budgetår gällande staten utgör 41,050 kronor.

Emot marinförvaltningens stafförslag har jag icke något att erinra.

B. Felräkningspenningar. C. Inkvarteringsbidrag till kadetter m. fl. D. Avlöning till icke-ordinarie personal å stationskontoren m. fl. expeditioner. E. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal vid kustartilleriet och skeppsgossekåren i Marstrand. F. Ekiperingshjälp.

Under dessa rubriker torde i enlighet med marinförvaltningens förslag böra upptagas samma belopp som för nu löpande budgetår eller respektive 2,400, 7,000, 60,000, 4,380 och 29,450 kronor.

Härvid förutsattes, att från det för kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal vid kustartilleriet och skeppsgossekåren i Marstrand upptagna anslagsbeloppet, förslagsvis 4,380 kronor, skola bestridas de personliga lönetillägg, som kunna komma att utgå till nämnda personal enligt de för icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet gällande avlöningsbestämmelser.

G. Arvoden m. m. enligt förteckning.

Under förevarande rubrik har uti för riksdagen framlagd beräkning för budgetåret 1928/1929 upptagits ett belopp av 52,000 kronor. Genom brev den 8 juni 1928 har Kungl. Maj:t medgivit, att de i en brevet bilagd förteckning upptagna avlöningsförmåner finge under sagda budgetår utgå med högst de i förteckningen angivna belopp. Denna förteckning, som i jämförelse med den för riksdagen framlagda beräkningen undergått vissa mindre jämkningar, varigenom, bland annat, det under rubriken A i nyssnämnda beräkning upptagna arvodet å 348 kronor till en kontrollant vid tvättinrättningen vid flottans station i Stockholm utgått, slutar å ett belopp av 53,782 kronor.

Beträffande ifrågasatta förändringar i nämnda förteckning får jag i detta sammanhang anföra följande.

I den för innevarande budgetår gällande arvodesförteckningen är under rubriken B upptaget ett arvodesbelopp av 3,600 kronor för en maskinist (tillika tillsyningsman) vid det till Vaxholms fästning hörande batterivärnet Torsberg.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 september 1928 har *kommendanten i Vaxholms fästning* beträffande denna arvodesbefattning anfört följande.

Hittillsvarande tillsyningsmannen hade varit en pensionerad underofficer av artilleriavdelningen med ett arvode av 600 kronor årligen. Denne hade dock icke ägt fackkunskaper att sköta underhållsarbeten och drift av dieselmotor, accumulatorbatteri, elektriska motorer, orderapparater och anordningar för ammunitionslangningen inom batteriet. Med anledning av att Vaxholms kustartilleriregemente, som lede brist på maskinister, ej kunde ställa maskinist till förfogande för detta ändamål, och då den maskinella utrustningen, därest den icke ständigt tillsåges och vårdades av maskinkunnig person, skulle taga skada och förfaras, hade framställning gjorts om arvodets ökande för att kunna besätta tillsyningsmannabefattningen med en person,

som tillika vore kompetent att sköta den maskinella anläggningen. Denna framställning hade blivit beaktad. Till befattningen såsom tillsyningsman vid detta viktiga batteri vore det särskilt angeläget att erhålla en palitlig och vid militär ordning van person, som tillika vore väl förtrogen med arbetet vid den maskinella anläggningen. Lämpligast för platsen syntes därför vara en militär, som hade sin fulla arbetskraft i behåll. Försök hade gjorts att för befattningen erhålla någon maskinist i kustartilleriets reserv, men för närvarande finnes ingen lämplig och därtill villig. Däremot finnes å kustartilleriets övergångsstat en tvångsvis överförd underofficer av 3:e graden, maskinavdelningen, vilken syntes särdeles skickad och lämplig för denna befattning och vilken även förklarat sig villig att på de villkor riksdagen beslutat i sin skrivelse nr 283/1928 antaga denna civila befattning samt även, om så skulle påfordras, övergå till frivillig övergångsstat i stället för att vara tvångsvis överförd beställningshavare å sådan stat. På grund härav hemställde kommandanten, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att en underofficer av 3:e graden, maskinavdelningen å kustartilleriets övergångsstat, måtte få anställas såsom maskinist (tillika tillsyningsman) vid batterivärnet Torsberg mot det för nämnda befattning bestämda arvudet men mot avstående av så stor del av lönen på övergångsstat, som riksdagen i sin nyssnämnda skrivelse nr 283/1928 bestämt.

Marinförvaltningen har i häröver den 1 november 1928 avgivet utlåtande anført följande.

Marinförvaltningen funne det tveksamt, huruvida arvode uppfört under kolumn B av sjöförsvarets arvodesförteckning kunde åtnjutas av beställningshavare, frivilligt överförd till övergångsstat. Då emellertid förhållandet vore, att den i framställningen avsedde underofficeren för närvarande på grund av inkallelse uppehölle förevarande befattning såsom maskinist vid batterivärnet Torsberg, syntes det ligga närmast till hands att för framtiden avse ifrågavarande underofficer för ständig tjänstgöring med placering i denna befattning. Därvid förutsattes givetvis, att han finge inkallas utöver det i övrigt bestämda antal av tvångsvis överförda underofficerare, som vore i tjänstgöring. Den inkallade komme, enligt 24 § 2 mom. jämfört med 13 § 2 och 4 mom. samt 14 § 1 mom. i bestämmelserna för arméns och marinens övergångsstat, i åtnjutande av såväl lön enligt tjänstgöringsortens ortsgrupp som även flyttningersättning, semester och andra särskilda förmåner, varjämte han finge uppflyttas i högre löneklass enligt de för aktiv personal gällande regler. Det för en maskinist nu upptagna arvudet av 3,600 kronor kunde inbesparas. Det torde dock med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet och tjänstgöringsortens avskilda läge vara rimligt, att den sålunda inkallade tillerkändes något arvode, förslagsvis med samma belopp, 870 kronor, som enligt gällande arvodesförteckning utginge till ordinarie befattningshavare, tjänstgörande såsom tillsyningsman å Siaröfortet eller Ångsholmsfortet. Härför erfordrades, att riksdagen godkände arvudet.

Marinförvaltningen hemställde därför, att vid den förteckning över i stat icke uppförda arvoden, som härnäst förelades riksdagen, måtte fogas en anmärkning av innehåll, att arvudet till en maskinist (tillika tillsyningsman) vid batterivärnet Torsberg skulle utgå med 870 kronor, om befattningen uppehölles av ordinarie beställningshavare. Därjämte föresloge marinförvaltningen, att arvudet måtte få retroaktivt utgå för innevarande budgetår, dock ej för tid, varunder vederbörande kunde hava uppburit tjänstgörings-traktamente.

Med hänsyn till vad myndigheterna sålunda anført, torde det vara lämpligt, att ifrågavarande befattning tillsvidare uppehålls av den i kommen-

dantens framställning avsedde underofficeren på övergångsstat. Emot vad marinförvaltningen föreslagit rörande avlöningsförmånerna till denne underofficer under hans ifrågavarande tjänstgöring har jag icke något att erinra. För den händelse det framdeles skulle befinnas önskvärt att å befattningen såsom maskinist och tillsyningsman vid batterivärn Torsberg åter anställa en icke-ordinarie befattningshavare, synes det nu för ifrågavarande ändamål upptagna arvodesbeloppet alltjämt böra bibehållas oförändrat i kolumn B, men, på sätt marinförvaltningen föreslagit, till arvodesförteckningen fogas en anmärkning av innehåll, att arvodet i fråga skall utgå med ett till 870 kronor minskat belopp, därest befattningen uppehålls av ordinarie befattningshavare.

Med anledning av framställning i ämnet från varvschefen vid flottans station i Karlskrona har marinförvaltningen föreslagit, att det nu i förteckningen med 348 kronor upptagna arvodet till uppördsmannen vid skjutbanorna vid nämnda station måtte höjas till 900 kronor. Såsom skäl för en förhöjning av nämnda arvode har anförts, att antalet skjutningar å stationens skjutbanor under de senare åren avsevärt ökats, ävensom att en stor del av dessa skjutningar numera vore förlagda till nattetid.

Då det för ifrågavarande befattning nu utgående arvodet icke synes motsvara det därmed förenade arbetet och ansvaret, finner jag mig böra tillstyrka en höjning av detsamma. Emot det av marinförvaltningen föreslagna arvodesbeloppet, 900 kronor, har jag icke något att erinra.

I enlighet med vad sålunda anförts har uppgjorts en ny »Förteckning över i stat icke uppförda arvoden m. m.» (se Bil. nr 60). Den nya förteckningen slutar å ett belopp av 54,334 kronor, och torde detta belopp böra under förevarande rubrik upptagas i anslagsberäkningen för budgetåret 1929/1930.

H. Kostnader för musikelever vid flottan.

I ett den 24 oktober 1927 avgivet gemensamt utlåtande över av stationsbefälhavarna vid flottans båda stationer gjorda framställningar om vidtagande av åtgärder för vinnande av en tillfredsställande rekrytering av flottans musikärer framhöllo marinförvaltningen och chefen för marininstaben, att denna rekrytering syntes böra ske efter samma principer, som tillämpades vid armén och kustartilleriet, nämligen genom antagande av musikelever. Anställandet av 20 dylika elever vid flottan syntes snarast böra möjliggöras, varav under budgetåret 1928/1929 borde anställas ett antal av 10.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t tillstyrkte dåvarande departementschefen, under åberopande av vad marinförvaltningen och chefen för marininstaben i förut omförmälda utlåtande anført, anställandet av musikelever vid flottan och hemställde i enlighet med myndigheternas förslag, att 10 dylika elever måtte få anställas för budgetåret 1928/1929 samt att för ifrågavarande ändamål måtte under sjöförsvarets avlöningsanslag beräknas en anslagspost å 1,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed i proposition nr 196 till 1928 års riksdag avlåtna förslag i ämnet blev av riksdagen bifallet.

Marinförvaltningen har nu, under erinran om vad sålunda tidigare i ärendet förekommit, hemställt, att under budgetåret 1929/1930 ytterligare 10 musikelever måtte få anställas vid flottan.

Emot marinförvaltningens förslag i förevarande avseende har jag icke något att erinra. Den under denna rubrik beräknade anslagsposten torde alltså för nästkommande budgetår böra upptagas med ett till 2,000 kronor förhöjt belopp.

I. Kostnader för musikelever vid kustartilleriet.

J. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m.

Under dessa rubriker torde i enlighet med marinförvaltningens förslag böra upptagas samma belopp som för nu löpande budgetår eller 800, respektive 12,000 kronor.

K. Ålderstillägg.

Anslagsposten till ålderstillägg har för innevarande budgetår upptagits med ett belopp av förslagsvis 11,400 kronor.

För budgetåret 1929/1930 torde denna anslagspost i enlighet med marinförvaltningens förslag böra upptagas med ett till 11,600 kronor förhöjt belopp.

Sammanfattning.

Den beräkning, som, i enlighet med hittills tillämpade grunder, verkställts beträffande utgifterna under anslaget till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl. för budgetåret 1929/1930 (se Bil. nr 61), utvisar — sedan å ena sidan ett belopp av 150,000 kronor tillagts för bestridande av merkostnader för manskap, kvarstående å äldre löneplan, samt å andra sidan avdrag gjorts med dels 125,000 kronor motsvarande beräknad ersättning för tjänstebostäder, dels ock 56,000 kronor i anledning av förefintliga vakanser bland högbåtsmän — ett sammanlagt medelsbehov under anslaget av 10,792,599 kronor.

I likhet med vad fallet varit beträffande lantförsvarets avlöningsanslag, hava de verkliga utgifterna även å nu förevarande anslag under en följd av år kommit att avsevärt överstiga det i riksstaten upptagna beloppet. För budgetåret 1927/1928 har sålunda ett överskridande av anslaget ägt rum med icke mindre än omkring 750,000 kronor. Nämnda förhållande torde i väsentlig mån vara beroende av det sätt, varpå de i staterna upptagna anslagsposterna till löner åt den militära personalen beräknats. Även i avseende å beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag har jag för avsikt att föranstalta om en skyndsamt utredning, så att resultatet av densamma kan föreligga vid tidpunkten för uppgörandet av anslagsberäkningen för budgetåret 1930/1931. Vad beträffar budgetåret 1929/1930, har jag — såsom redan i årets statsverksproposition framhållits — ansett den enligt hittills tillämpade grunder beräknade anslagssumman böra höjas med 400,000 kronor. Anslaget torde alltså böra upptagas med, i avrundat tal, 11,200,000 kronor.

På grund av vad ovan anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de vid detta protokoll fogade förslag till stater för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår, kustartilleriets officerskår, underofficerskår och manskap m. fl., mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinläkarkåren, flottans ecklesiastikstat och flottans poliskår m. fl., vid marininstaben anställd personal, vid flottans sjukhus i Karlskrona anställd personal, sjörullföringsbefälhavare med biträden, sjökrigshögskolan, sjökrigsskolan, marinens underofficersskolor och skeppsgosseskolorna (se Bil. nr 50—59), att gälla under budgetåret 1929/1930,

dels godkänna de i en vid detta protokoll fogad »Förteckning över i stat icke uppförda arvoden m. m.» (se Bil. nr 60) under rubriken »A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, m. fl.» upptagna arvoden,

dels ock öka ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.,

nu	kronor 10,840,000:—
med	» 360,000:—
till	kronor 11,200,000:—

Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.

Det under avdelningen Flygvapnet upptagna ordinarie förslagsanslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. har för innevarande budgetår i riksstaten uppförts med 872,000 kronor. Anslaget har beräknats sålunda:

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater	kronor 794,188:—
B. Arvoden för upprätthållande av läkarvården vid vissa truppförband	» 15,820:—
C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården	» 325:—
D. Föreläsningspenningar, förslagsvis	» 1,000:—
E. Hyresbidrag åt visst underbefäl, förslagsvis	» 1,400:—
F. Anställningspenningar, förslagsvis	» 1,000:—
G. Gottgörelse för tjänstehäst	250:—
H. Ekiperingshjälp, förslagsvis	» 1,800:—
I. Vissa arvoden m. m., förslagsvis	» 9,830:—
J. Rekryteringskostnader, förslagsvis	» 3,500:—
K. Flygvapnets reservpersonal, förslagsvis	» 33,600:—
L. Avlöning till reservofficerare vid armén och marinen under tjänstgöring vid flygvapnet, förslagsvis	» 7,104:—
M. Rese- och traktamentspenningar, förslagsvis	» 21,000:—
N. Flyttningersättning, förslagsvis	» 14,000:—
O. Semester åt vid flygvapnet anställda arbetare, förslagsvis	» 4,200:—

Summa kronor 909,017:—

Med hänsyn till uppkommande vakanser har nyssnämnda summa, 909,017 kronor, ansetts kunna minskas med 2 % till 890,837 kronor, varjämte avdrag gjorts med 18,700 kronor, motsvarande ersättning för tjänstebostäder. Återstoden, 872,137 kronor, har avrundats till 872,000 kronor.

I anslagsberäkningen för budgetåret 1929/1930 torde böra tillkomma två nya anslagsposter, benämnda »tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m.» samt »dagarvoden till officerare, tjänstgörande i förintendenturpersonal avsedda befattningar».

A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater. Under denna rubrik upptagas dels staten för officerare och underofficerare m. fl. vid flygvapnet, dels ock manskapsstaterna för de särskilda flygkårerna samt för flygskolan.

Å den nu gällande staten för *officerare och underofficerare m. fl.* vid flygvapnet äro uppförda följande beställningar:

Officerare.

- 1 generalsperson (flaggman),
- 1 överste (kommendör),
- 1 överste eller överstelöjtnant (kommendör eller kommendörkapten av 1. graden),
- 4 majorer (kommendörkapten av 2. graden),
- 17 kaptener och
- 18 löjtnanter.

Intendenturpersonal.

- 1 överstelöjtnant eller major ur intendenturkåren (1. marinintendent av 1 eller 2. löneklassen),
- 3 kaptener ur intendenturkåren (marinintendenter av 1. graden) och
- 1 löjtnant ur intendenturkåren (marinintendent av 2. graden).

Underofficerare.

- 7 förrådsförvaltare,
- 11 fanjunkare och
- 16 sergeanter.

Civilmilitär personal m. fl.

1 flygöveringenjör,	4 verkmästare av 2. klassen,
2 förste flygingenjörer,	4 tyghantverkare,
2 flygingenjörer av 1. graden,	4 vapenhantverkare,
3 flygingenjörer av 2. graden,	4 maskinister,
1 flygingenjör av 3. graden,	4 eldare av 1. klassen och
1 bataljonsläkare,	4 förrådsvaktmästare.
4 verkmästare av 1. klassen,	

Civil personal.

- 1 expeditionsvakt.

Pensionerad personal.

- 1 officer, registrator och bibliotekarie hos flygstyrelsen,
 1 officer, intendenturutbildad, samt
 14 underofficärer.

Å *manskapsstaterna* för innevarande budgetår har upptagits följande personal:

1. flygkåren:

1 furir av 1. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
1 furir av 2. klassen,	1 hantverksfurir av 2. klassen,
4 korpraler,	1 hantverkskorpral,
5 vicekorpraler,	1 hantverksvicekorpral och
14 volontärer,	4 hantverkssoldater.
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	

2. flygkåren:

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarkorpral,
2 furirer av 2. klassen,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
3 korpraler,	1 hantverksfurir av 2. klassen,
5 vicekorpraler,	2 hantverkskorpraler,
14 volontärer,	2 hantverksvicekorpraler och
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	7 hantverkssoldater.
1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,	

3. flygkåren:

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
1 furir av 2. klassen,	1 vapenhantverkarkorpral,
3 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
6 vicekorpraler,	1 hantverksfurir av 2. klassen,
23 volontärer,	2 hantverkskorpraler,
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	2 hantverksvicekorpraler och
1 sjukvårdskorpral,	8 hantverkssoldater.

4. flygkåren:

1 furir av 1. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
3 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
4 vicekorpraler,	1 hantverkskorpral,
6 volontärer,	1 hantverksvicekorpral och
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	1 hantverkssoldat.

Flygskolan:

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarkorpral,
3 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
6 vicekorpraler,	1 hantverkskorpral,
12 volontärer,	2 hantverksvicekorpraler och
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	5 hantverkssoldater.

Enligt det år 1925 fattade beslutet angående försvarsväsendets ordnande skulle flygvapnets uppsättning taga sin början under budgetåret 1926/1927, och vapnets organisation skulle vara fullt genomförd under budgetåret 1930/1931. Under övergångsåren borde organisationen givas en sådan omfattning, att första årets årskostnader uppginge till omkring 60 %, andra årets till 70 %, tredje årets till 80 % och fjärde årets till 90 % av femte årets årskostnader.

I överensstämmelse med den för 1925 års riksdag framlagda planen erhöll flygvapnets organisation under budgetåret 1926/1927 en omfattning, ungefär motsvarande 60 % av organisationens storlek efter fullbordad uppsättning av vapnet. Sedermera har emellertid avvikelser från nyssnämnda plan skett i så måtto, att organisationen under budgetåret 1927/1928 bibehållits i stort sett oförändrad, samt att utökningen av densamma under innevarande budgetår begränsats till att stanna vid omkring 70 % av den omfattning, vapnet efter fullbordad uppsättning avses att erhålla.

I skrivelse den 31 augusti 1928 har flygstyrelsen framlagt förslag till beräkning av utgifterna för flygvapnet under budgetåret 1929/1930. Flygstyrelsen har därvid utgått ifrån, att den ännu icke uppsatta 1. flygkåren — vars manskap för närvarande är fördelat å de redan organiserade förbanden — komme att uppsättas under nämnda budgetår. Inledningsvis har flygstyrelsen i sin nyssberörda skrivelse framhållit, att bristen på personal förorsakade tjänsten allvarliga olägenheter, varför styrelsen vid uppgörandet av sina anslagsberäkningar funnit sig böra förutsätta, att numerären vid de redan bestående förbanden icke minskades. Flygstyrelsen funne sig därför böra räkna med en utökning av organisationens omfattning från nuvarande 70 % till 90 % av omfattningen efter fullbordad uppsättning av flygvapnet.

Såsom framgår av det vid årets statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, yttrade jag vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1929 av flygstyrelsens ifrågavarande framställning, att jag funnit det vara nödvändigt att högst väsentligt reducera den av styrelsen beräknade kostnadssumman för flygvapnet under nästkommande budgetår. Med hänsyn härtill och då det syntes mig särskilt angeläget att i möjligaste mån tillgodose behovet av flygmateriel, kunde jag i fråga om vapnets organisation under nämnda budgetår icke tillstyrka större utökning än till omkring 80 % av den omfattning, vapnet efter fullbordad uppsättning avsåges att erhålla. Avvikelse från denna princip hade dock i vissa hänseenden ansetts böra göras. Liksom flygstyrelsen räknade även jag med tillkomsten under nästa budgetår av den hittills icke uppsatta 1. flygkåren. Med anledning av vad flygstyrelsen anfört rörande vikten av att numerären vid de redan bestående förbanden icke minskades, framhöll jag, att den utökning av personalstaterna för dessa förband, som jag hade för avsikt att föreslå, till fullo motvägde den avsedda manskapsöverflyttningen från samma förband till 1. flygkåren.

I avseende å *staten för officerare och underofficerare m. fl. vid flygvapnet* för nästkommande budgetår får jag nu anföra följande.

Med anledning av 1. flygkårens uppsättning torde personalstaten böra ökas med en majorsbeställning. Av skäl, som i det föregående angivits, bör vidare å staten upptagas ytterligare en majorsbeställning, i syfte att den å sjöförsvarets kommandoexpedition nu tjänstgörande kompaniofficeren ur flygvapnet må kunna utbytas mot en regementsofficer.

Flygstyrelsen har föreslagit, att å staten måtte uppföras en ny majorsbeställning, vars innehavare avsåges att placeras såsom flygattaché. Jag har emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga att nu tillstyrka bifall till detta flygstyrelsens förslag.

Antalet kaptens- och löjtnantsbeställningar, för närvarande 17 resp. 18, torde böra ökas till 19 resp. 22.

Intendenturpersonalen bör utökas med en kaptensbeställning, avsedd för 1. flygkåren. En av flygstyrelsen gjord framställning om utbyte av den å staten under rubriken intendenturpersonal uppförda löjtnantsbeställningen mot en kaptensbeställning finner jag mig icke kunna biträda.

Underofficersbeställningarnas antal synes mig böra ökas med en förrådsförvaltar-, två fanjunkar- och tre sergeantsbeställningar.

I samband med 1. flygkårens uppsättning bör tillkomma en ny flygingenjörbeställning av 2. graden.

Vidare torde böra tillkomma en verkmästare av 1. klassen, två tyghantverkare, en vapenhantverkare, en maskinist, en eldare av 1. klassen samt en förrådsvaktmästare. I avseende å vapenhantverkarna är att märka, att dessa redan i innevarande budgetårs stat ingå med hela det för vapnet efter fullbordad uppsättning avsedda antalet, fyra. En av dem är för närvarande placerad vid flygskolan, för vilken enligt den ursprungliga planen icke någon dylik beställning varit beräknad. Då emellertid ifrågavarande beställningshavare icke torde kunna undvaras vid flygskolan, och då från och med nästkommande budgetår en vapenhantverkare är erforderlig vid 1. flygkåren, har det synts mig nödvändigt att å staten upptaga ytterligare en vapenhantverkarbeställning.

Å staten torde vidare, i enlighet med vad förut i annat sammanhang av mig föreslagits, böra upptagas en sekreterar- och kamrerarbefattning i lönegraden B. 24.

Vad slutligen angår de för pensionerad personal avsedda befattningarna, synes antalet befattningar för pensionerade underofficerare böra ökas från 14 till 16.

För närvarande finnes å staten uppförd en särskild anslagspost å 150 kronor för vikariatsersättning. Denna post torde böra uteslutas ur staten och kostnaderna för vikariatsersättning bestridas av de för avlönande av ordinarie beställningshavare beräknade medel.

I enlighet med vad jag ovan anfört, torde å staten för officerare och underofficerare m. fl. vid flygvapnet för nästkommande budgetår böra upptagas följande personal, nämligen:

Officerare.

- 1 generalsperson (flaggman),
- 1 överste (kommendör),

- 1 överste eller överstelöjtnant (kommendör eller kommendörkapten av 1. graden),
- 6 majorer (kommendörkapten av 2. graden),
- 19 kaptener och
- 22 löjtnanter.

Intendenturpersonal.

- 1 överstelöjtnant eller major ur intendenturkåren (förste marinintendent av 1. eller 2. löneklassen),
- 4 kaptener ur intendenturkåren (marinintendenter av 1. graden) och
- 1 löjtnant ur intendenturkåren (marinintendent av 2. graden).

Underofficerare.

- 8 förrådsförvaltare,
- 13 fanjunkare och
- 19 sergeanter.

Civilmilitär personal m. fl.

1 flygöveringenjör,	4 verkmästare av 2. klassen,
2 förste flygingenjörer,	6 tyghantverkare,
2 flygingenjörer av 1. graden,	5 vapenhantverkare,
4 flygingenjörer av 2. graden,	5 maskinister,
1 flygingenjör av 3. graden,	5 eldare av 1. klassen och
1 bataljonsläkare,	5 förrådsvaktmästare.
5 verkmästare av 1. klassen,	

Civil personal.

- 1 sekreterare och kamrerare samt
- 1 expeditionsvakt.

Pensionerad personal.

- 1 officer, registrator och bibliotekarie hos flygstyrelsen,
- 1 officer, intendenturutbildad, samt
- 16 underofficerare.

Vidkommande härefter *manskapsstaterna*, har flygstyrelsen gjort framställning om ökning av antalet sjukvårdsbeställningsmän samt i sådant hänseende anført, bland annat, följande.

Å manskapsstaterna för budgetåren 1926/1927, 1927/1928 samt 1928/1929 hade för flygkärerna och flygskolan upptagits det antal sjukvårdsbeställningsmän, som enligt 1925 års riksdags beslut skulle finnas vid de särskilda formationerna. Den å staten för 1. flygkåren upptagna sjukvårdsfuriren av 2. klassen vore i avvaktan på avgörande angående kårens uppsättande för närvarande placerad vid flygskolan, vilken sålunda liksom 3. flygkåren nu tilldelats tvenne sjukvårdsbeställningsmän, under det att 2. och 4. kårerna vardera disponerade över endast en dylik. Erfarenheterna under dessa år från sjukvårdsarbetet vid samtliga formationer hade till fullo visat nödvändigheten av att förstärka sjukvårdspersonalens antal att omfatta minst tvenne sjukvårdsbeställningsmän vid varje flygkår med självständig sjukvård ävensom vid flygskolan. Sjukvårdsarbetet kunde ej nöjaktigt bedrivas av vederbörande läkare med tillhjälp av endast en sjukvårdsbeställningsman. I all synnerhet gällde detta under tider av ökad sjuklighet; tillfälligt beordrad förstärkning av

ej sjukvårdskunnig handräkningspersonal kunde icke lämna erforderlig och tillförlitlig hjälp. Härtill komme även, att vissa skolor utanför truppförbandens ordinarie förläggningssorter tidvis krävde ianspråktagande av tillgänglig sjukvårdspersonal.

Behov av väl kvalificerad sjukvårdspersonal hade i all synnerhet framträtt vid flygskolan. Från denna hade på grund därav önskemål uttalats om tilldelande av en sjuksköterska. Sjukvårdsarbetet vid flygskolan vore otvivelaktigt det inom flygvapnet mest krävande. Detta sammanhängde givetvis i första hand med därstädes bedrivet utbildningsarbete, som ställde de största fordringar på personalens och elevernas hälsotillstånd såväl i fysiskt som psykiskt avseende. På grund härav hade också flygvapnets ende ordinarie läkare blivit placerad vid flygskolan. Utöver det vanliga sjukvårdsarbetet tillkomme det denne även att årligen tidvis verkställa undersökningar av för flygutbildning avsedda elever ävensom att under utbildningstiden noggrant observera elevernas och övriga flygares hälsotillstånd. I detta sitt arbete skulle flygskolans läkare hava en god hjälp av en vid skolan anställd sjuksköterska. Flygstyrelsen funne sig därför böra biträda chefens för flygskolan uttalade önskan om förstärkning av sjukvårdspersonalen i sådant avseende, att flygskolan utöver å dess manskapsstat redan upptagen sjukvårdsfurir av 2. klassen tilldelades en sjuksköterska med anställningsförmåner i enlighet med kungörelsen med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet den 22 juni 1928 (nr 215).

Å manskapsstaterna för flygkåreerna torde på grund av vad ovan framhållits böra upptagas för varje flygkår med självständig sjukvård en sjukvårdsfurir av 2. klassen samt en sjukvårdskorpral, d. v. s. inalles 4 st. av vardera kategorien. Den del åter av 2. flygkåren, som förlades till Karlskrona vid någon av försvarsväsendets därvarande formationer och vilken i så fall komme att erhålla sin sjukvård vid nämnda formation, torde däremot kunna tilldelas endast en sjukvårdsbeställningsman, lämpligast en sjukvårdskorpral, till förstärkning av sjukvårdspersonalen vid formationen i fråga. Då manskapsstaterna för innevarande budgetår för samtliga flygkåreerna upptog inalles 4 sjukvårdsfurirer av 2. klassen samt en sjukvårdskorpral, skulle sålunda tillkomma ytterligare 4 st. sjukvårdskorpraler.

Därest förslaget angående sjuksköterskas placering vid flygskolan icke skulle vinna Kungl. Maj:ts bifall, torde en sjukvårdskorpral upptagas å manskapsstaten även för flygskolan.

På grund av vad sålunda anförts hemställde flygstyrelsen, att å manskapsstaterna för nästkommande budgetår måtte uppföras:

vid vardera av 1., 3. och 4. flygkåreerna 1 sjukvårdsfurir av 2. klassen samt 1 sjukvårdskorpral, vid 2. flygkåren 1 sjukvårdsfurir av 2. klassen samt 2 sjukvårdskorpraler och vid flygskolan 1 sjukvårdsfurir av 2. klassen.

För avlönannde av sjuksköterska vid flygskolan erforderligt belopp syntes böra upptagas under anslagsposten till vissa arvoden m. m.

Vad flygstyrelsen sålunda föreslagit rörande ökning av sjukvårdspersonalen finner jag mig böra tillstyrka, dock med den inskränkning, att för 2. flygkåren synes böra avses, förutom den å staten redan upptagna sjukvårdsfuriren av 2. klassen, allenast en sjukvårdskorpral.

Beträffande manskapspersonalen i övrigt, är såsom förut nämnts det å 1. flygkårens stat upptagna manskapet för närvarande fördelat å de redan organiserade förbanden. För nästkommande budgetår, varunder 1. flygkåren avses att uppsättas, torde å staten för denna kår böra upptagas ett antal

manskapsbeställningar motsvarande 80 % av antalet sådana beställningar efter genomförd organisation. Övriga manskapsstater torde böra utökas med så stort antal beställningar, som erfordras, för att den nuvarande faktiska numerären vid de särskilda förbanden icke skall minskas i samband med den personalöverflyttning, som kommer att äga rum vid uppsättandet av 1. flygkåren.

I skrivelse den 14 december 1928 har chefen för flygvapnet hemställt, att benämningen »flygskolan», vilken givit anledning till vissa olägenheter och misstag, måtte utbytas mot »flygskolkåren». Då den ifrågasatta namuförändringen av praktiska skäl synes mig lämplig, finner jag mig böra tillstyrka chefens för flygvapnet förslag.

I enlighet med vad jag ovan anfört, torde å flygvapnets manskapsstater för budgetåret 1929/1930 böra upptagas följande personal, nämligen:

1. *flygkåren:*

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
1 furir av 2. klassen,	1 vapenhantverkarvicekorpral,
4 korpraler,	1 hantverksfurir av 2. klassen,
6 vicekorpraler,	1 hantverkskorpral,
16 volontärer,	1 hantverksvicekorpral och
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	4 hantverkssoldater.
1 sjukvårdskorpral,	

2. *flygkåren:*

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
4 furirer av 2. klassen,	1 vapenhantverkarkorpral,
4 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
8 vicekorpraler,	1 hantverksfurir av 2. klassen,
18 volontärer,	2 hantverkskorpraler,
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	3 hantverksvicekorpraler och
1 sjukvårdskorpral,	9 hantverkssoldater.

3. *flygkåren:*

2 furirer av 1. klassen,	2 vapenhantverkarkorpraler,
3 furirer av 2. klassen,	1 vapenhantverkarvicekorpral,
6 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
7 vicekorpraler,	2 hantverksfurirer av 2. klassen,
20 volontärer,	3 hantverkskorpraler,
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	5 hantverksvicekorpraler och
1 sjukvårdskorpral,	10 hantverkssoldater.
1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,	

4. *flygkåren:*

2 furirer av 1. klassen,	1 sjukvårdskorpral,
2 furirer av 2. klassen,	1 vapenhantverkarfurir av 2. klassen,
4 korpraler,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
4 vicekorpraler,	1 hantverkskorpral,
8 volontärer,	1 hantverksvicekorpral och
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	3 hantverkssoldater.

Flygskolkåren:

2 furirer av 1. klassen,	1 vapenhantverkarkorpral,
1 furir av 2. klassen,	1 hantverksfurir av 1. klassen,
3 korpraler,	1 hantverkskorpral,
6 vicekorpraler,	2 hantverksvicekorpraler och
12 volontärer,	5 hantverkssoldater.
1 sjukvårdsfurir av 2. klassen,	

B. Arvoden för upprätthållande av läkarvården vid vissa truppförband. I anslagsberäkningen för innevarande budgetår har under förevarande rubrik upptagits ett belopp av 15,820 kronor, sålunda beräknat:

för 2. flygkåren	kronor	3,180: —
» 3. »	»	3,180: —
» 4. »	»	2,700: —
» bestridande av läkarvården vid vissa skolor utom trupp- förbandens ordinarie förläggningssorter	»	5,500: —
till flygstyrelsens disposition	»	1,260: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>15,820: —</u>

Beträffande medelsbehovet för nästkommande budgetår har flygstyrelsen anfört följande.

Från och med nästkommande budgetår måste å samtliga flygkårens ordinarie förläggningssorter för hälso- och sjukvårdens behöriga upprätthållande överenskommelse träffas med därför lämpliga och villiga civila eller militära läkare.

Det antal läkare, som jämlikt 1925 års försvarsbeslut beräknats för detta ändamål, hade utgjort fyra med ett årligt arvode av 3,180 kronor per man. En dylik läkare hade avsetts för vardera av 3. och 4. flygkåren samt tvenne för 2. flygkåren, under det att 1. flygkåren — med avsedd förläggning till Uppsala och Upplands regemente — beräknats utan särskild ersättning erhålla läkarvård av samma truppförbands läkare.

Sedan 1. flygkårens förläggning nu bestämts till Västerås, erfordrades särskild läkare för denna kår. Då vidare 2. flygkåren förlagts till såväl Hägernäs som Karlskrona, måste denna kårs läkarbehov fortfarande beräknas till tvenne. Läkare, tjänstgörande vid någon av försvarsväsendets formationer i Karlskrona, torde icke utan ersättning kunna åläggas ombesörja sjukvården vid kårens permanenta förläggning därstädes, varför arvoden måste beräknas för tvenne läkare vid 2. flygkåren. 3. och 4. flygkåren behöfve såsom hittills vardera en läkare. Sålunda komme för nästkommande budgetår att erfordras inalles fem arvodesläkare för kårernas ordinarie förläggningssorter.

Beträffande 3. och 4. flygkårens läkare torde ingen ändring böra vidtagas i hittills till dessa utgående arvodesbelopp, resp. 3,180 och 2,700 kronor. Enligt vad av flygstyrelsen under hand inhämtats, torde i Västerås för ombesörjandet av hälso- och sjukvården vid såväl 1. flygkåren som centrala flygverkstaden kunna erhållas lämplig läkare mot ett årligt arvode av 3,180 kronor. För den del av 2. flygkåren, som vore förlagd till Karlskrona, syntes erforderlig läkarvård icke kunna erhållas mot lägre årsarvode än 1,200 kronor. Vad slutligen beträffade samma kårs Hägernäsförläggning, kunde ej med säkerhet beräknas att för densamma erhålla läkare mot ett årsarvode av

3,180 kronor eller hittills eljest utgående högsta arvode, detta på grund av de ringa möjligheter, som sadet föreligga till erhållande av praktik bland den relativt fåtaliga civila befolkningen på och omkring denna förläggningsort. Det vore givetvis ett önskemål för att icke säga en nödvändighet, att de vid flygkärerna anställda läkarna vore bosatta inom eller i närheten av resp. förläggningssorter för att vid eventuellt inträffande olyckshändelser eller akuta svårare sjukdomsfall vara lätt tillgängliga.

I enlighet med vad hittills varit förhållandet, komme fortfarande vissa skolor att tidvis förläggas utom truppförbandens ordinarie förläggningssorter, och borde dagantalet för vid dessa erforderliga extra läkare beräknas till minst detsamma som under budgetåret 1928/1929 eller 222 dagar. Kostnaden härför, beräknad efter i kungl. brev den 22 juni 1928 angivna grunder, uppginge till 5,500 kronor.

Med hänsyn till vad ovan anförts beräknades förevarande anslagspost för budgetåret 1929/1930 sålunda:

för 1. flygkåren	kronor	3,180: —
» 2. » , Hägernäs	»	3,180: —
» 2. » , Karlskrona	»	1,200: —
» 3. »	»	3,180: —
» 4. »	»	2,700: —
» skolor utom de ordinarie förläggningssorterna	»	5,500: —
Summa kronor		18,940: —

Emellertid måste man, på grund av vad ovan anförts, beträffande läkarvården vid Hägernäs räkna med möjligheten av att annan läkare därstädes ej kunde erhållas än extra sådan mot ersättning jämlikt i kungl. brevet den 22 juni 1928 angivna grunder, medförande en kostnad av 9,125 kronor för år. Skillnaden mellan ovan angivet arvode och denna summa, (9,125 — 3,180 =) 5,945 kronor, borde därför jämväl uppföras under denna anslagspost. Sammanlagt bleve således medelsbehovet (18,940 + 5,945 =) 24,885 kronor.

Vad angår läkarvården vid 2. flygkåren, torde tillsvidare, i avvaktan på närmare erfarenhet, under förevarande rubrik allenast böra upptagas ett arvode å 3,180 kronor för en läkare å Hägernäs. De ytterligare medel, som kunna finnas erforderliga för uppehållande av läkarvården å sistnämnda förläggningssort ävensom i Karlskrona, torde under det närmaste budgetåret få av Kungl. Maj:t anvisas att utgå från den i det följande omförmälda anslagsposten för tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m. Med hänsyn härtill och då jag icke i övrigt har något att erinra mot flygstyrelsens beräkning av här ifrågasvarande medelsbehov, förordar jag, att anslagsposten till arvoden för upprätthållande av läkarvården vid vissa truppförband upptages med [24,885 — (1,200 + 5,945) =] 17,740 kronor.

C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården. D. Felräkningspenningar. Under dessa rubriker torde för budgetåret 1929/1930 böra beräknas samma belopp som för det nu löpande budgetåret, nämligen:

Arvoden för upprätthållande av veterinärvården	kronor	325: —
Felräkningspenningar	»	1,000: —

E. Hyresbidrag åt visst underbefäl. Förevarande anslagspost, som för budgetåret 1928/1929 beräknats till 1,400 kronor, torde med hänsyn till utök-

ningen av manskapskadern böra för nästkommande budgetår upptagas med ett till 1,600 kronor förhöjt belopp.

F. Anställningspenningar. Under denna rubrik har för innevarande budgetår upptagits ett belopp av 1,000 kronor, beräknat för förslagsvis 20 volontärer. För budgetåret 1929/1930 synes anslagsposten i fråga böra beräknas för förslagsvis 25 volontärer till 1,250 kronor.

G. Gottgörelse för tjänstehäst. Till gottgörelse för tjänstehäst torde i anslagsberäkningen för nästkommande budgetår böra upptagas oförändrat belopp, 250 kronor.

H. Ekiperingshjälp. För innevarande budgetår har beräknats ekiperingshjälp för fyra underofficerare till ett belopp av (4×450 =) 1,800 kronor. För budgetåret 1929/1930 torde motsvarande antal böra uppskattas till sex, vadan förevarande anslagspost bör upptagas med (6×450 =) 2,700 kronor.

I. Vissa arvoden m. m. Förevarande anslagspost har för budgetåret 1928/1929 upptagits med 9,830 kronor enligt följande beräkning:

2. flygkåren (arvode åt en köksföreståndare).....	kronor	210:—
3. » (» » » »).....	»	210:—
4. » (» » » » »).....	»	210:—
Flygskolan (» » » » »).....	»	210:—
Juridiskt biträde vid flygstyrelsen	»	1,610:—
Föredragande i flygstyrelsen i ärenden angående hälso- och sjukvård	»	1,000:—
Tillsyningsman för flygfältet vid Barkarby.....	»	600:—
Tillsyningsman för flygetablissemanget å Fårösund.....	»	1,200:—
Uppbördsman för brevdueväsendet i Karlskrona	»	720:—
Kvinnlig ekonomipersonal med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan:		
Löner till 4 kokerskor, förslagsvis	»	3,360:—
För beredande av tjänstledighet åt extraordinarie personal samt till vikariatsersättning under sjukdom, förslagsvis ...	»	500:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>9,830:—</u>

I sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1928 har *flygstyrelsen* gjort framställning om att särskilda arvoden måtte tilldelas förrädsförvaltarna vid de centrala flygverkstäderna samt i sådant hänseende anfört huvudsakligen följande.

Styresmännen för de centrala flygverkstäderna hade till flygstyrelsen inkommit med framställning om bl. a. ökade avlöningsförmåner för förrädsförvaltarna, av vilka en funnes vid vardera verkstaden. Förrädsförvaltarna vore placerade i lönegrad Uo. 4, närmast motsvarande tygförvaltare av 2. klass vid armén. Som dock arbetet såsom förvaltare vid central flygverkstad vore av betydligt större omfattning än det arbete, som tillkomme förvaltare vid flygvapnets truppförband, då den förre ävenledes vore redogörare och ägde bära det därmed förenade ansvaret, komme man vid närmare bedömande av de arbetsuppgifter, som pålagts redogöraren vid central flyg-

verkstad, till den bestämda uppfattningen, att ifrågavarande befattningar med hänsyn härtill borde tilldelas en högre löneställning än den nuvarande. Upplysningsvis hade meddelats, att de kontanta utbetalningarna vid envar av verkstädernas kassaförvaltningar beräknades komma att under de närmaste åren uppgå till minst 720,000 kronor per år, under det att den bokföringsmässiga omsättningen kunde beräknas bliva 1,000,000 till 1,200,000 kronor per år. Enligt styresmännens åsikt borde ifrågavarande befattningar i lönehänseende jämföras med fabriksförvaltare av 1. klass vid artilleriets fabriker och tyganstalter och sålunda placeras i lönegrad C. 7. Skulle emellertid en dylik omplacering icke kunna komma till stånd utan en mera ingående utredning, borde löneförhöjningen i stället åvägbringas genom tilläggande av arvode, motsvarande skillnaden i lön mellan lönegraderna Uo. 4 och C. 7.

Förrådsförvaltarna vid sagda verkstäder åtnjöte för närvarande avlöning som övriga förrådsförvaltare, men måste enligt flygstyrelsens mening anses hava större förvaltningsansvar än dessa senare på grund av dem påvilande kassagöromål. Såvitt flygstyrelsen hade sig bekant, vore ej vid armén förrådsförvaltare avsedda att nyttjas sasom redogörare i kassaförvaltning. Där est så varit förhållandet vid den för försvarsväsendet senast genomförda löne regleringen, skulle förvisso hänsyn härtill hava tagits vid bestämmandet av lönebeloppen för förrådsförvaltare. Då nu emellertid vissa förrådsförvaltartjänster vid flygvapnet pålagts ett större förvaltningsansvar än övriga motsvarande befattningshavare, syntes det rättvist att bereda dem särskild ersättning härför.

Om styrelsen sålunda i detta hänseende helt omfattade styresmännens åsikt, så syntes däremot den av dem i första hand föreslagna utvägen för beredande av ifrågavarande ersättning icke böra beträdas, enär detta skulle innebära en organisationsförändring, som knappast torde vara erforderlig för ernående av syftet. Personalen i fråga borde sålunda framgent bibehållas på militär löneplan. Vida lämpligare skulle vara att — såsom styresmännen alternativt föreslagit — tillägga förrådsförvaltarna vid centrala flygverkstäderna ett visst årligt arvode, som flygstyrelsen ansåge skäligen böra bestämmas till 900 kronor. Flygstyrelsen föresloge alltså, att förrådsförvaltarna vid de centrala flygverkstäderna från och med budgetåret 1929/1930 tillades arvoden utöver dem i övrigt tillkommande avlöningsförmåner med 900 kronor till envar av dem.

Försvarsväsendets lönenämnd har uti den 23 oktober 1928 avgivet yttrande i ärendet anført följande.

Enligt kungl. brev den 29 juni 1926 skulle vad som funnes stadgat angående förvaltningen vid artilleriets fabriker och tyganstalter i tillämpliga delar provisoriskt lända till efterrättelse beträffande förvaltningen vid de centrala flygverkstäderna. I enlighet härmed tillkomme förrådsförvaltarna vid dessa verkstäder motsvarande åligganden, som åvilade fabriks- resp. tygförvaltarna vid sagda fabriker, resp. tyganstalter, vilka sistnämnda befattningar bestredes eller vore avsedda att bestridas av fabriks-, resp. tygförvaltare av 1. klassen med lön enligt C. 7.

Medan förrådsförvaltarna vid flygvapnets truppförband endast hade att taga befattning med materieluppbörden därstädes, ålåg det således nu ifrågavarande förrådsförvaltare att omhänderhava och svara för — förutom materieluppbörden — jämväl penninguppbörden vid flygverkstäderna.

För att erhålla en föreställning angående omfattningen av omförmälda uppbörder vid, å ena sidan, de centrala flygverkstäderna samt, å andra sidan, artilleriets fabriker och tyganstalter hade lönenämnden under hand från vederbörande förvaltningsmyndigheter införskaffat vissa uppgifter. Av dessa

framginge, bland annat, att materieluppbörden vid de centrala flygverkstäderna icke för närvarande representerade på långt när samma värde som motsvarande uppbörd vid flertalet av artilleriets fabriker och tyganstalter, samt att penninguppbörden vid nämnda verkstäder överstege motsvarande uppbörd vid två av sagda fabriker och tyganstalter, men understeg samma uppbörd vid de övriga. Härvid vore emellertid att märka, att ifrågavarande uppbörder vid de största av berörda fabriker och tyganstalter vore fördelade å två fabriks- (tyg-) förvaltare av 1. klassen. Vidare borde framhållas, att såväl materiel- som penninguppbörden vid de centrala flygverkstäderna torde komma att undan för undan ökas, till dess flygvapnets organisation bleve fullt genomförd, samt att organisationens genomförande givetvis ställde stora krav även på ifrågavarande befattningshavare.

Med avseende å det ovan anförda syntes starka skäl tala för, att förrådsförvaltarna vid de centrala flygverkstäderna i avlöningshänseende likställdes med fabriks- och tygförvaltare av 1. klassen. Då emellertid, såsom i det föregående erinrats, flygvapnet ännu icke vore fullt uppsatt och förvaltningen vid de centrala flygverkstäderna ännu icke blivit slutligt ordnad, hade lönenämnden — i likhet med flygstyrelsen — funnit sig icke för närvarande böra föreslå vidtagande av åtgärd i angivna riktning, utan stannat för att tillstyrka flygstyrelsens förslag såsom en tillsvidare godtagbar lösning av förevarande fråga.

Även jag finner mig böra tillstyrka flygstyrelsens förslag. Å anslagsposten till vissa arvoden m. m. torde därför böra upptagas två arvoden å 900 kronor till förrådsförvaltarna vid de centrala flygverkstäderna.

Å denna anslagspost torde vidare böra beräknas medel för arvode åt en köksföreståndare vid 1. flygkåren, 210 kronor, samt för avlöning åt en kokerska vid samma kår, förslagsvis 840 kronor, ävensom, enligt vad förut nämnts, åt en sjuksköterska vid flygskolkåren, förslagsvis 1,290 kronor.

Slutligen torde av skäl, som jag förut i annat sammanhang angivit, arvodet för en föredragande i flygstyrelsen i ärenden angående hälso- och sjukvård böra ökas från 1,000 kronor till 2,400 kronor eller med 1,400 kronor.

I enlighet med vad nu anförts skulle anslagsposten till vissa arvoden m. m., som för innevarande budgetår upptagits med 9,830 kronor, för nästkommande budgetår ökas med $(900 + 900 + 210 + 840 + 1,290 + 1,400 =)$ 5,540 kronor till 15,370 kronor.

J. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m. Flygstyrelsen har framhållit, att i flera fall uppkommit behov att anställa tillfällig personal, för vars avlöning medel icke kunnat beräknas i samband med uppgörandet av flygstyrelsens anslagsäskanden. Med största sannolikhet komme detta att bliva förhållandet åtminstone tillsvidare under tiden för vapnets uppsättande och innan organisationen hunnit slutgiltigt utformas. Med hänsyn härtill vore det enligt styrelsens förmenande lämpligt att under avlöningsanslaget uppföra en för ändamålet avpassad anslagspost, avsedd att användas för liknande ändamål som den under motsvarande anslag för armén uppförda anslagsposten till tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m. Styrelsen funne sig böra upptaga detta medelsbehov med 10,000 kronor.

Under luftförsvarets och sjöförsvarets ordinarie avlöningsanslag hava beräknats särskilda poster å respektive 50,000 och 12,000 kronor för tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m. I likhet med flygstyrelsen anser jag det vara av behovet påkallat, att jämväl under flygvapnets avlöningsanslag upptages en särskild anslagspost för ifrågavarande ändamål. Emellertid synes det av styrelsen härför avsedda beloppet, 10,000 kronor, kunna reduceras till 7,000 kronor.

K. Rekryteringskostnader. Anslagsposten till rekryteringskostnader, vilken för innevarande budgetår upptagits med 3,500 kronor, torde för budgetåret 1929/1930 böra ökas till 4,000 kronor eller till 80 % av det belopp, 5,000 kronor, vartill ifrågavarande kostnader beräknats uppgå efter fullbordad organisation av flygvapnet.

L. Flygvapnets reservpersonal. Enligt 1925 års riksdags beslut rörande flygvapnets organisation skall för utbildning till fänrikar i flygvapnets reserv, avsedda att vid mobilisering tjänstgöra såsom flygare, årligen bland värnpliktiga studenter och likställda antagas erforderligt antal reservofficersaspiranter. Vid utnämning till fänrik i flygvapnets reserv skall utgå ekiperingshjälp med 750 kronor. Fänrik i flygvapnets reserv skall efter avslutad tjänstgöring erhålla en särskild gottgörelse av 1,000 kronor.

För bestridande av kostnaderna för flygvapnets reservpersonal har uti de för 1925 års riksdag framlagda beräkningarna av utgifterna för flygvapnet efter genomförd organisation upptagits en anslagspost av 50,000 kronor. För innevarande budgetår har för ändamålet uppförts en anslagspost å 33,600 kronor. Anslagsposten har beräknats sålunda:

Ekiperingshjälp å 750 kronor till 18 reservfänrikar	kronor	13,500:—
Lön för 13 reservfänrikar i 2 månader å 222 kronor för man och månad	»	5,772:—
Rese- och traktamentsersättning å 100 kronor för man för 13 reservfänrikar	»	1,300:—
Gratifikation efter avslutad tjänstgöringsperiod som officer i reserven å 1,000 kronor för 13 reservfänrikar	»	13,000:—
	Summa kronor	33,572:—

eller, i avrundat tal, 33,600 kronor.

Flygstyrelsen har nu beträffande anslagsbehovet för flygvapnets reservpersonal anfört följande.

Av de 18 reservfänrikar, för vilka medel till ekiperingshjälp upptagits i anslagsberäkningen för innevarande budgetår, hade 8 genomgått särskild befälskurs enligt kungl. brev den 14 april 1927. Övriga 10 vore värnpliktiga studenter av 1926 års klass. Samtliga hade beräknats komma att utnännas till reservfänrikar under innevarande budgetår och alla av förstnämnda samt halva antalet av den senare kursen jämväl under samma period fullgöra två månaders tjänstgöring i denna egenskap.

För nästkommande budgetår torde således i första hand böra beräknas medel för andra hälften av sistnämnda kurs, vilken dock på grund av av-

gång under utbildningstiden undergått minskning. Emellertid vore det ovisst, huruvida de för året anvisade medlen försloge till täckande av kostnaderna för dem av nämnda kurs, som beräknats skola tjänstgöra innevarande år. Genom beslut den 29 juni 1928 hade Kungl. Maj:t medgivit, att vissa av de först utnämnda reservfänrikarna finge inkallas för tjänstgöring under längre tid än som avsetts. Vid sådant förhållande och då till äventyrs även övriga medel för avlönande av reservfänrikar under innevarande budgetår bleve tagna i anspråk för de fänrikar, som tillhörde första utbildningskursen, ansåge sig flygstyrelsen böra föreslå, att under budgetåret 1929/1930 medel uppfördes för två månaders tjänstgöring för samtliga de under innevarande budgetår nytillkommande fänrikarna tillhörande den andra av de förenämnda kurserna. Deras antal beräknades till 7. Under budgetåret 1929/1930 torde kunna utnämnas 6 reservfänrikar av de värnpliktiga studenter av 1927 års klass, som för närvarande underginge utbildning vid flygskolan. Även för dessa borde medel beräknas i full omfattning.

Under innevarande budgetår vore, såsom redan framhållits, reservfänrikar inkallade till tjänstgöring utöver den tid av två månader, som beräknats, vilket med hänsyn till rådande personalbrist ävensom till den fortsatta utbildningen, som härigenom möjliggjordes, vore till största nytta för tjänsten. För att dylik extra tjänstgöring även under nästkommande budgetår skulle kunna komma till stånd, utan att likväl härför disponerades för den obligatoriska tjänstgöringen avsedda medel, syntes för ändamålet böra upptagas ett särskilt belopp, beräknat förslagsvis för 6 fänrikar under vardera fyra månader.

Genom brev den 24 maj 1928 hade Kungl. Maj:t utfärdat provisoriska tjänstgörings- och avlöningsföreskrifter för fänrikar i flygvapnets reserv. Flygstyrelsen hade ansett sig böra erinra härom ävensom framhålla, att styrelsen vid beräkning av medelsbehovet tillämpat 1925 års beräkningsgrunder för instundande budgetår såväl som för innevarande.

Anslagsposten beräknades i anslutning till det anförda sålunda:

Ekiperingshjälp à 750 kronor till 6 reservfänrikar	kronor	4,500:—
Lön för 13 reservfänrikar i två månader à 222 kronor för man och månad	»	5,772:—
Lön för 6 reservfänrikar i fyra månader à 222 kronor för man och månad	»	5,328:—
Rese- och traktamentsersättning à 100 kronor för man för 13 reservfänrikar	»	1,300:—
Gratifikation efter avslutad tjänstgöringsperiod som officer i reserven à 1,000 kronor till 13 reservfänrikar.....	»	13,000:—
	Summa kronor	29,900:—

I enlighet med flygstyrelsens förslag, varemot jag icke har något att erinra, torde under förevarande rubrik böra upptagas ett belopp av 29,900 kronor.

M. Avlöning till reservofficerare vid armén och marinen under tjänstgöring vid flygvapnet. Under förevarande rubrik torde, i överensstämmelse med flygstyrelsens förslag, för budgetåret 1929/1930 böra beräknas samma belopp som för innevarande budgetår, eller 7,104 kronor.

N. Rese- och traktamentspenningar. Anslagsposten för rese- och traktamentspenningar har för innevarande budgetår upptagits med 70 % av det vid fullt genomförd organisation för ändamålet beräknade beloppet, 30,000 kronor, eller med 21,000 kronor.

Flygstyrelsen har anmält, att utgifterna å denna anslagspost, som för budgetåret 1927/1928 beräknats till 18,000 kronor, enligt vad räkenskaperna för nämnda budgetår utvisade, uppgått till 33,813 kronor 30 öre. Såvitt nu kunde bedömas, torde en nedgång av kostnaderna framdeles näppeligen vara att förvänta. Styrelsen hade därför kommit till den uppfattningen, att den ursprungliga grunden för anslagspostens beräkning vore ohållbar för en tillförlitlig behovsberäkning, vadan styrelsen funne sig icke längre kunna fasthålla vid densamma. Hittills vunnen erfarenhet gäve vid handen, att utgifterna under förevarande anslagspost bort i 1925 års plan upptagas med minst 50 % högre belopp än som skett.

Med anledning av vad flygstyrelsen sålunda anfört finner jag mig böra föreslå, att anslagsposten till rese- och traktamentspenningar för budgetåret 1929/1930 upptages med 36,000 kronor.

O. Flyttningersättning. Under denna rubrik har i anslagsberäkningen för innevarande budgetår upptagits 70 % av det belopp, 20,000 kronor, var till kostnaderna för flyttningersättning uppskattats i de för 1925 års riksdag framlagda beräkningarna av utgifterna för flygvapnet efter fullt genomförd organisation, eller 14,000 kronor.

Även i denna del har, enligt vad flygstyrelsen meddelat, den ursprungliga kostnadsberäkningen visat sig ohållbar. En höjning med 50 % har jämväl här synts styrelsen befogad.

I enlighet härmed torde anslagsposten till flyttningersättning böra för nästkommande budgetår ökas till 24,000 kronor.

P. Semester åt vid flygvapnet anställda arbetare. Även denna anslagspost, som för innevarande budgetår upptagits med 4,200 kronor, synes vara avsevärt för lågt beräknad och torde, i överensstämmelse med flygstyrelsens förslag, böra i anslagsberäkningen för budgetåret 1929/1930 uppföras med ett till 12,000 kronor förhöjt belopp.

Q. Dagarvoden till officerare, tjänstgörande i för intendenturpersonal avsedda befattningar. Med hänvisning till vad förut under staten för marinintendenturkåren anförts finner jag mig böra föreslå, att under nu förevarande anslag uppföres en post å förslagsvis 700 kronor för bestridande av kostnader för dagarvoden à 4 kronor åt officerare, som förordnas att uppehålla för intendenturpersonal avsedda befattningar.

Sammanfattning. I enlighet med vad nu anförts har jag låtit uppgöra beräkning av utgifterna under anslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. för budgetåret 1929/1930. Denna beräkning (se Bil. nr 68) slutar å 1,119,927 kronor.

Vid beräklandet av anslagssumman hava från det belopp, vartill de olika anslagsposterna sammanlagt uppgått, tidigare avdragits 2 % med hänsyn till uppkommande vakanser i manskapsgraden. Flygstyrelsen har emellertid framhållit, att rekryteringen vid flygvapnet utfallit synnerligen väl, varför hittills endast hastigt övergående vakanser förekommit. På grund härav har flygstyrelsen ansett, att något vakansavdrag icke borde göras vid anslags beräkande. Härutinnan instämmer jag med flygstyrelsen.

Från förenämnda summa, 1,119,927 kronor, torde böra dragas ett belopp av 18,700 kronor, motsvarande beräknad ersättning för tjänstebostäder.

Anslaget skulle följaktligen för budgetåret 1929/1930 uppgå till 1,101,227 kronor eller i avrundat tal 1,100,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de vid detta protokoll fogade förslag till stater för officerare och underofficerare m. fl. vid flygvapnet samt för flygkåren och flygskolkåren (se Bil. nr 62—67) att gälla under budgetåret 1929/1930,

dels ock öka ordinarie förslagsanslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.,

nu	kronor	872,000: —
med	»	228,000: —
till	kronor	1,100,000: —

Vad departementschefen här ovan hemställt behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan jämväl av statsrådets övriga ledamöter, bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Georg Z. Topelius.

Bil. A.

Förslag

till

**kungörelse angående ändrad lydelse av 35 § i avlöningsreglementet
den 20 maj 1927 (nr 170) för officerare och underofficerare
samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl.
vid försvarsväsendet.**

Härigenom förordnas, att 35 § i avlöningsreglementet den 20 maj 1927 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Chefen för hären och chefen för marinen, vilka tillsättas genom förordnande på viss tid, åtnjuta *arvode*, för år räknat, med 19,000 kronor vardera.

2. Marinöverdirektören åtnjuter *arvode* med ett årligt belopp av 16,000 kronor.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1929.

**Stat
för Arméförvaltningen.**

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
A. Ordinarie avlöningsstat.					
Civil personal.					
Generalkrigskommissarie	1	Avd. A. 3	Generalfältläkare	1	C. 16
Krigsråd	5	Avd. B. 30	Överfältläkare	1	C. 14
Chef för maskin- och värmebyrån	1	Avd. B. 30	Överfältveterinär	1	C. 14
Ombudsman	1	Avd. B. 26	Byråassistent, regementsläkare	1	C. 11
Revisionskommisariier	2	Avd. B. 26	Byråassistent, regementsveteri- när	1	C. 9
Sekreterare	1	Avd. B. 26	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Pensionskamrerare	1	Avd. B. 24	Pensionerad personal.		
Kamrerare	1	Avd. B. 24	Registratorer, arvoden	5	—
Krigskassör	1	Avd. B. 24	Sjukvårdsintendent, arvode	1	—
Revisionskommisarie	1	Avd. B. 24	Förrådsförvaltare, arvode	1	—
Sekreterare och kamrerare	3	Avd. B. 24	B. Övergångsstat.		
Notarier	4	Avd. B. 21	Kamrerare	1	Avd. B. 24
Revisorer	7	Avd. B. 21	Bokhållare	1	Avd. B. 21
Kansliskrivare	2	Avd. B. 11	Notarie	1	Avd. B. 21
Förste expeditionsvakt	1	Avd. B. 7	Registrator	1	Avd. B. 21
Kanslibiträden	7	Avd. B. 7	Revisor	1	Avd. B. 21
Expeditionsvakter	6	Avd. B. 5	Kansliskrivare	2	Avd. B. 11
Kontorsbiträden	14	Avd. B. 4	Kanslibitråde	1	Avd. B. 7
Domäntjänsteman, arvode	1	—	Expeditionsvakt	1	—
Arkitekt, arvode	1	—			
Löner till ovanstående ordinarie civil personal, förslagsvis					kr. 355 536: —
Löner till ovanstående ordinarie civilmilitär personal, förslagsvis					» 60 468: —
Arvode till ordföranden i arméförvaltningens plenum					» 1,020: —
Arvodet å 5,400 kronor till domäntjänstemannen och å högst 6,000 kronor till arkitekten, högst					» 11,400: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis					» 64,060: —
					492,484: —
Löner till ovanstående ordinarie personal på övergångsstat, förslagsvis . .					kr. 48,936: —
Lön till en extra expeditionsvakt, löneklass 4, förslagsvis					» 2,364: —
					51 300: —
Summa förslagsanslag kronor 543 784: —					

Till arméförvaltningen hörande militär och civilmilitär personal, som åtnjuter avlöning å andra stater.

Å vapendepartementet:

generalfälttygmästaren, 4 byråchefer (fälttygmästaren, 1 regementsofficer ur artilleristaben, 1 regementsofficer ur infanteriinspektionen, 1 regementsofficer ur fortifikationen), officerare, underofficerare med vederlikar samt pensionerad personal, uppförda å staterna för artilleristaben, infanteriinspektionen, fortifikationen och trängen samt vapendepartementets fabriker och tyganstalter efter behov;

Å fortifikationsdepartementet:

chefen för fortifikationen, 2 byråchefer (regementsofficerare), officerare och underofficerare med vederlikar samt pensionerad personal ur fortifikationen efter behov;

Å intendenturdepartementet:

generalintendenten, 3 byråchefer (regementsofficerare), officerare och underofficerare med vederlikar samt pensionerad personal ur intendenturkåren efter behov;

Hos ordföranden i arméförvaltningens plenum:

1 officer ur generalstabskåren.

Anm. Befattningarna såsom registratorer, sjukvårdsintendent och förrådsförvaltare skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas, de förstnämnda antingen av civil personal på arméförvaltningens övergångsstat eller av officerare på övergångsstat, samt de övriga av officer resp. av underofficer på övergångsstat.

**Stat
för Generalitetet.**

	An- tal	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.		
Chef för hären, arvode	1	—
Inspektör för infanteriet, inspektör för artilleriet, arméfördelningschefer, mili- tärbefälhavare för Övre Norrland tillika kommandant i Boden, generalfält- tygmästare, chef för fortifikationen, generalintendent	10	O. 8
Inspektör för kavalleriet m. m., förste generalkvartermästare	2	O. 7
Arvode till chefen för hären		kronor 19 000: —
Löner till övriga ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis		» 198 000: —
		<u>Summa förslagsanslag kronor 217 000: —</u>

Bil. nr 3.

Stat
för arméfördelningsstaberna, militärbefäl och inspektioner.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
a) Arméfördelningsstaberna.			d) Militärbefälet på Gotland.		
Ordinarie beställningshavare.			Ordinarie beställningshavare.		
Fältläkare	4	C. 13	Militärbefälhavare	1	O. 7
Fältveterinärer	4	C. 11	Stabsläkare (regementsläkare)	1	C. 11
Maskinist vid kronans hus i kvar- teret Uppfinnaren i Stockholm	1	C. 3	Bataljonsläkare	1	C. 9
Eldare av första klassen vid dito	1	C. 1	Pensionerad personal.		
Pensionerad personal.			Fortifikationsofficer, arvode		
Expeditionsunderofficerare, arvo- den	12	—	Officer, biträde hos stabsinten- dent, arvode	1	—
b) Militärbefälet för Övre Norrland.			Expeditionsunderofficerare, biträ- den hos fortifikationsofficeren och stabsintendenten, arvoden		
Ordinarie beställningshavare.			Förrädsförvaltare vid intenden- turförrädet å Tingstäde, arvode		
Kapten, adjutant, arvode	1	O. 3	e) Infanteriinspektionen.		
Regementsläkare för Bodens gar- nison och garnisonssjukhus samt för bestridande av tjän- sten såsom fästningsläkare	2	C. 11	Ordinarie beställningshavare.		
Bataljonsläkare för Bodens gar- nison och garnisonssjukhus	2	C. 9	Överstelöjtnant eller major	1	O. 5 el. O. 4
Regementsveterinär för Bodens garnison och fästningsveterinär	1	C. 9	Major	1	O. 4
Övermaskinist	1	C. 5	Kaptener, arvoden	2	O. 3
Förste montör	1	C. 3	Pensionerad personal.		
Montör	1	C. 1	Expeditionsunderofficer, arvode		
Pensionerad personal m. fl.			f) Kavalleriinspektionen m. m.		
Garnisonspastor, arvode ¹⁾	1	—	Pensionerad personal.		
Expeditionsunderofficerare, arvo- den	3	—	Chefens för remonteringsväsen- det ställföreträdare, arvode		
c) Östra brigaden.			Redogörare, officer, arvode		
Ordinarie beställningshavare.			Expeditionsunderofficer, arvode		
Brigadchef	1	O. 7	g) Militärläroverksinspek- tionen.		
Kapten, adjutant, arvode	1	O. 3	Ordinarie beställningshavare.		
Pensionerad personal.			Inspektör för militärläroverken		
Fortifikationsofficer, arvode			Pensionerad personal.		
Expeditionsunderofficerare, därav en hos fortifikationsofficeren och en hos stabsintendenten, arvoden			Expeditionsunderofficer, arvode		
	3	—		1	—

¹⁾ Utöver arvodet utgår kallortstillägg enligt de i § 12 i avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet stadgade grunder.

Löner resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	kronor	246 681:—
Arvoden å 1,170 kronor till en var av regementsläkarna, bataljonsläkarna och regementsveterinären i Boden	»	5 850:—
Arvoden å 600 kronor till ovanstående två kaptener å infanteriinspektionens stat och till en inkommanderad officer	»	1 800:—
Arvode till chefens för remonteringsväsendet ställföreträdare	»	5 400:—
Arvode till garnisonspastorn i Boden	»	4 200:—
Arvoden till i Linköping förslagd militärläkare och militärveterinär å 500 kronor till den förre och 300 kronor till den senare för handläggning av vid brigadstaben förekommande sjukvårds- och veterinärärenden	»	800:—
Arvode för upprätthållande av veterinärvården vid militärbefälet på Gotland. att utgå med belopp motsvarande lön i 8:e lönegraden i löneplan C av avlösningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet, förslagsvis	»	5 790:—
Summa förslagsanslag kronor		270 521:—

- Ann. 1.* Officer, som förordnas till adjutant eller till kapten vid infanteriinspektionen, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptensbefordran stående kompetente löjtnanten och i succession efter sålunda förordnad löjtnant den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlösningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlösningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlagga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.
- Ann. 2.* Innehavare av under infanteriinspektionen uppförd regementsofficersbeställning skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén.
- Ann. 3.* Befattningar, som äro avsedda att uppehållas av pensionerad personal, skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Ann. 4.* Arvodet för upprätthållande av veterinärvården vid militärbefälet på Gotland må icke utgå, därest för veterinärvårdens uppehållande förordnas veterinär på övergångsstat.

Bil. nr 4.

Stat
för Generalstabskåren.

	An- tal	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Pensionerad personal.					
Militär personal.			Redogörare, tillika redogörare vid rikets allmänna kartverk, arvode	1	—
Överadjutanter och stabbsadjutanter.			Bibliotekarie, arvode	1	—
Överstar	2	O. 6	Aktuarie & organisationsavdelningen, arvode	1	—
Överstelöjtnanter	6	O. 5	Aktuarier, arvoden	2	—
Majorer	11	O. 4	Expeditionsofficerare, arvoden	2	—
Kaptener	29	O. 3	Expeditionsunderofficerare, arvoden	2	—
Militärattachéer.			Civil personal.		
Överstelöjtnant	1	O. 5	Professor	1	Avd. B. 30
Majorer	3	O. 4	Krigsarkivarie	1	Avd. B. 26
			Förste expeditionsvakt	1	Avd. B. 7
			Expeditionsvakter	3	Avd. B. 5

Löner till ovanstående officerare, förslagsvis	kronor	344 637: —
Löner till ovanstående ordinarie civil personal, förslagsvis	"	33 264: —
Arvode till bibliotekarie	"	3 600: —
Arvode till aktuarien & organisationsavdelningen	"	3 600: —
Arvoden å 3,180 kronor till 2 aktuarier	"	6 360: —
Arvoden m. m. till militärattachéer	"	48 000: —
Vikariatsersättning under semester för ordinarie civila beställningshavare, förslagsvis	"	1 000: —
Ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare	"	19 200: —
Ersättning åt officerare, kommenderade till järnvägarna	"	25 200: —
För passagesystemets genomförande i kaptensgraden	"	1 305: —

Summa förslagsanslag kronor 486 166: —

- Anm. 1.* Innehavare av i staten uppförd militärattachébeställning skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén.
- Anm. 2.* Befattningarna såsom redogörare, expeditionsofficerare och expeditionsofficerare skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Anm. 3.* Arvodena till bibliotekarie och aktuarier må icke utgå, därest för resp. befattningars uppehållande förordnas officerare på aktiv stat eller övergångsstat.
- Anm. 4.* Om brist uppstår i någon av de tre sista här ovan upptagna posterna, må till tackande därav användas å andra av dessa poster möjligen uppkommande besparingar, under villkor att summan av dessa tre poster icke överskrider.

**Stat
för Artilleristaben.**

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Summa kronor.	
Ordinarie beställningshavare.				
Överste, chef	1	O. 6	—	—
Överstelöjtnant eller major	1	O.5 el. O.4	—	—
Major	1	O. 4	—	—
Kaptener	9	O. 3	—	—
Kaptener eller löjtnanter	3	O.3 el. O.2	—	—
Expeditionsvakt	1	Avd. B. 5	—	—
Pensionerad personal.				
Expeditionsofficer, arvode	1	—	—	—
Expeditionsunderofficer, arvode	1	—	—	—
Löner till ovanstående ordinarie militära beställningshavare, förslagsvis	—	—	116 172	—
Lön till expeditionsvakten, förslagsvis	—	—	2 988	—
Arvode till 1 artilleristabsofficer, chef för konstruktionsavdelningen	—	—	1 200	—
Arvodena å 600 kronor till 11 artilleristabsofficerare	—	—	6 600	—
Summa förslagsanslag kronor			126 960	—

- Anm. 1.* Innehavare av i staten uppförd officersbeställning skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén.
- Anm. 2.* Befattningarna såsom expeditionsofficer och expeditionsofficer skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Anm. 3.* I staten uppfört arvode utgår endast under förutsättning, att vederbörande officer innehar beställning högst såsom kompaniofficer.

Bil. nr 6.

Stat
för rullföringsbefälhavare med biträden.

	Antal.	Enhets- kostnad. Arvode. Kronor.	Summa kronor.
Befälhavaren för Stockholms stads rullföringsområde	1	—	3 600 —
Rullföringsbefälhavare i landsorten	73	3 180 —	232 140 —
Rullföringsbefälhavare å Gotland, tillika landstormsområdes- befälhavare	4	2 760 —	11 040 —
Officerare vid Stockholms stads rullföringsområde	3	3 180 —	9 540 —
Biträden vid Stockholms stads rullföringsområde	6	2 340 —	14 040 —
Biträden vid Stockholms lantrullföringsområde	2	2 340 —	4 680 —
Biträden vid rullföringsområden i landsorten	83	2 130 —	176 790 —
Biträden vid rullföringsområden å Gotland, tillika landstorms- förrädsförvaltare	4	1 710 —	6 840 —
Summa kronor	—	—	458 670 —

Ann. 1. Förestående arvoden äro avsedda att utgå under förutsättning att resp. befattningar uppehållas av personal i reserven. Om och i vad mån arvodena må utgå, därest annan personal för ändamålet förordnas, beror av de bestämmelser, som utfärdas av Kungl. Maj:t.

Ann. 2. Utöver arvodena utgå kallortstillägg enligt de i 12 § i avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet stadgade grunder.

Stat
för bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater.

	Antal.	Enhets- kostnad. Lön. (Arvode.) Kronor.	Summa kronor.
Bataljonsläkare, löner	32	2 400	76 800
2 ålderstillägg till lönen å 300 kronor, det ena efter 3 års och det andra efter 6 års väl vitsordad tjänst.			
Dagarvoden å 12 kronor under 75 dagar för förslagsvis 21 bataljonsläkare	—	—	18 900
Dagarvoden å 6 kronor under 75 dagar för förslagsvis 11 bataljonsläkare	—	—	4 950
Fältläkarstipendiater, arvoden	9	1 410	12 690
Dagarvoden å 12 kronor under 90 dagar för 9 fältläkar- stipendiater	—	—	9 720
		Summa kronor	123 060

Ålderstillägg till ovanstående bataljonsläkare, förslagsvis . . . . . kronor 9 600: —

Summa förslagsanslag kronor 132 660: —

Ann. 1. Vid inträffande avgång i beställning såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren skall frågan om beställningens återbesättande underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ann. 2. De för fältläkarstipendiaterna avsedda arvodena skola indragas i mån av avgång bland nämnda befattningshavare.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.	Summa kronor.
Reservofficerskurserna.				
Ikke-ordinarie befattningshavare.				
Kompanichef, lärare, arvode	1	—	—	600
Kadettofficerare, lärare, arvoden	4	—	300	1 200
Kompaniadjutant, arvode	1	—	—	—
Lärare i krigskonst och topografi, arvode	1	—	—	600
Biträdande lärare, arvode	—	—	—	250
För ytterligare en kurs	—	—	—	2 650
Säger för reservofficerskurserna, högst kronor	—	—	—	5 300
Arvode till chefen för krigsskolan	—	—	—	2 040
Betjäningpersonal.				
1. Extra ordinarie tjänstemän med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.				
Gymnastikvaktmästare	1	—	—	—
Slottsvaktmästare	1	—	—	—
Logementsuppassarförmän	2	—	—	—
Arbetsförman	1	—	—	—
Stallförman	1	—	—	—
Maskinist	1	—	—	—
Hovslagare	1	—	—	—
Dagvakt	1	—	—	—
Övriga befattningshavare, såsom gårdskarlar, hästskötare, logementsuppassare, slottsuppassare och kökskarl	23	—	—	—
Löner till ovanstående extra ordinarie tjänstemän, förslagsvis	—	—	—	79 860
2. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.				
Sjuksköterska	1	—	—	—
Hushållerska	1	—	—	—
Kokerskor	2	—	—	—
Löner till ovanstående kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, förslagsvis	—	—	—	4 290
3. Särskild anslagspost.				
Till chefens för krigsskolan förfogande för anställande av förslagsvis följande personal, nämligen: 1 baderska, 1 städerska, 1 sköterskebiträde och 7 köksbiträden, högst	—	—	—	6 200
Summa förslagsanslag kronor				223 501

Anm. 1. Chefen skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten eller löjtnant, som förordnas till adjutant, kompanichef, kadettofficer eller lärare, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptens-(löjtnants-)befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnummerare underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden

för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlägga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

- Ann.* 2. Befattningarna såsom intendent, expeditionsunderofficer, förvaltare m. m., köksföreståndare och kompaniadjutant skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillvidare bestridas av personal på övergångsstat.
- Ann.* 3. Under rubriken »3. Särskild anslagspost» upptagen personal åtnjuter, utöver den kontanta avlöningen, inkvartering och servis in natura samt erforderligt bränsle och lyse.

**Stat
för Krigshögskolan.**

	Antal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.			
Överstelöjtnant, chef	1	O. 5	—
Kapten, adjutant, arvode	1	O. 3	—
Majorer, lärare	3	O. 4	—
Kaptener, lärare, arvoden	3	O. 3	—
Förste expeditionsvakt	1	Avd. B. 7	—
Expeditionsvakt	1	Avd. B. 5	—
Löner resp. arvoden till ovanstående officerare, förslagsvis	—	—	68 904
Löner till ovanstående expeditionsvakter, förslagsvis	—	—	6 288
B. Icke-ordinarie befattningshavare.			
Biträdande adjutant, tillika redogörare, arvode	1	—	—
Till lärarna i tvångsämnen, arvoden efter ett till 960 timmar beräknat läsår å 14 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet eller 14 × 960	—	—	13 440
Till lärarna i de valfria ämnena, arvoden efter ett till 960 timmar beräknat läsår å 10 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet eller 10 × 960	—	—	9 600
Lärare i ridning, arvoden	—	—	960
Repetitörer, arvoden	—	—	1 800
Summa förslagsanslag kronor			100 992

Anm. 1. Innehavare av i staten uppförd regementsofficersbeställning skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten, som förordnas till adjutant eller lärare, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptensbefordran stående kompetente löjtnanten och i succession efter sålunda förordnad löjtnant den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlægga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

Anm. 2. Beställningen såsom förste expeditionsvakt indrages vid nuvarande beställningshavarens avgång.

Anm. 3. Befattningen såsom biträdande adjutant m. m. skall, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 10.

Stat
för Artilleri- och ingenjörhögskolan.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.			
Överstelöjtnant, chef	1	O. 5	—
Major eller kapten, lärare ¹⁾	1	O. 4 e. O. 3	—
Kaptener (därav 1 adjutant och 4 lärare), arvoden	5	O. 3	—
Förste expeditionsvakt	1	Avd. B. 7	—
Expeditionsvakt	1	Avd. B. 5	—
Löner resp. arvoden till ovanstående officerare, förslagsvis	—	—	56 005
Löner till ovanstående expeditionsvakter, förslagsvis	—	—	6 288
B. Icke-ordinarie befattningshavare.			
1. Personal med arvoden.			
Redogörare för medels- och persedeluppbörd	1	—	2 610
Lärare i artilleri och tillämpad mekanik vid högre artillerikursen	1	—	2 760
Lärare i artilleri vid allmänna artillerikursen med undervisnings- skyldighet jämväl vid högre fortifikationskursen	1	—	2 760
Lärare i befästningskonst vid högre och allmänna fortifikations- kurserna	1	—	2 760
Lärare i förbindelselära och tillämpad mekanik vid högre fortifika- tionskursen med undervisningsskyldighet i befästningskonst med förbindelselära vid allmänna artillerikursen	1	—	2 160
Lärare i krigskonst vid högre artilleri- och fortifikationskurserna	1	—	1 740
Förste lärare i krigskonst vid allmänna artilleri- och fortifikations- kurserna	1	—	1 440
Andre lärare i krigskonst vid allmänna artilleri- och fortifikations- kurserna	1	—	1 200
Lärare i signaltjänst	1	—	360
Lärare i byggnadskonst och beskrivande geometri	1	—	1 680
Lärare i matematik vid högre artilleri- och fortifikationskurserna	1	—	2 880
Lärare i matematik vid allmänna artilleri- och fortifikationskurserna	1	—	2 460
Lärare i fysik (värmelära m. m.)	1	—	3 120
Lärare i fysik (elektricitetslära m. m.)	1	—	2 280
Lärare i kemi	1	—	2 880
Lärare i franska språket	1	—	360
Till biträdande lärare och repetitörer	—	—	3 600
2. Extra ordinarie tjänsteman med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.			
Laboratoriebiträde	1	—	—
Lön till ovanstående extra ordinarie tjänsteman, förslagsvis	—	—	3 144
Summa förslagsanslag kronor			102 487

¹⁾ Därest befattningshavaren uppbär avlöning såsom kapten, utgår avlöningen i form av arvide.

Anm. 1. Innehavare av i staten uppförd regementsofficersbeställning skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten, som förordnas till adjutant eller lärare, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvide. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptenbefordran stående kompetente

löjtnanten och i succession efter sålunda förordnad löjtnant den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlægga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

- Anm. 2.* Beställningen såsom förste expeditionsvakt indrages vid nuvarande befattningshavarens avgång och ersättes med en expeditionsvakt.
- Anm. 3.* Arvodet till redogöraren för medels- och persedeluppbörden må icke utgå, därest för befattningens uppehållande förordnas officer eller underofficer på aktiv stat eller på övergångsstat.

Stat
för Ridskolan.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Arvode. (Dag- avlönning.) Kronor.	Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.				
Major, chef, ...	1	O. 4	—	—
Ryttmästare eller löjtnanter (därav 1 förste lärare, 1 lärare, tillika adjutant, och 1 andre lärare), arvoden	3	O. 3 el. O. 2	—	—
Bataljonsveterinär	1	C. 8	—	—
Redogörare	1	U. o. 4	—	—
Löner resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	—	—	—	34 768
B. Icke-ordinarie befattningshavare.				
1. Personal med arvoden.				
Läkare	1	—	—	930
Förvaltare, förutom fri bostad och bränsle samt planteringsland	1	—	—	1 950
Förste lärare i ridning	1	—	—	1 800
Andre " " "	1	—	—	1 350
Lärare i krigsvetenskap	1	—	—	1 200
Dagavlönning å 3 kronor pr dag åt två lönlösa kavalleriofficerare under 10 månader, förslagsvis	—	—	909	1 818
Beklädnadsersättning åt förvaltaren	—	—	—	120
Hovslagarunderbefäl, dagtraktamente å 2 kronor i 365 dagar	1	—	—	730
2. Extra ordinarie tjänstemän med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.				
Stallförman	1	—	—	—
Eldare	1	—	—	—
Stallbetjänte	6	—	—	—
Löner till ovanstående extra ordinarie tjänstemän, förslagsvis	—	—	—	15 930
Summa förslagsanslag kronor				60 596

Ann. 1. Chefen skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Ryttmästare eller löjtnant, som förordnas till lärare eller adjutant, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till ryttmästare-(löjtnants-)befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumerare underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlagga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

Ann. 2. Arvodet till förvaltaren må icke utgå, därest för befattningens uppehållande förordnas underofficer på övergångsstat.

Ann. 3. Vid ombyte i befattningen såsom förvaltare skall frågan om med befattningen förenade löneförmåner underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat
för Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Arvode. Kronor.	Summa kronor.
Ordinarie beställningshavare.				
Överstelöjtnant, chef	1	O. 5	—	—
Kaptener, förste lärare, arvoden	3	O. 3	—	—
Löjtnant, adjutant, tillika bibliotekarie, arvode	1	O. 2	—	—
Lön resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställnings- havare, förslagsvis	—	—	—	37 524
Ikke-ordinarie befattningshavare.				
Ställföreträdande chef för kulsprutekursen för subaltern- officerare, inbeordrad under högst 50 dagar, arvode	1	—	—	400
Ställföreträdande chef för kursen i skjutning och eld- strid för underofficerare (sergeantkursen), inbeordrad under högst 50 dagar, arvode	1	—	—	300
Läkare, inbeordrad under högst 200 dagar	1	—	—	930
Redogörare, arvode	1	—	—	—
Förvaltare (inkvartering, vedbrand och lyse in natura), arvode	1	—	—	1 740
Väbel (d.o. do), arvode	1	—	—	1 740
Köksföreståndare, arvode	1	—	—	—
Vapenhantverkare, inbeordrad under högst 200 dagar .	1	—	—	—
Vapenhantverkare, " " " 50 " .	1	—	—	—
Förste lärare, inbeordrade under högst 200 dagar, ar- voden	3	—	1 080	3 240
Andre lärare, inbeordrade under högst 160 dagar, arvoden	5	—	540	2 700
Repetitörer " " " 160 " " .	7	—	200	1 400
Andre lärare för sergeantkursen, inbeordrade under högst 50 dagar, arvoden	2	—	180	360
Repetitörer för sergeantkursen, inbeordrade under högst 50 dagar, arvoden	2	—	60	120
Andre lärare för kulsprutekursen, inbeordrade under högst 50 dagar, arvoden	3	—	180	540
Repetitörer för kulsprutekursen, inbeordrade under högst 50 dagar, arvoden	3	—	60	180
Veterinär, arvode	1	—	—	300
Subalternofficerare, inbeordrade under högst 70 dagar	60	—	—	—
Majorer (överstelöjtnanter) " " " 30 " .	6	—	—	—
Kaptener " " " 30 " .	16	—	—	—
Sergeanter " " " 40 " .	20	—	—	—
Kulsprutekursens officerare " " " 40 " .	35	—	—	—
Regementschefer " " " 10 " .	5	—	—	—
Tjänstgöringstraktamenten åt adjutanten ävensom, efter ovan angivna respektive dagantal, åt ställföreträdande chefer, vapenhantverkare, lärare, repetitörer och för utbildning kommenderade officerare, förslagsvis . . .	—	—	—	74 114
Tjänstgöringstraktamenten åt officerare och underoffi- cerare vid övningstrupp, förslagsvis	—	—	—	16 500
Summa förslagsanslag kronor				142 088

Anm 1. Chefen skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten eller löjtnant, som förordnas till förste lärare, resp. adjutant, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden

för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbandsstat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptens-(löjtnants-)befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlagga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

- Ann.* 2. De i staten för lärarna och repetitörerna beräknade tjänstgöringstraktamentena — vari icke inräknas de under förekommande resdagar utgående traktamenten — skola, med iakttagande av att det för varje lärare eller repetitör angivna antalet dagar för år icke överskrides, till dem utgå enligt i vederbörlig författning gällande grunder under de tider, då de äro inkallade till tjänstgöring vid pågående skola eller för utförande av skjutförsök.
- Ann.* 3. Läkaren åtnjuta under tjänstgöring vid skjutskolan ersättning från skolans anslag allenast under förutsättning, att ersättningen icke skall enligt särskilda bestämmelser utgå av andra anslagsmedel.
- Ann.* 4. Befattningen såsom köksföreståndare skall, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Ann.* 5. Arvoden och tjänstgöringstraktamenten till ställföreträdande chefer för kulsprutekursen för subalternofficerare och kursen i skjutning och eldstrid för underofficerare samt till den högst 50 dagar inbeordrade vapenhantverkaren utgå endast under förutsättning, att ifrågavarande kurser förläggas å annan ort än Rosersberg. Därest dessa kurser förläggas till Rosersberg, äger skolchefen fördela ifrågavarande arvoden bland den lärarpersonal, som därigenom erhåller ökad undervisningskyldighet.

Stat
för Artilleriets skjutskola.

		An- tal.	Summa kronor.
Staben.			
Chef,	inbeordrad	under 49 dagar	1
Lärare, arvoden å 180 kronor,	inbeordrade	» 49 »	2
Adjutant, kapten,	inbeordrad	» 49 »	1
Adjutanter, löjtnanter,	inbeordrade	» 49 »	2
Redogörare,	inbeordrad	» 49 »	1
Läkare,	»	» 49 »	1
Veterinär,	»	» 49 »	1
Till skjutskolan beordrade officerare och underofficerare.			
Överstelöjtnanter och majorer,	inbeordrade	under 49 dagar	6
Kaptener och löjtnanter,	»	» 49 »	26
Sergeanter,	»	» 49 »	4
Instruktionsdivisionen.			
Major,	inbeordrad	under 49 dagar	1
Kaptener,	inbeordrade	» 49 »	5
Löjtnanter,	»	» 49 »	7
Styckjunkare,	»	» 49 »	2
Sergeanter,	»	» 49 »	15
Tyghantverkare,	»	» 49 »	2
Kompletteringsbatterier.			
Kaptener,	inbeordrade	under 8 dagar	2
Löjtnanter,	»	» 8 »	4
Styckjunkare,	»	» 8 »	2
Sergeanter,	»	» 8 »	2
Tjänstgöringstraktamenten enligt författningenligt gällande grunder åt före- stående personal, förslagsvis			—
Summa förslagsanslag kronor			27 408
Summa förslagsanslag kronor			27 768

Anm. Läkare och veterinär åtnjuta under tjänstgöring vid skjutskolan ersättning från skolans anslag allenast under förutsättning, att ersättningen icke skall enligt särskilda bestämmelser utgå av andra anslagsmedel.

Bil. nr 14.

Stat
för Arméns underofficersskola.

	Antal	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlönings- reglemente	Summa kronor
I. Allmänna kursen.			
Ordinarie beställningshavare.			
Överstelöjtnant, chef	1	O. 5	
Adjutant, kapten, arvode	1	O. 3	
Kompanichefer, kaptener, arvoden	2	O. 3	
Avdelningschefer, kaptener eller löjtnanter, arvoden	6	O. 3 eller O. 2	
Maskinist	1	C. 3	
Eldare av första klassen	1	C. 1	
Löner resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställnings- havare, förslagsvis	—	—	67 416
Ikke-ordinarie befattningshavare.			
Intendent (redogörare) m. m., arvode	1	—	—
Expeditionsunderofficer, arvode	1	—	—
Kompaniadjutanter, arvoden	2	—	—
Förrådsförvaltare m. m., arvode	1	—	—
Köksföreståndare m. m., arvode	1	—	—
Kasernunderofficer m. m., arvode	1	—	—
Officer ur intendenturkåren, lärare, arvode	1	—	600
Officerare ur fortifikationen och trängen, tillfälligt beordrade lärare	2	—	—
Studierektor, arvode	1	—	9 500
Timlärare, arvoden	—	—	63 360
Tjänstgöringstraktamenten till ovanstående officerare ur forti- fikationen och trängen, förslagsvis	—	—	3 700
Säger för allmänna kursen, förslagsvis	—	—	144 576
II. Förberedande kursen.			
Ikke-ordinarie befattningshavare.			
Kaptener (ryttmästare), beordrade under 225 dagar	2	—	—
Subalternofficerare, " " " "	9	—	—
Fanjunkare, " " " "	2	—	—
Sergeanter, " " " "	6	—	—
Tjänstgöringstraktamenten till ovanstående officerare och underofficerare, förslagsvis	—	—	27 850
Timlärare, arvoden	—	—	47 040
Säger för förberedande kursen, förslagsvis	—	—	74 890
Summa förslagsanslag kronor	—	—	219 466

Ann. 1. Chefen skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten eller löjtnant, som förordnas till adjutant, kompanichef eller avdelningschef, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptens-(löjtnants-)befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnummeräre underlöjtnanten)

eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlägga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

- Anm. 2.* Befattningarna såsom intendent, expeditiionsunderofficer, kompaniadjutant, förrådsförvaltare, köksföreståndare och kasernunderofficer skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 15.

Stat
för Svea livgarde.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Musikpersonal.		
Överste	1	O. 6	Musikdirektör	1	O. 2
Överstelöjtnant	1	O. 5	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Majorer	2	O. 4	Musiksergeanter	6	Uo. 2
Kaptener	10	O. 3	Musikfurirer av första klassen	4	Maf. 5
Löjtnanter	19	O. 2	Musikfurirer av andra klassen	3	Maf. 4
Underlöjtnanter och fänrikar	7	O. 1	Musikkorpraler	4	Maf. 3
Underofficerare.			Musikvicekorpraler	4	Maf. 2
Fanjunkare	8	Uo. 3	Musikvolontärer	10	Maf. 1
Sergeanter	18	Uo. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Manskap.			Regementsläkare	1	C. 11
Furirer av första klassen	12	Maf. 5	Bataljonsläkare	1	C. 9
Furirer av andra klassen	25	Maf. 4	Vapenhantverkare	1	C. 3
Korpraler	24	Maf. 3	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Vicekorpraler	24	Maf. 2	Maskinist	1	C. 3
Volontärer	37	Maf. 1	Eldare av första klassen	1	C. 1
Sjukvårdsfurir av första klassen	1	Maf. 5	Pensionerad personal.		
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Officer (expeditionsofficer), arvide	1	—
Sjukvårdskorpraler	2	Maf. 3	Expeditionsunderofficerare, arvo-	2	—
Sjukvårdsvicekorpraler	2	Maf. 2	den	1	—
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Vapenunderofficer, arvide	1	—
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Underofficer, biträde åt regements-	1	—
Vapenhantverkarsfurirer av andra			intendenten, arvide		
klassen	1	Maf. 4			
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3			
Vapenhantverkarsvicekorpral	1	Maf. 2			
Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 549 996: —

Summa förslagsanslag kronor 549 996: —

1) Därav 1 avsedd för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Anm. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må sekundchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäl eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Anm. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.

Anm. 3. Befattningarna såsom expeditionsofficer, expeditionsofficer, vapenunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Göta livgarde.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Regementet.					
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Vapenunderofficerare, arvoden	2	—
Majorer	2	O. 4	Underofficer, biträde åt regements- intendenten, arvode	1	—
Kaptener	6	O. 3	Underofficer, förrådsförvaltare, arvode	1	—
Löjtnanter	7	O. 2			
Underlöjtnanter och fänrikar	3	O. 1			
Underofficerare.					
Fanjunkare	6	Uo. 3	Stridsvagnsbataljonen.		
Sergeanter	9	Uo. 2	Officerare.		
Manskap.					
Furirer av första klassen	10	Maf. 5	Överstelöjtnant eller major	1	{ O. 5 eller
Furirer av andra klassen	17	Maf. 4	Kaptener, arvoden	2	O. 4
Korpraler	16	Maf. 3	Löjtnanter, arvoden	6	O. 3
Vicekorpraler	16	Maf. 2			O. 2
Volontärer	24	Maf. 1	Underofficerare.		
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Fanjunkare	2	Uo. 3
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Sergeanter	4	Uo. 2
Sjukvårdssoldat	1	Maf. 1	Manskap.		
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Furirer av första klassen	3	Maf. 5
Vapenhantverkarfurirer av andra klassen	2	Maf. 4	Furirer av andra klassen	6	Maf. 4
Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2	Korpraler	8	Maf. 3
Civilmilitär personal m. f.					
Vapenhantverkare	1	C. 3	Vicekorpraler	8	Maf. 2
Förrådsvaktmästare	1	C. 1	Volontärer	12	Maf. 1
Maskinister	2	C. 3	Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3
Eldare av första klassen	2	C. 1	Civilmilitär personal.		
Pensionerad personal.					
Expeditionsunderofficerare, arvo- den	2	—	Verkmästare av andra klassen	1	C. 4
			Pensionerad personal.		
			Förrådsunderofficer, arvode	1	—

Löner resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis kronor 400 623:—

Summa förslagsanslag kronor 400 623:—

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må sekundchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Regementsofficeren vid stridsvagnsbataljonen skall vara underkastad transport till annan beställning i innehavande grad inom armén. Kapten eller löjtnant, som förordnas vid stridsvagnsbataljonen, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörligt truppförbands-

chef förordna den närmast i tur till kaptens-(löjtnants-) befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre underlöjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla. dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlægga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

Anm. 3. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-fänriksbeställning.

Anm. 4. Befattningar, som äro avsedda att uppehållas av pensionerad personal, skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Livregementets grenadjärer, Livgrenadjärregementet, Norra skånska infanterirege-
mentet, Upplands, Skaraborgs, Södermanlands, Jönköpings-Kalmar,
Älvsborgs och Bohusläns regementen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2
Överstelöjtnant	1	O. 5	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Majorer	2	O. 4	Musikpersonal.		
Kaptener	10	O. 3	Musikdirektör	1	O. 2
Löjtnanter	19	O. 2	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	7	O. 1	Musiksergeanter	4	Uo. 2
Underofficerare.					
Fanjunkare	8	Uo. 3	Musikfurirer av första klassen	3	Maf. 5
Sergeanter	18	Uo. 2	Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Manskap.					
Furirer av första klassen	12	Maf. 5	Musikkorporaler	2	Maf. 3
Furirer av andra klassen	25	Maf. 4	Musikvicekorpraler	2	Maf. 2
Korporaler	24	Maf. 3	Musikvolontärer	6	Maf. 1
Vicekorpraler	24	Maf. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Volontärer	37	Maf. 1	Regementsläkare	1	C. 11
Sjukvårdsfurir av första klassen	1	Maf. 5	Bataljonsläkare	1	C. 9
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Vapenhantverkare	1	C. 3
Sjukvårdskorporaler	2	Maf. 3	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Sjukvårdsvicekorpraler	2	Maf. 2	Maskinist	1 ¹⁾	C. 3
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Eldare av första klassen	1 ¹⁾	C. 1
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Pensionerad personal.		
Vapenhantverkarfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Expeditionsunderofficerare, arvo- den	2	—
Vapenhantverkarkorporal	1	Maf. 3	Vapenunderofficer, arvode	1	—
			Underofficer, biträde åtregements- intendenten, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, i medeltal för samtliga regementen, förslagsvis . . . . . kronor 495 162:—

Summa förslagsanslag kronor 495 162:—

¹⁾ Vid Livgrenadjärregementet skola finnas 2 maskinister och 2 eldare av första klassen.

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må vederbörande chef inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöning av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Förutom till det i staten upptagna manskapet må avlöning enligt gällande bestämmelser utgå till ännu kvarstående indelta korporaler och vicekorpraler.

Ann. 3. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller

förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.

Anm. 4. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsviðare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat

för Jämtlands fältjägerregementet, Södra skånska infanteriregementet, Dalregementet, Hälsinge, Hallands, Västerbottens, Västernorrlands och Värmlands regementen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Vapenhantverkarkorporal	1	Maf. 3
Överstelöjtnant	1	O. 5	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Major	1	O. 4	Musikpersonal.		
Kaptener	9	O. 3	Musikdirektör	1	O. 2
Löjtnanter	18	O. 2	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	6	O. 1	Musiksergeanter	4	Uo. 2
Underofficerare.					
Fanjunkare	8	Uo. 3	Musikfurirer av första klassen	3	Maf. 5
Sergeanter	17	Uo. 2	Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Manskap.					
Furirer av första klassen	11	Maf. 5	Musikkorporaler	2	Maf. 3
Furirer av andra klassen	23	Maf. 4	Musikvicekorpraler	2	Maf. 2
Korpraler	20	Maf. 3	Musikvolontärer	6	Maf. 1
Vicekorpraler	20	Maf. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Volontärer	34	Maf. 1	Regementsläkare	1	C. 11
Sjukvårdsfurir av första klassen	1	Maf. 5	Bataljonsläkare	1	C. 9
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Vapenhantverkare	1	C. 3
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Sjukvårdsvicekorpral	1	Maf. 2	Maskinist	1	C. 3
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Eldare av första klassen	1	C. 1
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Pensionerad personal.¹⁾		
Vapenhantverkarfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Expeditionsunderofficerare, arvo- den	2	—
			Vapenunderofficer, arvode	1	—
			Underofficer, biträde åt regements- intendenten, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, i medeltal för samtliga regementen, förslagsvis . . . . . kronor 468 660: —

Summa förslagsanslag kronor 468 660: —

¹⁾ Vid Södra skånska infanteriregementet skall finnas ytterligare en pensionerad underofficer, avsedd såsom förrådsförvaltare å Revingehed.

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Förutom till det i staten upptagna manskapet må avlöning enligt gällande bestämmelser utgå till ännu kvarstående indelta korpraler och vicekorpraler.

Ann. 3. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befördran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befördran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants(-fänriks-)beställning.

Ann. 4. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, biträde åt regementsintendenten samt förrådsförvaltare å Revingehed skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 19.

Stat
för Kronobergs regemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2
Överstelöjtnant	1	O. 5	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Majorer	2	O. 4	Musikpersonal.		
Kaptener	13	O. 3	Musikdirektör	1	O. 2
Löjtnanter	23	O. 2	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	8	O. 1	Musiksergeanter	4	Uo. 2
Underofficerare.					
Fanjunkare	11	Uo. 3	Musikfurirer av första klassen	3	Maf. 5
Sergeanter	23	Uo. 2	Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Manskap.					
Furirer av första klassen	17	Maf. 5	Musikkorpraler	2	Maf. 3
Furirer av andra klassen	35	Maf. 4	Musikvicekorpraler	2	Maf. 2
Korpraler	32	Maf. 3	Musikvolontärer	6	Maf. 1
Vicekorpraler	32	Maf. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Volontärer	52	Maf. 1	Regementsläkare	1	C. 11
Sjukvårdsfurir av första klassen	1	Maf. 5	Bataljonsläkare	2	C. 9
Sjukvårdsfurirer av andra klassen	2	Maf. 4	Vapenhantverkare	1	C. 3
Sjukvårdskorpraler	2	Maf. 3	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Sjukvårdsvicekorpral	1	Maf. 2	Maskinister	2	C. 3
Sjukvårdssoldater	3	Maf. 1	Eldare av första klassen	2	C. 1
Hovslagarvicekorpraler	2	Maf. 2	Pensionerad personal.		
Vapenhantverkarfurirer av andra klassen	2	Maf. 4	Expeditionsunderofficerare, arvoden	3	—
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3	Vapenunderofficerare, arvoden	2	—
			Underofficerare, biträden åt regementsintendenterna, arvoden	2	—
			Underofficer, förrådsförvaltare, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 613 288:—

Summa förslagsanslag kronor 613 288:—

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Förutom till det i staten upptagna manskapet må avlöning enligt gällande bestämmelser utgå till ännu kvarstående indelta korpraler och vicekorpraler.

Ann. 3. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbara den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.

Ann. 4. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, biträde åt regementsintendenten och förrådsförvaltare skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidade upprätthållas av personal på övergångsstat.

**Stat
för Gotlands infanterikår.**

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Musikpersonal.		
Överstelöjtnant	1	O. 5	Musikdirektör	1	O. 2
Kaptener	6	O. 3	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Löjtnanter	9	O. 2	Musiksergeanter	4	Uo. 2
Underlöjtnanter och fänrikar	4	O. 1	Musikfurirer av första klassen	3	Maf. 5
			Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Underofficerare.			Musikkorporaler	2	Maf. 3
Fanjunkare	5	Uo. 3	Musikvicekorpraler	2	Maf. 2
Sergeanter	11	Uo. 2	Musikvolontärer	6	Maf. 1
Manskap.			Civilmilitär personal m. fl.		
Furirer av första klassen	8	Maf. 5	Vapenhantverkare	1	C. 3
Furirer av andra klassen	15	Maf. 4	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Korporaler	16	Maf. 3	Maskinist	1	C. 3
Vicekorpraler	16	Maf. 2	Eldare av första klassen	1	C. 1
Volontärer	23	Maf. 1			
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Pensionerad personal.		
Sjukvårdskorporal	1	Maf. 3	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Sjukvårdssoldat	1	Maf. 1	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2			
Vapenhantverkarkorporal	1	Maf. 3			
Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 279 444:—

Summa förslagsanslag kronor 279 444:—

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kärchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.

Ann. 3. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer och vapenunderofficer skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 21.

Stat
för Norrbottens regemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2
Överstelöjtnant	1	O. 5	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Majorer	3	O. 4	Musikpersonal.¹⁾		
Kaptener	12	O. 3	Musikdirektör	1	O. 2
Löjtnanter	21	O. 2	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	8	O. 1	Musiksergeanter	6	Uo. 2
Underofficerare.					
Fanjunkare	9	Uo. 3	Musikfurirer av första klassen	4	Maf. 5
Sergeanter	20	Uo. 2	Musikfurirer av andra klassen	3	Maf. 4
Manskap.					
Furirer av första klassen	12	Maf. 5	Musikkorpraler	4	Maf. 3
Furirer av andra klassen	25	Maf. 4	Musikvicekorpraler	4	Maf. 2
Korpraler	28	Maf. 3	Musikvolontärer	10	Maf. 1
Vicekorpraler	28	Maf. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Volontärer	37	Maf. 1	Vapenhantverkare	1	C. 3
Sjukvårdsfurir av första klassen	1	Maf. 5	Förrådsvaktmästare	1	C. 1
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Maskinist	1	C. 3
Sjukvårdskorpraler	2	Maf. 3	Eldare av första klassen	1	C. 1
Sjukvårdsvicekorpraler	2	Maf. 2	Pensionerad personal.		
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Expeditionsunderofficerare, arvo- den	2	—
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Vapenhantverkarfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Underofficer, biträde åt rege- mentsintendenten, arvode	1	—
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 587 479:—

Summa förslagsanslag kronor 587 479:—

¹⁾ Avsedd för Bodens garnison.

- Ann. 1.* I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.
- Ann. 2.* Förutom till det i staten upptagna manskapet må avlöning enligt gällande bestämmelser utgå till ännu kvarstående indelta korpraler och vicekorpraler.
- Ann. 3.* Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants (fänriks-)beställning.
- Ann. 4.* Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvi vidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 23.

Stat
för Norrlands dragonregemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Musikpersonal.		
Överste	1	O. 6	Musikfanjunkare	1	Uo. 3
Ryttmästare	8	O. 3	Musiksergeant	1	Uo. 2
Löjtnanter	15	O. 2	Musikfurir av första klassen . . .	1	Maf. 5
Underlöjtnanter och fänrikar . . .	6	O. 1	Musikfurir av andra klassen . . .	1	Maf. 4
			Musikkorpral	1	Maf. 3
Underofficerare.			Musikvicekorpral	1	Maf. 2
Fanjunkare	6	Uo. 3	Musikvolontärer	2	Maf. 1
Sergeanter	10	Uo. 2	Civilmilitär personal m. fl.		
Manskap.			Bataljonsläkare	1	C. 9
Furirer av första klassen	6	Maf. 5	Regementsveterinär	1	C. 9
Furirer av andra klassen	22	Maf. 4	Vapenhantverkare	1	C. 3
Korpraler	29	Maf. 3	Maskinist	1	C. 3
Volontärer	225	Maf. 1	Eldare av första klassen	1	C. 1
Sjukvårdsfurir av andra klassen . .	1	Maf. 4	Pensionerad personal.		
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Expeditionsunderofficer, arvode . .	1	—
Sjukvårdsryttare	3	Maf. 1	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Hovslagarfurir av andra klassen . .	1	Maf. 4	Underofficer, biträde åt regements-		
Hovslagarkorpraler	5	Maf. 3	intendenten, arvode	1	—
Hovslagarryttare	5	Maf. 1	Underofficer, furageuppbördsman		
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3	m. m., arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 481 992:—

Summa förslagsanslag kronor 481 992:—

Anm. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Anm. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.

Anm. 3. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, biträde åt regementsintendenten och furageuppbördsman skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för överstelöjtnanter och majorer vid kavalleriregementena.

Officerare.	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Överstelöjtnanter	2	O. 5
Majorer	2	O. 4

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 38 280:—

Summa förslagsanslag kronor 38 280:—

Bil. nr 25.

Stat
för Svea, Vendes och Norrlands artilleriregementen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Hovslagarartillerister	4	Maf. 1
Överstelöjtnant	1	O. 5	Hantverksfurir av andra klassen	1	Maf. 4
Majorer	2	O. 4	Hantverkskonstaplar	2	Maf. 3
Kaptener	11	O. 3	Hantverksartillerister	2	Maf. 1
Löjtnanter	18	O. 2			
Underlöjtnanter och fänrikar	8	O. 1	Civilmilitär personal m. fl.		
Underofficerare.					
Styckjunkare	8	Uo. 3	Regementsläkare	1	C. 11
Sergeanter	17	Uo. 2	Bataljonsläkare	1	C. 9
			Regementsveterinär	1	C. 9
			Bataljonsveterinär	1	C. 8
			Maskinist	1	C. 3
			Eldare av första klassen	1	C. 1
Manskap.					
Furirer av första klassen	13	Maf. 5	Pensionerad personal.		
Furirer av andra klassen	26	Maf. 4	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Konstaplar	36	Maf. 3	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Volontärer	105	Maf. 1	Tygunderofficer, arvode	1	—
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Underofficer, biträde åt regements- intendenten, arvode	1	—
Sjukvårdskonstaplar	2	Maf. 3	Underofficer, furageuppbördsman m. m., arvode	1	—
Sjukvårdsartillerister	3	Maf. 1			
Hovslagarfurir av andra klassen	1	Maf. 4			
Hovslagarkonstaplar	3	Maf. 3			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, i medeltal för samtliga regementen, förslagsvis . . . . . kronor 532 437:—
Summa förslagsanslag kronor 532 437:—

¹⁾ Vid Vendes artilleriregemente skall finnas ytterligare 1 sergeant.

²⁾ Vid Vendes artilleriregemente skola finnas ytterligare 1 furir av första klassen och 1 furir av andra klassen.

³⁾ Vid Svea artilleriregemente skall finnas ytterligare 1 hovslagarfurir av andra klassen avsedd för generalstabens av kronan inlösta stalletablissemang.

⁴⁾ Vid Norrlands artilleriregemente skall icke finnas någon regementsveterinär.

Ann. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Ann. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under eleviden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner —

uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlægga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.

Anm. 3. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, tygunderofficer, biträde åt regementsintendenten och furageuppbördsman skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 26.

Stat
för Göta artilleriregemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Musikpersonal.		
Överste	1	O. 6	Musikdirektör	1	O. 2
Överstelöjtnant	1	O. 5	Musikstyckjunkare	1	Uo. 3
Majorer	2	O. 4	Musiksergeanter	2	Uo. 2
Kaptener	11	O. 3	Musikfurir av första klassen	1	Maf. 5
Löjtnanter	18	O. 2	Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Underlöjtnanter och fänrikar	8	O. 1	Musikkonstapel	1	Maf. 3
			Musikvicekonstapel	1	Maf. 2
			Musikvolontärer	3	Maf. 1
Underofficerare.			Civilmilitär personal m. fl.		
Styckjunkare	8	Uo. 3	Regementsläkare	1	C. 11
Sergeanter	17	Uo. 2	Bataljonsläkare	1	C. 9
			Regementsveterinär	1	C. 9
			Bataljonsveterinär	1	C. 8
			Maskinist	1	C. 3
			Eldare av första klassen	1	C. 1
Manskap.			Pensionerad personal.		
Furirer av första klassen	13	Maf. 5	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Furirer av andra klassen	26	Maf. 4	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Konstaplar	36	Maf. 3	Tygunderofficer, arvode	1	—
Volontärer	105	Maf. 1	Underofficer, biträde å regements- intendenten, arvode	1	—
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Underofficer, furageuppbördsman m. m., arvode	1	—
Sjukvårdskonstaplar	2	Maf. 3			
Sjukvårdsartillerister	3	Maf. 1			
Hovslagarfurir av andra klassen	1	Maf. 4			
Hovslagarkonstaplar	3	Maf. 3			
Hovslagarartillerister	4	Maf. 1			
Hantverksfurir av andra klassen	1	Maf. 4			
Hantverkskonstaplar	2	Maf. 3			
Hantverksartillerister	2	Maf. 1			
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis			kronor 559 417:—		
Summa förslagsanslag kronor			559 417:—		

Anm. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Anm. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vid-

kännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlægga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnummerår underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.

- Anm. 3.* Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, tygunderofficer, biträde åt regementsintendenten och furageuppbördsman skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 27.

Stat
för Norrbottens artillerikår.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Major	1	O. 4	Sjukvårdskonstapel	1	Maf. 3
Kaptener	4	O. 3	Sjukvårdsartillerist	1	Maf. 1
Löjtnanter	7	O. 2	Hovslagarkonstapel	1	Maf. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	2	O. 1	Hovslagarartillerist	1	Maf. 1
Underofficerare.					
Styckjunkare	2	Uo. 3	Civilmilitär personal m. fl.		
Sergeanter	6	Uo. 2	Maskinist	1	C. 3
Manskap.					
Furirer av första klassen	5	Maf. 5	Eldare av första klassen	1	C. 1
Furirer av andra klassen	9	Maf. 4	Pensionerad personal.		
Konstaplar	10	Maf. 3	Expeditionsunderofficer, tillika vapenunderofficer, arvode	1	—
Volontärer	20	Maf. 1	Kasernunderofficer, tillika väbel, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 164 013: —

Summa förslagsanslag kronor 164 013: —

Anm. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kårchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlönande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Anm. 2. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlagga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.

Anm. 3. Befattningarna såsom expeditionsunderofficer och kasernunderofficer skola, därest Kungl. Maj:tt icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Smålands arméartilleriregemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Hantverkskonstaplar	4	Maf. 3
Överstelöjtnant	1	O. 5	Hantverksartillerister	3	Maf. 1
Majorer	2	O. 4	Musikpersonal.		
Kaptener	13	O. 3	Musikdirektör	1	O. 2
Löjtnanter	22	O. 2	Musikstyckjunkare	1	Uo. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	9	O. 1	Musiksergeanter	2	Uo. 2
Underofficerare.					
Styckjunkare	10	Uo. 3	Musikfurir av första klassen	1	Maf. 5
Sergeanter	20	Uo. 2	Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Manskap.					
Furirer av första klassen	13	Maf. 5	Musikkonstapel	1	Maf. 3
Furirer av andra klassen	26	Maf. 4	Musikvicekonstapel	1	Maf. 2
Konstaplar	35	Maf. 3	Musikvolontärer	3	Maf. 1
Volontärer	113	Maf. 1	Civilmilitär personal m. fl.		
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Regementsläkare	1	C. 11
Sjukvårdskonstaplar	2	Maf. 3	Bataljonsläkare	1	C. 9
Sjukvårdsartillerister	2	Maf. 1	Maskinist	1	C. 3
Hovslagarfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Eldare av första klassen	1	C. 1
Hovslagarkonstaplar	3	Maf. 3	Pensionerad personal.		
Hovslagarartillerister	4	Maf. 1	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4	Vapenunderofficer, arvode	1	—
			Tygunderofficer, arvode	1	—
			Underofficer, biträde å regements- intendenten, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 579 430: —
 Två arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid regementet, att utgå
 med belopp motsvarande lön det ena i 9:e lönegraden och det andra i 8:e
 lönegraden i löneplan C av avlösningsreglementet för officerare och under-
 officerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid
 försvarsväsendet, förslagsvis . . . . . ” 12 763: —

Summa förslagsanslag kronor 592 193: —

- Anm. 1.* I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlösnande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.
- Anm. 2.* Vid inträffande avgång i beställning inom hovslagarpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 3.* Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämuts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), viken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan be-

ställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlagga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.

- Anm. 4.* Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, tygunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Anm 5.* Arvodena för upprätthållande av veterinärvården må icke utgå, därest för veterinärvårdens uppehållande förordnas veterinär på övergångsstat.

Stat
för Gotlands artillerikår.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överstelöjtnant	1	O. 5	Sjukvårdskonstapel	1	Maf. 3
Kaptener	5	O. 3	Sjukvårdsartillerist	1	Maf. 1
Löjtnanter	9	O. 2	Hovslagarkonstapel	1	Maf. 3
Underlöjtnanter och fänrikar	3	O. 1	Hovslagarartillerist	1	Maf. 1
Underofficerare.					
Styckjunkare	3	Uo. 3	Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Sergeanter	7	Uo. 2	Hantverkskonstaplar	2	Maf. 3
Manskap.					
Furirer av första klassen	5	Maf. 5	Hantverksartillerister	2	Maf. 1
Furirer av andra klassen	10	Maf. 4	Civilmilitär personal m. fl.		
Konstaplar	14	Maf. 3	Maskinist	1	C. 3
Volontärer	71	Maf. 1	Eldare av första klassen	1	C. 1
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Pensionerad personal.		
			Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
			Vapenunderofficer, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 216 294: —

Summa förslagsanslag kronor 216 294: —

- Anm. 1.* I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kårchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.
- Anm. 2.* Vid inträffande avgång i beställning inom hovslagarpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 3.* Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan vederbörliga uppehåll däri inräknade ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlagga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.
- Anm. 4.* Befattningarna såsom expeditionsunderofficer och vapenunderofficer skola, därest Kungl. Maj:tt icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Bodens artilleriregemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente
Officerare.					
Överste	1	O. 6	Sjukvårdskonstaplar	2	Maf. 3
Överstelöjtnant	1	O. 5	Sjukvårdsartillerister	3	Maf. 1
Majorer	2	O. 4	Hovslagarkonstapel	1	Maf. 3
Kaptener	11	O. 3	Hovslagartillerist	1	Maf. 1
Löjtnanter	18	O. 2	Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Underlöjtnanter och fänrikar	8	O. 1	Hantverkskonstaplar	3	Maf. 3
			Hantverksartillerister	3	Maf. 1
Underofficerare.					
Styckjunkare	8	Uo. 3	Civilmilitär personal m. fl.		
Sergeanter	18	Uo. 2	Maskinist	1	C. 3
			Eldare av första klassen	1	C. 1
Manskap.					
Furirer av första klassen	13	Maf. 5	Pensionerad personal.		
Furirer av andra klassen	26	Maf. 4	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Konstaplar	30	Maf. 3	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Volontärer	105	Maf. 1	Tygunderofficer, arvode	1	—
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Underofficer, biträde åt regements- intendenten, arvode	1	—

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 510 855:—

Summa förslagsanslag kronor 510 855:—

- Anm. 1.* I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäl eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.
- Anm. 2.* Vid inträffande avgång i beställning inom hovslagarpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 3.* Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(er) eller fänrik(ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant) eller fänrik (surnumerär fänrik) till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att erlagga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.
- Anm. 4.* Befattningarna såsom expeditonsunderofficer, vapenunderofficer, tygunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Karlsborgs artilleriregemente.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Musikpersonal. ¹⁾		
Överste	1	O. 6	Musikdirektör	1	O. 2
Överstelöjtnant eller major	1	O. 5 el. O. 4	Musikstyckjunkare	1	Uo. 3
Kaptener, arvoden	8	O. 3	Musiksergeanter	2	Uo. 2
Löjtnanter, arvoden	20	O. 2	Musikfurir av första klassen	1	Maf. 5
			Musikfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
			Musikkonstapel	1	Maf. 3
			Musikvicekonstapel	1	Maf. 2
			Musikvolontärer	3	Maf. 1
Underofficerare.			Civilmilitär personal m. fl.		
Styckjunkare	6	Uo. 3	Maskinist	1	C. 3
Sergeanter	13	Uo. 2	Eldare av första klassen	1	C. 1
			Garnisonspastor å Karlsborg	1	—
Manskap.			Pensionerad personal.		
Furirer av första klassen	8	Maf. 5	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Furirer av andra klassen	15	Maf. 4	Vapenunderofficer, arvode	1	—
Konstaplar	24	Maf. 3	Underofficer, biträde åt regements- intendenten, arvode	1	—
Volontärer	74	Maf. 1			
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4			
Sjukvårdskonstapel	1	Maf. 3			
Sjukvårdsartillerist	1	Maf. 1			
Hovslagarkonstapel	1	Maf. 3			
Hovslagarartillerist	1	Maf. 1			
Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4			
Hantverkskonstaplar	3	Maf. 3			
Hantverksartillerister	2	Maf. 1			

Löner resp. arvoden till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis kronor 363 213:—
 Avlöning till garnisonspastor . . . . . " ²⁾ 3 000:—
 Arvode för upprätthållande av veterinärvården vid regementet, att utgå med
 belopp motsvarande lön i 8:e lönegraden i löneplan C av avlösningsregle-
 mentet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställnings-
 havare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet, förslagsvis . . . . . " 5 790:—

Summa förslagsanslag kronor 372 003:—

¹⁾ Avsedd för Karlsborgs garnison.

²⁾ Därav 2 000 kronor i lön och 1 000 kronor i arvode.

Anm. 1. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må regementschefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Anm. 2. Vid inträffande avgång i beställning inom hovslagarpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 3. De i staten uppförda regementsofficerarna skola vara underkastade transport till andra beställningar i innehavande grad inom armén. Kapten eller löjtnant, som förordnas vid Karlsborgs artilleriregemente, frånträder innehavande lön på stat vid vederbörligt truppförband samt åtnjuter under tiden för förordnandet i denna stat upptaget arvode. I den på respektive truppförbands stat uppförda beställning, som på grund härav icke kommer att uppehållas av ordinarie innehavare, må vederbörande truppförbandschef förordna den närmast i tur till kaptens-(löjtnants-)befordran stående kompetente löjtnanten (underlöjtnanten) och i succession efter sålunda förordnad löjtnant (underlöjtnant) den närmast i tur stående kompetente underlöjtnanten (surnumeräre under-

löjtnanten eller fänriken). Sålunda förordnad beställningshavare äger att, mot avstående av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner, under tiden för förordnandet åtnjuta den lön och de övriga förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med den beställning, han förordnats uppehålla, dock med avdrag å lönen av belopp, motsvarande pensionsavgifter å denna beställning, eller, där den förordnade har att erlægga pensionsavgifter å av honom på stat innehavd beställning, skillnaden mellan pensionsavgifterna å de båda beställningarna.

- Anm. 4.* Befattningarna såsom expeditiönsunderofficer, vapenunderofficer och biträde åt regementsintendenten skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Anm. 5.* Arvodet för upprätthållande av veterinärvården må icke utgå, därest för veterinärvårdens uppehållande förordnas veterinär på övergångsstat.

Stat
för Vapendepartementets fabriker och tyganstalter.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Ordinarie personal.					
Fältygmästare	1	O. 5	Tyg- eller fabrikksskrivare	8	C. 3
Styresmän	3	O. 4	Tyghantverkare	40	C. 3
Tygmästare av första klassen	1	O. 4	Fortmaskinister	7	C. 3
D:o av andra klassen	2	O. 3	Pensionerad personal.		
Tyg- eller fabriksingenjörer	5	C. 12	Officer, ledare för artilleridepar- tementets tekniska revision, ar- vode	1	—
Tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen	11	C. 7	Tygunderofficerare, arvoden	2	—
Departementsskrivare	2	C. 6	Expeditionsunderofficerare, ar- voden	12	—
Besiktningrustmästare eller tyg- verkmästare	17	C. 6	Kontroll- och besiktningssunder- officerare, arvoden	2	—
Verkmästare av första klassen	6	C. 6			
Tygförvaltare av andra klassen	7	C. 5			
Verkmästare av andra klassen	2	C. 4			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 588 654:—
 Arvoden å 2 040 kronor till fältygmästaren och å 2 400 kronor till en var av
 3 styresmän vid artilleriets fabriker . . . . . » 9 240:—

Summa förslagsanslag kronor 597 894:—

- Ann. 1.* Innehavare av i staten uppförda ordinarie beställningar skola vara underkastade trans-
port till andra beställningar i innehavande grader eller tjänsteklasser inom armén.
- Ann. 2.* Befattningarna såsom ledare för artilleridepartementets tekniska revision, tygunderofficer,
expeditionsunderofficer samt kontroll- och besiktningssunderofficer skola, därest Kungl.
Maj:tt icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på över-
gångsstat.

Bil. nr 33.

Stat

för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överstar	3	O. 6	Departementsskrivare	1	C. 6
Överstelöjtnanter	4	O. 5	Tygverkmästare	8	C. 6
Majorer	8	O. 4	Vapenhantverkare	4	C. 3
Kaptener	44	O. 3	Tyghantverkare	20	C. 3
Löjtnanter	52	O. 2	Förrådsvaktmästare	4	C. 1
Underlöjtnanter och fänrikar	22	O. 1	Maskinister	4	C. 3
			Eldare av första klassen	6	C. 1
Underofficerare.					
Fanjunkare	31	Uo. 3	Civil personal.		
Sergeanter	60	Uo. 2	Expeditionsvakt vid fortifikations- stabens huvudstation	1	Avd. B. 5
Musikunderofficerare.					
Musikfanjunkare	1	Uo. 3	Pensionerad personal.		
Musiksergeant	1	Uo. 2	Bibliotekarie, arvode	1	—
Civilmilitär personal m. fl.					
Radioingenjör	1	C. 12	Expeditionsofficer, arvode	1	—
Regementsläkare	1 ¹⁾	C. 11	Förvaltningsofficer, arvode	1	—
Bataljonsläkare	2	C. 9	Expeditionsunderofficerare, ar- voden	7	—
Bataljonsveterinärer	3	C. 8	Förvaltningsunderofficerare, ar- voden	2	—
Fortifikationskassörer	8	C. 7	Underofficerare, biträden åt rege- mentsintendenterna, arvoden	4	—
			Tillsyningsmän, arvoden	2	—

Löner till ovanstående ordinarie militära och civilmilitära beställningshavare m. fl., förslagsvis	kronor	1 414 318:—
Lön till ovanstående ordinarie expeditionsvakt, förslagsvis	"	2 988:—
Arvoden till 5 stabsofficerare av kaptens eller löjtnants grad å 600 kr.	"	3 000:—
Summa förslagsanslag kronor		1 420 306:—

¹⁾ Ersättes vid inträffande avgång med bataljonsläkare.

Anm. 1. Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) eller fänrik(-ar) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder eller genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, till artilleri- och ingenjörhögskolan såsom elev beordrad underlöjtnant (surnumerär underlöjtnant), vilken uppnått för befordran till löjtnant fastställd tjänsteålder, under elevtiden vid skolan (vederbörliga uppehåll däri inräknade) ävensom efter avlagd godkänd examen från högskolan och intill dess han befordras till löjtnant på stat eller erhåller förordnande å sådan beställning, från de genom vakansen besparade medel — mot avstående i förekommande fall av de med hans innehavande beställning på stat förenade avlöningsförmåner — uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 2:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgifterna å löjtnants respektive underlöjtnants beställning, eller, där vederbörande icke har att er-

lägga pensionsavgifter, dylika avgifter för löjtnantsbeställning. I succession efter nu nämnd beställningshavare ävensom i övrigt där vakans i löjtnantsbeställning av ovan angiven anledning icke kan besättas eller förordnande å sådan beställning icke meddelas, må surnumerär underlöjtnant (fänrik) av de genom vakansen besparade medel tilldelas den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants- (fänriks-) beställning.

Anm. 2. Befattningarna såsom bibliotekarie, expeditionsofficer, förvaltningsofficer, expeditionsunderofficer, förvaltningsunderofficer, biträde åt regementsintendenten och tillsyningsman skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 34.

Stat
för Svea ingenjörkår.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Manskap.					
Furirer av första klassen	7	Maf. 5	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Furirer av andra klassen	13	Maf. 4	Hantverksfurir av första klassen	1	Maf. 5
Korpraler	17	Maf. 3	Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Vicekorpraler	17	Maf. 2	Hantverkskorpraler	3	Maf. 3
Volontärer	94	Maf. 1	Hantverksvicekorpraler	3	Maf. 2
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Hantverkssoldater	8	Maf. 1
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3			
Sjukvårdsvicekorpral	1	Maf. 2	Musikmanskap.		
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Musikfurir av första klassen . . .	1	Maf. 5
Hovslagarkorpral	1	Maf. 3	Musikfurir av andra klassen . . .	1	Maf. 4
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2	Musikkorpral	1	Maf. 3
Hovslagarsoldater	2	Maf. 1	Musikvicekorpral	1	Maf. 2
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3	Musikvolontärer	2	Maf. 1
Vapenhantverkarsvicekorpral . . .	1	Maf. 2			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 148 824:—

Summa förslagsanslag kronor 148 824:—

Anm. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kärchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Stat
för Göta ingenjörkår.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Manskap.					
Furirer av första klassen	6	Maf. 5	Hovslagarkorpral	1	Maf. 3
Furirer av andra klassen	12	Maf. 4	Hovslagarsoldat	1	Maf. 1
Korpraler	15	Maf. 3	Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3
Vicekorpraler	15	Maf. 2	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 2
Volontärer	83	Maf. 1	Hantverksfurir av första klassen	1	Maf. 5
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Hantverksfurirer av andra klassen	2	Maf. 4
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Hantverkskorpraler	3	Maf. 3
Sjukvårdsvicekorpral	1	Maf. 2	Hantverksvicekorpraler	3	Maf. 2
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Hantverkssoldater	8	Maf. 1

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 128 040: —

Summa förslagsanslag kronor 128 040: —

Ann. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kårchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Stat
för Fälttelegrafkåren.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Manskap.					
Furirer av första klassen	6	Maf. 5	Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2
Furirer av andra klassen	13	Maf. 4	Hovslagarsoldat	1	Maf. 1
Korpraler	18	Maf. 3	Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3
Vicekorpraler	17	Maf. 2	Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2
Volontärer	95	Maf. 1	Vapenhantverkarsoldat	1	Maf. 1
Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	Maf. 4	Hantverksfurir av första klassen .	1	Maf. 5
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Hantverksfurirer av andra klassen	3	Maf. 4
Sjukvårdsvicekorpral	1	Maf. 2	Hantverkskorpraler	6	Maf. 3
Sjukvårdssoldater	2	Maf. 1	Hantverksvicekorpraler	5	Maf. 2
Hovslagarkorpral	1	Maf. 3	Hantverkssoldater	12	Maf. 1

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 151 056: —

Summa förslagsanslag kronor 151 056: —

Anm. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kårchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlönande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Bil. nr 38.

Stat

för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.			Civilmilitär personal m. fl.		
Inspektör för trängen	1	O. 7	Regementsläkare	4	C. 11
Överstelöjtnanter	2	O. 5	Bataljonsläkare	4	C. 9
Majorer	3	O. 4	Bataljonsveterinärer	4	C. 8
Kaptener	20	O. 3	Hantverkare	16	C. 3
Löjtnanter	30	O. 2	Förrådsvaktmästare	4	C. 1
Underlöjtnanter och fänrikar	11	O. 1	Maskinister	4	C. 3
			Eldare av första klassen	4	C. 1
Underofficerare.			Pensionerad personal.		
Fanjunkare	19	Uo. 3	Expeditionsunderofficer, arvode	1	—
Sergeanter	39	Uo. 2	Vapenunderofficerare, arvoden	4	—
Musikunderofficerare.			Underofficerare, biträden åt rege- mentsintendenterna, arvoden	4	—
Musikfanjunkare	1	Uo. 3	Underofficerare, furageuppbörds- män m. m., arvoden	4	—
Musiksergeant	1	Uo. 2			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 756 472:—

Summa förslagsanslag kronor 756 472:—

- Ann. 1.* Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas eller förordnande i sådan beställning enligt de i vissa stater lämnade medgivanden icke meddelas, till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke uppnått för sådan befordran fastställd tjänsteålder, må, intill dess sådan vakans kan fyllas eller förordnande, varom nyss nämnts, kan meddelas, surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära den lön och i övrigt åtnjuta de förmåner, som enligt stat och gällande avlöningsbestämmelser äro förenade med beställning i 1:a lönegraden å löneplan för officerare i vederbörligt avlöningsreglemente, dock med skyldighet att å lönen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande pensionsavgifter å underlöjtnants-(fänriks-)beställning.
- Ann. 2.* Befattningarna såsom expeditionsunderofficer, vapenunderofficer, biträde åt regementsintendenten och furageuppbördsman skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Stat
för Svea, Göta och Norrlands trängkärer.

Manskap.	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Furirer av första klassen	5	Maf. 5	Volontärer	17	Maf. 1
Furirer av andra klassen	9	Maf. 4	Hovslagarkorpral	1	Maf. 3
Korpraler	11	Maf. 3	Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2
Vicekorpraler	11	Maf. 2	Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, i medeltal för samtliga kärer, förslagsvis . . . . . kronor 54 552: —

Summa förslagsanslag kronor 54 552: —

Ann. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kärkefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskapsbeställningar vidtaga erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Bil. nr 40.

Stat
för Skånska trängkåren.

Manskap.	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Musikmanskap.	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Furirer av första klassen	5	Maf. 5	Musikfurir av första klassen . .	1	Maf. 5
Furirer av andra klassen	9	Maf. 4	Musikfurir av andra klassen . .	1	Maf. 4
Korpraler	11	Maf. 3	Musikkorpral	1	Maf. 3
Vicekorpraler	11	Maf. 2	Musikvicekorpral	1	Maf. 2
Volontärer	17	Maf. 1	Musikvolontärer	2	Maf. 1
Hovslagarkorpral	1	Maf. 3			
Hovslagarvicekorpral	1	Maf. 2			
Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis . . . . . kronor 60 624:—

Summa förslagsanslag kronor 60 624:—

Anm. I den mån så betingas av gällande anställningskontrakt, må kårchefen inom ramen för det i staten upptagna sammanlagda antalet manskaps- och musikmanskapsbeställningar vidtagna erforderliga jämkningar i avseende å antalet beställningar i de särskilda manskapsgraderna. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans volontärnummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Stat
för Intendenturkåren.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerare.					
Överstar	2	O. 6			
Överstelöjtnanter	5	O. 5			
Majorer	8	O. 4			
Kaptener	63	O. 3			
Löjtnanter	8	O. 2			
Underofficerare.					
Förvaltare	53	Uo. 4			
Fanjunkare	5	Uo. 3			
Sergeanter	10	Uo. 2			
Manskap.					
Furirer av första klassen	11	Maf. 5			
Furirer av andra klassen	11	Maf. 4			
			Civilmilitär personal.		
			Departementsskrivare	2	C. 6
			Civil personal.		
			Expeditionsvakt vid intendentur- staben	1	Avd. B. 5
			Pensionerad personal.		
			Expeditionsofficerare, arvoden	3	—
			Expeditionsunderofficerare, arvo- den	6	—

Löner till ovanstående ordinarie militära och civilmilitära beställningshavare, förslagsvis	kronor	963 607:—
Lön till ovanstående ordinarie expeditionsvakt, förslagsvis	,	2 988:—
Tjänstgöringstraktamenten till sådana intendents- eller förvaltaraspiranter, som avlagt intendents- eller förvaltarexamen, under tjänstgöring utom eget truppförbands förläggningssort, förslagsvis	,	22 100:—
Dagarvoden till officerare och underofficerare, vilka, utan att uppbara lön å intendenturkårens stat eller vara berättigade till tjänstgöringstraktamente, förordnas att uppehålla befattning vid nämnda kår, förslagsvis	,	11 000:—
Summa förslagsanslag kronor		999 695:—

Anm. Befattningarna såsom expeditionsofficer och expeditionsofficer skola, därest Kungl. Maj:ts icke annorlunda bestämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.

Bil. nr 42.

Stat
för garnisonssjukhuset i Stockholm.

	An- tal.	Löneplan och löno- vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.	Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.				
Överläkare, regementsläkare	2	C. 11	—	—
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, för- slagsvis	—	—	—	19 080
Arvode till den överläkare, som förordnas såsom chef- läkare	—	—	—	1 170
B. Icke-ordinarie befattningshavare.				
1. Personal med arvoden.				
Överläkare vid avdelningen för hud- och könssjukdomar, tillika föreståndare för polikliniken för nämnda sjuk- domar	1	—	—	4 650
Läkare vid polikliniken för öron-, näs- och halsjukdomar	1	—	—	3 480
Läkare vid ögonpolikliniken	1	—	—	2 340
Läkare vid röntgen- och ljusavdelningen	1	—	—	3 480
Föreståndare för tandpolikliniken	1	—	—	2 910
Underläkare, förutom fri bostad med möbler och säng- servis, bränsle och lyse samt kost	2	—	3 480	6 960
Underläkare, d:o, d:o	1	—	—	3 270
Apotekare	2	C. 8	—	—
Arvoden till ovanstående två apotekare, förslagsvis	—	—	—	13 632
Arvode till den apotekare, som förordnas såsom apoteks- föreståndare	—	—	—	2 040
Obducent	1	—	—	1 170
Sjukgymnast	1	—	—	1 050
Sjukhusintendent	1	—	—	—
Förrådsförvaltare, tillika biträde åt intendenten	1	—	—	1) 2 440
Sjukhuspredikant	1	—	—	600
Juridiskt biträde	1	—	—	360
Sjukhusväbel, förutom fri bostad med bränsle och lyse	1	—	—	1 740
Portvakt, förutom fri bostad med bränsle och lyse	1	—	—	1 410
2. Extra ordinarie tjänstemän med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.				
Maskinist	1	—	—	—
Eldare av första klassen	1	—	—	—
Automobilförare	1	—	—	—
Eldare av andra klassen	1	—	—	—
Gårdsvaktmästare, tillika snickare	1	—	—	—
Gårdsvaktmästare, tillika trädgårdsmästare	1	—	—	—
Löner till ovanstående extra ordinarie tjänstemän, för- slagsvis	—	—	—	17 208
3. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.				
Husmoder	1	—	—	—
Översköterskor	8	—	—	—
Transport	—	—	—	88 990

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.	Summa kronor.
Transport	—	—	—	88 990
Undersköterskor	8	—	—	—
Köksförestånderska	1	—	—	—
Kokerskor	3	—	—	—
Tvättförestånderska	1	—	—	—
Löner till ovanstående kvinnlig sjukvårds- och ekonomi- personal, förslagsvis	—	—	—	22 020
C. Särskilda anslagsposter.				
Till chefläkarens förfogande för anställande av följande betjäningpersonal, nämligen:				
8 kvinnliga sjukhusbiträden, 1 apoteksbiträde, 6 köks- biträden, 2 städerskor, 5 tvättbiträden, 1 sömmerska, 1 baderska och 1 köksvaktmästare, högst				
Till arvode åt extra personal jämlikt § 25 reglementet för sjukhuset	—	—	—	24 148
Till vikariatsersättning under sjukdom	—	—	—	3 500
För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal Sjukvård och underhåll åt sjuk personal	—	—	—	640
	—	—	—	7 860
	—	—	—	530
Summa förslagsanslag kronor				147 688

¹⁾ Därav 700 kronor i ersättning för bostad med bränsle och lyse.

- Anm. 1.* Befattningen såsom sjukhusintendent skall, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda be-
stämmer, tillsvidare upprätthållas av personal på övergångsstat.
- Anm. 2.* Löner till undersköterskor utgå endast, för såvitt dessa platser icke beklädas av sjuk-
sköterskeelever från Röda korset.
- Anm. 3.* Därest fri bostad tillhandahålles apoteksföreståndaren, skall han därför erlagga ersätt-
ning enligt de i 19 § i avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt
civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet stadgade
grunder.
- Anm. 4.* Om samtliga underläkarbefattningar ej äro besatta, må av därigenom uppkommande
besparing förhöjt arvode av Kungl. Maj:t tilldelas tjänstgörande underläkare.
- Anm. 5.* Därest fri bostad med bränsle och lyse beredes förrådsförvaltaren, skall, så länge denna
förmån kvarstår, ersättning för bostad med bränsle och lyse ej till honom utgå.
- Anm. 6.* Under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» upptagen betjäningpersonal åtnjuter
naturaförmåner enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.
- Anm. 7.* Vid ombyte i befattningen såsom sjukhusväbel skall frågan om med befattningen
förenade löneförmåner underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 8.* Vid sjukhuset anställd oavlönad assistentläkare åtnjuter enahanda naturaförmåner,
som enligt staten tillkommer underläkare.

Bil. nr 43.

Stat
för garnisonsjukhuset & Karlsborg.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.		Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.					
Regementsläkare för Karlsborgs garnison och garnisonsjukhus	1	C. 11	—	—	—
Bataljonsläkare " " " " "	1	C. 9	—	—	—
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslags- vis	—	—	—	—	15 804
B. Icke-ordinarie befattningshavare.					
1. Personal med arvode.					
Sjukhusväbel, förutom fri bostad med bränsle och lyse . . .	1	—	—	—	1 740
2. Extra ordinarie tjänsteman med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.					
Eldare och gårdskar ¹⁾	1	—	—	—	—
Lön till förestående extra ordinarie tjänsteman, förslagsvis .	—	—	—	—	2 292
3. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan.					
Översköterskor	2	—	—	—	—
Kokerska (föreståndarinna för köket)	1	—	—	—	—
Löner till ovanstående kvinnlig sjukvårds- och ekonomiper- sonal, förslagsvis	—	—	—	—	3 540
C. Särskilda anslagsposter.					
Till cheffäkarens förfogande för anställande av 1 köksbiträde, högst	—	—	—	—	546
För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal samt till vikariatsersättning under sjukdom	—	—	—	—	360
Summa förslagsanslag kronor	—	—	—	—	24 282

¹⁾ Avsedd även för renhållning, vedhuggning och vedbärning.

Ann. 1. Under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» upptagen personal åtnjuter naturaförmåner enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.

Ann. 2. Vid ombyte i befattningen såsom sjukhusväbel skall frågan om med befattningen förenade löneförmåner underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat
för garnisonssjukhuset i Boden.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.	Summa kronor.
A. Ordinarie beställningshavare.				
Maskinist	1	C. 3	—	—
Eldare av första klassen	1	C. 1	—	—
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	—	—	—	7 650
B. Icke-ordinarie befattningshavare.				
1. Personal med arvoden.				
Sjukhusintendent, förutom fri bostad med bränsle och lyse	1	—	—	3 180
Förrådsförvaltare, tillika biträde åt intendenten	1	—	—	¹⁾ 2 440
Sjukhusväbel	1	—	—	¹⁾ 2 440
2. Extra ordinarie tjänstemän med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.				
Trädgårdsmästare	1	—	—	—
Automobilförare	1	—	—	—
Eldare av andra klassen	1	—	—	—
Portvakt, tillika gårdskarl	1	—	—	—
Löner till ovanstående extra ordinarie tjänstemän, förslagsvis	—	—	—	11 328
3. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.				
Husmoder	1	—	—	—
Översköterskor (därav 1 operationssköterska och 1 röntgen- sköterska)	2	—	—	—
Översköterskor (därav 8 avdelningssköterskor, 1 poliklinik- sköterska och 1 barnmorska)	10	—	—	—
Undersköterskor (därav 1 biträdande barnmorska)	12	—	—	—
Köksförestånderska (tillika överkokerska)	1	—	—	—
Kokerska	1	—	—	—
Tvättförestånderska	1	—	—	—
Löner till ovanstående kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal, förslagsvis	—	—	—	28 380
C. Särskilda anslagsposter.				
Till chefläkarens förfogande för anställande av följande betjäningsspersonal, nämligen: 14 kvinnliga sjukhusbiträ- den, 3 köksbiträden, 2 baderskor, 2 städerskor, 6 tvättbi- träden och 1 sömmerska, högst	—	—	—	22 421
Till arvoden åt extra personal	—	—	—	6 500
Till vikariatsersättning under sjukdom	—	—	—	600
För beredande av tjänstledighet åt sjukhusets personal	—	—	—	6 400
Sjukvård och underhåll åt sjuk personal	—	—	—	500
Summa förslagsanslag kronor	—	—	—	91 839

¹⁾ Därav 700 kronor i ersättning för bostad med bränsle och lyse.

- Anm. 1.* Till sjukhusintendent, förrådsförvaltare och sjukhusväbel utgår, utöver arvode, kallortstillägg enligt de i 12 § i avlösningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet stadgade grunder.
- Anm. 2.* Det ankommer på maskinisten eller endera av eldarna att enligt militärbefälhavarens bestämmande tjänstgöra såsom biträdande automobilförare.
- Anm. 3.* Trädgårdsmästaren är skyldig att jämväl i mån av behov tillhandagå truppförbanden och övriga militära anstalter i Boden med råd och upplysningar i trädgårdsärenden.
- Anm. 4.* Under rubriken »C. Särskilda anslagsposter» upptagen betjäningpersonal åtnjuter kallortstillägg enligt de i 12 § i avlösningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet stadgade grunder ävensom naturaförmåner enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.
- Anm. 5.* Vid ombyte i befattningarna såsom sjukhusintendent och sjukhusväbel skall frågan om med befattningarna förenade löneförmåner underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat
för arméns sjuksköterskekår.

	Antal.	Summa kronor.
Sjuksköterskor med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan	41	—
Löner till ovanstående sjuksköterskor, förslagsvis	—	52 890
För anställande av extra sjuksköterskor	—	10 500
Ersättning till sjuksköterskeelever för bostad med bränsle och lyse	—	5 400
Summa förslagsanslag kronor	—	68 790

Ann. 1. Det i staten uppförda beloppet för anställande av extra sjuksköterskor disponeras av arméförvaltningens sjukvårdsdepartement i och för anställande av extra sjuksköterskor dels såsom vikarier för i staten upptagna sjuksköterskor under semester och sjukdom, dels ock för att stå till förfogande vid tillfällen, då sjukligheten kräver ökad sjukvårdspersonal, eller vid större förläggning av trupp till ett annat truppförbands etablissemang m. m.

Ann. 2. Det i staten uppförda beloppet för »ersättning till sjuksköterskeelever för bostad med bränsle och lyse» disponeras av arméförvaltningens sjukvårdsdepartement för beredande av dylik ersättning med i ett för allt 30 kronor för månad till elev, åt vilken bostad icke kan beredas i vederbörligt sjukhus eller eljest i kronans byggnad.

Bil. nr 46.

Stat
för polispersonalen i Boden och Å Karlsborg.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Summa kronor.	
A. Ordinarie beställningshavare.				
I Boden.				
Poliskommissarie	1	C. 6	—	—
Överkonstaplar	5	C. 3	—	—
Konstaplar	18	C. 2	—	—
Å Karlsborg.				
Överkonstapel	1	C. 3	—	—
Konstaplar	2	C. 2	—	—
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	—	—	109 044	—
B. Extra ordinarie tjänstemän med lön enligt av Kungl. Maj:ts fastställd löneplan.				
Extra konstaplar i Boden	6	—	—	—
Löner till ovanstående extra ordinarie tjänstemän, förslagsvis	—	—	20 916	—
Till polispersonalens i Boden resor och till dess tillfälliga förstärk- ning, högst	—	—	600	—
Summa förslagsanslag kronor			130 560	—

Anm. Vid inträffande avgång i konstapelbeställning å Karlsborg skall en dylik beställning indragas.

	1.			2.			3.			4.		5.		6.		7.		8. Summa kronor.	
	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.									B. Löner enligt vederbörliga av Kungl. Maj:tt fastställda löneplaner eller arvoden m. fl. ersättningar till vissa civila icke-ordinarie befattningshavare.									
	köksföreståndare.	furage- upp- börds- män.	övrige personal.	maski- nister.	eldare.	kokerskor.	övrige personal.	löne- grad.	anta- l.	löne- grad.	anta- l.	löne- grad.	anta- l.	löne- grad eller arvo- desbelopp.					
Tillsyningsman vid Senoren . Norra skånska infanterirege- mentet	348	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	30	
Södra skånska infanterirege- mentet	348	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kronobergs regemente	282	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tillsyningsman vid Kronobergs- hed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	234	
Hallands regemente	348	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å öv- ningsfältet vid Halmstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tillsyningsman för Skedala hed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	50	
Skånska kavalleriregementet	282	348	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	60	
Tillsyningsmän för vissa bygg- nader å Ljungbyhed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	648	648	
Vendes artilleriregemente	282	282	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
För uppbörden och redovis- ningen vid Råbelöv	282	282	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vaktare vid Råbelövs kruthus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tillsyningsman för skogen å Rinkaby skjutfält	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468	468	
Tillsyningsman vid Rinkaby skjutfält och byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300	
Vaktare vid etablissemang å s. k. Blekedammen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	582	582	
Skånska trängkåren	210	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	348	
Västra arméfördelningen.																			
Till juridiskt biträde vid armé- fördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	348	
Vissa arvoden att utbetalas från arméfördelningens stab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	96	
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å öv- ningsfältet vid Skövde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300	
Tillsyningsman över kronans byggnader vid Karlstens fäst- ning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468	468	
Tillsyningsman över kronans byggnader å skansen Kronan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	120	
Garnisonssjukhuset i Skövde, en sjukhusväbel, tillika för- valtare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 240	2 240	
Skaraborgs regemente	348	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tillsyningsman över byggnader å Axvall	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	348	

¹⁾ Därav 500 kr. i ersättning för bostad, bränsle och lyse.

	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8. Summa kronor.	
	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.							B. Löner enligt vederbörliga av Kungl. Maj:tt fastställda löneplaner eller arvoden m. fl. ersättningar till vissa civila icke-ordinarie befattningshavare.								
	köks- före- stän- dare.	funage- upp- börds- män.	övrig personal.		maski- nister.	eldare.	kokerskor.	övrig personal.	antal.	löne- grad.	antal.	löne- grad.	antal.	lönegrad eller arvo- desbelopp.		
Älvsborgs regemente	348	144	—	—	—	—	—	1	Eo 5	1	K 2	—	—	—	492	
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Borås	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	150	
Bohusläns regemente	348	144	—	—	—	—	—	1	Eo 5	1	K 2	—	—	—	492	
Tillsyningsman över byggnader å Backamo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	—	234	
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Uddevalla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	150	
Värmlands regemente	348	144	—	—	—	—	—	1	Eo 5	1	K 2	—	—	—	492	
Tillsyningsman för Trossnäs f. d. mötesplats	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	250	
Livregementets husarer	282	348	—	—	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	—	630	
Göta artilleriregemente	282	282	—	—	—	—	—	1	Eo 5	1	K 2	—	—	—	564	
Vaktare vid Tänga hed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	—	348	
Tillsyningsman vid Remmene skjutfält	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	—	348	
Karlsborgs artilleriregemente	282	210	—	—	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	—	492	
Göta trängkår	210	210	—	—	—	—	—	—	—	1	K 3	—	—	—	420	
Andra intendenturkompaniet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	—	—	
Intendenturförrådet å Karlsborg	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	
Organisten å Karlsborg	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogarna vid Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 8	—	
Vårdaren av tornuret å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	100	
Lykttändaren för Karlsborgs gatulyktor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	840	—	840	
Brandchefen å Karlsborg	—	—	720	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	720	
Förrådsvaktmästaren å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 7	—	
Vallmästaren å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 6	—	
Kronorättaren å Karlsborg	—	—	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	
För tillsyn av Karlsborgs ångspruta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	200	
För tillsyn av Karlsborgs motorspruta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	200	
Östra arméfördelningen samt östra brigaden.																
Till juridiskt biträde vid arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	—	348	
Vissa arvoden att utbetalas från arméfördelningens stab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	550	—	550	
Vice värd för generalstabens m. fl. myndigheters ämbetshus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 400	—	2 400	
Eldare vid d:o	—	—	—	—	—	—	—	1	1 500	—	—	—	—	—	1 500	
Domänofficer vid Järvafältet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 480	—	3 480	
Skogvaktare vid skogsförvaltningen å Järvafältet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 8	—	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
A. Arvodentillordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln. lantförsvaret, m. fl.			B. Löner enligt vederbörliga av Kungl. Majt fastställda löneplaner eller arvoden m. fl. ersättningar till vissa civila icke-ordinarie befattningshavare.				Summa kronor.	
köksföreståndare.	furage- upp- börds- män.	övrig personal.	maski- nister.	eldare.	kokerskor.	övrig personal.		
			antal. löne- grad.	antal. löne- grad.	antal. löne- grad.	antal. lönegrad eller arvo- desbelopp.		
Vaktmästare vid högvakten	—	—	—	—	—	1	Eo 2	—
Kyrkogårdsfogden å Järvafältet	—	210	—	—	—	—	—	210
Tillsyningsman vid skjutbanorna å Järvafältet	—	348	—	—	—	—	—	348
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å Vaxön	—	—	—	—	—	—	200	200
Svea livgarde	348	144	—	—	1	K 3	—	492
Göta livgarde	{ 348 282	{ 72 72	—	—	{ 1 1	{ K 3 K 2	—	774
Livregementets grenadjärer	348	144	—	1	Eo 5	1	K 2	492
Tillsyningsman för regementets skjutbana	—	—	—	—	—	—	100	100
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Örebro	—	—	—	—	—	—	50	50
Tillsyningsman å Utnäs löt	—	—	—	—	—	—	300	300
Livgrenadjärregementet	348	144	—	1	Eo 5	{ 1 1	{ K 3 K 2	492
Garnisonssjukhuseti Linköping: en sjukhusväbel, tillika förvaltare	—	—	—	—	—	—	2 240	2 240
en eldare, tillika gårdskarll	—	—	—	1	Eo 4	—	—	—
Skogvaktare för biträde vid skötseln av övningsfältet vid Linköping	—	—	—	—	—	—	400	400
Tillsyningsman för vissa lägeretablissemang å Malmen	—	—	—	—	—	—	480	480
Upplands regemente	348	144	—	1	Eo 5	1	K 2	492
Tillsyningsman för skogen å övningsfältet vid Uppsala	—	—	—	—	—	—	75	75
Arméns underofficersskola	210	210	—	—	—	1	K 2	420
Södermanlands regemente	348	144	—	1	Eo 5	1	K 2	492
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Strängnäs	—	—	—	—	—	—	300	300
Jönköpings-Kalmar regemente	348	144	—	1	Eo 5	{ 1 1	{ K 3 K 2	492
Skogvaktare för biträde vid tillsyn av övningsfältet vid Ränneslätt	—	—	—	—	—	—	150	150
Livregementet till häst	282	348	—	—	—	1	K 3	630
Svea artilleriregemente	282	282	—	1	Eo 5	1	K 3	564
Förrådsförvaltare vid Marma skjutfält	—	—	—	—	—	—	1 410	1 410
Vaktare vid Marma skjutfält	—	—	—	—	—	—	1 050	1 050
Skogvaktare för skötseln av skogen å Marma skjutfält	—	—	—	—	—	—	250	250
Smålands arméartilleriregemente	282	282	—	—	—	1	K 2	564

¹⁾ Därav 500 kr. i ersättning för bostad, bränsle och lyse samt möbler och sängsersiv.

	1.			2.			3.			4.		5.		6.		7.		8.	
	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.									B. Löner enligt vederbörliga av Kungl. Maj:ts fastställda löneplaner eller arvoden m. fl. ersättningar till vissa civila icke-ordinarie befattningshavare.									
	köksföreståndare.	furage- upp- börds- män.	övrig personal.	maski- nister.	eldare.	kokerskor.	övrig personal.	antal.	löne- grad.	antal.	löne- grad.	antal.	löne- grad.	antal.	lönegrad eller arvo- desbelopp	Summa kronor.			
Förvaltare vid Skillingaryds skjutfält														1 410	1 410				
Tillsyningsman vid Skillingaryd														174	174				
Svea ingenjörkår	210	210							1	Eo 5	1	K 3	1	594					
	144														1				
Göta ingenjörkår	30														420				
Fälttelegrafkåren	210	210										1	K 2		840				
Förrädsförvaltaren vid fälttelegrafkåren för resor till och från kårens förråd vid Nedre Frösunda	210	210										2	K 3						
Fortifikationskassören vid fälttelegrafkåren för d:o														150	150				
Svea trängkår													1	K 2	150	150			
Tillsyningsman å Sanna hed samt för kronans byggnader och materiel därstädes	210	210													420				
Tillsyningsman för kronans grustag å Sanna hed															300	300			
Generalstabens stalletablissemang i Stockholm: stallföreståndare														1	Eo 13				
fodermarsk														1	Eo 6				
hästskötare														9	Eo 2				
Infanteriskjutskolan	1 84												1	2) 490			574		
Ridskolan													1	K 2					
Norra arméfördelningen.																			
Till juridiskt biträde vid arméfördelningen															348	348			
Jämtlands fältjägerregemente	348	144							1	Eo 5	1	K 2			492				
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Östersund														100	100				
Dalregementet	348	144							1	Eo 5	1	K 2			492				
Tillsyningsman å Rommehed															870	870			
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Falun														250	250				
” ” vid Rommehed														250	250				
Hälsinge regemente	348	144							1	Eo 5	1	K 2			492				
Skogvaktare för biträde vid skötseln av skogen å övningsfältet vid Gävle														200	200				
Västernorrlands regemente	348	144							1	Eo 5	1	K 2	1	K 3		492			
Norrlands dragonregemente	282	348											1	K 2		630			

1) Att utbetalas med 12 kr. per månad under högst 7 månader.

2) ” ” ” 70 ” ” ” ” ” 7 ” ” .

	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, lantförsvaret, m. fl.			B. Löner enligt vederbörliga av Kungl. Maj:ts fastställda löneplaner eller arvoden m. fl. ersättningar till vissa civila icke-ordinarie befattningshavare.				Summa kronor.				
	1.	2.	3.	maskinister.		eldare.			kokerskor.		övrig personal.	
				antal.	lönegrad.	antal.	lönegrad.		antal.	lönegrad.	antal.	lönegrad eller arvodesbelopp.
Norrlands artilleriregemente	282	282	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	564
Vaktaren vid kruthuset i Östersund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	522	522
Norrlands trängkår	210	210	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	420
Övre Norrlands trupper.												
Till juridiskt biträde vid militärbefälet för övre Norrland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	348
Vissa arvoden att utbetalas från militärbefälets stab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 524	1 524
Norrbottnens regemente	348	144	—	—	—	1	Eo 5	2	K 2	—	—	492
Västerbottnens regemente	348	144	—	—	—	1	Eo 5	1	K 2	—	—	492
Tillsyningsman för kronans byggnader och materiel å Vännäs läger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	870	870
Skogvaktare för biträde vid skötsel av skogen å Vännäs f. d. mötesplats	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	215
Norrbottnens artillerikår	210	210	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	420
Bodens artilleriregemente	282	210	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	492
Bodens ingenjörkår	210	210	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	420
Tredje intendenturkompaniet	144	—	—	—	—	—	—	1	K 2	—	—	144
Besiktningssman vid intendenturförrådet i Boden (arvodet må, om så erfordras, helt eller delvis disponeras även å annan än ordinarie befattningshavare, vilken tages i anspråk för förekommande besiktningsgöromål)	—	—	2 100	—	—	—	—	—	—	—	—	2 100
Fyra fortväblar vid Bodens fästning å 1 980 kronor	—	—	7 920	—	—	—	—	—	—	—	—	7 920
Brandchefen vid Bodens fästning	—	—	468	—	—	—	—	—	—	—	—	468
Eldare och gårdskarlar vid kommandants- och fortifikationsbyggnaderna i Boden	—	—	—	—	—	1	Eo 2	—	—	—	—	—
Skogvaktare i Boden	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 8	—	—
Förrådspersonal vid fortifikationsförvaltningen i Boden:												
förrådevaktmästare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Eo 7	—	—
2 förrådshandräckningskarlar å 2 040 kronor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 590	7 590
1 skrivare och bokförare 2 460 kronor samt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 kontorsvakt 1 050 kronor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
För tillsyn av den för garnisonen gemensamma brandredskapen m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	420	420

Beräkning
av ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.
 för budgetåret 1929/1930.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga staber för:			
Generallitetet, staber m. m.			
Generalitetet	217 000	—	
Arméfördelningsstaberna, militärbefäl och inspektioner	270 521	—	
Generalstabskåren	486 166	—	
Artilleristaben	126 960	—	
Rullföringsbefälhavare med biträden	458 670	—	
Bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater	132 660	—	
		1 691 977	
Undervisningsverken.			
Krigsskolan	223 501	—	
Krigshögskolan	100 992	—	
Artilleri- och ingenjörhögskolan	102 487	—	
Ridskolan	60 596	—	
Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	142 088	—	
Artilleriets skjutskola	27 768	—	
Arméns underofficersskola	219 466	—	
		876 898	
Truppförbanden m. m.			
<i>Infanteriet.</i>			
Svea livgarde	549 996	—	
Göta "	400 623	—	
Livregementets grenadjärer	507 576	—	
Livgrenadjärregementet	507 576	—	
Jämtlands fältjägarregemente	487 453	—	
Norra skånska infanteriregementet	482 748	—	
Södra " "	434 706	—	
Upplands regemente	507 576	—	
Skaraborgs regemente	482 748	—	
Södermanlands "	495 161	—	
Kronobergs "	613 288	—	
Jönköpings-Kalmar regemente	470 333	—	
Dalregementet	464 364	—	
Hälsinge regemente	464 364	—	
Älvsborgs "	507 576	—	
Hallands "	452 719	—	
Bohusläns "	495 161	—	
Gotlands infanterikår	279 444	—	
Norrbottnens regemente	587 479	—	
Västerbottnens "	475 908	—	
Västernorrlands "	475 908	—	
Värmlands "	475 908	—	
		10 618 615	

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
<i>Kavalleriet.</i>			
Livregementet till häst	428 394	—	
Skånska kavalleriregementet	394 677	—	
Livregementets husarer	387 138	—	
Norrlands dragonregemente	481 992	—	
Överstelöjtnanter och majorer vid kavalleriregemen- tena	38 280	—	1 730 481
<i>Artilleriet.</i>			
Svea artilleriregemente	549 687	—	
Göta ”	559 417	—	
Vendes ”	506 997	—	
Norrlands ”	540 627	—	
Norrbottnens artillerikår	164 013	—	
Smålands arméartilleriregemente	592 193	—	
Gotlands artillerikår	216 294	—	
Bodens artilleriregemente	510 855	—	
Karlsborgs ”	372 003	—	
Vapendepartementets fabriker och tyganstalter	597 894	—	4 609 980
<i>Fortifikationen och ingenjörtrupperna.</i>			
Officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen	1 420 306	—	
Svea ingenjörkår	148 824	—	
Göta ”	128 040	—	
Bodens ”	105 360	—	
Fälttelegrafkåren	151 056	—	1 953 586
<i>Trängen.</i>			
Officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid trängen	756 472	—	
Svea trängkår	54 552	—	
Göta ”	54 552	—	
Norrlands trängkår	54 552	—	
Skånska trängkåren	60 624	—	980 752
<i>Intendenturen.</i>			
Intendenturkåren	—	—	999 695
<i>Garnisonssjukhusen m. m.</i>			
Garnisonssjukhuset i Stockholm	147 688	—	
” å Karlsborg	24 282	—	
” i Boden	91 839	—	
Arméns sjuksköterskekår	68 790	—	332 599
<i>Polispersonalen.</i>			
Polispersonalen i Boden och Karlsborg	—	—	130 560
B. Kallortstillägg, förslagsvis			23 925 143
C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritrupp- förband			56 000
D. Felräkningspenningar, förslagsvis			5 000
E. Arvoden å 50 öre pr dag åt sergeanter, kommenderade såsom biträden hos regementsintendenter, förslagsvis			16 000
F. Hyresbidrag åt visst underbefäl, förslagsvis			7 500
			44 000

	Summa kronor.
G. Anställningspenningar å 50 kronor åt förslagsvis 1 100 volontärer	55 000 —
H. Dagavlönning och dagavlöningsstillägg åt indelt manskap, förslagsvis	99 000 —
I. Kostnader för musikelever	14 000 —
J. Gottgörelse för tjänstehästar, förslagsvis	97 000 —
K. Stipendier å 2 000 kronor för underlättande av officersrekryteringen i Boden, förslagsvis	16 000 —
L. Ekiperingshjälp, förslagsvis	68 550 —
M. Vissa arvoden m. m., förslagsvis	551 539 —
N. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m., förslagsvis	50 000 —
Summa kronor	25 004 732 —
Avgår beräknad ersättning för tjänstebostäder . . . . . kronor 760 000:—	
Avgår för beräknade vakanser i manskapsgraden . . . . . » 178 200:—	
Avgår för beräknad ersättning från respektive landsting till vissa militära sjukhus . . . . . » 70 000:—	1 008 200 —
Återstå kronor	23 996 532 —

Stat
för Marinförvaltningen.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Artilleriavdelningen.					
Kemist	1	C. 12	Revisionskommisarie	1	B. 26
Expeditionsunderofficer (pensione- rad underofficer)	1	—	Kamrerare	1	B. 26
Torped- och minavdelningen.					
Expeditionsunderofficer (pensione- rad underofficer)	1	—	Sekreterare	1	B. 26
Nautiska avdelningen.					
Expeditionsunderofficer (pensione- rad underofficer)	1	—	Marinkassör	1	B. 21
Fortifikationsavdelningen.					
Chef	1	—	Notarie	1	B. 21
Intendenturavdelningen.					
Expeditionsunderofficer (pensione- rad underofficer)	1	—	Revisorer	2	B. 21
Civilavdelningen.					
Marinöverkommisarie	1	A. 1	Revisor och bokhållare	1	B. 21
Amiralitetsråd	1	B. 30	Förste expeditionsvakt	1	B. 7
			Expeditionsvakter	2	B. 5
			Kontorsbiträden	4	B. 4
			Advokatfiskal, som tillika för- rättar advokatfiskalsgöromålen vid Stockholms station	1	—
			Registrator (pensionerad officer)	1	—
			<i>Å övergångsstat.</i>		
			Artilleriavdelningen.		
			Andre kemist	1	C. 9
			Civilavdelningen.		
			Sekreterare	3	B. 24
			Aktuarie och registrator	1	B. 21
			Notarie, revisorer	3	B. 21
			Expeditionsvakter	2	B. 5

Lön till ovanstående kemist, förslagsvis	kronor	10 020:—
Löner till ovanstående övrig ordinarie personal, förslagsvis	»	109 760:—
Arvode till chefen för fortifikationsavdelningen	»	1 170:—
Arvoden till expeditionunderofficerare	»	—:—
Arvode till advokatfiskalen	»	4 000:—
Arvode till registratorn	»	—:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	»	75 000:—
Löner till å övergångsstat uppförd personal, förslagsvis	»	61 020:—

Summa förslagsanslag kronor 260 970:—

Anm. 1. För pensionerade underofficerare avsedda befattningar skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av personal å övergångsstat.

Anm. 2. Befattningen såsom registrator skall, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av tjänsteman å marinförvaltningens övergångsstat.

Stat
för flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår.

	Antal.	Löneplan och lönegrad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		Antal.	Löneplan och lönegrad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerskåren.			Sjömanskåren.		
Chef för marinen, arvode	1	—	Flaggkorpraler	117	Mm. 3
Övriga flaggmän	4	O. 8	Korpraler och högbåtsmän	1) 1 064	Mm. 2
Kommendörer	7	O. 6	Meniga	1 700	Mm. 1
Kommendörkapten av 1. gra- den	18	O. 5	Meniga under 5 månader	135	Mm. 1
Kommendörkapten av 2. gra- den	18	O. 4	Skeppsgossekåren.		
Kaptener	111	O. 3	Skeppsgossar i 3. årskursen	135	—
Löjtnanter	101	O. 2	Skeppsgossar i 2. årskursen	145	—
Underlöjtnanter och fänrikar	46	O. 1	Skeppsgossar i 1. årskursen	170	—
Underofficerskåren.					
Förrådsförvaltare	17	Uo. 4			
Flaggunderofficerare	171	Uo. 3			
Underofficerare av 2. graden	340	Uo. 2			
Underofficerare av 3. graden	223	Uo. 1			

Arvode till chefen för marinen	kronor	19 000: —
Löner till ovanstående beställningshavare, förslagsvis	»	7 466 002: —
Arvode till beställningshavare, som förordnas att samtidigt uppehålla befäl- havande amirals- och stationsbefälhavarämbetena i Karlskrona	»	3 480: —
Arvode till beställningshavare, som, utan att åtnjuta flaggmans lön, för- ordnas att uppehålla stationsbefälhavarämbetet i Stockholm	»	1 200: —
Arvode till varvschefen i Karlskrona	»	1 800: —
Arvode till varvschefen i Stockholm	»	900: —
Anställningspenning för förslagsvis 525 man	»	26 250: —
Lönstillägg åt korpraler, riktare, förslagsvis	»	25 000: —
Hysesbidrag åt manskap, förslagsvis	»	48 000: —
Inkvarteringsersättning till manskap, förslagsvis	»	22 500: —
Dagavlönning till 135 skeppsgossar å 0,35 kronor under 7 månader	»	10 017: —
Dagavlönning till 145 skeppsgossar å 0,25 kronor under 12 månader	»	13 234: —
Dagavlönning till 170 skeppsgossar å 0,15 kronor under 12 månader	»	9 307: —
Ordningsmannaarvoden åt skeppsgossar	»	730: —
Summa förslagsanslag kronor		7 647 420: —

1) Därav högst 150 högbåtsmän.

- Anm. 1.* I mån av avgång, på grund av befordran eller eljest, bland underofficerare av 3. graden skall antalet flaggkorpraler utökas med avgången motsvarande antal.
- Anm. 2.* För högbåtsmän avsedda beställningar skola hållas vakanta, i den mån övertalig personal (underofficerare av 3. graden, kockar och hovmästare, korpraler med underofficers av 3. graden löneförmåner samt poliser) tages i anspråk för bestridande av för högbåtsmän avsedda befattningar.
- Anm. 3.* Vid vakanser inom korpralsgraden, utöver i anm. 2 nämnda, må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal meniga.
- Anm. 4.* Under tiden 1 augusti—31 oktober må de menigas antal inom sjömanskåren ökas med högst 100, under förutsättning att motsvarande antal manskapsbeställningar under tiden 1 november—31 januari hålles vakant under lika lång tid, som de sålunda övertaliga varit anställda under augusti—oktober.
- Anm. 5.* Vid sådana vakanser inom sjömanskåren, som icke föranledas av bestämmelserna i anm. 4, må skeppsgossekåren ökas med ett vakanserna motsvarande antal nummer, dock högst 100.

Bil. nr 51.

Stat
för kustartilleriets officerskår, underofficerskår och manskap m. fl.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officerskåren.					
Inspektör för kustartilleriet . . .	1	O. 8	Manskap.		
Överstar	2	O. 6	Flaggkorpraler	19	Mm. 3
Överstelöjtnanter	4	O. 5	Korpraler	212	Mm. 2
Majorer	7	O. 4	Meniga	352	Mm. 1
Kaptener	32	O. 3	Musikpersonal.		
Löjtnanter	34	O. 2	Musikdirektörer	2	O. 2
Underlöjtnanter och fänrikar . . .	16	O. 1	Pensionerad personal.		
Underofficerskåren.					
Förrådsförvaltare	6	Uo. 4	Underofficerare	10	—
Flaggunderofficerare	30	Uo. 3			
Underofficerare av 2. graden . . .	60	Uo. 2			
Underofficerare av 3. graden . . .	40	Uo. 1			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	kronor 1 551 128:—
Anställningspenning för förslagsvis 175 man	” 8 750:—
Hysesbidrag åt manskap, förslagsvis	” 14 400:—
Arvoden till pensionerade underofficerare	” —:—
Summa förslagsanslag	kronor 1 574 278:—

- Anm. 1.* I mån av avgång, på grund av befordran eller eljest, bland underofficerare av 3. graden skall antalet flaggkorpraler utökas med avgången motsvarande antal.
- Anm. 2.* Vid vakanser inom korpralsgraden må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlönande av ett mot vakanserna svarande antal meniga.
- Anm. 3.* För pensionerade underofficerare avsedda befattningar skola, därest Kungl. Maj:tt icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av personal å övergångsstat.

Stat
för mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinläkarkåren, flottans ecklesiastik-
stat och flottans poliskår m. fl.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.		An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Mariningenjörkåren.			Poliskåren.		
Marinöverdirektör	1	—	(Arvoden enligt § 36 i officersavlönings-		
Marindirektörer av 1. graden . . .	2	C. 14	reglementet till:)		
Marindirektörer av 2. graden . . .	3	C. 13	Överkonstaplar, tillika tjänst-		
Mariningenjörer av 1. graden, 1.			görande såsom poliskommis-	2	C. 4
löneklassen	9	C. 12	sarier	2	C. 3
Mariningenjörer av 1. graden, 2.			Överkonstaplar	9	C. 2
löneklassen	5	C. 10	Konstaplar	3	—
Mariningenjörer av 2. graden . . .	6	C. 9	Extra konstaplar		
Extra mariningenjörer och marin-			<i>Å övergångsstat.</i>		
ingenjörer av 2. graden i flottans			Överkonstaplar	2	C. 3
reserv	5	—	Konstaplar	18	C. 2
Specialingenjörer av 1. graden . .	4	C. 13			
Specialingenjörer av 2. graden . .	8	C. 12	Musikpersonal.		
Specialingenjörer av 3. graden . .	4	C. 10	Musikdirektörer	2	O. 2
Mariningenjörsstipendiater . . .	3	—			
Marinintendenturkåren.			Civil personal.		
Marinöverintendent	1	O. 6	Expeditionsvakter vid Karlskrona		
Förste marinintendenter, 1. löne-			station	3	B. 5
klassen	2	O. 5	Expeditionsvakter vid Stockholms		
Förste marinintendenter, 2. löne-			station	2	B. 5
klassen	5	O. 4	Advokatfiskal vid Karlskrona sta-		
Marinintendenter av 1. graden . .	28	O. 3	tion	1	—
Marinintendenter av 2. graden . .	14	O. 2	<i>Å övergångsstat.</i>		
Marinunderintendenter	6	O. 1	Expeditionsvakt vid Karlskrona		
Marinläkarkåren.			station	1	B. 5
Marinöverläkare	1	C. 15	Expeditionsvakter vid Stockholms		
Förste marinläkare	3	C. 13	station	2	B. 5
Marinläkare av 1. graden	6	C. 10			
Marinläkare av 2. graden	16	—	Pensionerad personal.		
Marinläkarstipendiater	8	—	Underofficerare	29	—
Ecklesiastikstaten.					
Amiralitetspastorer	2	—			
Amiralitetspredikanter	2	—			
Klockare	2	—			
Kyrkvaktare	1	—			
<i>Å övergångsstat.</i>					
Amiralitetspredikant	1	—			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare vid mariningenjörkåren, marinintendenturkåren och marinläkarkåren, förslagsvis	kronor	824 000:—
Arvoden till ovanstående överkonstaplar och konstaplar, förslagsvis	”	124 154:—
Löner till ovanstående ordinarie expeditionsvakter, förslagsvis	”	22 608:—
Löner till ovanstående musikdirektörer, förslagsvis	”	8 604:—

Transport kronor 979 366:—

	Transport kronor	979 366:—
Arvode till marinöverdirektören	"	16 000:—
Arvoden enligt löneplan C, löneklass 14, till 3 extra mariningenjörer, och enligt samma löneplan, löneklass 15, till 2 frivilligt tjänstgörande mariningenjörer av 2. graden i flottans reserv, förslagsvis	"	27 942:—
Lönefyllnad till specialingenjör av 2 eller 3. graden, som förestår torpedverkstaden i Karlskrona	"	480:—
Lönefyllnad till specialingenjör av 3. graden, verkstadsingenjör vid flottans station i Karlskrona	"	480:—
Arvoden till 3 mariningjörstipendiater å 1,740 kronor	"	5 220:—
Dagarvoden till officerare, vilka, utan att vara berättigade till tjänstgörings- traktamente, förordnas att uppehålla befattning vid marinintendentur- kåren, förslagsvis	"	500:—
Arvoden till 2 marinläkare av 1. graden, sjukhusläkare, å 1,170 kronor	"	2 340:—
Arvode till 1 röntgenläkare vid flottans sjukhus i Karlskrona	"	2 300:—
Två arvoden å 1,170 kronor för verkställande av ögonundersökningar och ögonbehandling	"	2 340:—
Ersättning för verkställande av ögonundersökningar av sjöofficerare och sjö- kadetter	"	1 500:—
Arvoden å 2,700 kronor till 16 marinläkare av 2. graden	"	43 200:—
Arvodesförhöjning å 300 kronor till 16 marinläkare av 2. graden	"	4 800:—
Arvoden till 8 marinläkarstipendiater å 1,410 kronor	"	11 280:—
Dagarvoden å 12 kronor till marinläkare av 2. graden och marinläkar- stipendiater samt marinläkarstipendiater över stat under tjänstgöring i land, förslagsvis högst	"	20 000:—
Ekiperingshjälp vid första anställning till marinläkarstipendiat över stat, förslagsvis högst	"	5 000:—
Avlöning till 1 amiralitetspastor vid flottans station i Karlskrona	"	2 000:—
Avlöning till 1 amiralitetspastor vid flottans station i Stockholm	"	1 860:—
Avlöning till 2 amiralitetspredikanter vid flottans station i Karlskrona	"	2 400:—
Avlöning till 1 amiralitetspredikant vid flottans station i Stockholm	"	1 410:—
Avlöning till klockaren vid amiralitetsförsamlingen i Karlskrona	"	600:—
Avlöning till klockaren vid Skeppsholms församling	"	720:—
Arvode 150 kronor samt ersättning för mistad bostadsförmån 350 kronor till 1 kyrkvaktare vid amiralitetsförsamlingen i Karlskrona	"	500:—
Avlöning till extra konstaplar i Karlskrona enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan, förslagsvis	"	6 216:—
Avlöning till extra konstapel i Stockholm enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan, förslagsvis	"	3 486:—
Vikariatsersättning åt polispersonal, förslagsvis	"	2 000:—
Arvode till 1 advokatfiskal vid Karlskrona station	"	3 000:—
Arvoden till pensionerade underofficerare	"	—:—
Summa förslagsanslag kronor		1 146 940:—

Anm. 1. Skulle det i staten bestämda antalet marinläkare av 2. graden icke finnas fulltaligt, må de arvoden, som i följd därav sakna innehavare, till så stor del, som erfordras, användas till avlöning av ett vakanserna bland marinläkare av 2. graden motsvarande antal marinläkarstipendiater.

Anm. 2. Av arvodet till advokatfiskalen i Karlskrona anses 700 kronor utgöra tjänstgöringspenningar.

Anm. 3. För pensionerade underofficerare avsedda befattningar skola, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, tillsvidare bestridas av personal å övergångsstat.

Stat
för vid Marinstaben anställd personal.

	Antal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Officer, pensionerad eller eljest tillhörande reserven, anställd å sjökrigs- historiska avdelningen	1	—
Pensionerad personal:		
Officerare (därav en bibliotekarie och en expeditionsofficer)	2	—
Underofficer (expeditionsunderofficer)	1	—
Arkivarie å sjökrigshistoriska avdelningen	1	—
Expeditionsvakt	1	B. 5
Lön till expeditionsvakten, förslagsvis	kronor	2 988:—
Arvode till ovanstående officer å sjökrigshistoriska avdelningen	"	3 180:—
Arvoden till pensionerad personal	"	— :—
Arvode till ovanstående arkivarie	"	2 400:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	"	5 000:—
Arvoden m. m. till marinattachéer	"	36 000:—
		Summa förslagsanslag kronor 49 568:—

Anm. För pensionerad personal avsedda befattningar skola, därest Kungl. Maj:tt icke annor-
lunda bestämmer, tillvidare bestridas av personal å övergångsstat.

Stat
för vid flottans sjukhus i Karlskrona anställd personal.

	Antal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.
Maskinist	1	C. 3
Eldare av 1:a klass	1	C. 1
Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis	kronor	6 840:—
Avlöning till icke-ordinarie personal m. m., högst	"	39 160:—
		Summa förslagsanslag kronor 46 000:—

Stat
för sjörullföringsbefälhavare med biträden.

	An- tal.	Enhets- kostnad. Arvode. Kronor.	Summa kronor.
Sjörullföringsbefälhavare i Stockholm	1	3 600 —	3 600 —
Sjörullföringsbefälhavare i landsorten	2	3 180 —	6 360 —
Sjörullföringsbiträde i Stockholm	1	2 340 —	2 340 —
Sjörullföringsbiträden i landsorten	5	2 130 —	10 650 —
Summa kronor	—	—	22 950 —

Anm. Förestående arvoden äro avsedda att utgå under förutsättning, att respektive befattningar uppehållas av personal i reserven. Om och i vad mån arvodena må utgå, därest annan personal för ändamålet förordnas, beror av bestämmelser, som utfärdas av Kungl. Maj:t.

**Stat
för Sjökrigshögskolan.**

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Summa kronor.
Lärare.			
Lärare i allmänna kursen, arvoden för ett till 25 veckor beräknat läsår å 350 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet i veckan	—	—	12 250
Lärare i högre kurserna, arvoden för ett till 25 veckor beräknat läsår å 350 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet i veckan	—	—	12 950
samt å 125 kronor för varje veckotimmes handledning vid prak- tiska övningar i torped- och minlära	—	—	500
Arvoden å högst 116 kronor per månad enligt chefens för hög- skolan fördelning till repetitörer, som utöva repetitörstjänst med bibehållande av annan tjänstebefattning	—	—	1 392
Ersättning för föreläsningar i optik, mätteknik i samband med explosionsfenomen samt fysikalisk gaslära m. m.	—	—	750
Summa högst kronor	—	—	27 842
Betjäning.			
Expeditionsvakt	1	B. 5	—
Lön till ovanstående expeditivsvakt, förslagsvis kronor	—	—	—
Summa förslagsanslag kronor			27 842

Ann. Befattningen såsom expeditivsvakt uppehålls tillsvidare av personal & övergångsstat.

Stat
för Sjökrigsskolan.

	An- tal.	Löneplan och löne- grad enligt vederbör- ligt avlö- nings- reglemente.	Enhets- kostnad. Kronor.	Summa kronor.
Lärare.				
Lektor:				
Lön				2 600: —
Tjänstgöringspenningar				1 400: —
Arvoden för ett till 25 veckor beräknat läsår å 350 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet i veckan för lärare i elektroteknik och matematik med mekanik, å 250 kronor för lärare i franska språket, national-ekonomi, varukännedom, bokföring, handelsrätt och handelslära, å 75 kronor för lärare i organisationslära samt krigs- och sjölagar å sjöofficerslinjen ävensom i reglemente för marinen och krigslagar å kustartilleri-linjen och i reglemente för marinen å marininten-dentslinjen samt å 175 kronor för lärare i övriga militära ämnen vid skolan i land:	1	—	4 000	4 000
28 × 350				kronor 9 800: —
34 × 250				» 8 500: —
14 × 75				» 1 050: —
109 × 175				» 19 075: —
Lärare i gymnastik och vapenföring, tillika ledare av kadetternas idrottsövningar, arvode	—	—	—	38 425
				800
Befälspersonal.				
Kadettofficerare och kadettintendenter från flottan, arvoden	7	—	540	3 780
Kadettofficer från kustartilleriet, arvode	1	—	—	540
Kadettofficerare från flottan, arvoden å 45 kronor i 5 månader	2	—	—	450
Läkare, arvode	1	—	—	1 020
Betjäning.				
Expeditionsvakt	1	B. 5	—	—
Portvakt, arvode jämte fri bostad	1	—	—	870
			Summa högst kronor	49 885
Lön till ovanstående expeditionsvakt, förslagsvis			kronor	2 988: —
			Summa förslagsanslag kronor	52 873: —

Ann. 1. Den tillökning i lön och tjänstgöringspenningar, som i enlighet med därom utfärdade bestämmelser tillkommer lektor, utgår av avlösningsanslaget.

Ann. 2. Chefen för sjökrigsskolan äger att till extra undervisning och vikariatsarvoden disponera möjligen på grund av ändrad undervisningsplan uppstående besparingar i arvodesanslaget till lärarna.

Ann. 3. Då läraren i gymnastik icke samtidigt med tjänstgöringen vid skolan uppehåller egen beställning vid marinen, skall arvodet utgå allenast med 510 kronor för år.

Stat
för marinens underofficersskolor.

För bestridande av undervisning i språk m. fl. ämnen:
Ersättningar efter av Kungl. Maj:ts fastställda grunder och fördelning, förslags-
vis högst . . . . . kronor 15 500: —

Stat
för skeppsgosseskolorna.

	Antal.	En h e t s k o s t n a d		
		Lön. Arvode.	Tjänstgörings- penningar.	Summa kronor.
Skolan i Karlskrona.				
Rektor	1	4 000	2 000	6 000
Ordinarie ämneslärare	5	2 200	1 400	3 600
Extra ordinarie ämneslärare	¹⁾ 3	2 600	—	2 600
Skolan i Marstrand.				
Ordinarie ämneslärare	²⁾ 3	2 200	1 400	3 600
Extra ordinarie ämneslärare	¹⁾ 2	2 600	—	2 600
<i>Å övergångsstat.</i>				
Ordinarie ämneslärare i Karlskrona	1	2 200	1 400	3 600
Ordinarie ämneslärare i Marstrand	1	2 200	1 400	3 600

Löner och tjänstgöringspenningar till ovanstående ordinarie beställningshavare kronor 42 000: —
Arvoden till ovanstående extra-ordinarie ämneslärare . . . . . " 7 800: —
Arvode till en förste lärare vid skolan i Marstrand . . . . . " 600: —
Arvoden till 2 lärare i slöjd vid skolan i Karlskrona å 400 kronor . . . . . " 800: —
Arvoden till 2 lärare i slöjd vid skolan i Marstrand å 300 kronor . . . . . " 600: —
Arvoden till timlärare å 110 kronor för varje timmes undervisningsskyldighet
i veckan . . . . . " 3 400: —
Kostnader för inövande av hornblåsare och trumslagare vid skolan i Karlskrona . . . . . " 420: —
Arvode för inövande av hornblåsare och trumslagare vid skolan i Marstrand . . . . . " 294: —
Arvode till lärare för meddelande av undervisning åt de skeppsgossekapten i
Marstrand tillhörande skeppsgossar, vilka äro förlagda i Stockholm, å 50
kronor i månaden under 7 månader . . . . . " 350: —

Summa kronor 56 264: —

¹⁾ Så länge å övergångsstat kvarstår en ordinarie ämneslärare, hålles ett arvode vakant.

²⁾ Därav en tillika förste lärare.

- Anm. 1.* I den mån för arvoden till timlärare beräknat belopp icke behöver för ändamålet tagas i anspråk, må så stor del, som erfordras, användas för avlönande av erforderliga extra lärarkrafter för undervisningen i slöjd.
- Anm. 2.* Pensionsunderlaget för rektor skall utgöra 4,300 kronor. Därest befattningshavare varit tillförordnad rektor, skall sådant vid bestämmande av pensionens belopp räknas honom tillgodo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.
- Anm. 3.* För ordinarie ämneslärare kan lönen höjas efter 5 år med 400 kronor, efter 10 år med ytterligare 400 kronor och efter 15 år med än ytterligare 400 kronor.
- Anm. 4.* Extra ordinarie ämneslärare skola anställas i mån av behov efter beslut av Kungl. Maj:ts i varje fall.

Bil. nr 60.

Förteckning

Över i stat icke uppförda arvoden m. m.

	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, m. fl.	B. Arvoden till vissa icke-ordinarie befattningshavare m. fl. ersättningar.	Summa kronor.
Marinens centrala myndigheter m. fl.			
Portvakt hos marinförvaltningen	468	—	468
Portvakt i marininstaben (jämte fri bostad samt bränsle och lyse)	—	540	540
1 kontrollofficer i Bofors	1 200	—	1 200
Flottans station i Karlskrona.			
Underekipagemästare vid flottans station i Karlskrona	600	—	600
Verkstadsintendenten vid marinens centrala beklädnadsverkstad	1 200	—	1 200
1 uppborädsman vid sjömanskårens matinrättning	348	—	348
1 " " skeppsgossekårens "	282	—	282
1 " " sjöreservens "	210	—	210
1 " " flottans sjukhus "	—	144	144
1 eldare i stationsbefälhavarens kanslihus	—	1 570	1 570
1 " i sjömanskårens matinrättning	—	2 450	2 450
1 " i skeppsgossekårens "	—	2 450	2 450
1 tillsyningsman vid stationens häkte och arrester . . .	174	—	174
Uppborädsman vid skjutbanorna	900	—	900
Avdelningsföreståndare vid inskjutningsstationerna . .	468	—	468
Biträde vid radiotelegrafverkstaden	348	—	348
Uppborädsman vid fyrverkslaboratoriet	1 000	—	1 000
Flottans station i Stockholm.			
1 uppborädsman vid sjömanskårens matinrättning	348	—	348
1 " " sjöreservens "	204	—	204
Tillsyningsman vid kustflottans måldepå vid Vitsgarn . .	—	600	600
Tillsyningsman vid stationens häkte och arrester	174	—	174
Tillsyningsman vid flottans kruthus å Bergholmen	1 320	—	1 320
Skeppsgossekåren i Marstrand.			
1 läkare	—	2 340	2 340
Till vakthållning	—	5 846	5 846
1 uppborädsman vid matinrättningen	282	—	282
Vaxholms fästning och Vaxholms kustartilleriregemente.			
Till juridiskt biträde åt kommandanten	—	300	300
1 uppborädsman vid matinrättningen å Oscar-Fredriksborg	282	—	282
1 uppborädsman vid matinrättningen å Vaxholms kastell	210	—	210
1 " " " " " Siaröfortet	72	—	72
1 " " " " " Ångsholmsfortet	72	—	72
Transport	10 162	16 240	26 402

	A. Arvoden till ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag under fjärde huvudtiteln, sjöförsvaret, m. fl.	B. Arvoden till vissa icke-ordinarie befattningshavare m. fl. ersättningar.	Summa kronor.
Transport	10 162	16 240	26 402
Tillsyningspersonal för bevakning:			
1 tillsyningsman för Värmdö kruthus	200	—	200
1 " " " Sjåröfortet	870	—	870
1 " " " Ångsholmsfortet	870	—	870
Övrig tillsyningspersonal	—	1) 3 940	3 940
1 maskinist vid varmbadinrättningen	—	2 920	2 920
1 " (tillika tillsyningsman) vid batterivärn Torsberg	—	3 600	3 600
Karlskrona fästning och Karlskrona kustartilleriregemente.			
Till juridiskt biträde	—	300	300
1 uppbördsman vid matinrättningen i regementets kasern i Karlskrona	282	—	282
1 " " " " & Kungsholms fort	210	—	210
1 " " " " " Västra Hästholms fort	144	—	144
2 uppbördsmän " matinrättningarna & Almö, Aspö eller Oscarsvärn	144	—	144
Tillsyningsman vid batterivärn Aspöberg	—	700	700
Vaktkarl, tillika eldare vid batterivärn Aspöberg	—	1 460	1 460
Tillsyningspersonal för bevakning	—	1) 4 980	4 980
1 eldare vid matinrättningen i stadskasernen	—	2 190	2 190
2 " " värmeledningen " "	—	2 832	2 832
Älvsborgs fästning.			
Tillsyningspersonal för bevakning	—	1) 1 450	1 450
Hemsö fästning.			
Tillsyningspersonal för bevakning	—	1) 840	840
Summa kronor	12 882	41 452	54 334

1) Arvodena utgå enligt av marinförvaltningen fastställd fördelning.

- Anm. 1. Arvodet till uppbördsman vid skjutbanorna i Karlskrona må jämväl kunna disponeras till en pensionerad underofficer.
2. Arvodet till maskinist (tillika tillsyningsman) vid batterivärn Torsberg må jämväl kunna disponeras till ordinarie beställningshavare men skall i sådant fall endast utgå med 870 kronor.

Bil. nr 61.

Beräkning
av ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.
för budgetåret 1929/1930.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater för:			
Kårer och stater m. m.			
Flottans officerskår, underofficerskår, sjömanskår och skeppsgossekår	7 647 420		
Kustartilleriets officerskår, underofficerskår och manskap m. fl.	1 574 278		
Mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinläkarkåren m. fl.	1 146 940		
Vid marininstaben anställd personal	49 568		
Vid flottans sjukhus i Karlskrona anställd personal	46 000		
Sjörullföringsbefälhavare med biträden	22 950	10 487 156	
Undervisningsverken.			
Sjökrigshögskolan	27 842		
Sjökrigsskolan	52 873		
Marinens underofficersskolor	15 500		
Skeppsgosseskolorna	56 264	152 479	10 639 635
B. Felräkningspenningar, förslagsvis	—	—	2 400
C. Inkvarteringsbidrag till kadetter m. fl., förslagsvis	—	—	7 000
D. Avlöning till icke-ordinarie personal å stationskontoren m. fl. expeditioner, högst	—	—	60 000
E. Kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal vid kustartilleriet och skeppsgossekåren i Marstrand, förslagsvis	—	—	4 380
F. Ekiperingshjälp, förslagsvis	—	—	29 450
G. Arvoden m. m. enligt förteckning	—	—	54 334
H. Kostnader för musikelever vid flottan	—	—	2 000
I. Kostnader för musikelever vid kustartilleriet	—	—	800
J. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m., förslagsvis	—	—	12 000
K. Ålderstillägg, förslagsvis	—	—	11 600
Summa kronor	—	—	10 823 599
Härutöver beräknas i merkostnad för manskap, kvarstående å äldre löneplan	—	—	150 000
Härifrån avgå följande poster:			10 973 599
Ersättning för tjänstebostäder	—	125 000	—
Besparing på grund av vakanser bland högbåtsmän	—	56 000	181 000
Återstår summa	—	—	10 792 599

Bil. nr 63.

Stat
för 1. flygkåren.

Manskap.	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.		Manskap.	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.	
	Antal.			Antal.	
Furirer av 1. klassen	2	Maf. 5	Vapenhantverkarfurir av 2. klassen	1	Maf. 4
Furir " 2. " "	1	Maf. 4	Vapenhantverkarvicekorpral	1	Maf. 2
Korpraler	4	Maf. 3	Hantverksfurir av 2. klassen	1	Maf. 4
Vicekorpraler	6	Maf. 2	Hantverkskorpral	1	Maf. 3
Menige	16	Maf. 1	Hantverksvicekorpral	1	Maf. 2
Sjukvårdsfurir av 2. klassen	1	Maf. 4	Hantverkssoldater	4	Maf. 1
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis..... kronor 33 600:—

Summa förslagsanslag kronor 33 600:—

Anm. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans nummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Bil. nr 64.

Stat
för 2. flygkåren.

Manskap.	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.		Manskap.	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.	
	Antal.			Antal.	
Furirer av 1. klassen	2	Maf. 5	Vapenhantverkarfurir av 2. klassen	1	Maf. 4
" " 2. " "	4	Maf. 4	Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3
Korpraler	4	Maf. 3	Hantverksfurir av 1. klassen	1	Maf. 5
Vicekorpraler	8	Maf. 2	Hantverksfurir av 2. klassen	1	Maf. 4
Menige	18	Maf. 1	Hantverkskorpraler	2	Maf. 3
Sjukvårdsfurir av 2. klassen	1	Maf. 4	Hantverksvicekorpraler	3	Maf. 2
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Hantverkssoldater	9	Maf. 1

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis..... kronor 48 096:—

Summa förslagsanslag kronor 48 096:—

Anm. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans nummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

**Stat
för 3. flygkåren.**

	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.			Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.	
	Antal.			Antal.	
Manskap.					
Furirer av 1. klassen	2	Maf. 5	Vapenhantverkar- korpraler	2	Maf. 3
» » 2. »	3	Maf. 4	Vapenhantverkarvice- korpral	1	Maf. 2
Korpraler	6	Maf. 3	Hantverksfurir av 1. klassen	1	Maf. 5
Vicekorpraler	7	Maf. 2	Hantverksfurirer av 2. klassen	2	Maf. 4
Menige	20	Maf. 1	Hantverkskorpraler	3	Maf. 3
Sjukvårdsfurir av 2. klassen	1	Maf. 4	Hantverksvicekorpraler	5	Maf. 2
Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3	Hantverkssoldater	10	Maf. 1
Vapenhantverkarfurir av 2. klassen	1	Maf. 4			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis ..... kronor 55 992:—
Summa förslagsanslag kronor 55 992:—

Anm. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans nummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

**Stat
för 4. flygkåren.**

	Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.			Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente.	
	Antal.			Antal.	
Manskap.					
Furirer av 1. klassen	2	Maf. 5	Sjukvårdskorpral	1	Maf. 3
» » 2. »	2	Maf. 4	Vapenhantverkarfurir av 2. klassen	1	Maf. 4
Korpraler	4	Maf. 3	Hantverksfurir av 1. klassen	1	Maf. 5
Vicekorpraler	4	Maf. 2	Hantverkskorpral	1	Maf. 3
Menige	8	Maf. 1	Hantverksvicekorpral	1	Maf. 2
Sjukvårdsfurir av 2. klassen	1	Maf. 4	Hantverkssoldater	3	Maf. 1

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis ..... kronor 27 552:—
Summa förslagsanslag kronor 27 552:—

Anm. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans nummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlöande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Bil. nr 67.

**Stat
för flygskolkåren.**

	Antal.	Löneplan och lönegrad enligt veder- börligt avlönings- reglemente.		Antal.	Löneplan och lönegrad enligt veder- börligt avlönings- reglemente.
Manskap.					
Furirer av 1. klassen ...	2	Maf. 5	Vapenhantverkarkorpral	1	Maf. 3
Furir » 2. » ...	1	Maf. 4	Hantverksfurir av 1. klassen	1	Maf. 5
Korpraler	3	Maf. 3	Hantverksskorpral	1	Maf. 3
Vicekorpraler	6	Maf. 2	Hantverksvicekorpraler	2	Maf. 2
Menige	12	Maf. 1	Hantverkssoldater	5	Maf. 1
Sjukvårdsfurir av 2. klassen	1	Maf. 4			

Löner till ovanstående ordinarie beställningshavare, förslagsvis ..... kronor **29 448:—**

Summa förslagsanslag kronor **29 448:—**

Anm. Vid vakans i underbefäls eller beställningsmans nummer må de löner, som till följd därav inbesparas, användas till avlönande av ett mot vakanserna svarande antal underbefäl av lägre grad eller menige.

Beräkning

av ordinarie förslagsanslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.
för budgetåret 1929/1930.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater för:		
Officerare och underofficerare m. fl. vid flygvapnet . . .	764 300	
1. flygkåren	33 600	
2. "	48 096	
3. "	55 992	
4. "	27 552	
Flygskolkåren	29 448	958 988
B. Arvoden för upprätthållande av läkarvården vid vissa trupp- förband	—	17 740
C. Arvoden för upprätthållande av veterinärvården	—	325
D. Felräkningspenningar, förslagsvis	—	1 000
E. Hyresbidrag åt visst underbefäl, förslagsvis	—	1 600
F. Anställningspenningar å 50 kronor åt förslagsvis 25 volontärer	—	1 250
G. Gottgörelse för tjänstehäst	—	250
H. Ekiperingshjälp, förslagsvis	—	2 700
I. Vissa arvoden m. m., förslagsvis	—	15 370
J. Tillfälligt anställande av tjänstemän, oförutsedda utgifter m. m., förslagsvis	—	7 000
K. Rekryteringskostnader, förslagsvis	—	4 000
L. Flygvapnets reservpersonal, förslagsvis	—	29 900
M. Avlöning till reservofficerare vid armén och marinen under tjänstgöring vid flygvapnet, förslagsvis	—	7 104
N. Rese- och traktamentspenningar, förslagsvis	—	36 000
O. Flyttningersättning, förslagsvis	—	24 000
P. Semester åt vid flygvapnet anställda arbetare, förslagsvis	—	12 000
Q. Dagarvoden till officerare, tjänstgörande i för intendentur- personal avsedda befattningar, förslagsvis	—	700
Summa kronor	—	1 119 927

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.	2
A. <i>Nuvarande organisation . . . . .</i>	<i>2</i>
B. <i>Utredningar och förslag rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning . . . . .</i>	<i>11</i>
C. <i>Allmänna riktlinjer för omorganisationen . . . . .</i>	<i>27</i>
D. <i>Förvarsdepartementet . . . . .</i>	<i>38</i>
1. <i>Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli . . . . .</i>	<i>38</i>
2. <i>Kommandoexpeditionerna . . . . .</i>	<i>38</i>
<i>Lantförsvarets kommandoexpedition . . . . .</i>	<i>39</i>
<i>Sjöförsvarets kommandoexpedition . . . . .</i>	<i>41</i>
E. <i>Lantförsvaret . . . . .</i>	<i>43</i>
1. <i>Chefen för hären . . . . .</i>	<i>43</i>
2. <i>Härens stab . . . . .</i>	<i>45</i>
3. <i>Arméförvaltningen . . . . .</i>	<i>57</i>
<i>Vapendepartementet . . . . .</i>	<i>64</i>
<i>Fortifikationsdepartementet . . . . .</i>	<i>69</i>
<i>Intendenturdepartementet . . . . .</i>	<i>72</i>
<i>Sjukvårdsdepartementet . . . . .</i>	<i>75</i>
<i>Civila departementet . . . . .</i>	<i>76</i>
4. <i>Härens truppslagsinspektioner m. m. . . . .</i>	<i>79</i>
5. <i>Härens högre truppförband . . . . .</i>	<i>89</i>
<i>Arméfördelningarna . . . . .</i>	<i>89</i>
<i>Övre Norrlands trupper . . . . .</i>	<i>90</i>
<i>Östra brigaden . . . . .</i>	<i>97</i>
<i>Gotlands trupper . . . . .</i>	<i>103</i>
6. <i>Sammanfattning av de föreslagna förändringarna i gällande stater . . . . .</i>	<i>106</i>
F. <i>Sjöförsvaret . . . . .</i>	<i>115</i>
1. <i>Chefen för marinen . . . . .</i>	<i>115</i>
2. <i>Marinstaben . . . . .</i>	<i>118</i>
3. <i>Marinförvaltningen . . . . .</i>	<i>125</i>
<i>Allmänna grunder . . . . .</i>	<i>125</i>
<i>Ämbetsverkets inre organisation . . . . .</i>	<i>126</i>
4. <i>Inspektören för kustartilleriet . . . . .</i>	<i>141</i>
5. <i>Cheferna för mariningenjörkåren, marinintendenturkåren och marinläkarkåren . . . . .</i>	<i>143</i>
6. <i>Sammanfattning beträffande förändringar i personalbehov och gällande stater . . . . .</i>	<i>143</i>
G. <i>Flygvapnet . . . . .</i>	<i>147</i>
H. <i>Övergången till den nya organisationen . . . . .</i>	<i>152</i>
<i>Lantförsvaret . . . . .</i>	<i>152</i>
<i>Sjöförsvaret . . . . .</i>	<i>155</i>

	Sid.
II. Anslagsberäkning m. m.	158
<i>Arvodesreglering för viss pensionerad personal . . . . .</i>	<i>158</i>
<i>Departementet . . . . .</i>	<i>169</i>
<i>Arméförvaltningen . . . . .</i>	<i>171</i>
<i>Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. (lantförsvaret) . . . . .</i>	<i>172</i>
<i>Marinförvaltningen . . . . .</i>	<i>195</i>
<i>Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl. (sjöförsvaret) . . . . .</i>	<i>195</i>
<i>Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. (flygvapnet) . . . . .</i>	<i>208</i>
<i>Bil. A. Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 35 § i officersavlöningsreglementet . . . . .</i>	<i>225</i>
<i>Bil. 1—68. Förslag till stater m. m. . . . .</i>	<i>226—316</i>